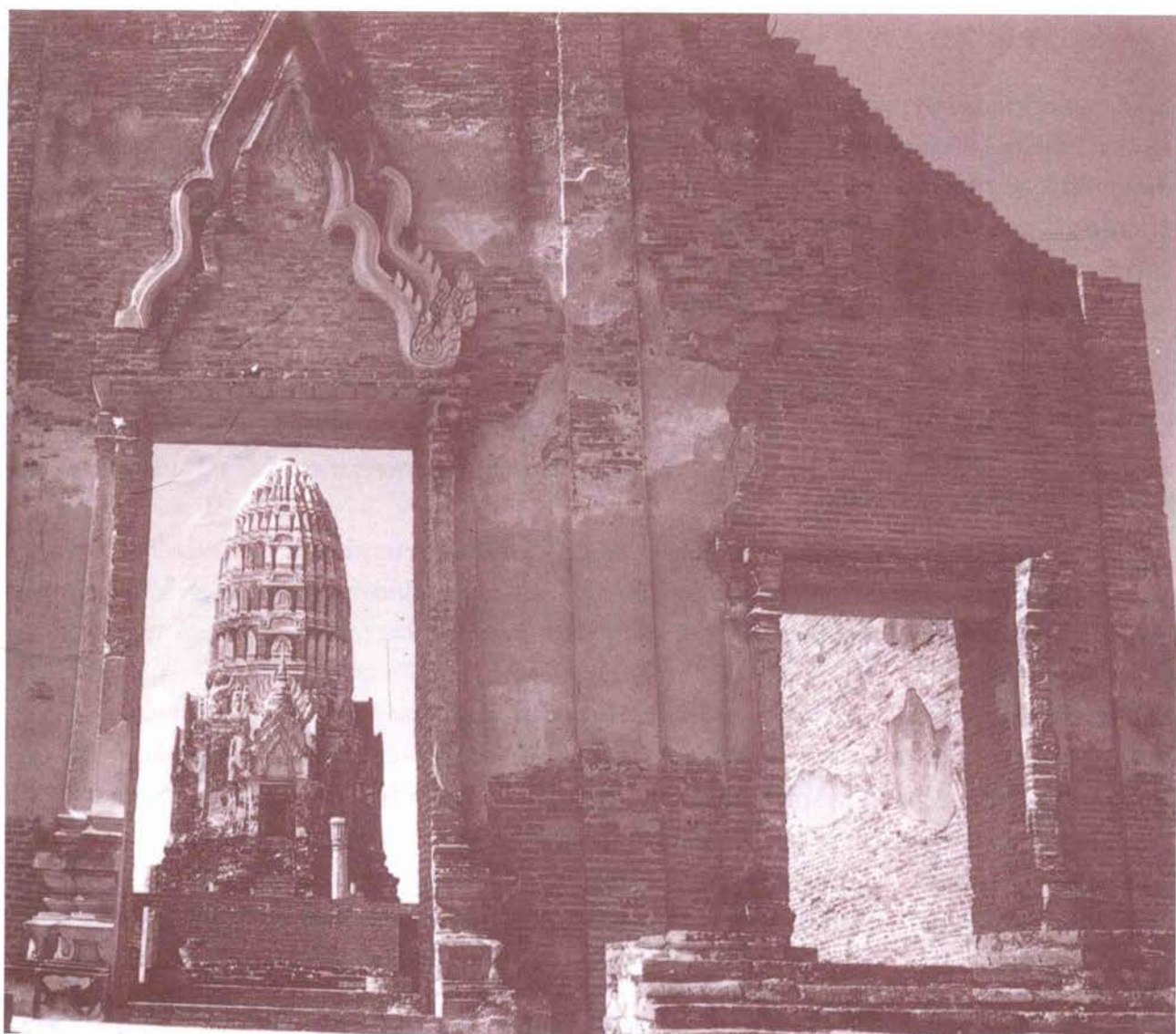

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ
ชาวอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ
คราวอยุธยา

ISBN 974-8165-55-8

พระบารมีปกเกล้าฯชาวอยุธยา

เจ้าของ สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บรรณาธิการบริหาร

รศ.ดร.บุหงา วัฒนะ

ผู้ช่วยบรรณาธิการบริหาร

ผศ.จินตนา เวชมี

บรรณาธิการ

ผศ.ศรีธันว์ อยู่สุขชี

กองบรรณาธิการ

ผศ.ปิยะวรรณ สุธารัตน์	ผศ.พนอ เพชรสม
นายธงชัย รักซ้อน	ผศ.ปรียาพันธ์ แสงพานิช
นายสุวิทย์ ไวยกุล	ผศ.มงคล พูนเพิ่มสุขสมบัติ
นายวิเชษฐ นาคอน	ผศ.वलันต์ จันทรวงศา
นางสาวสุธาสิณี นิลแสง	ผศ.อนันต์ รัตนภาณุศร
นางสาววิภาวี วิโรจน์พันธ์	นางสาวรัตนา รักสกุลพาณิชย์
ผศ.สุธรรม ชาติะสิงห์	นางโพลิน ศรีสะอาด

ปก-คือปกกรรม-รูปเล่ม ผศ.นิพนธ์ ทวีกาญจน์

สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โทร. 035-241196,241407 ต่อ 111

คอมพิว นางสาวนงลักษณ์ แซ่มโซติ

นางนุชจรี สิงห์ฤกษ์

ปีพิมพ์ 2542

จำนวนพิมพ์ : 2000 ฉบับ

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เทียนวัฒนา อยุธยา โทร. 035-335527, โทรสาร 335578

คำปรารภ

ประวัติศาสตร์ชาติไทยได้บันทึกไว้ถึงความเศร้าเสียใจอย่างใหญ่หลวงของพสกนิกรชาวไทยทั้งประเทศ แต่ในขณะเดียวกันความปลื้มปิติยินดีเป็นล้นพ้นของชาวไทย ก็บังเกิดขึ้นในวันเดียวกันคือ วันที่ 9 มิถุนายน พุทธศักราช 2489 ซึ่งเป็นทั้งวันที่ชาวไทยสูญเสีย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล และได้พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช เสด็จขึ้นครองราชสมบัติสืบราชสันตติวงศ์ในวันเดียวกัน เป็นเหตุให้บรรเทาความเศร้าเสียใจของชาวไทยลงได้บ้าง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช แม้จะทรงเสด็จขึ้นครองราชสมบัติขณะยังทรงพระเยาว์ในพระชนมายุ 19 พรรษา แต่ทรงมีพระทัยเปี่ยมด้วยความผูกพันแน่นแฟ้นกับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และพระราชพิธีต่าง ๆ ของไทย ดังนั้น ในวันที่ 5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามแบบอย่างโบราณราชประเพณี และ ณ วันที่ พสกนิกรชาวไทย และแผ่นดินไทย ได้รับพระราชทานพระราชปณิธานอันแน่วแน่ในพระทัย ในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ที่จะทรงอุทิศพระองค์เพื่อชาติไทยอย่างแน่วแน่ โดยที่ได้ทรงพระราชทานพระปฐมบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

ตลอดระยะเวลาแห่งการครองราชสมบัติจนถึงปัจจุบันนี้ ยาวนานถึง 53 ปี พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจเพื่อแผ่นดินไทย เพื่อชาวไทยอย่างหนักแน่น แน่วแน่ ในทางวิชาการ หลักการ วิธีการอันเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของประเทศ และขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมแบบไทย จนทำให้ประเทศไทยและชาวไทยมีความจำเริญ มีเกียรติภูมิศักดิ์ศรีอย่างสง่างดงาม เทียบทันทุกประเทศในโลกนี้

ในพระราชวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชาจะทรงมีพระชนมายุ 72 พรรษา ในปีพุทธศักราช 2542 นี้ ชาวพระนครศรีอยุธยาจึงเห็นเป็นการสมควรจัดพิมพ์วารสารพิเศษเรื่อง “พระบารมีปกเกล้าฯ ชาวอยุธยา” ขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ที่ชาวพระนครศรีอยุธยาจัดทำขึ้นเพื่อประมวลพระราชกรณียกิจโครงการตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีปรากฏในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันแสดงถึงพระบุญญาบารมีของพระองค์ที่ปกเกล้า ปกกระหม่อม “ชาวพระนครศรีอยุธยา” ทั้งมวลให้ประสบความสุข ความเจริญรุ่งเรือง ในการดำรงชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการปกครองของประเทศชาติในปัจจุบัน ได้มองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สามารถดำรงชีวิตรอดได้อย่างพอเพียง พร้อมกับร่วมกันพัฒนาชุมชนให้มีสันติสุขโดยทั่วกัน

นอกจากนี้วารสารพิเศษฉบับนี้ยังได้รวบรวมภาพพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระเจ้าลูกเธอ และพระเจ้าลูกยาเธอ ในพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่ก่อนเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติจนถึงปัจจุบัน เพื่อบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ของชาติไทยสืบไป ให้ปรากฏแก่อนุชนรุ่นหลังว่าชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ล้ำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นหาที่สุดมิได้ และถวายความจงรักภักดีต่อพระองค์ท่านและสถาบันพระมหากษัตริย์ยิ่งชีวิต

ในนามของชาวพระนครศรีอยุธยา ขอขอบคุณสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาที่ได้กรุณาจัดทำต้นฉบับวารสารพิเศษฉบับนี้ ตลอดจนดำเนินการจัดพิมพ์รูปเล่ม ขอขอบคุณผู้เขียน และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ร่วมกันบันทึกเรื่องราว และเหตุการณ์ต่าง ๆ อันเป็นประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งจะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศไทยสืบไป

ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

(ศ.ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี)

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2542

คำนำ

ในพุทธศักราช 2542 เป็นศุภวาระมหามิ่งมงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเจริญพระชนมพรรษครบ 72 พรรษา ข้าราชการและประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่มีต่อประเทศชาติเป็นเอนกนานัปการจึงน้อมเกล้าฯ จัดพิมพ์หนังสือ “พระบารมีปกเกล้าฯ ชาวอยุธยา”

หนังสือ “พระบารมีปกเกล้าฯ ชาวอยุธยา” เป็นหนังสือที่รวมบทความเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ หรือโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหลัก เพื่อเฉลิมพระเกียรติคุณ และเผยแพร่พระบุญญาธิการของพระมหากษัตริย์ราชเจ้า รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี ผู้ทรงกอปรพระราชกิจด้วยพระราชจริยาวัตร และพระราชวิริยะอุตสาหะในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจที่ทรงคุณประโยชน์อย่างยิ่งใหญ่หลวงต่อประเทศชาติ และประชาชนชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้ร่มเย็นเป็นสุขดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า และเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศสืบไป ตลอดจนทรงปกครองประเทศให้เป็นปึกแผ่นด้วยทศพิธราชธรรม ดังพระราชปณิธานที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ตลอดจนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุข ตราบจนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่า 50 ปี ยากที่จะหาพระมหากษัตริย์องค์ใดเทียบเท่า

ในการจัดทำหนังสือ “พระบารมีปกเกล้าฯ ชาวอยุธยา” จังหวัดพระนครศรีอยุธยาขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาเขียนบทความมอบให้จังหวัดนำมาจัดพิมพ์เป็นหนังสือ และขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา วัฒนะ อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ผศ.นิพนธ์ ทวีกาญจน์ และผศ.ศรีธันว์ อยู่สุขชี ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือในการจัดทำหนังสือครั้งนี้บรรลุป่าหมายโดยสมบูรณ์

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาหวังว่า “พระบารมีปกเกล้าฯ ชาวอยุธยา” จักเป็นอนุสรณ์แห่งความทรงจำที่แสดงถึงความจงรักภักดีและความกตัญญูตเวทีตาคคุณที่ประชาชนชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพร้อมใจกันน้อมเกล้าฯ ถวายแด่ “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช” ผู้ทรงบำเพ็ญพระราชวิริยะอุตสาหะในพระราชกิจทั้งหมดด้วยทศพิธราชธรรม รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการแก่นุชนสืบต่อไปด้วย

(นายพระนาย สุวรรณรัฐ)

รองผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อาเศียรวาทราชสดุดี

ศุภฤกษ์มหाराชภูมิพล
ครบหรรอบตามระบอบในปางบรรพ์
จึงพร้อมกันจัดงานเป็นการใหญ่
ต่างตั้งจิตอธิวาทไม่คลาดคลา

จะมองหากษัตริย์รัฐไหนไหน
พระห้วงราษฎร์เข้าคำทงบำเพ็ญ
แม้เหน้อยยากก็ทรงสละสุข
ให้ทวยราษฎร์สวัสดิเปรมปรีดา

ประนมกรวอนไหว้พระตริย์รัตน์
ให้พระองค์จทงพระสำราญ
สารพันอันใดพระไม่โปรด
พระโรคภัยอย่าได้มีมาปีทา

ทรงมีพระชนม์บรรจบครบถ้วน
เจ็ดสิบสองปีองค์ราชไม่ขาดเกิน
ขอให้ทุกพระองค์วงศ์จักรี
พระบารมียืนยั่งทั้งธานีินทร์

พระชนม์เจ็ดสิบสอง ครองเขตชั้นนธ์
ประชาสรรพินดีปลื้มปรีดา
ถวายชัยถวายจิตทุกทิตา
ปวงประชาชาวไทยได้ร่มเย็น

เจกกษัตริย์รัฐไทยหาไม่เห็น
ดับทุกข์เข็นร่มเกล้าชาวประชา
เพื่อเปลื้องทุกข์นิกรไทยไม่ก้งขา
พระจอมเกล้าชาวไทยหาไหนปาน

จะป้องปัดอันตรายมลายผลาญ
ยั้งยืนนานร่มเกล้าชาวประชา
หมิ่นแสนโยชนม์ลบลีต่างหนีหน้า
มีพลาสูงส่งทงพระเจริญ

พลกล้วนลือลั่นต่างสรรเสริญ
เจริญพระพรราชาคู่ฟ้าดิน
ทรงสุขศรีมารร้ายมลายสิ้น
โลกยลยินสรรเสริญ เจริญคุณ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

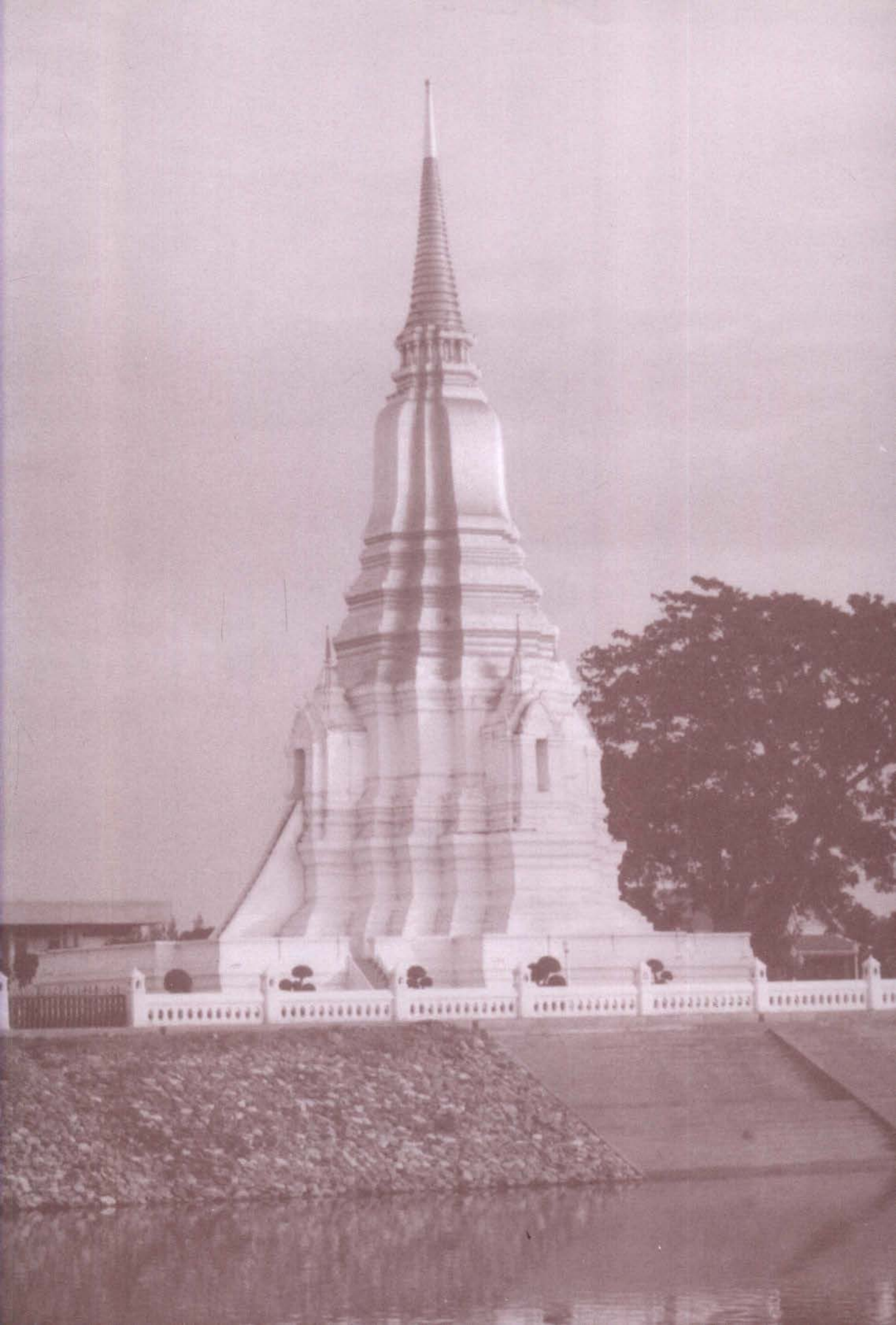
ข้าพระพุทธเจ้า นายพจน์ พูลสวัสดิ์ ผู้ประพันธ์

ในนามของข้าราชการ และประชาชนชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สารบัญ

ก	สถาบันพระมหากษัตริย์กับการปกครองของไทย	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
1	พระบารมีปกเกล้าฯ	
2	ใต้ร่มเงาแห่งพระบารมี	
	ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	ยุวัฒน์ วุฒิเมธี
10	สถาบันพระมหากษัตริย์	
	ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.....	ทองต่อ กล้ายไม้ ณ อยุธยา
20	ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรฯ.....	ธานินทร์ กรัยวิเชียร
28	เศรษฐกิจพอเพียงกับการแก้ภาวะวิกฤต.....	เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์
36	ข้อคิดบางประการ จากพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก”	
	บทวิเคราะห์ แนวนโยบายส่งเสริมอุดมศึกษา.....	สุมน อมรวิวัฒน์
40	ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	
	กับทฤษฎีประชาธิปไตยใหม่สำหรับโลกในสหัสวรรษที่สาม.....	อมร รักษาสดัย
56	จิตรกรรมฝีพระหัตถ์ “อัครศิลปิน”.....	นิพนธ์ ทวีกาญจน์
64	พระธรรมราชา พระผู้ทรงจรโลงพระพุทธศาสนาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	วิภาวี วิโรจน์พันธุ์
70	พระมหากษัตริย์คุณต่องานโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ.....	บวรเวท รุ่งรุจี
71	พระเจ้าอยู่หัว กับงานโบราณคดีและประวัติศาสตร์.....	ปฏิพัฒน์ พุ่มพวงษ์แพทย์
78	น้ำ.....เพื่อพสกนิกร.....	พิชัย รัตนานคร
85	การจัดสรรและพัฒนาที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม	
	โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	สมชัย อารัมพวงษ์พันธ์
90	พระราชพิธีบวงสรวงสังเวช สมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต.....	บุหงา วัฒนนะ
99	พระผู้เป็นมิ่งขวัญปวงประชา กับแนวพระราชดำริ	
	เพื่อน้อมนำไปพัฒนาการศึกษาในท้องถิ่น.....	เจริญ แสนภักดี
108	ความทรงจำของชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	
	ในพระราชพิธีรัชมงคล 5 กรกฎาคม 2531.....	โอกาส ศรีสะอาด
114	พระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการอนุรักษ์และการสร้างอนุสรณ์สถาน	
	พระบรมราชานุสาวรีย์ และพระราชานุสาวรีย์ ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	วนิช สุธารัตน์
125	เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ พระมหากษัตริย์คุณล้นเกล้าฯชาวอยุธยา.....	ศรีธันว์ อ้อยสุขชี
134	เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	ภาสกร นันทพานิช/ปัญญา คงทรัพย์
138	โครงการพัฒนาเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จตามพระราชดำริ	
	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	สหัส บุญญาวิวัฒน์
142	ตามรอยเบื้องพระยุคลบาทในการอนุรักษ์เทคโนโลยีพื้นบ้านการทำมีดอรัญญิก..	โอกาส ศรีสะอาด
150	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับพระราชอาคันตุกะที่อยุธยา.....	ปิยะวรรณ สุธารัตน์
156	เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง วิธีการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	มงคล ชาวเรือ/สุธรรม ชาดะสิงห์
163	พระบารมีร่มเกล้าชาวอยุธยา.....	บทสัมภาษณ์
174	ตามรอยพระยุคลบาท.....	ระยัปศรี กาญจนวงค์ พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ
187	ยุทธการทุ่งมะขามหย่อง.....	สุเมธ ตันติเวชกุล
190	โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	สุเมธ ตันติเวชกุล
207	พระราชดำรัส	
213	แนะนำผู้เขียน	

ปาฐกถา

สถาบันพระมหากษัตริย์ กับการปกครองของไทย

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

หัวข้อเรื่อง “สถาบันพระมหากษัตริย์กับการปกครองของประเทศไทยนั้น” เป็นเรื่องที่กระผมเห็นจะต้องสืบหาคำความไปถึงอดีต เพราะเหตุว่าตั้งแต่อดีตหรือตั้งแต่กรุงสุโขทัยลงมาจนถึงพ.ศ. 2475 สถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยนั้นเป็นศูนย์ของการปกครองคือทุกอย่างขึ้นอยู่กับสถาบันนี้ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ต้องหาคำความไปถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งบังเอิญมีความแตกต่างกันอยู่ในอดีต คือสถาบันพระมหากษัตริย์สมัยสุโขทัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยพระเจ้ารามคำแหงมหาราชในรัชสมัยนั้นประการหนึ่งและต่อมาก็เป็นสถาบันตั้งแต่พระเจ้าอู่ทองได้ตั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีต่อเนื่องกันลงมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์เปลี่ยนแปลงไปเมื่อ พ.ศ. 2475 อีกอย่างหนึ่งที่ควรต้องพูด

ในสมัยสุโขทัยหลักฐานก็อยู่ที่หลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งท่านทั้งหลายจะได้สนใจและผ่าน

สายตามาแล้ว สรุปได้ว่าตามหลักศิลาจารึกนั้น พระมหากษัตริย์กับราษฎรของพระองค์อยู่ใกล้ชิดกันขนาดขึ้นกุขึ้นมึงกันได้ อย่างน้อยพระมหากษัตริย์ขึ้นกุ ขึ้นตันก็เอาเลยในศิลาจารึก อย่างไรก็ตามพระราชกรณียกิจทุกอย่างปรากฏในศิลาจารึกแผ่นนั้น ผมเข้าใจว่าการหาภาษีอากร หรือราษฎรที่จะมีส่วนเข้าไปร่วมในการปกครองประเทศนั้นค่อนข้างจะมีน้อย เพราะพระเจ้ารามคำแหงท่านพระราชทานเสรีภาพมากมายหลายอย่างให้ดูแลตัวเองและไม่เก็บภาษีมากนัก ถ้าหากจะมีคงไม่มาก พระมหากษัตริย์ในยุคนั้นจึงเปรียบเสมือนผู้ใหญ่ที่มีอำนาจคุ้มครองแก่ชาวเมืองสุโขทัยให้ได้อยู่กันเป็นปกติสุข ไม่มีศัตรูใดยุบายบวกรและอยู่ในฐานะเป็นคนบ้านเดียวกันเป็นคนสนิทกัน ส่วนมากมักจะเรียกว่าการปกครองระบอบบิดากับบุตร แต่ผมรู้สึกว่าจะถ้าใช้ศัพท์นี้จะเข้ามาใกล้ชิดกันเกิน คือคล้ายกับว่า

ผมได้จะเข้ามาดูแลใกล้ชิด จะเข้ามาคอยวุ่นวายให้กับให้กินให้นอนก็ไม่ใช่ ผมคิดว่าเป็นคนใกล้ชิดกับระดับไม่สูงมากจากกันนัก พูดจาอะไรก็พูดจากันได้ น่าสังเกตว่าในศิลาจารึกของพระเจ้ารามคำแหงนั้นไม่มีคำราชาศัพท์อยู่เลยเมื่อพูดถึงพระมหากษัตริย์ แสดงว่าสถาบันไทยในสมัยสุโขทัยสมัยพระเจ้ารามคำแหงนั้นแตกต่างจากสถาบันพระมหากษัตริย์ของกรุงศรีอยุธยาอยู่มาก เพราะเหตุว่ากรุงสุโขทัยสมัยพระเจ้ารามคำแหงนั้น พระมหากษัตริย์ยังเป็นคนเป็นมนุษย์ เป็นเพื่อนบ้านของราษฎร เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ที่ให้ความคุ้มครอง ยังไม่มีราชาศัพท์ แต่พอถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาเข้าแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดในเอกสารต่างๆยังคงหาดูได้ถ้าเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ เราใช้ราชาศัพท์อย่างมาก แสดงให้เห็นว่าฐานะของพระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยาได้เลื่อนชั้นเป็นเทพเจ้าไม่ใช่มนุษย์ธรรมดาสามัญ ซึ่งพระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาพระเจ้ารามคำแหงยังคงเป็นอยู่ ผมก็อยากจะทำกล่าวต่อไปว่าศิลาจารึกของพระเจ้ารามคำแหงตลอดจนอุดมการณ์ทั้งปวงที่ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกนั้น เป็นอุดมการณ์ที่มีอายุสั้นคือพูดง่ายๆว่าอยู่ในสมัยพระเจ้ารามคำแหงเท่านั้นเองเพราะเหตุว่าถ้าเราจะศึกษาศิลาจารึกที่กรุงสุโขทัยในสมัยพระเจ้าลิไทพระเจ้าลิไท จะเห็นว่าถ้อยคำเปลี่ยนแปลงไปหมดแล้วผู้ที่ทำศิลาจารึกต่อมาหลังจากพระเจ้ารามคำแหงนั้น เริ่มจะใช้ราชาศัพท์ เริ่มจะมีทศนะเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในทางสูงขึ้นไปคือ ใกล้เคียงมาทางอยุธยาว่าเป็นเทพเจ้า มีความเปลี่ยนแปลงมันเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยสุโขทัยนั้นแล้วว่าอุดมการณ์ปรากฏในศิลาจารึกของพระเจ้ารามคำแหงนั้นมีอายุสั้น

เมื่อพระเจ้าอู่ทองสร้างกรุงศรีอยุธยาขึ้นนั้น ถ้าเราดูตามพระราชพงศาวดารไทยเราจะเห็นว่า ได้ขณะที่ทรงสร้างกรุงศรีอยุธยานั้น อาณาจักรของขอมโบราณที่มีศูนย์กลางอยู่ที่พระนครหลวงพระบางได้ตกอยู่ใต้อำนาจของพระเจ้าอู่ทองเสียแล้ว โดยที่ทรงเป็นใหญ่ปกครองแคว้นแคว้นของอาณาจักรกัมพูชาในสมัยนั้น ข้อพิสูจน์นี้คือว่าในพระราชพงศาวดารในรัชกาลพระเจ้าอู่ทองนั้น สิ่งแรกที่ปรากฏมีพระราชดำรัสขึ้นว่า “ขอมแปรพักตร์” แล้วก็ได้รับสั่งให้พระราชมศวรที่เป็นพระราชนุตรยกทัพไปปราบกัมพูชาปราบขอมหรือเขมร นี่เป็นสิ่งที่เรารู้ในพระราชกิจของพระเจ้าอู่ทอง เห็นจะต้องสันนิษฐานต่อไป เมื่อพระเจ้าอู่ทองมาสร้างกรุงศรีอยุธยานั้นพระองค์เป็นใหญ่เหนือเขมรอยู่แล้ว

เพราะฉะนั้นเมื่อมีความเป็นใหญ่เหนือเขมรได้ชนบทรอบนิยมประเพณี ลัทธิการปกครองของเขมรก็กลายเป็นของพระองค์ จะกล่าวว่าพระเจ้าอู่ทองทรงรับอิทธิพลมาจากเขมรเห็นจะไม่ได้คือท่านไม่ได้รับอิทธิพลแต่ท่านเข้าครองเลยทีเดียว แล้วทำเป็นศูนย์กลางปกครองแบบนั้นมาไว้ที่กรุงศรีอยุธยาเป็นพระมหากษัตริย์ที่ท่านสร้างขึ้นใหม่ ผมคิดว่าจะตรงกับความจริงว่า ระบบการปกครองนั้นเห็นพระเจ้าแผ่นดินเป็นพระเจ้า หรือถือว่าพระเจ้าแผ่นดินเป็นเทพเจ้า จากเทพเจ้าคือพระมหากษัตริย์การปกครองประเทศก็ลดลงมาเป็นชั้นเป็นตอนกลายเป็นการปกครองประเทศโดยทั่วไป และการปกครองประเทศโดยทั่วไป และการปกครองนั้นก็อาศัยพระราชอำนาจซึ่งเป็นอำนาจของพระผู้เป็นเจ้า อาศัยคำสั่งที่เรียกว่าพระบรมราชโองการ โองการนั้นแปลตรงๆว่าคำสั่งของพระผู้เป็นเจ้าไม่ใช่ของคนธรรมดาสามัญ จะผู้สูงศักดิ์อย่างไรนั้นใช้โองการไม่ได้นอกจากพระเป็นเจ้าเท่านั้น ซึ่งได้มีการยกฐานะของพระมหากษัตริย์ไทยของพระเจ้าอู่ทองลงมา

เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระผู้เป็นเจ้าอย่างนี้ก็ต้องมีการกระทำต่างๆเพื่อให้องค์พระมหากษัตริย์อยู่ในฐานะองค์พระผู้เป็นเจ้าจริงๆต้องแยกออกจากประชาชนคนธรรมดาได้อีกแห่งหนึ่ง ที่จะมาใกล้ชิดสนิทสนมอย่างพระเจ้ารามคำแหงทำไม่ได้ ใครจะสั่งกระตุงหน้าวังออกมาเห็นจะไม่มีทาง ด้วยเหตุนี้จึงต้องสร้างพระราชวังตามแบบเทวสถานในศาสนาฮินดู พระที่นั่งทั้งหลายในรูปเทวสถานทั้งนั้น ที่ประทับของพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้มีกฎเกณฑ์อีกหลายอย่างที่จะทำให้พระมหากษัตริย์เป็นพระผู้เป็นเจ้า คือราชาศัพท์หนึ่งอย่างที่ผมได้เรียนมาแล้วราชาศัพท์นั้นอย่าเข้าใจว่าเป็นภาษาเขมร อาจจะมีบางคำใกล้เคียงกับภาษาเขมรแต่ไม่ใช่ จนทุกวันนี้ราชาศัพท์ก็ยังมีใช้อยู่ในภาษาเขมร ถ้าจะพูดกับพระเจ้าสิหนุกก็ต้องใช้ราชาศัพท์ราชาศัพท์เป็นภาษาเดียวกับราชาศัพท์ของไทย จะเรียกภาษาไทยหรือภาษาเขมรนั้นไม่ได้ เป็นภาษาที่ใช้ร่วมกันระหว่างเขมรกับไทยเรียกว่าราชาศัพท์ เป็นต้นว่า เคยมีคนบางคนคิดว่าบรรทม เสวย เป็นภาษาเขมร ความจริงเปล่า เขมรได้ใช้กินข้าวเข้าไปบอกว่าเสวยหรือเสวยกระยาแต่ว่าเขมรบอกว่าเสวยเพราะฉะนั้นการกินการนอนต่าง ๆ เป็นศัพท์ธรรมดาสามัญ แต่มีราชาศัพท์ต่างหากว่าตรงกับของเรา ผมคิดว่าเมื่อพระเจ้าอู่ทองมีอำนาจเหนืออาณาจักร

เขมรทั้งหมดก่อนที่จะสร้างกรุงศรีอยุธยาขึ้น ทรงเข้าสู่ฐานะพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าและการใช้ราชาศัพท์ที่ดี การปลูกสร้างพระราชวังก็ตีต่างกันไปตามคตินั้น จะเห็นว่าอิทธิพลเขมรก็ไม่เชิง เพราะพระเจ้าอยู่หัวไม่ได้ทรงสร้างปราสาทหินแบบใดที่เขมรมี แต่ทรงสร้างพระที่นั่งต่าง ๆ แบบไทยเห็นได้ชัดแต่ว่าในที่สุดก็ยังเป็นเทวสถานพำนักของพระผู้เป็นเจ้าของ ประเพณีต่างๆเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์จึงมุ่งไปทางนี้ เพื่อแยกพระมหากษัตริย์ออกไว้ให้เห็นเป็นพระผู้เป็นเจ้าของ เป็นต้นว่า พระมหากษัตริย์ต้องประทับเหนือกว่าใครทั้งสิ้นไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน แม้แต่ก่อนคนผ่านพระราชวัง ต้องระวังที่ต่ำที่สุด ถ้าชี้ข้างขี้อาก็ต้องลงดินในระยะรัศมีของพระราชวังกำหนด คนแจวเรือก็ต้องนั่งถ้าผ่านพระราชวัง เหล่านี้ก็เป็นที่ประเพณีที่เกิดขึ้นเนื่องจากหลักการอันเดียวกัน

นอกจากนี้ยังมีประเพณีต่างๆที่เราถือกันเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ เป็นต้นว่าจะต้องพระวรกายไม่ได้มองพระพักตร์ตรง ๆ ไม่ได้ต้องเบือนเป็นมารยาท ตัดหน้าจาง แปลว่า เดินผ่านหน้าเฉย ๆ ไม่ได้ ในการคิดจะต้องพระสรีระหรือชิ้นส่วนต่าง ๆ ของพระสรีระ เช่น เส้นพระเจ้า พระขนง ต้องทำด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งไม่ให้ตกถึงพื้นดินได้ พระมหากษัตริย์เสด็จทางไหนต้องเสด็จโดยลาดพระบาทและอื่น ๆ อีกมาก เพราะเหตุว่าคนโบราณเห็นว่าพระเป็นเจ้านั้นมีรัศมี มีความร้อนออกจากพระองค์ ประเพณีต่าง ๆ ของเราที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์นั้นเป็นเครื่องกันร้อนทั้งนั้นไม่ให้เกิดความร้อนจนเป็นอันตรายได้ มองพระองค์มองพระพักตร์เหมือนมองพระอาทิตย์ มองแล้วตาบอดไม่รู้ตัว ห้ามพระบาทแตะต้องแผ่นดิน เพราะเกรงว่าความร้อนจะเกิด แผ่นดินจะแห้งแล้ง ต้องทรงพระราชดำเนินตามลาดพระบาทหรือที่ทรงฉลองพระบาทจะเสด็จพระราชดำเนินโดยพระบาทเปล่าไม่ได้เป็นอันขาด การที่จะแตะต้องพระองค์ก็ตี หรือเส้นพระเจ้า พระขนงเหล่านี้ทั้งหมดต้องระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ถ้าตกถึงแผ่นดินจะเกิดความแห้งแล้งเป็นภัยแก่เกษตรกรรมและประชาชนที่เป็นเกษตรกร เหล่านี้มาจากความเชื่อถือให้พระมหากษัตริย์เป็นพระผู้เป็นเจ้าของและความเชื่อถือเช่นนั้นเป็นหลักของการปกครองของประเทศไทย คือทุกอย่างที่ทางราชการกระทำไปในการปกครองแผ่นดินนั้น ถือว่าเป็นโองการหรือคำสั่งของพระผู้เป็นเจ้าของผู้ใดจะขัดขืนไม่ได้ ไม่มีทางจะขัดขืนได้เลย ถ้าออกมาเป็นพระบรมราชโองการแล้วต้องนับถือ เห็นได้

จากพระราชพิธีบรมราชาภิเษกจนถึงรัชกาลนี้ คตินี้ลัทธิก็ยังไม่เลิกไป พระราชพิธีราชาภิเษกนั้นพราหมณ์ดำเนินพิธีก็ได้เชิญเสด็จพระผู้เป็นเจ้าของทั้ง 3 ของศาสนาฮินดูลงมาประทับอยู่ในองค์พระมหากษัตริย์ และร่ายพระเวทย์ให้เป็นพระเป็นเจ้า ณ ที่นั้น นี่ก็แสดงให้เห็นว่าแม้ในปัจจุบันหลักการนี้ก็ยังคงอยู่ หรือถ้าจะพูดกันว่าอย่างนั้นก็โบราณคดีฝรั่งเรียกว่า การปกครองสถาบันพระมหากษัตริย์ก็มิใช่เรียกว่าเป็นลัทธิไศเลนทร์ ผู้เป็นใหญ่แห่งขุนเขา องค์พระมหากษัตริย์ก็เรียกว่าองค์ไศเลนทร์ ผมก็อยากบอกว่าองค์ไศเลนทร์นั้นยังอยู่อาจจะสูญไปในพิธีอื่นแต่เมืองไทยยังอยู่ครบบริบูรณ์ตามธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อถือเหล่านั้น ในการปกครองสมัยก่อนกรุงศรีอยุธยาถึงต้นรัตนโกสินทร์ อำนาจบริหารทั้งหมดขึ้นอยู่กับพระมหากษัตริย์ผู้บริหารในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆกระทำไปโดยโองการขององค์พระมหากษัตริย์คือต้องอยู่ในกรอบนี้เป็นอำนาจบริหารที่เป็นอำนาจของพระผู้เป็นเจ้าของ อำนาจตุลาการผมนึกว่าอยู่กับพราหมณ์เพราะเหตุว่าพราหมณ์ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาในศาลต่างๆ เช่น ศาลกลาง ศาลขุนศาลา ศาลแพ่งกลาง แพ่งเกษม จนในที่สุดถึงแยกแจกแจงออกไปตามกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ มีศาลนครบาล มีศาลอื่นๆ ศาลมหาดไทยก็มี ผมคิดว่าพระมหากษัตริย์คงไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องในทางตุลาการ ซึ่งยุ่งยากเหลือเกิน ราษฎรเกิดความสับสนจนกระทั่งไม่รู้ว่าจะเกิดคดีแล้วจะฟ้องศาลไหนทางราชการต้องแต่งตั้งกรมมาอีกกรม เรียกว่ากรมรับฟ้อง ใครจะฟ้องใครเรื่องอะไรให้ที่กรมนั้นก่อน และค่อยไปฟ้องที่ศาลไหนจึงจะถูกถึงขนาดนั้น พระมหากษัตริย์ถึงจะมีอำนาจตุลาการก็ทรงใช้แต่น้อยทุกอย่างขึ้นอยู่กับลูกขุน ขึ้นอยู่กับผู้พิพากษาลดลงส่วนใหญ่จะเป็นพราหมณ์และตำแหน่งพระราชครูพราหมณ์ พระครูพิเชษฐ พระครูพระราม เหล่านี้ไม่ใช่ตำแหน่งทางพิธีพราหมณ์อย่างที่หาพิธีเสาชิงช้า เป็นตำแหน่งผู้พิพากษาศาลการทั้งสิ้น ความสำคัญอยู่ในระดับผู้พิพากษาศาลฎีกา หัวหน้าอธิบดีศาล หัวหน้าศาล เพราะฉะนั้นอำนาจตุลาการถึงจะอยู่ในทรงพระปรมาภิไธยแต่ก็ไม่ทรงใช้ ไม่เหมือนกับอำนาจบริหารที่ต้องการเกี่ยวข้องสนพระราชหฤทัยอยู่เป็นนิจ

มาถึงอำนาจนิติบัญญัติ ใครจะคิดบ้างหรือเปล่านั้นไม่ทราบ บุรพมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อยุธยาถึง พ.ศ. 2475 (ที่จริง ถึงต้นรัตนโกสินทร์—เพราะมีการ

เปลี่ยนแปลงในภายหลัง) อยู่ยาดลตลอดสมัยนั้นพูดตรงได้ว่า พระมหากษัตริย์ไม่ทรงมีอำนาจทางนิติบัญญัติ เพราะวาทกรรมคือกฎหมายพระอัยการ เป็นกฎหมายโบราณที่พูดว่ามาจากนอกฟ้าป่าหิมพานต์ไม่มีผู้ใดแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ แม้จะต้องล้มคดีความก็สืบพยานว่าจำเลยมีผิดหรือไม่เท่านั้น ถ้าผิดแล้วก็เชิญบทพระอัยการออกมา แล้วมาเปิดว่าความผิดนั้นตรงตามมาตราไหน ลงโทษอย่างไร ซึ่งส่วนมากก็เป็นโทษปรับ บทพระอัยการเป็นกฎหมายอันแน่นอนมิใช่ทรงบัญญัติไว้ พระมหากษัตริย์ในสมัยนั้นมีพระราชอำนาจออกพระราชกำหนด คือ คำสั่งในทางบริหาร ภาษาอังกฤษต้องเรียกว่า Executive order คำสั่งของพระมหากษัตริย์ถึงข้าราชการของพระองค์ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามแต่พระราชประสงค์หรือตามแต่ประโยชน์ที่จะเกิดแก่บ้านเมือง นั่นคือพระราชกำหนดไม่ได้กับความไม่ถึงราษฎรทั้งปวงใช้บังคับเฉพาะแก่ข้าราชการเท่านั้น ส่วนพระราชบัญญัตินั้นก็ไม่ใช่กฎหมาย พ.ร.บ. คือ คำวินิจฉัยของพระมหากษัตริย์ในเรื่องกฎหมาย ทั้งนี้เนื่องจากบทพระอัยการเป็นตัวบทเก่าแก่มากร้อยหลายพันปี จนถ้อยคำแปลไม่ออกเพราะความเก่า หรือบางทีก็มีมาตราต่างๆ ซ้อนกัน เป็นที่สับสนยากที่จะศึกษาด้วยเหตุนี้ถ้าตุลาการคนไหนเปิดบทพระอัยการก็ปรากฏว่ามีความซับซ้อนกันอยู่ หรือมีถ้อยคำที่ไม่สามารถจะเข้าใจได้ก็มีสิทธิที่จะนำบทอัยการขึ้นถวายพระมหากษัตริย์ เพื่อให้ทรงกำหนดว่าอะไรผิดอะไรถูก สมมติว่ากฎหมายมาตราเนื้อความไม่ตรงกันแต่เรื่องเดียวกัน ก็ให้พระมหากษัตริย์ทรงชี้ว่ามาตราไหนควรจะถูกมากกว่า มาตราไหนใช้ไม่ได้ พระราชวินิจฉัยพระอัยการนั้นไม่ใช่ตัวกฎหมาย กฎหมายคือบทพระอัยการ เพราะฉะนั้นสถาบันพระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยา นั้น จะเรียกว่าเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์โดยสมบูรณ์นั้นเห็นจะไม่ได้ อยู่ได้ขอบเขตหลักเกณฑ์บางอย่างซึ่งสืบทอดกันมาแต่โบราณ แต่พระราชอำนาจนิติบัญญัตินี้เมื่อปรากฏมีขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบปัจจุบัน ก็ได้มีการออก พ.ร.บ. คือ ข้าราชการประจำนั่นเอง เป็นคนร่างกฎหมายถวาย ทรงเห็นชอบก็ประกาศเป็นกฎหมายว่า พ.ร.บ. ก็ยังไม่เรียกว่าบทพระอัยการอยู่ดี บทพระอัยการก็ยังใช้กันต่อมาจนกระทั่งมาเลิกในรัชกาลที่ 5 จึงมีแต่กฎหมาย ซึ่งผ่านพระมหากษัตริย์ออกใช้เท่านั้น และก็มาเปลี่ยนเป็นสภาผู้แทนราษฎรและสภาอื่น ๆ ในที่สุดหลังการ

เปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 นั่นคือสถาบันพระมหากษัตริย์กับการปกครองในสมัยนั้นถ้าจะว่าไปก็อยู่ที่ความเป็นพระผู้เป็นเจ้า พระผู้เป็นเจ้าคือพระผู้เป็นเจ้าสามของศาสนาฮินดู ได้แก่พระอิศวร พระนารายณ์ พระพรหม แต่มักจะนับถือ 2 พระองค์ คือ พระอิศวร กับ พระนารายณ์เท่านั้น เรียกว่าองค์หนึ่งว่าพระเดโชอีกองค์หนึ่งว่าพระคุณ พระองค์หนึ่งเป็นผู้ทำลาย ตามธรรมชาติมีการทำลาย และการสร้างสรรค์เป็นผู้สร้าง

นอกจากนั้นยังมี “พระกรุณา” ซึ่งหมายถึงพระพุทธรูปเจ้า ไทยเราก็มานิยามเรียกใช้เป็นการเรียกพระมหากษัตริย์ของไทย ในหนังสือเก่าในพระราชพงศาวดารเองก็จะปรากฏอีกว่าพระกรุณาอยู่บ่อย ๆ เช่น “พระกรุณาให้หาเจ้าคุณเข้าไปดูมวย ถ้าเจ้าคุณจะไปให้มัดเชือกเข้าไปเถิด” อะไรอย่างนี้เรียกว่าพระกรุณา นี่เป็นหลักการสำคัญที่ถือกันตลอดมาและเป็นเรื่องที่จะต้องมีพลังมากและมีความแข็งแรงมาก ระบอบนี้อยู่ในเมืองไทยมาได้โดยไม่มีเหตุเภทภัยอะไรโดยไม่มีมีการเปลี่ยนหลักการถึง 700 กว่าปี จนถึง 900 กว่าปี ก็อยู่กันมาอย่างนี้ และในหลักการอย่างนี้เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงเป็นเทพเจ้าแล้วหรือเป็นพระเป็นเจ้าของฮินดูแล้วสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวงก็เป็นขององค์พระมหากษัตริย์ ไม่ว่าจะเป็นสังฆาริมททรัพย์ อสังฆาริมททรัพย์ ตลอดไปจนกระทั่งชีวิตมนุษย์ก็เป็นของพระเป็นเจ้า ในศาสนาที่นับถือพระเป็นเจ้าก็ยกนับถือกันอย่างนี้ ความเชื่อถือของเรา ก็ไปตามหลักนั้น ในฐานะพระเป็นเจ้าก็ทรงมีพระราชอำนาจทั้งปวง และในฐานะพระเป็นเจ้าคนอื่นก็ต้องเกรงกลัวต้องคอยระวังภัยซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากตน เนื่องจากความเผอเรอในการติดต่อ

เนื่องด้วยพระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติราชกิจมากมายหลายอย่างในการปกครองทั่วไปในที่สุดภาษาไทยเราจึงมีคำเรียกว่าพระมหากษัตริย์หลายคำ อันแรกพระเจ้าอยู่หัวนั้นหมายถึงพระเป็นเจ้า แปลฝรั่งให้โก้ ๆ ว่า God Head อันที่สองเรียกว่าพระเจ้าแผ่นดิน หมายความว่าแผ่นดิน ทั้งปวงตลอดจนพืชพันธุ์ธัญญาหารเป็นของพระมหากษัตริย์ สามเรียกพระเจ้าชีวิตหมายความว่ามีความหมายเหนือชีวิตคน สมัยก่อนจะสั่งประหารก็ได้ ที่ถึงประหารก็คงพระราชทานอภัยโทษเว้นชีวิตให้ก็ได้ และประการที่สี่คือเป็นพระธรรมราชาหมายความว่าทรงเป็นหลักในการยุติธรรมตลอดจนคุณความดีและศิลปะทั้งปวงขึ้นอยู่กับ

พระมหากษัตริย์ ในเรื่องศิลปะและวรรณกรรมทุกวันมี ประเพณีถือกันเช่นนั้น แต่ที่เห็นได้ชัดคือในดนตรีไทยและ นาฏศิลป์ มีเพลงบางเพลงถือว่าเป็นเพลงศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่จะ ต่อเพลงนั้นในทางดนตรีก็ดี หรือต่อหน้าพาทย์ในทางรำรำก็ดี ต้องมีข้อกำหนดเช่น บวชแล้วหรืออายุไม่ต่ำกว่า 30 จะต้อง มีอะไรต่ออะไรอีกมาก ในยุคปัจจุบันเกิดมีที่เรียกว่า เกษียณอายุขึ้น ผู้ทรงไว้ซึ่งวิชาความรู้เหล่านี้ก็ต้องปลดเกษียณ จำเป็นต้องหัดใหม่ให้แทนในบางครั้งก็ต้องต่อเพลงบางเพลง หรือต่อทำรำบางท่าวาต้องผัดเจื่อนไซแต่โบราณ จะถือ เจื่อนไซไม่ได้ ในการนี้ครูผู้ต่อทำต้องขอพระราชวโรกาส นำผู้ต่อทำต่อเพลงขึ้นเฝ้าถวายดอกไม้ธูปเทียนขอพระบรม ราชานุญาต ทุกวันนี้ก็ยังทำอยู่กรมศิลปากรยังทำอยู่ ตลอดจนจะมีการกำหนดตัวครูที่จะไหว้ครูต่อไปก็ดี หรือ ทำรำบางอย่างที่ถือเป็นทำรำอันศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระพิราบ เต็มองค์ ก็ต้องพระพิธีในพระราชวังพระเจ้าอยู่หัวต้องเสด็จ ลงเป็นประธาน นี่เห็นว่าพระธรรมราชามีความหมาย กว้างขวาง เป็นศูนย์ของความยุติธรรมและธรรมะยังหมายถึง ศิลปวิทยาการทั้งปวงอีกด้วย เหตุด้วยพระธรรมราชานี้เอง ประเทศไทยจึงเป็นประเทศเดียวที่พระมหากษัตริย์ต้องเสด็จ พระราชทานปริญญาตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่อื่นไม่มีใคร เขาทำกันที่นี้ยังถือเป็นเรื่องลำบากมากขึ้นทุกวันเพราะ ปริญญามากขึ้น

คำสุดท้ายคำว่า “ในหลวง” คำนี้เห็นต้องแปลเป็น ภาษาอังกฤษว่า “Chief Executive” เนื่องจากคำว่า “ในกรม” เจ้าหน้าที่ทางกรมหมายความว่าเจ้าหน้าที่เข้าไป คุมกรมกองราชการ อย่างจะเรียกนามของกรมพระยาดำรง ราชานุภาพให้ได้เต็มที่ให้เรียกว่า พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดิศพลักษิณกรมพระยาดำรงราชานุภาพ “ดำรง ราชานุภาพ” เป็นราชทินนามของเจ้ากรม แต่ว่าท่านอยู่ ราชการกรมนั้น กรมกับราชการกรมนั้นก็เรียกว่า “ในกรม” นี้เป็นราชการส่วนปลีกย่อย เจ้าหน้าที่ไปทรงกำกับเรียกว่า “ในกรม” แม้ว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็น Chief Executive ของประเทศ แปลว่า ใหญ่หลวงมาก เขาเรียกว่า “ในหลวง” แล้วก็คำที่เรียกกันตลอดมา การที่เป็นโบราณหลักการ โบราณเกี่ยวกับการปกครองพอถึง 2475 เกิดมีการ เปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศไทย ซึ่งทำให้พระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญใช้อำนาจของพระมหากษัตริย์ ด้วยสถาบันอื่นๆ ใช้พระราชอำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา ใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี ใช้อำนาจตุลาการทางศาล

ก็เท่ากับว่าตามหลักการปกครองแบบนี้ พระราชอำนาจ โดยตรงนั้นไม่มี มีแต่ตัวพระมหากษัตริย์ จะเรียกเป็นมิ่งขวัญ หรืออะไรก็ตามที่ ผมคิดว่าความตั้งใจสมัยนั้น ต้องการให้ พระมหากษัตริย์อยู่ในฐานะเป็นตราอย่างคอยประทับคำสั่ง ต่าง ๆ เนื่องจากของผู้อื่นที่มีอำนาจ เมื่อเปลี่ยนฐานะไปอย่างนี้ สถาบันพระมหากษัตริย์จะทำอย่างไร พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวรัชกาลที่ 7 ทรงสละราชสมบัติ ราชสมบัติตกไปอยู่ กับพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ซึ่งประทับอยู่ในต่างประเทศ เป็นเวลานาน ทรงพระเยาว์ แล้วก็สวรรคตยังไม่ทรงได้เข้า มารับพระราชกิจใด ๆ ภารกิจทั้งปวงตกอยู่กับ พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน คือ พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ผู้รับน้ำหนักทั้งหมดของการ เปลี่ยนแปลง ซึ่งไม่ใช่หน้าที่เล็กน้อย พระมหากษัตริย์เคย อยู่ในฐานะพระผู้เป็นเจ้าของแล้วเปลี่ยนมาเป็นพระมหากษัตริย์ ได้รัฐธรรมนูญจะปรับพระองค์อย่างไร และขณะเดียวกับ ประเพณีต่าง ๆ เกี่ยวกับพระผู้เป็นเจ้าของก็ยังคงอยู่ไม่ไหวว่า หายไป คนทุกวันนี้ก็ปฏิบัติตามประเพณีโบราณที่เชื่อถือกันมา อาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้บ้างเช่นห้ามแตะต้ององค์พระมหากษัตริย์ เดียวนี้คนบ้านนอกกอดกันกลมเห็นพระองค์เข้า ที่จะมองพระพักตร์ก็ไม่ถือกันแล้ว ดัดหน้าฉาดเดินผ่าน ที่ประทับก็ไม่ค่อยถือกันแล้ว อื่น ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดพระองค์ เช่น เห็นพระเจ้าพระนขาเหล่านี้ก็ยังถือกันอยู่ แต่ในจิตใจคนไทย นั้นพระมหากษัตริย์ก็ยังเป็นของสูงเทียมพระเป็นเจ้าของ

ปัจจุบันความรู้สึกนั้นยังกล้าแข็งขึ้น ปัญหาอยู่ที่องค์พระมหากษัตริย์ก็ยังเป็นของสูงเทียมพระเป็นเจ้า ปัจจุบันความรู้สึกนั้นยังกล้าแข็งขึ้น ปัญหาอยู่ที่องค์พระมหากษัตริย์ว่าจะทรงทำพระองค์อย่างไรต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมานี้ คือ พระมหากษัตริย์จะต้องเป็นทั้งพระเป็นเจ้าและต้องเป็นทั้งมนุษย์ เป็นมนุษย์มากหรือเป็นพระเจ้าน้อย ต้อง ratio ให้ถูก ถ้า ratio ผิดพลาดไปจะเกิดความเสียหายมากมายหลายประการ การที่สถาบันพระมหากษัตริย์ยัง แข็งแรงอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ เพราะพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงกำหนด ratio นั้น ถูกต้องแต่แรกที่ทรงเสวยราชย์ ปัญหาใหญ่ๆน้อยต่างๆ ที่ควรจะมีก็ไม่เกิด คือถ้าเป็นเทวดามาก ไปก็ไม่ดีเป็นแน่ เป็นมนุษย์มากก็ไม่ดีเป็นแน่อีก ต้องได้สิ่งหลักๆที่จะเป็นประโยชน์ต่อไปเท่านั้น

นอกจากนั้นแล้วก็ยังมีปัญหาอีกมากมายที่ต้องอยู่ในพระราชหฤทัยในฐานะทรงเป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบการปกครองปัจจุบันนี้ จะต้องมีปัญหาอีกมากมายทีเดียว อาจจะไม่ถึง conflict อย่างในภาษาอังกฤษ แต่จะต้องเป็น contradiction ซึ่งผู้ใหญ่นานหนึ่งท่านแปลว่า “ประตักการ” เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นเรื่องที่ทรงจะต้องแก้ จะต้องทรงปูแนวทางเพื่อเสด็จพระราชดำเนินไปให้ถูกที่จะไม่เกิดผลเสียหายต่อไป ผมอยากกล่าวว่า ไม่ใช่ความรู้พิเศษอะไร แต่เป็นความรู้ที่คิดได้โดยอนุมานเท่าที่ติดตามเป็นข้าพระองค์จนถึงทุกวันนี้ ก็อยากจะบอกวิธีหรือเครื่องมือที่ทรงใช้ในการแก้ปัญหาประตักการหรือ contradiction ต่างๆ ในเหตุการณ์เช่นนี้นั้นเป็นที่อัศจรรย์ ทรงใช้ราชธรรม ซึ่งมีอยู่ในพระพุทธศาสนาแต่อย่างเดียว พระเจ้าอยู่หัวต้องทรงรับพระราชประเพณีที่มีอยู่ก่อนโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ ต้องทรงรับมากมายเหลือเกินที่สืบเนื่องมาแต่โบราณ แม้แต่ทรง “เครื่องใหญ่” เรียกภาษาสามัญว่า ตัดผมก็ต้องเป็นพระราชพิธีใหญ่โตเสียเวลามากและอื่น ๆ อีกมากที่ต้องทรงใช้พระขันตคุณก็คือความอดทน เรื่องนี้ผมอยากขอเรียนว่าที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสให้เราทุกคนนี้มีความอดทน อดกลั้นและอดออมนั้น เป็นธรรมที่ปฏิบัติด้วยพระองค์เองตลอดมา จึงได้มีพระราชดำรัสให้ราษฎรของพระองค์ปฏิบัติตามธรรมะนั้น แต่ราชธรรมของศาสนาพุทธสำหรับพระมหากษัตริย์ก็มีอยู่ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร และสังคหวัตถุ 4 ทศพิธราชธรรม ท่านทั้งหลายก็ทราบอยู่แล้ว จักรวรรดิวัตรไม่อยากจะว่าโดยละเอียดจะ

กินเวลามากไป แต่อย่างไรก็ตามสำหรับทศพิธราชธรรมที่มีศีล มีทาน มีจาคะ คือการเสียสละ อาชวะ หมายความว่าซื่อตรง เรียกภาษาอังกฤษว่า Sincerity มีอยู่ในพระองค์ครบถ้วนคือทำพิสูจน์กันได้ ใครที่เข้าไปใกล้ได้เคยเห็นพระราชกรณียพระราชดำรัสจะต้องรู้สึกอยู่เช่นนี้ ผมอยากจะพูดว่า พระเจ้าอยู่หัวมีพระราชสมภพ ในทศพิธราชธรรมตั้งแต่แรก ไม่ต้องทรงมาดัดแปลงหรือข่มพระทัยให้อยู่ในทศพิธราชธรรม เป็นไปในธรรมชาติ นี่เป็นธรรมะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะปรับสถานการณ์ต่างๆ ได้

นอกจากนั้นหลักศาสนาพุทธยังให้ธรรมแก่พระมหากษัตริย์เรื่องจักรวรรดิวัตรถ้าท่านศึกษาจักรวรรดิวัตรที่ผมไม่พูดรายละเอียด พระพุทธเจ้าไม่ได้สั่งสอนให้พระมหากษัตริย์ใช้อำนาจแม้แต่เล็กน้อย จักรวรรดิวัตรเป็นอุบายต่างๆ ที่จะทำให้เกิดความสุขความเจริญที่จะทำให้การเกษตรรุ่งเรือง ทำให้คนดีขึ้น พุดง่าย ๆ ก็คือจักรวรรดิวัตรคือโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ซึ่งมีมากมายหลายทางเหลือเกิน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองแก่ราษฎรของพระองค์ในที่สุด ของบางอย่างเราดูอาจไม่เกี่ยวข้องด้วยอย่างเช่นทรงอุปการะเกือกกุลแก่ชาวเขาให้เขาได้อยู่กันเป็นที่ เป็นทาง ผลจากพระราชดำรินี้ จะแผ่กว้างมาสู่กรุงเทพฯ หัวประเทศ เขาอยู่บนเขาเป็นผู้ทำลายป่าเป็นผู้ทำลายแหล่งน้ำถ้าปล่อยให้เขาเขาไปอยู่ที่ไหนก็ได้ตามใจ ในที่สุดจะไม่มีป่าไม้เหลือ จึงได้พระราชทานพระกรุณาจัดหาที่ให้อยู่หาพืชให้ปลูก ให้ชาวเขาอยู่เป็นที่ป่าก็คงเหลืออยู่ได้ต่อไป จะเห็นได้ว่าพระราชทานแก่ชาวเขามีได้เกือกกุลเฉพาะชาวเขาแต่เป็นการเกือกกุลต่ออาณาประชาราษฎร์ทั้งปวงในเรื่องน้ำ แหล่งน้ำ การอนุรักษ์น้ำ และสิ่งแวดล้อม

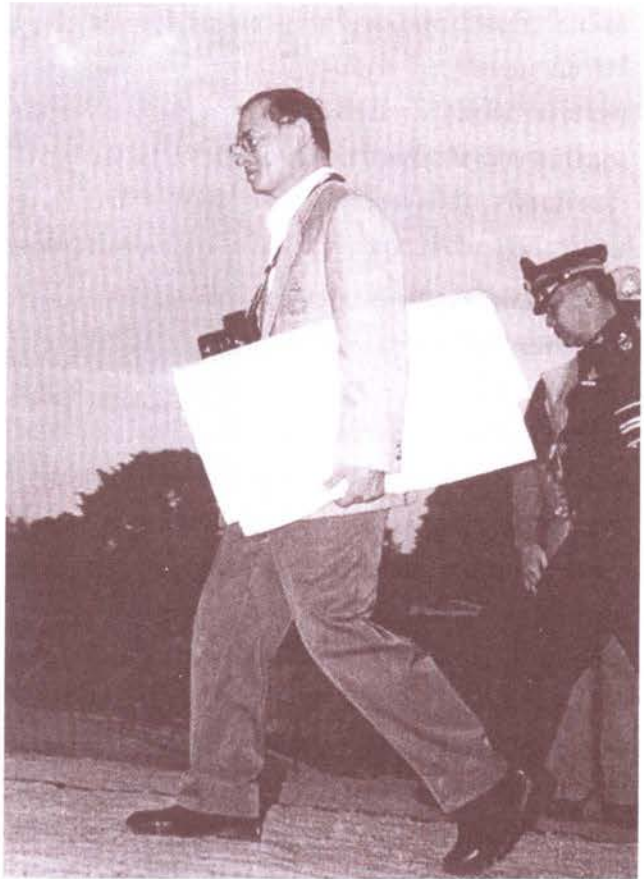
ที่นี้ก็เหลือสังคหวัตถุเป็นเรื่องสั้น ผมอยากขอพูดคล้ายกับอวดว่า ศาสนาพุทธเรานี้ฉลาดแคไหน คือสังคหวัตถุ ในศาสนาพุทธเรียกว่า “ลัสเมธะ” ปุริสเมธ สัมมาปาสะ วาจาเปยยะ นริคคะ สัสเมธะ หมายความว่า พระมหากษัตริย์ทรงทำการต่าง ๆ ให้บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์มีพระราชอาณาเขตที่สมบูรณ์ น้ำท่าดี สัสเมธะในศาสนาพุทธมาจากคำว่า อัศวเมธ ในพระเวทของฮินดู ศาสนาฮินดู พระมหากษัตริย์ไม่ทำอย่างอื่นนอกจากการบูชาฮินดูอย่างเดียว ถึงจะรักษาพระองค์และอาณาเขตให้เจริญได้ บูชาฮินดูต่อเทวดาบูชาสิ่งอื่น ๆ ต้องทรงเสียสละอะไรบูชาฮินดูด้วย อัศวเมธซึ่งกลายเป็นลัสเมธะในศาสนาพุทธนั้น อัศวเมธ จะแปลว่าการฆ่าม้า บูชาฮินดู แต่ก่อนจะฆ่าพิลึกพิลั่นต้องเอาม้ามาปล่อยวิ่งไป

เดินไป เข้าบ้านเมืองไหนถ้าไม่อุปการะก็จะยกทัพไปปราบ แต่ถ้าอุปการะถือว่าเป็นเมืองขึ้นก็ต้องส่งเครื่องบรรณาการกัน ทั้งสองทาง ไม่มีทางรอดในที่สุด 3 ปี ก็เอาม้ามาฆ่า แต่ว่าได้พระราชอาณาเขตเพิ่มเติมมากมาย ปุริสเมธศาสนาพุทธ แปลว่าพระมหากษัตริย์ต้องทรงรู้จักคน ทั้งในทางชั่วทางดี จะใช้ใคร จะทำอะไรเกี่ยวกับมนุษย์ต้องรู้จักเขา แต่ในศาสนาที่กำหนดไว้ในพระเวทแปลว่าฆ่าคนบูชายันต์ เกิดภัยพิบัติต่าง ๆ พระมหากษัตริย์ต้องเอาคนมาฆ่าบูชายันต์ต่อเทพยดา

อันที่ 3 สัมมาปาสะ ศาสนาพุทธบอกว่าต้องผูกใจคนทั้งประเทศ พระมหากษัตริย์ต้องบำเพ็ญกรรมผูกใจคนทั่วประเทศให้ได้ ตามพระเวท สัมมาปาสะเป็นพิธีอย่างหนึ่ง แปลว่า เป็นพิธีให้บูชายันต์ต่อประชาชน ต้องมีงานใหญ่ แล้วก็แจกสิ่งของเครื่องใช้แก่ประชาชน เสียสละพิธีให้บูชายันต์ต่อประชาชน ต้องมีงานใหญ่ แล้วก็แจกสิ่งของเครื่องใช้แก่ประชาชน เสียสละเพื่อประชาชน พุดงายถ้าเปรียบธรรมเนียมจันก็เหมือนกับทิ้งกระจาด ปีหนึ่งทำหนหนึ่ง

ส่วนวาจาเปยยะ ได้ค้นแล้วไม่พบ พบแต่ใน dictionary ภาษาสันสกฤตว่า วาจาเปยยะ แปลว่าเป็นพิธีในพระเวทอย่างหนึ่ง แต่เท่าที่พบในผู้อื่น ดูเหมือนจะเป็นพิธีต่ออายุของพระเจ้าแผ่นดิน ศาสนาพุทธเปลี่ยน "วัช" เป็น "วาจา" เรียกว่าพระมหากษัตริย์ทรงต้องรับสั่งด้วยวาจา อ่อนหวานตี๋มต่ำเข้าไปในหัวใจคน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ครบถ้วน แล้วก็ได้ทรงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มาด้วยตลอด สถาบันพระมหากษัตริย์ในปัจจุบันนี้ไม่มีอำนาจทางการเมืองแต่อย่างใด แต่ในหัวใจคนไทยแล้วเป็นสถาบันที่สูงที่สุด เป็นสถาบันที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุด เป็นสถาบันที่คนไทยหวงแหนที่สุดเมื่อสถาบันพระมหากษัตริย์มาอยู่ในฐานะเช่นนี้โดยไม่มีการใช้พระราชอำนาจในการที่จะก่อความเดือดร้อนให้ใคร เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ได้ทรงใช้พระราชอำนาจอย่างที่ทรงเคยมีมาแต่ก่อน แต่ทรงปฏิบัติตามราชธรรมของศาสนาพุทธ เกื้อกูลประโยชน์ของประชาชน ด้วยพระองค์ พระราโชบายต่าง ๆ และด้วยความเสียสละเพราะโครงการพระราชดำริมากมายหลายแห่งใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ก่อน จนเห็นว่าล้มสำเร็จดีแล้ว บางที่ราชการก็เข้ารับช่วงทำต่อไป บางทีก็ไม่รับก็สุดแล้วแต่ แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นผลสำเร็จส่วนใหญ่ สิ่งใดไม่เป็นผลสำเร็จก็ทรงเลิกได้ไม่ใช้ทรงถือที่รัฐมานะว่าจะต้องทำไปตลอด ไม่ใช่เช่นนั้นทั้งหมด ทั้งนี้เพราะว่าทรงทำโดยพระราชธรรมต่าง ๆ และไม่มีที่รัฐมานะแต่อย่างใด ทรงใช้

พระคุณเป็นหลัก ที่นี้คนไทยก็ยังเชื่อในความเป็นพระเจ้าเป็นเจ้าของพระเจ้าอยู่หัว ก็มักเชื่อกันอยู่มาก เชื่อพระเจ้าอยู่หัวมีฤทธิ์ มีอำนาจ บันดาลฟ้าฝนได้ ให้ตกก็ได้ ให้หยุดก็ได้ แล้วก็ยังมีอื่น ๆ อีก สิ่งเหล่านี้บางที่เป็นเรื่องที่พูดยาก ผมมานี่อยากมาพูดประสบการณ์ส่วนตัวของผมและเรื่องที่ได้ฟังจากผู้ที่เชื่อถือได้สนิทไม่มีที่สงสัย เรื่องฝนเป็นเรื่องแปลก ๆ ครั้งหนึ่งเมื่อต้นรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสใหญ่ตามราชประเพณีในภาคเหนือ เขาปลุกปะรำให้ราษฎรเฝ้า 2 ปะรำใหญ่หน้าศาลากลาง ใหญ่มากศาลาหลายพัน เมื่อเสด็จลงจากศาลากลางเข้าศาลาแรกฝนก็ตกหนัก แล้วเสด็จให้ราษฎรเฝ้าเป็นร้อย ๆ พัน ๆ คนนั้นแล้วก็จะเสด็จไปอีกปะรำหนึ่งประมาณ 100 เมตร พอก้าวจะทรงพระราชดำเนินออกไป ทั้ง ๆ ที่ฝนตก คุณหลวงสุรณรงค์ราชของครักษ์ ก็ถวายฉลองพระองค์กันฝนก็ทรงจับบนฉลองพระองค์ แล้วบอกว่า คุณหลวงคนอื่น ๆ เขาเปียกได้เราเปียกได้ แล้วก็เสด็จพระราชดำเนินไป ฝนหยุดทันทีเหมือนปิดก๊อก คือ ไม่เชื่อก็ต้องเชื่อ แล้วก็หยุดไปจนเสด็จพระราชดำเนินไปเข้าอีกปะรำหนึ่ง พอลับพระองค์ฝนตกอีก พวกเดินตามเสด็จไปหลังเปียกหมด เปียกเหมือนนายกล นี่ก็เป็นสิ่งอัศจรรย์

ผมไม่เห็นกับตาไม่พูดนี้ผมเห็นกับตามาแล้ว อีกครั้งหนึ่งเสด็จ
ไว้กำนันจุลเพชรบูรณ์ กำนันจุลก็ไม่ทราบจะรับเสด็จอย่างไร
เพราะจะทรงไปเสวยพระกระยาหารกลางวัน กำนันจุลก็ตั้ง
ผมเป็นสารวัตรกำนันแล้วเอาไปอยู่ด้วยที่บ้านเพื่อจัดการ
เรื่องรับเสด็จ เสด็จโดยเฮลิคอปเตอร์มาลงที่ทุ่งนาห่างจาก
บ้านกำนันจุลแล้วขึ้นรถมาเข้าไร่ นี่เป็นเรื่องแปลกประหลาด
คือมีแรงฟุ้งหนึ่งมาจากไหนก็ไม่ทราบไม่กลัวเฮลิคอปเตอร์
พอเฮลิคอปเตอร์ลงเห็นลำ ปรากฏว่ามีแรงบินเป็นวงกลม
เหมือนร่ม หรือเหมือนฉัตรอะไรกันอยู่ แรงมาจากไหนจน
เฮลิคอปเตอร์ลงถึงแผ่นดินแรงก็ยังคงบินอยู่ จนเสด็จออก
มาแล้วแรงฟุ้งนั้นก็หายไป คนเพชรบูรณ์ไม่เคยเห็นแรงถามว่า
ตัวอะไร ไม่เคยเห็นจริงชาวเพชรบูรณ์ไม่เคยเห็นจริง ๆ ที่ไป
รับเสด็จ แล้วทำไมเป็นอย่างนั้น เฮลิคอปเตอร์ก็มากแล้ว ใบพัด
ก็น่ากลัว ทำไมแรงเป็นนกป่าถึงหมดความเกรงกลัว ในไร่
กำนันจุลมีฝูงงูใหญ่ยาวมาก เห็นมากกับตาเหมือนกัน
กำนันจุลยังยืนยันว่าเขามารับเสด็จ เพราะสวนแกเป็นสวนที่
จิตยาฆ่าแมลงอยู่ตลอดงูที่ไหนจะเข้ามาอยู่ได้นี่มาเฉพาะกาล
เท่านั้น เสด็จพระราชดำเนินจังหวัดอุบล ตกกลางคืนผม
ออกมากินเหล้าที่ร้านขายเหล้าคุยกับชาวอุบลฯ ก็มีคนหนึ่ง
เดินเข้ามาบอกพระเจ้าอยู่หัวองค์นี้มีบุญเหลือเกิน เขาบอกว่า
คนอุบลฯ คินนี้จะลงเรือไปทอดแหหาปลา ทอดแหโครมเดียว
ติดข้างขึ้นมาทั้งตัวแล้วก็ความจริง ช้างลอยน้ำจากไหน
ไม่ทราบมาติดแหของคนอุบลฯ คินวันนั้น ก็น้อมเกล้าถวายฯ
จนในที่สุดเดี๋ยวนี้ก็อยู่ที่เขาดิน ชื่อ พลายบุญเลิศ นี่การเสด็จ
พระราชดำเนินตามจังหวัดต่าง ๆ เหล่านี้เป็นขั้นแรกของการ
ที่จะใช้กำหนดแนวทางที่ทรงปฏิบัติต่อไปในสถานการณ์ปัจจุบัน
ก็เป็นเรื่องที่พูดกันมา จะเห็นได้พระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติ
พระราชกรณียกิจเป็นขั้นลงมาจากน้อยมาหามากจนเดี๋ยวนี้แผ่กว้าง
เต็มหมดด้วยพระมหากรุณาธิคุณอย่างเดียว เริ่มต้นก็ไม่ทรง
ประมาท เป็นต้น ที่เสวยราชสมบัติก็ยังทรงประทับอยู่ที่
กรุงเทพฯ อย่างสงบ ศึกษาสถานการณ์เหตุการณ์ ต่อมาได้
ใช้ราชประเพณีเสด็จประพาสเสด็จประพาสหัวเมืองใหญ่
ต้องทำทุกรัชกาลหลังราชาภิเษกแล้ว รัชกาลนี้ทรงเก็บไว้
พักหนึ่งแล้วก็เริ่มเสด็จภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้
เป็นจุดเริ่มแรก ต่อมาจึงเสด็จเข้าใกล้ชิดประชาชนเลยทรง
พระราชดำเนินถึงหมด มีการสร้างพระราชฐาน ที่ใครเห็นอาจ
เป็นการฟุ้งเพื่อสร้างท่าไม้ที่อีสาน ภาคเหนือ และได้
สร้างพระราชฐาน น่าจะถามว่าทำไมต้องตากอากาศ พักผ่อน
อะไรกันอย่างนั้นแต่ความจริงนั้นเสด็จอยู่ในพระราชฐานเหล่านี้

เป็นส่วนใหญ่ มิใช่สร้างขึ้นเพื่อความสุขสำราญ จริงอยู่จะ
ต้องรับแขกเมืองก็ต้องมีส่วนที่ต้องใช้ได้ แต่อันที่จริงแล้ว
พระเจ้าอยู่หัวทรงสร้างขึ้นเหมือนอย่างสำนักงานหรือ office
ที่จะต้องออกทำงานในภาคนั้น ติดต่อได้สะดวกเสด็จด้วย
เฮลิคอปเตอร์ถึงไหนก็ได้ แล้วกลางคืนก็ทรงกำหนดที่จะทำ
อะไรต่อไป เหล่านี้ก็เป็นเรื่องของคนส่วนใหญ่ก็ทราบกันอยู่แล้ว
ก็เรื่องที่ผมได้กล่าวมาแล้วก็อย่างฉลอง 200 ปี
พระอาทิตย์ก็ทรงกลดตามระเบียบพระราชพงศาวดารจัดไว้
อย่างไรก็ทำอย่างนั้นไม่ผิดไม่พลาดได้เวลาก็ทรงกลดขึ้นมา
ตลอดจนความศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ ก็ปรากฏมากมาย หลายคน
คงจะยืนยันกันได้ สิ่งเหล่านี้จะอธิบายอย่างไรก็ได้เมื่อเรา
จะนับถือศาสนาพุทธ เราก็นึกว่าเป็นบุญญาภิหารที่เกิด
จากพระบารมีมาแต่ก่อนคือเกิดจากคุณความดีทั้งหลายทั้งปวง
ที่ได้ทรงทำมาแต่อย่างไรก็ตาม สถาบันพระมหากษัตริย์ในยุคนี้นี้
เป็นแหล่งของความดีเป็นสิ่งที่ทำให้ความดีเกิดขึ้นในใจคน
การปรับพระองค์เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน อย่างที่กระผม
ได้เรียนมาแล้ว แล้วพระขันติต่าง ๆ ที่ต้องใช้ ความอดทน
ต่าง ๆ ที่พระองค์ต้องใช้ในการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายของ
บ้านเมือง ถ้าจะพูดอย่างโบราณเป็น กฤดาภิหาร อิทธิฤทธิ์
อย่างหนึ่งที่แม่เจ้านายอื่น ๆ ก็ทำได้ยาก ยกเว้น
พระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน คือพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลนี่
เป็นพระราชกฤดาภิหาร และที่สำคัญที่สุดจะเป็นเพราะ
เหตุใดก็ตาม คนไทยทุกคนเมื่อได้เข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัวอย่าง
ใกล้ชิดหรือเฝ้าในลานวัดพระแก้ว หลังจากที่ได้เฝ้า จะรู้สึก
ตัวเองเป็นคนดีขึ้นกว่าเดิม นี่เป็นกฤดาภิหารที่ปรากฏ
คนไทยทุกคนรู้สึกตัว ผมอยากจะบอกว่าสถาบัน
พระมหากษัตริย์กับการปกครองทุกวันนี้ การปกครองตาม
กฎหมาย การปกครองตามรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ไม่มี
พระราชอำนาจ แต่พระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบันก็ไม่มี
พระประสงค์ใช้อำนาจนั้น ทรงหลีกเลี่ยง พระองค์เป็น
พระมหากษัตริย์ใต้รัฐธรรมนูญอย่างบริบูรณ์อย่างไม่มีผิดพลาด
แต่ขณะเดียวกันในฐานะทรงเป็นเทพเจ้าในใจคน ก็ใช้
พระราชาบาย และพระกรุณาธิคุณทำพระราชกฤดาภิหาร
ให้ปรากฏทั้งแก่สายตาคนและในใจคนอยู่ตลอดมา จนขณะนี้
อาจพูดได้ว่า การปกครองของประเทศจะเป็นอย่างไร จะผันผวน
อย่างไรก็ตามที่แต่สิ่งที่เที่ยงแท้ในแผ่นดินไทยซึ่งยึดถือเป็นหลัก
ได้ตลอด ไม่มีเปลี่ยนแปลงคือสถาบันพระมหากษัตริย์

พระบารมีปกเกล้าฯ

ขอเดชะ พระภัทรมหाराช
ข้าพระพุทธเจ้าชาวราชภัฏอุบลฯ

ถวายบังคมแทบพระบาทนาถา
สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

พระราชทานนามชื่อ “ราชภัฏ”
สถาบันการศึกษาทรงกรุณา

ข้าแห่งพระมหากษัตริย์เกื้อหนุน
ได้บุญบารมีจักรวาล

ตราพระราชลัญจกรล้ำค่า
เป็นดวงตราสถาบันตั้งจำนง

มีมงามงคลสูงส่ง
ตามรอยบาทบงสุวงศ์ราชันย์

ขอเดชะ พระบารมีปกเกล้าฯ
จะจงรักภักดีตราบนิรันดร์

ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายคำมั่น
สานความฝันอันยิ่งใหญ่ให้เป็นจริง

จะอบรมสั่งสอนบรรดาศิษย์
มีขันติวิริยะไม่ประวิง

ให้ชื่อสัตย์สุจริตในทุกสิ่ง
อ้างอิงคุณธรรมพระราชทาน

บอกกล่าวพวกเขาให้รักชาติ
“เย็นศิระเพราะพระบริบาล”

นับถือศาสนาพุทธเป็นสุขสานต์
ฟังสอนลูกหลานต่อต่อไป

เจ็ดสิบสองพรรษามหาราช
เสียงแซ่ซ้องถวายพระพรชัย

พ่างเพียงโลกธาตุหวาดไหว
ขอให้ทรงพระเจริญ เทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า ผศ.พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ ผู้ประพันธ์
ในนามของคณาจารย์ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ไต้ร่มเงาแห่งพระ:บารมี ในโครงการอันเนื่องมาจากพระ:ราชดำริ

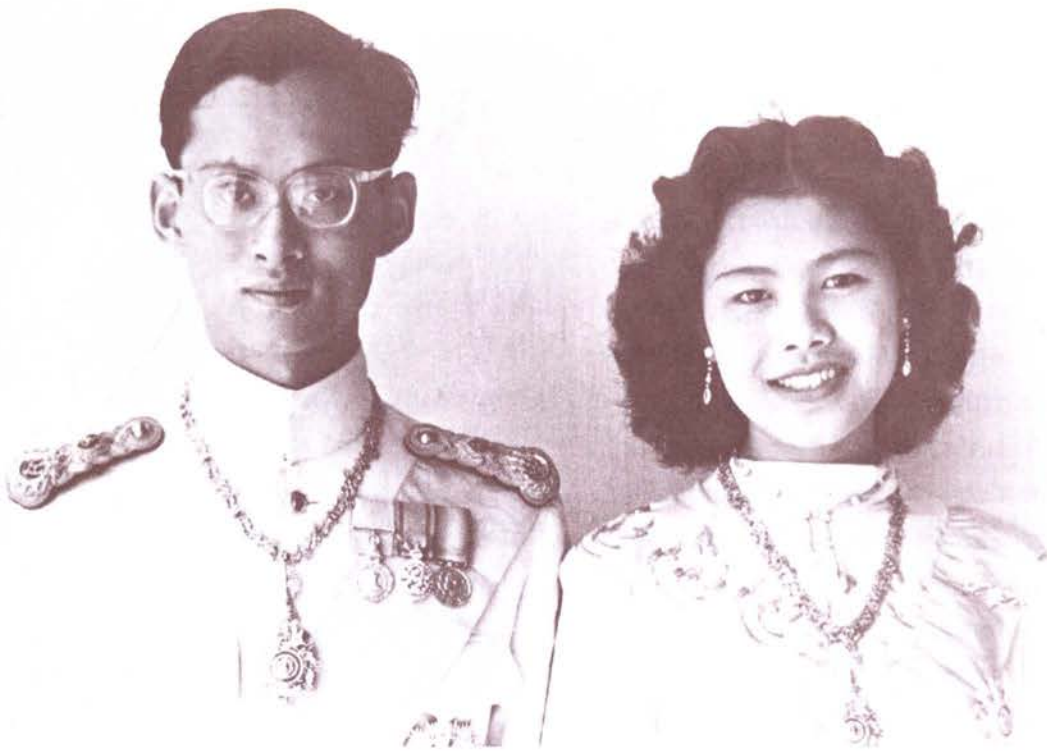
ยุวัฒน์ วุฒิมณี

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มหาราช เสด็จพระราชสมภพ ณ โรงพยาบาลเมาท์ออบอร์น
(Mount Auburn) เมืองเคมบริดจ์ (Cambridge)
รัฐแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts) สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๖
เดือนธันวาคม ค.ศ. 1927 (พ.ศ. ๒๔๗๐) มีพระนามเดิมว่า
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช เป็นพระราช
โอรสพระองค์เล็กในสมเด็จพระราชบิดาเจ้าฟ้ามหิตลลิตอดุลยเดช
กรมหลวงสงขลานครินทร์ (พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระ
ปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี) และสมเด็จพระ
พระราชชนนีศรีสังวาลย์ ซึ่งภายหลังทั้งสองพระองค์ได้รับ
การเฉลิมพระนามาภิไธย เป็นสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร
อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนคริน

ทราบมราชชนนี มีพระเชษฐภคินีและสมเด็จพระบรมเชษฐา
ธิดา ๓ องค์ คือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ประสูติเมื่อวันอาทิตย์ที่ 6
พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๖๖ ณ กรุงลอนดอน ประเทศ
อังกฤษ กับพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันอาทิตย์ที่ 20 กันยายน พุทธศักราช
๒๔๖๘ ณ เมืองไฮเดลแบร์ก ประเทศเยอรมนี

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๑ ได้โดยเสด็จสมเด็จพระบรม
ราชชนก ซึ่งทรงสำเร็จการศึกษาปริญญา แพทยศาสตรบัณฑิต
เกียรตินิยม จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา
กลับประเทศไทย ประทับ ณ วังสระปทุม ต่อมาในวันที่ ๒๔
กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๒ สมเด็จพระบรมราชชนกสวรรคต
ขณะนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรง
เจริญพระชนมายุได้ไม่ถึง ๒ ปี และเมื่อมีพระชนมายุได้ ๕ ปี

ได้ทรงเข้ารับการศึกษาชั้นต้น ณ โรงเรียนมาแตร์ เดอี กรุงเทพฯ จนถึงพุทธศักราช 2476 จึงเสด็จพระราชดำเนินไปประทับ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ พร้อมด้วย สมเด็จพระบรมราชชนนี พระเชษฐภคินี และสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เพื่อทรงศึกษาต่อในชั้นประถมศึกษาใน โรงเรียน Miremont ทรงศึกษาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน และภาษาอังกฤษ จากนั้นทรงเข้าศึกษาชั้นมัธยมศึกษาที่ โรงเรียน Ecoe Nouvelle de la Suisse Romande, Chailly-sur-Lausanne เมื่อทรงรับประกาศนียบัตร Bachelier es letters จาก Gymnase Classique Cantonal แห่งเมืองโลซานน์แล้ว ทรงเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยโลซานน์ โดยทรงเลือกศึกษาในแขนงวิชาวิทยาศาสตร์

ในพุทธศักราช 2477 พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า อานันทมหิดล เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 8 แห่งบรมราชจักรีวงศ์ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช จึงทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช เมื่อพุทธศักราช 2478 และได้โดยเสด็จพระราชดำเนินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล นิวัตประเทศไทยเป็นครั้งแรกในพุทธศักราช 2481 โดยประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เป็นการชั่วคราว แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับไปประเทศ สวิตเซอร์แลนด์ จนถึงพุทธศักราช 2488 จึงโดยเสด็จพระราชดำเนินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล นิวัต ประเทศไทยเป็นครั้งที่สอง ครั้งนี้ประทับ ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง

ในวันที่ 9 มิถุนายน พุทธศักราช 2489 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จสวรรคตโดยกระทันหัน ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชจึงเสด็จขึ้นครองราชสมบัติสืบราชสันตติวงศ์ในวันเดียวกันนั้น แต่เนื่องจากยังมีพระราชกิจด้านการศึกษา จึงต้องทรงอำลาประชาชนชาวไทยเสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ อีกครั้งหนึ่งในเดือนสิงหาคม พุทธศักราช 2489 เพื่อทรงศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยแห่งเดิม ในครั้งนี้ทรงเลือกศึกษาวิชากฎหมายและวิชารัฐศาสตร์ แทนวิชาวิทยาศาสตร์ที่ทรงศึกษาอยู่เดิม

ระหว่างที่ประทับศึกษาอยู่ในต่างประเทศนั้น ทรงพบหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ธิดาในหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร กับหม่อมหลวงบัว (สนิทวงศ์) กิติยากร (ภายหลังพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาพระอิสริยยศ หม่อมเจ้านักขัตรมงคลฯ ขึ้นเป็น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านักขัตรมงคล เมื่อพุทธศักราช 2493 และขึ้นเป็น พระองค์เจ้าต่างกรม มีพระนามว่าพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่น จันทบุรีสุรนาถ เมื่อพุทธศักราช 2495) ต่อมาทรงหมั้นกับ หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ในวันที่ 19 กรกฎาคม พุทธศักราช 2492 ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ในพุทธศักราช 2493 เสด็จพระราชดำเนินนิวัตพระนคร ประทับ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ตั้งการพระราช

พิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ในเดือนมีนาคม พุทธศักราช 2493 ต่อมาในวันที่ 28 เมษายน ปีเดียวกัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ณ พระตำหนักสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ในวังสระปทุม ซึ่งในการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสนี้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาหม่อมราชวงศ์ สิริกิติ์ กิติยากร ขึ้นเป็นสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์

ในวันที่ 5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามแบบอย่างโบราณราชประเพณีขึ้น ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวังเฉลิมพระบรมนามาภิไธย ตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า **พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร** พร้อมทั้งพระราชทานพระปฐมบรมราชโองการว่า **“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”** และในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนาเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ขึ้นเป็น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี

หลังจากเสร็จการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแล้วได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงรักษาพระสุขภาพ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ตามที่คณะแพทย์ได้ถวายคำแนะนำ และระหว่างที่ประทับในเมืองโลซานน์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี มีพระประสูติกาลพระราชธิดาพระองค์แรก คือ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ซึ่งประสูติ ณ โรงพยาบาลมงซัวส์ เมืองโลซานน์ เมื่อวันที่ 5 เมษายน พุทธศักราช 2494 และเมื่อสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระองค์แรกเจริญพระชันษาได้ 7 เดือน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินนิวัตพระนคร ประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต จากนั้นทรงย้ายที่ประทับไปประทับ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เนื่องจากทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ปรับปรุงพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน สำหรับเป็นที่ประทับแทนการที่รัฐบาลจะจัดสร้างพระตำหนักขึ้นใหม่ และที่พระที่นั่งอัมพรสถานนี้เอง สมเด็จพระนางเจ้า

สิริกิติ์ พระบรมราชินี มีพระประสูติกาลพระราชโอรสและพระราชธิดาอีกสามพระองค์ คือ

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ ประสูติเมื่อวันจันทร์ที่ 28 กรกฎาคม พุทธศักราช 2495 ใน พุทธศักราช 2515 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนราชสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์ ประสูติเมื่อวันเสาร์ที่ 2 เมษายน พุทธศักราช 2498 ใน พุทธศักราช 2520 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม สถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาเจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี

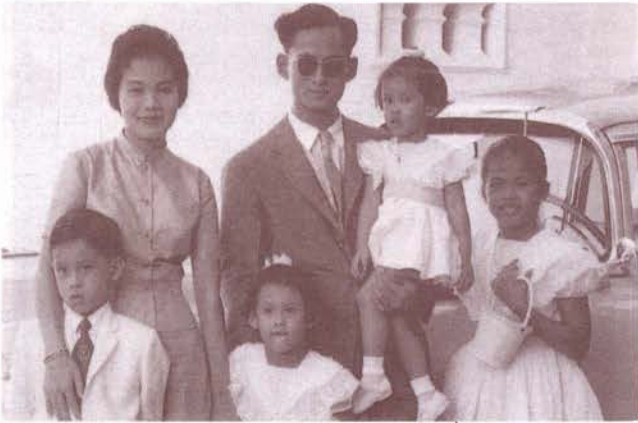
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ประสูติเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 4 กรกฎาคม พุทธศักราช 2500

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงผนวช เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พุทธศักราช 2499 ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง และประทับจำพรรษา ณ พระตำหนักปั้นหย่า วัดบวรนิเวศวิหาร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้สำเร็จราชการทรงปฏิบัติราชการแผ่นดินแทน พระองค์ตลอดเวลา 15 วัน ที่ทรงพระผนวชอยู่ และจากการที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้อย่างเรียบร้อยเป็นที่พอพระราชหฤทัย จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในปีเดียวกันนั่นเอง และในวันที่ 31 ตุลาคม พุทธศักราช 2500 หลังจากทรงประกอบพิธีเฉลิมพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ซึ่งได้ต่อเติมขึ้นใหม่แล้ว ทรงย้ายที่ประทับจากพระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต กลับไปประทับที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐานพระราชวังดุสิต จนถึงปัจจุบัน

พระบรมราชปณิธานเพื่อประเทศชาติ ประชาชน

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์สิริราชสมบัติ ตั้งแต่วันที่ 9 มิถุนายน 2489 พระองค์ทรงแสดงพระบรมราชปณิธานที่จะปกครองประเทศ ดังปรากฏในพระปฐมบรม

ราชโองการความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

ในเดือนสิงหาคม 2489 เป็นเวลาสองเดือนกว่า ๆ หลังเสด็จขึ้นครองราชสมบัติสืบราชสันตติวงศ์แล้ว แต่เนื่องจากยังมีพระราชกิจด้านการศึกษา จึงต้องทรงอำนวยการประชาชนชาวไทย เสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังประเทศ สวิตเซอร์แลนด์อีกครั้งหนึ่ง ท่ามกลางความเศร้าโศกอาดูร ถวิลหา ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิตล ของประชาชน เมื่อพระองค์จะต้องทรงจากประชาชนชาวไทย และแผ่นดินไทยไปอีกครั้ง ยังความปริวิตกวิงวอนมาสู่ ประชาชนชาวไทยอย่างยากที่จะพรรณนาได้ มวลมหาชน ชาวไทยที่เฝ้าส่งเสด็จอย่างล้นหลาม จึงพากันกล่าวถวาย ความในใจของทุกคนต่อพระองค์ว่า “พระเจ้าอยู่หัวโปรดอย่า ทิ้งประชาชน” พระองค์จึงทรงตรัสต่อประชาชนชาวไทยว่า “เมื่อประชาชนไม่ทิ้งข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะทิ้งประชาชน ได้อย่างไร”

จากพระบรมราชปณิธาน และคำตรัสตอบประชาชน ของพระองค์ ประเทศไทยและประชาชนชาวไทย จึงเป็นแผ่นดิน และประชาชนที่มีบุญยังมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ของประเทศ ที่นำแต่ความสันติสุขร่มเย็นมาสู่ประเทศและ ประชาชนชาวไทย ด้วยพระอิริยาบถและพระราชกรณียกิจที่ ไกลชิดเป็นกันเองกับประชาชน ด้วยความแน่วแน่นมั่นคง

ทรงดำรงพระองค์ด้วยคุณธรรมแห่งพระบรมกษัตริยาธิราช ทรงทำนุบำรุงประชากรราษฎร์ด้วยความเสียสละ ตรากตรำ พระวรกาย ทรงฝ่าฟันอุปสรรคภัยอันตรายทั้งหลายด้วย พระชตติยมานะ พระวิริยะอุตสาหะ และด้วยพระปรีชา สามารถอันเฉียบแหลมสอดคล้องด้วยหลักวิชา ให้บังเกิด ความร่มเย็นเป็นสุขทั่วทั้งแผ่นดินไทย

เสด็จประพาสต้นมาเป็นโครงการพระราชดำริ

ด้วยพระราชปณิธานตั้งมั่นที่จะทรงทำทุกอย่างเพื่อ ประเทศชาติ และไม่ทิ้งประชาชน และพระราชกรณียกิจน้อย ใหญ่ที่จะทรงปฏิบัตินั้น จะต้องสอดคล้องตรงตามสภาพ ปัญหาของท้องถิ่น และปัญหาความต้องการของประชาชน ข้อมูลที่ดีที่สุดคือข้อมูลที่ได้ตรงจากหมู่บ้าน และ จากประชาชนที่ประสบปัญหาโดยแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ การเสด็จประพาสต้นจึงเป็นพระราชาบาย ที่ทรงต้องการทราบปัญหาของพื้นที่ และประชาชนในการ เสด็จประพาสต้นนั้นทำให้พระองค์ได้ทอดพระเนตรสภาพ ความเป็นจริงของภูมิประเทศทั้งแหล่งต้นน้ำลำธาร สภาพพื้นดิน ป่าไม้ เส้นทางคมนาคม ความทุรกันดารด้าน ต่าง ๆ ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ ห่างไกลความเจริญ ซึ่งขาดความรู้ ความเข้าใจ ที่จะพัฒนา ความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น จึงมีชีวิตอยู่กับไปตามมฤตกรรม

วันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2502 วันเริ่มต้นของการ เสด็จประพาสต้น ที่นำมาสู่โครงการพระราชดำริมากมายจน ปัจจุบัน เป็นการเสด็จพระราชดำเนิน บ้านสองพี่น้อง อำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรี

ในการเสด็จประพาสต้นนั้น ทั้งสองพระองค์ พร้อมด้วยพระเจ้าลูกเธอ และพระเจ้าลูกยาเธอ และ เสด็จทอดพระเนตรธรรมชาติของพื้นที่ป่าเขาลำเนาไพร แหล่งต้นน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความอุดมสมบูรณ์ และสภาพพื้นแผ่นดิน ตลอดจนวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน ทั้งในด้านการอาชีพ ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม โรงเรียนการศึกษา โดยไม่เลือกหรือแบ่งกลุ่มคน กลุ่มศาสนาใด ๆ พระองค์เสด็จฯไปแทบถ้วนทั่วทุกแห่ง จึงทรงได้รับข้อมูลหลากหลายไปตามพื้นที่หมู่บ้าน กลุ่มคน ทุกระดับชั้น อาชีพ อายุ ทุก ๆ ศาสนา และทุก ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมประจำถิ่น จากข้อมูลที่ได้ทรงทราบเหล่านี้ ทรงนำมาประมวลตรวจสอบเทียบเคียง กับทฤษฎีวิชาการ เทคโนโลยี ประสพการณ์และแนวพระราช

วินิจฉัยของพระองค์ โดยมีพื้นฐานวิถีชีวิต และภูมิปัญญาชาวบ้าน มาเป็นแนวคิด หลักและวิถีปฏิบัติพื้นฐานเบื้องต้น และนำเอาวิชาการเทคโนโลยีใหม่เข้าไปเสริมหนุนพื้นฐานชาวบ้านและชุมชนให้เข้าสู่กระบวนการพัฒนาสมัยใหม่ ที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทั้งในความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ ค่านิยม พฤติกรรมของคนในชุมชน และไม่ขัดแย้งหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และก่อให้เกิดปัญหาหมอกควัน สิ่งแวดล้อม แต่กลับเป็นการกระตุ้นแรงเร้าประชาชนให้อยากมีส่วนร่วมอยากพัฒนาวิถีชีวิต และชุมชนของตน ตามแนวพระราชดำริอย่างพร้อมเพรียงกัน ซึ่งล้วนเป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2505 ที่เป็นการก่อตั้งกรมการพัฒนาชุมชนขึ้น จึงได้พร้อมใจกันถวายพระนามพระองค์ว่า “พระบิดาแห่งการพัฒนาชุมชนไทย”

ด้วยเหตุที่การเสด็จประพาสต้นครั้งแรก และเป็นเหตุที่มาของโครงการพระราชดำรินั้น เป็นการเสด็จประพาสต้นในพื้นที่ของจังหวัดเพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ดังนั้นโครงการตามพระราชดำริจึงเริ่มขึ้นในพื้นที่ 2 จังหวัดนี้ เป็นต้นแบบขยายผลไปทั่วประเทศตราบจนปัจจุบันนี้ โดยมีโครงการเริ่มแรกที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. โครงการพัฒนาเขาเต่า อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกอบด้วยโครงการขุดอ่างเก็บน้ำ เพื่อให้ชาวบ้านมีน้ำจืดใช้พอเพียง จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และส่งเสริมการอาชีพ โดยเริ่มการเลี้ยงไก่ แล้วขยายไปเป็นการปลูกผักพืชผลไม้อื่น ๆ

2. โครงการพัฒนาที่ดินบ้านหุบกระพง ในรูปของสหกรณ์การเกษตรหุบกระพง จำกัด ภายใต้ความช่วยเหลือของรัฐบาลประเทศอิสราเอล เป็นโครงการ เน้นการพัฒนาดินปลูกพืชไร่ไม้ผลและเน้นการจัดการรูปสหกรณ์

3. โครงการพัฒนาบ้านดอนขุนห้วย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เน้นการพัฒนาดินและปลูกพืชไร่ไม้ผล

ทั้ง 3 โครงการนี้เป็นโครงการเริ่มแรกของโครงการพระราชดำริ อันเป็นผลมาจากการเสด็จประพาสต้น และเป็นโครงการที่สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงเข้าร่วมดำเนินการพัฒนาอาชีพสตรีแม่บ้านด้วยการทรงรับสั่งให้ทดลองปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในทั้ง 3 โครงการ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงงานด้านการศึกษาในโรงเรียนชั้นประถมศึกษา และงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงงานด้านค้นคว้าวิจัยด้านอุตสาหกรรมเกษตร และฝึกอบรมแม่บ้านด้านการแปรรูปผลผลิตเกษตร

เช่นการทำน้ำส้มสายชูจากเนื้อสับประรด นับได้ว่าเป็นต้นแบบแรกของการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรของทุก ๆ พระองค์ ที่ได้ทรงงานร่วมกันในพระราชภารกิจต่าง ๆ เพื่อประเทศชาติ และพสกนิกรของพระองค์ที่มีทรงรู้เหน็ดเหนื่อยมาตราบเท่าทุกวันนี้ และโครงการตามพระราชดำริได้แพร่ขยายออกไปทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทเท่านั้น แม้ในพื้นที่เจริญแล้วก็มีโครงการมากมาย นับเป็นแบบอย่างที่ดีของการทำงานเพื่อประเทศและประชาชนที่ผู้รับผิดชอบทุกระดับควรอย่างยิ่งที่จะได้นำมาคิดเป็นเยี่ยงอย่างและปฏิบัติตามอย่างใส่ใจและจริงใจ โดยมุ่งประโยชน์ของประเทศชาติประชาชน เป็นสำคัญ

แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาเพื่อความผาสุกที่ยั่งยืน

ดังได้กล่าวมาข้างต้นว่า โครงการพัฒนาตามพระราชดำริทั้งหลายนั้น เนื้อหาของกิจกรรมตามโครงการมีข้อมูลพื้นฐานแนวพระราชดำริมาจากการเสด็จประพาสต้น ดังนั้นกิจกรรมพัฒนาเพื่อความยั่งยืนจึงอยู่ที่

1. การพัฒนาดินที่เสื่อมสภาพให้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์ เช่น ที่ดินเสื่อมโทรมบ้านหุบกระพง บ้านดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี บ้านหนองพลับ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การพัฒนาที่ดินพรุ จังหวัดปัตตานี และนราธิวาส

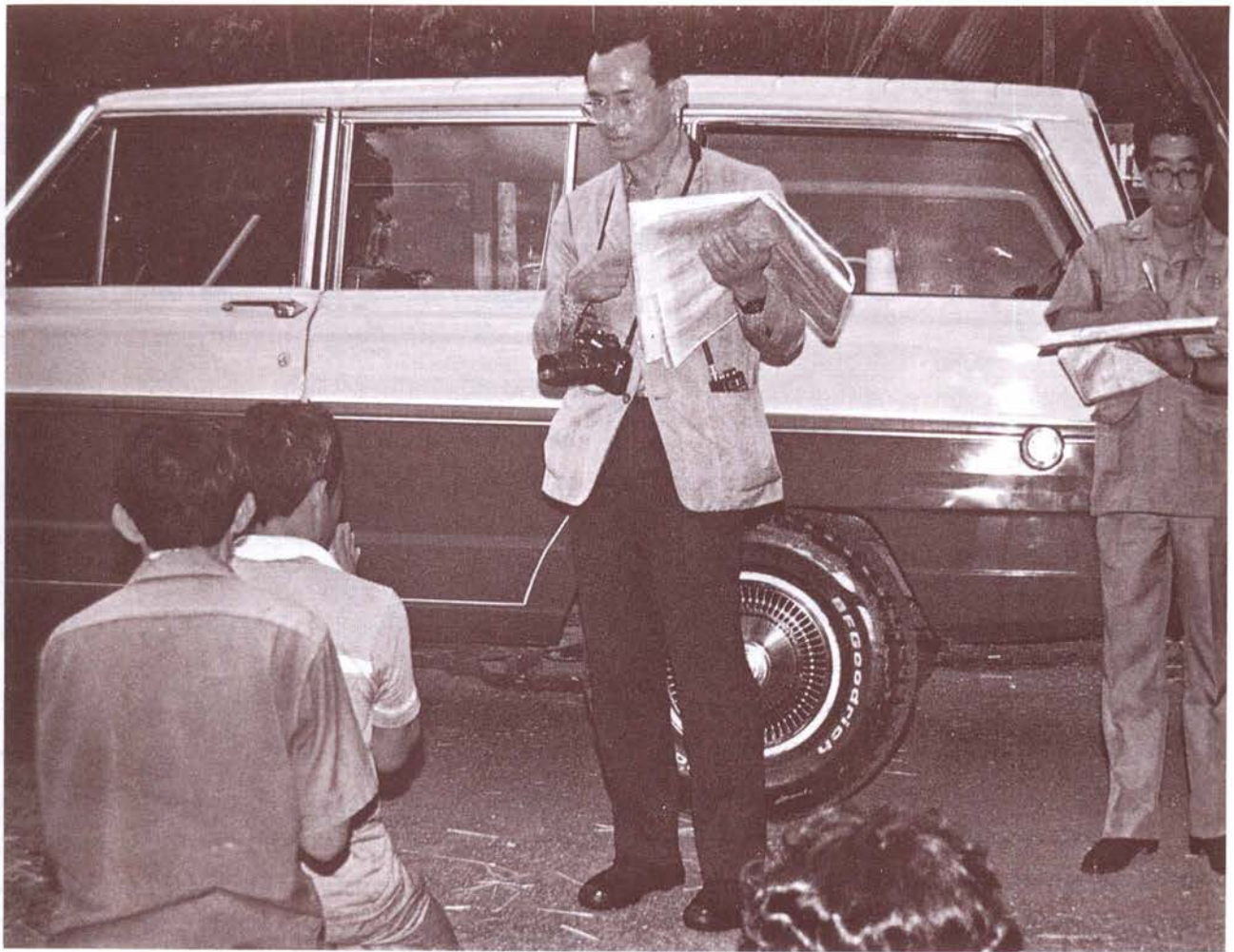
2. การพัฒนาแหล่งน้ำชุมชนทั้งเพื่อการเกษตรกรรมและอุปโภค บริโภค ในครอบครัว และได้ขยายวงกว้างออกไปถึงการป้องกันน้ำท่วม และภัยแล้ง คือแนวพระราชดำริโครงการแก้มลิง

3. การพัฒนาความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของคนทุกเพศทุกวัย ทุกอาชีพ ในเรื่องนี้ทรงให้ความสำคัญแก่โรงเรียนทุกระดับโดยเฉพาะระดับประถมศึกษา (ซึ่งสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงรับพระภาระด้านโรงเรียนชายแดน กับข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก)

4. การพัฒนาค้นคว้าในลักษณะผสมผสานทางด้านทฤษฎีวิชาการ เทคโนโลยีกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิตการประกอบอาชีพของประชาชน ได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนา” ขึ้น จำนวน 6 ศูนย์ตามลำดับดังนี้

1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา (ต้นแบบโครงการผักปลอด

สารพิษ ปลุกผักกางมุ้ง)

2. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อำเภอเมือง จังหวัดดันทวาส (ต้นแบบการพัฒนาที่ดินพรุ ดินเค็ม)

3. ศูนย์ศึกษาพัฒนาภูพานฯ (ต้นแบบการพัฒนาที่ดินทราย ฝายน้ำล้นขนาดเล็ก และพืชน้ำฝน และการปลูกป่า)

4. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ตั้งอยู่บริเวณป่าขุนแม่กวง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ (ต้นแบบการป้องกันการพังทลายของดิน การปลูกหญ้าแฝก)

5. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี (ต้นแบบการพัฒนาความอุดมสมบูรณ์ของดิน เสื่อมสภาพและการปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่)

6. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี (เน้นการศึกษาพัฒนาป่าชายเลน และนิเวศน์วิทยา ป่าชายเลน และการเพาะเลี้ยง การประมงน้ำเค็ม)

ผลการดำเนินการศึกษาค้นคว้าจากทั้ง 6 ศูนย์นี้ ทำให้ได้ต้นแบบการพัฒนาที่เป็นการผสมผสานทั้งภาควิชาการ ความพร้อมรับและร่วมปฏิบัติของชุมชนได้อย่างแนบเนียน มีผลให้การขยายกิจกรรมไปตามโครงการพระราชดำริต่าง ๆ

เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยแท้จริงแบบทราบ เข้าใจ ทำได้ มีความเชื่อมั่น และสานงานต่อได้ตลอดไปด้วยประชาชนเอง

5. การพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ เป็นแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการประกอบอาชีพการเกษตร ให้เพียงพอต่อการบริโภคในครอบครัวเป็นหลัก กล่าวคือนอกจากจะเน้นย้ำด้านการป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การพัฒนาโรงพยาบาล และบริการการแพทย์ต่าง ๆ แล้ว (ซึ่งอยู่ในสายพระโลหิตอยู่แล้ว) ยังทรงให้แนวพระราชดำริว่า หากประชาชนแม้จะยากจนทรัพย์สิ้นเงินทอง แต่ถ้าเพียงมีอาหารพอเพียงก็เป็นทางป้องกันโรคได้อย่างดีเยี่ยม ดังนั้นแนวพระราชดำริเรื่องอาหารนี้จึงเน้นให้ประชาชนทำการเกษตรที่มีวัตถุประสงค์หลักคือ ผลิตให้พอเพียงบริโภคในครอบครัวให้ได้ถ้วนทั่วทุกครัวเรือน โดยไม่ต้องไปยืม ไปขอ ไปซื้อจากที่อื่นมาบริโภค นับเป็นวิธีการขั้นแรกของการแก้ปัญหาความยากจน ความอดอยาก อันจะนำมาซึ่งโรคภัยไข้เจ็บ เพราะการขาดแคลนอาหารการกิน เครื่องใช้ไม้สอยจะก่อให้เกิดการเจ็บป่วยหลายประการ

เมื่อผ่านขั้นเพียงพอบริโภคใช้สอยในครอบครัวแล้วก็ขยับขั้นต่อไปสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยใช้ฐานความรู้ ภูมิปัญญา

ชาวบ้านหันด้วยวิชาการใหม่ ๆ ก็เข้าสู่กระบวนการพัฒนา ทั้งคุณภาพและปริมาณ ผนวกเข้ากับการจัดการที่เหมาะสม ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ประเทศไทยเราก็จะเข้าสู่ระบบประเทศพึ่งพาตนเองได้แบบพอเพียงทั้งประเทศ คนไทย ก็จะมีคุณภาพที่ยั่งยืนบนขาของตนเอง และเมื่อมีความชำนาญ ความสามารถ ความสุจริตใจ (ของผู้บริหาร) ก็สามารถ นำพาประเทศเข้าสู่กระบวนการสังคมโลกได้อย่างมีเกียรติภูมิ สว่างงามต่อไป

ความกังวลที่ทรงสนพระทัย

กิจการบริหารบ้านเมืองของไทยเรานั้น จริงอยู่ตามระบอบประชาธิปไตย อำนาจการบริหารการปกครองกำหนดนโยบายในการพัฒนาประเทศทุก ๆ ด้าน ซึ่งเป็นกระบวนการทางการเมืองนั้น แม้จะเป็นอำนาจโดยตรงของประชาชนผ่านวิธีการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้ตัวแทนของประชาชนมาทำหน้าที่ผู้นำในการบริหารการปกครองและการพัฒนาในทุก ๆ ระดับ

แต่ผลการดำเนินงานในหลาย ๆ ด้าน ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรจะเป็น และประชาชน ประเทศชาติขาดโอกาส และความเสมอภาคที่จะได้รับผลของการบริหาร การจัดการของกลุ่มผู้นำ ทำให้พระองค์ทรงมีกังวลวิตกในหลาย ๆ เรื่อง ผู้เขียนจึงขอนำเหตุอัน ๆ มาสรุปไว้บางประการ ดังนี้

1. ความสันติสุขของประเทศ วันที่ 23 เมษายน 2538 เมื่อคณะกรรมการชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นผู้จัดงานเฉลิมฉลองปีกาญจนาภิเษก พร้อมด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด เข้าเฝ้า ได้ทรงพระราชทานแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศไทยมุ่งไปสู่ “การสร้างสันติสุข” โดยทรงตรัสว่า “เราไม่ควรที่จะมุ่งก้าวไปสู่ความเลิศในทางวิทยาศาสตร์ เป็นเลิศทางเทคโนโลยีการสื่อสารคมนาคม ความเป็นเลิศทางอุตสาหกรรม” เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ต้องใช้ ชาญแพ่ง ต้นทุน ทุก ๆ ด้านแพ่ง คนของประเทศต้องมีความพร้อม โดยเฉพาะด้านพื้นฐานการศึกษาที่จะสามารถรองรับ และร่วมดำเนินการในวิชาการใหม่ ๆ เหล่านั้นได้ เราไม่ต้องไปคิดแข่งกับเขา แต่เราต้องมีความฉลาดที่จะหยิบของเขามาใช้ให้เหมาะสมกับประชาชน และประเทศของเรา มีสติ มีไหวพริบ จัดการให้ก้าวตามไปติด ๆ ในระยะห่างที่เราไม่เสียหาย

พระองค์ทรงตรัสว่า “แต่ประเทศไทยเราสามารถสร้างความเป็นเลิศที่สุดในโลกได้โดยไม่ยากคือ สร้างประเทศ

ให้มีสันติสุขที่สุดในโลก เพราะประเทศไทยเรามีศาสนาเป็นแนวทางสร้างสันติสุข เรามีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่หล่อหลอมความคิด ค่านิยม พฤติกรรมที่ตึงงาม มีความเอื้ออารีย์ต่อกัน มีความรัก เคารพนับถือกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้น้อยได้รับความเอ็นดูรักใคร่เมตตาจากผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้มีโอกาสฐานะดีกว่าสูงกว่าก่อปรกับธรรมชาติช่วย หลาย ๆ ด้าน ประเทศไทยไม่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ หากทุกคนเฉลียวฉลาด ในการบริหาร การจัดการที่ดีแล้ว ประเทศไทยเราจะประเทศที่มีสันติสุขที่สุดในโลก”

2. ความสมัครสมานสามัคคี ในวันที่ 4 ธันวาคม 2537 ในคราวที่คณะรัฐมนตรี ข้าราชการ ประชาชนเข้าเฝ้า ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ พระที่นั่งดุสิตาลัย ทรงเป็นห่วงเรื่องความแตกแยกกันของประชาชน โดยเฉพาะคณะผู้บริหารประเทศ อันจะนำมาซึ่ง ความเสียหาย เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน จึงทรงให้สติว่าขอให้ประชาชน “รู้จักสามัคคี” ในความหมายคือ รู้จักรักกัน ให้อภัยกัน และรู้สามัคคี สมานฉันท์ สร้างพลังทรัพยากรคน เพื่อรับผิดชอบ ร่วมกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเผชิญปัญหาต่าง ๆ ของประเทศ จนถึงต้องทรงฝันพระทัยตรัสว่า “ขอให้เลิกกัดกันเสียที” ใครจะคิดอย่างไรไม่ทราบ แต่ (ผู้เขียน) เสียใจถึงกับ ปิดเครื่องรับโทรศัพท์ทันที พร้อมนำตาช้ำด้วยเพราะสงสาร ในพระองค์ท่าน และแค้นใจในผู้ใหญ่ของประเทศ

3. การสรรหาคณดี ทรงมีพระเนตรยาวไกลรอบด้าน เห็นแล้วว่าขณะนี้คนไทย ก็คงเป็นระดับผู้บริหารประเทศอีก นั้นแหละ ประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำ และกระทำในสิ่งที่มีใช้ลักษณะเป็นการนำ (Leader and Leadership) ซึ่งสภาพเช่นนี้เป็นบรรยากาศสถานการณ์ที่จะนำประเทศสูญเสียในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะเกียรติภูมิของประเทศไทย จึงได้ทรงมีพระบรมราโชวาท พระราชทานเมื่อ 11 ธันวาคม 2512 ว่า

“ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและไม่ดี ไม่มีใคร จะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปรกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดีให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อน

วุ่นวายได้”

เพียง 3 กรณี ที่ยกมาให้เห็นนี้ (ความจริงยังมีมากมาย) ประชาชนชาวไทยทุกคนต้องเข้าใจ และตระหนัก พร้อมกับตั้งสติแน่วแน่ที่จะต้องถวายเป็นถวายงานสนอง เบื้องพระยุคลบาท ให้สภาพไม่ดิ่งตามของคนในชาติหมดไปให้ จงได้ เพราะทั้ง 3 ประการนี้ คือบ่อเกิดของการบริหาร ประเทศไปสู่ความไม่จำเป็นแบบยั่งยืน โดยเฉพาะเพียงพยายาม ทุกวิถีทางที่จะเป็นเลิศในเรื่องแรกข้างต้น จึงได้ทำให้ประเทศ ประสบปัญหาวุ่นวายทางเศรษฐกิจ จนต้องรบกวนพระองค์ท่าน กลับมาตรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” อีกครั้ง และถึงกับต้อง ทรงนำลงมาเป็นเครื่องอุปมาอุปมัยในวันที่ 4 ธันวาคม 2541 ซึ่งแสดงว่า พลสกนิกกรของท่าน โดยเฉพาะกลุ่มนำการบริหาร ประเทศยังมีผลภาวะครอบงำอยู่ทั้งปัญญาจิตใจ ความเสียสละ ความตั้งใจจริง และความจริงใจในการปฏิบัติงาน เพื่อประเทศชาติ และประชาชนคนไทยเรา

บทความนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากพระบรมราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ทรงมีพระราชดำรัสแก่คนไทยทั้งชาติ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541 ซึ่งทรงมีใจความว่า “ประเทศไทยได้ประสบกับปัญหาเศรษฐกิจที่วุ่นวายได้”

สถาบันพระมหากษัตริย์ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ทศตอ กล้วยไม้ ณ ออยุธยา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่กล่าวถึงกฎเกณฑ์ในการปกครองประเทศ กลไกในการปกครอง ตลอดจนสิทธิเสรีภาพของประชาชน' ได้กล่าวยืนยันถึงระบอบการปกครองของประเทศไทย ดังรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พุทธศักราช 2534 มาตรา 2 บัญญัติว่า "ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข" เป็นการยืนยันว่าการปกครองของประเทศไทยนั้นต้องมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศตลอดไป การศึกษาถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การเสด็จขึ้นครองราชสมบัติหรือการสืบราชสันตติวงศ์ พระราชฐานะ พระราชอำนาจในการเกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดิน เหล่านี้ล้วนแต่เป็นข้อความที่ประชาชนชาวไทยทุกคนควรมีความรู้ความเข้าใจ เพื่อส่งเสริมให้มีการแสดงออกซึ่งความจงรักภักดี เป็นไปโดยถูกต้อง มีพลัง และจะทำให้พระบารมีและพระราชกฤษฎีกาภินิหารได้แผ่ไพศาลเป็นพระเกียรติยศไปชั่วกาลนาน

ตั้งเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งประชาชนเป็นเจ้าของอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองนั้น ปัจจุบันนิยมมีประมุขของประเทศอยู่

2 แบบ คือ พระมหากษัตริย์และประธานาธิบดี ประเทศใดจะมีประมุขแบบใดย่อมขึ้นกับประวัติความเป็นมาของแต่ละประเทศที่ไม่เหมือนกัน ปัญหาว่าประมุขของประเทศควรจะเป็นแบบใดดีเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันทางรัฐศาสตร์ไม่สามารถหาข้อยุติได้ โดยอาจสรุปเหตุผลของแต่ละแบบได้ดังนี้

ฝ่ายที่เห็นว่ารูปแบบของประมุขควรเป็นประธานาธิบดีให้เหตุผลว่าเหตุที่ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งประมุขของตนจึงทำให้ไม่เห็นห่างจากกันสามารถเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของประชาชน หากประมุขผู้ใดไม่มีผลงาน หรือปฏิบัติงานไม่เหมาะสม ก็ไม่เลือกตั้งผู้นั้นเป็นประมุขอีก

ฝ่ายที่เห็นว่ารูปแบบของประมุขควรเป็นพระมหากษัตริย์ก็มีเหตุผลหลายประการ เช่น

1. พระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่มาแห่งเกียรติศักดิ์ เพราะมีพระราชตระกูลสูง ย่อมทำให้เกิดความไว้วางใจและศรัทธาต่อพระองค์สมคำกล่าวที่ว่า "พระราชอาเป็นสง่าแห่งแว่นแคว้น"

2. เหตุที่ทรงรับตำแหน่งเพราะการสืบราชสันตติวงศ์ไม่ใช่เพราะคะแนนเสียงจากผู้ใดจึงทำให้ทรงเป็นกลางทางการเมืองได้อย่างแท้จริง มีผลให้ทรงประสาน

ผลประโยชน์ของชาติลุล่วงได้ด้วยดี

3. เพราะทรงเป็นประมุขของประเทศอย่างถาวร ทำให้ทรงมีโอกาสสะสมประสบการณ์ มีพระปรีชาสามารถ เข้าพระราชหฤทัยถึงปัญหาของการบริหารราชการได้ดีกว่า ประธานาธิบดีซึ่งดำรงตำแหน่งในระยะสั้น

4. ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งความเป็นชาติ และความสามัคคีของคนในชาติ ในขณะที่นักการเมืองอื่นไม่สามารถทำได้ เพราะเมื่อมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องก็อาจเกิดความเห็นขัดแย้งกันได้²

จากข้อเท็จจริงที่ผ่านมาในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เมื่อหลายประเทศอยู่ในภาวะคับขัน เช่น อังกฤษ สวีเดน เดนมาร์กและนอร์เวย์ พระมหากษัตริย์ทรงแก้ไขวิกฤตการณ์ได้ดีกว่าประธานาธิบดี เนื่องจากแต่ละพระองค์มีพระบารมีและพระปรีชาสามารถสูง ประกอบกับทรงได้รับความจงรักภักดีจากพลสกนิกรส่วนใหญ่ ส่วนประเทศที่มีการปกครองแบบสาธารณรัฐมีประธานาธิบดีเป็นประมุข เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี และอิตาลีนั้น เหตุที่ประธานาธิบดีต้องผูกพันอยู่กับการเมือง จึงตกเป็นเป้าของการวิพากษ์วิจารณ์โดยตรง แม้จะมีอิทธิพลทางการเมืองเพียงใดก็ไม่เท่าพระบารมีของพระมหากษัตริย์ที่ประชาชนยอมรับด้วยความจงรักภักดี ทั้งนี้โดยไม่จำเป็นต้องยกตัวอย่างพระบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่ทรงแก้ไขสถานการณ์อันเลวร้ายของบ้านเมืองมาได้หลายครั้งหลายครา

ดังนั้น ผู้เขียนจึงจำเป็นต้องชักชวนประชาชนคนไทย ขอขอบคุณคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475 ว่า คุณงามความดีของคณะท่านประการหนึ่ง คือยังฉลาดที่ตัดสินใจกำหนดให้ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุขของชาติ แทนที่จะเป็นระบอบประธานาธิบดี ทั้งนี้คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองคงพิจารณาถี่ถ้วนแล้ว เห็นว่าคนไทยกับพระมหากษัตริย์นั้นคู่กันมาตั้งแต่เป็นชาติไทยแล้ว ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ จึงได้ดำรงสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้เป็นแต่ให้ทรงอยู่ใต้รัฐธรรมนูญ ดังพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 มาตรา 3 บัญญัติว่า

มาตรา 3 กษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ พระราชบัญญัติกิติ์ คำวินิจฉัยของศาลกิติ์ การอื่น ๆ ซึ่งจะมี บทกฎหมายระบุไว้โดยเฉพาะกิติ์ จะต้องกระทำในนามกษัตริย์

ความเป็นมาของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย

เป็นการยากมากที่จะระบุให้ชัดเจนว่าสถาบัน พระมหากษัตริย์ไทยได้เริ่มต้นมาตั้งแต่เมื่อใด เพราะนับตั้งแต่ ชาวไทยได้ “สร้างบ้านแปงเมือง” ขึ้นเป็นหลักฐาน ชาวไทยก็มี พระมหากษัตริย์เป็นพระประมุขคู่กับความเป็นชาติสืบมาจน ปัจจุบัน ทั้งนี้บรรพบุรุษไทยเชื่อว่าสวรรค์ได้ประทาน พระมหากษัตริย์มา ดังเช่นพงศาวดารลานช้างระบุว่า พระยาแถนคือ พระอินทร์หัวหน้าของเทวดา ได้ส่งเทพบุตร องค์หนึ่งชื่อพ่อขุนบุญลมหรือพ่อขุนบรม พร้อมด้วยอาญาสิทธิ์ ที่จะลงโทษคนทำผิด ลงมาปกครองคนไทย หรือตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ กล่าวถึงการเชิญกษัตริย์เมืองต่าง ๆ ไปประชุม เพื่อตั้งคักราชใหม่ ประชาชนในเมืองเชียงลาวใกล้ล้าหน้าสายไม่มี ตัวแทนเพราะขาดกษัตริย์ปกครอง พระยาแถนหรือพระอินทร์ จึงส่งลาวจงเทวบุตร ลงมาถือกำเนิดในโลกมนุษย์ลาวจง เทวบุตรได้บันไดเงินลงมาจากสวรรค์ ตรงบริเวณดอยตุงในปัจจุบัน พร้อมด้วยบริวาร 1,000 คน ชาวเมืองเชียงลาวจึง ยกลาวจงขึ้นเป็นกษัตริย์องค์แรก นับเป็นการเริ่มต้นของราชวงศ์ “ลาวจิงกราช” ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของพระยามังรายผู้สถาปนา นครเชียงใหม่³

ในวัฒนธรรมเดิมของไทย พระมหากษัตริย์ซึ่งสมัย สุโขทัยเรียกว่า “พ่อขุน” มีหน้าที่ประดุจพ่อเมือง เป็นผู้นำ ออกรบพุ่งในเวลาศึก เป็นทั้งพ่อผู้ปกครอง เป็นตุลาการ ของราษฎรในเวลาปกติ ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์ กับประชาชนเป็นไปโดยสนิทสนม ใครมีถ้อยความอย่างไร ก็ไปสั่นกระดิ่งร้องทุกข์ต่อพระมหากษัตริย์ได้ ในศิลาจารึก สมัยสุโขทัยจึงภูมิใจที่จะกล่าวว่า

เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหงเมืองสุโขทัยในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่

และยืนยันว่าพ่อขุนนั้นได้

ปลุกเลี้ยงฝูงลูกบ้านลูกเมืองนั้นชอบด้วยธรรมทุกคน⁴

ต่อมาเมื่อไทยอพยพมาสู่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ได้รับ วัฒนธรรมมอญแห่งคัมภีร์พระธรรมศาสตร์มาเจือปนก็เข้ากัน

ได้สนิท เกิดอุดมคติที่นิยมให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ธรรมิกราช คือ พระราชาผู้ทรงเคร่งครัดในธรรม ดุจดัง
พระมหาสมมติราชแห่งคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นั้น โดยทรง
บำเพ็ญทศพิธราชธรรม 10 ประการ ทรงประกอบสังคหวัตถุ
คือคุณธรรม 4 ประการ ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้ได้
และดำรงพระองค์อยู่ในจักรวรรดิวัตร 12 ประการซึ่ง
เป็นการกล่าวถึงการคุ้มครองบุคคลและสัตว์บางจำพวก และ
การประพฤติดพระองค์ในคุณธรรมต่าง ๆ

นอกจากความนิยมของคนไทยที่จะให้พระมหา
กษัตริย์ทรงเป็นธรรมิกราชดังกล่าวแล้ว ยังมีธรรมเนียมที่
สืบเนื่องมาจาก อคตัญญูสูตรในพระไตรปิฎก ที่ถือว่า
พระมหากษัตริย์จะเสวยราชสมบัติได้ก็โดยสโมสรมมติของ
ประชาชนคือได้รับความยินยอมพร้อมใจจากประชาชน หรือ
ตัวแทนของประชาชน ครั้นเมื่อไทยได้สมาคมกับขอมแล้ว
ฐานะของพระมหากษัตริย์ได้แปรรูปไปบ้าง คือรับเอา
ขนบธรรมเนียมแห่งลัทธิเทวราชของขอมเข้ามาใช้ หมายความว่า
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นอวตารของพระผู้เป็นเจ้าของ
บนสวรรค์ กล่าวคือในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
พระราชครูพรหมณ์พิธีจะได้ร่ายเวทสรรเสริญไกรลาส อัญเชิญ
พระอิศวรจากเขาไกรลาสเสด็จมาสถิตในองค์พระมหากษัตริย์
ถวายสังวาลพรหมณ์ธำให้ทรงรับมาสวมพระองค์เฉียงซ้าย
เช่นเดียวกับที่พระอิศวรทรง และมีการใช้คำพูดแก่พระมหา
กษัตริย์เช่นเดียวกับที่พูดแก่พระผู้เป็นเจ้าของ เรียกว่า ราชศัพท์
แต่อย่างใดก็ตาม ลัทธิเทวราชของขอมก็ติดอยู่ที่ภายนอก
เท่านั้น ในจิตใจของคนไทยโดยแท้แล้ว ไม่เห็นว่าพระมหา
กษัตริย์จะเป็นส่วนหนึ่งของพระผู้เป็นเจ้าของได้อย่างใด เพราะ
ความนิยมที่จะให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นธรรมิกราชยังคง
ดำรงอยู่ พระมหากษัตริย์พระองค์ใดไม่ทรงดำรงอยู่ใน
ทศพิธราชธรรม ทำความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน เจ้านาย
ที่ใกล้ชิดหรือขุนนางที่มีอำนาจก็อาจถือโอกาสชิงราชบัลลังก์
สถาปนาตนเองเป็นพระมหากษัตริย์แทนทำให้พระมหากษัตริย์
ต้องทรงระมัดระวังพระองค์ ทรงประพฤติดแต่การที่ชอบที่ควร
อยู่ตลอดมา ดังพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงแถลงไว้ในพระบรมราชาธิบายแก้ไขการปกครองแผ่นดิน
ตอนหนึ่งว่า

อนึ่ง พระบรมราชาภาพของพระเจ้าแผ่นดิน
กรุงสยามนี้ไม่ได้มีปรากฏในกฎหมายอันหนึ่งอันใด ด้วยเหตุ
ถือว่าเป็นที่ลับที่พ้นไม่มีข้อใดสิ่งอันใด หรือผู้ใดจะเป็น

ผู้บังคับขัดขวางได้ แต่เมื่อว่าตามความเป็นจริงแล้ว
พระเจ้าแผ่นดินจะทรงประพฤติดการอันใด ก็ต้องเป็นไป
ตามทางที่สมควรแลที่เป็นยุติธรรม...⁵

พระราชฐานะแห่งพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย

เมื่อรัฐธรรมนูญตกลงในหลักการที่จะให้พระมหา
กษัตริย์ทรงเป็นประมุขของชาติแล้ว ก็จำเป็นต้องถวายน
ความเคารพยกย่องพระราชฐานะตามสมควร ดังนั้น
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534
จึงบัญญัติว่า “มาตรา 6 องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่
ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้” เพื่อให้
ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ รัฐบาลจึง
จำเป็นต้องให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาสำนักพระราชวัง
เพื่อที่จะดูแลให้มีการรักษาพระราชประเพณีต่าง ๆ เป็น
การถวายพระเกียรติ มีการรับเสด็จ ส่งเสด็จพระราชดำเนิน
มีการใช้ราชศัพท์และกิริยามารยาทตามแบบฉบับของราชสำนัก
และเพื่อให้พระมหากษัตริย์ ทรงรักษาพระเกียรติไว้ได้
รัฐบาลจึงถวายเงินปี เป็นรายได้แต่พระองค์สูงกว่าข้าราชการ
ธรรมดาทั่วไป แต่โดยข้อเท็จจริง แล้วก็หาเป็นการเพียงพอไม่
ต้องทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพิ่มเติมปีละมาก ๆ ทุกปี
นอกจากนั้นกฎหมายยังได้คุ้มครองพระมหากษัตริย์สูงกว่า
บุคคลธรรมดา เช่น การประทุษร้ายต่อองค์พระมหากษัตริย์
ตามประมวลกฎหมายอาญา ถือว่าเป็นความผิดเกี่ยวกับ
ความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรมีโทษหนักกว่าการทำร้าย
บุคคลทั่วไป ตามมาตรา 107 ถึง มาตรา 112 เช่น
ผู้ใดกระทำการประทุษร้ายต่อพระองค์ หรือเสรีภาพของ
พระมหากษัตริย์ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุก
ตลอดชีวิต (มาตรา 108)

การกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่เคารพ
สักการะ ย่อมเป็นการกำหนดโดยปริยายว่า พระมหากษัตริย์
จะต้องทรงอยู่เหนือการเมือง กล่าวคือ ต้องทรงวางพระองค์
เป็นกลาง ไม่เข้ากับพรรคการเมืองใด การบริหารราชการ
แผ่นดินต้องทรงกระทำกับคณะรัฐมนตรี หรือคณะองคมนตรี
เท่านั้น และจะต้องทรงปลื้มพระองค์จากปัญหาข้อขัดแย้ง
ทางการเมืองคือไม่ทรงวิพากษ์วิจารณ์สถานการณ์ทางการเมือง
ในที่สาธารณะ ในทางกลับกันย่อมถือเป็นมารยาท
ทางการเมืองว่านักการเมืองจะไม่อ้างถึงพระมหากษัตริย์ว่า
ทรงพระมหากรุณาแก่ตนเป็นพิเศษอย่างไร รวมทั้งไม่นำ

พระราชกระแส พระราชดำริทางการเมืองออกเผยแพร่อต่อสาธารณชนโดยเด็ดขาด

พระราชฐานะที่น่าสนใจอีกประการ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 6 วรรค 2 ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้” วรรค 2 นี้เท่ากับเป็นการขยายความวรรคแรกคือทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ คำว่า ผู้ใด ในที่นี้ย่อมหมายถึงทั้งภาคราชการ และภาคเอกชน การกล่าวหาหรือฟ้องร้องอาจพิจารณาได้เป็น 3 ทางด้วยกัน คือ

1. ทางรัฐธรรมนูญ ผู้ใดจะดำเนินคดียื่นพระมหากษัตริย์ในวิถีทางของรัฐธรรมนูญ เช่น การอภิปรายในสภา การเสนอญัตติต่อสภา ย่อมกระทำมิได้ โดยปกติข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาย่อมมีข้อกำหนดว่าการอภิปรายจะเอยอย่างถึงพระปรมาภิไธยไม่ได้อยู่แล้ว ส่วนภาคเอกชนการดำเนินคดียื่นพระมหากษัตริย์อาจเข้าข่ายมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 ที่ว่า

มาตรา 112 ผู้ใดหมิ่นประมาทดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่ 3 ปี ถึง 15 ปี

2. ทางอาญา เจ้าพนักงานจะจับกุมพระมหากษัตริย์มิได้ เพราะศาลยุติธรรมย่อมไม่รับฟ้องขอให้พระมหากษัตริย์เป็นจำเลย หากพระมหากษัตริย์ทรงทำความผิดทางอาญาจะลงโทษพระองค์ได้ก็แต่โดยมาตรการทางสังคมเท่านั้น กล่าวคือประชาชนอาจเสื่อมความจงรักภักดีต่อพระองค์ไปจนทำให้ถึงกับสละราชสมบัติในที่สุดก็ได้

3. ทางแพ่ง ผู้ใดจะฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางแพ่งไม่ได้เช่นกัน แต่ประชาชนอาจฟ้องสำนักงานทรัพย์สิน

ส่วนพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นนิติบุคคล หรือฟ้องผู้จัดการทรัพย์สินส่วนพระองค์ได้โดยตรง⁶ ทางที่สมควรแล้วผู้ที่มีปัญหาในด้านการแพ่งกับพระมหากษัตริย์อาจถวายฎีกาขอรับพระมหากรุณาธิคุณก็จะได้รับผลสำเร็จตามต้องการดีกว่าดำเนินการทางอื่นก็เป็นไปได้

พระราชฐานะที่น่าสนใจยิ่ง คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 บัญญัติว่า

มาตรา 7 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

หมายความว่า เป็นการบังคับให้พระมหากษัตริย์ต้องทรงนับถือพระพุทธศาสนา และพร้อมกันนั้นก็ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์ศาสนาทุกศาสนาในประเทศไทยด้วย การบัญญัติเช่นนี้มีความหมายที่น่าสนใจ 4 ประการ คือ

1. เป็นการยืนยันรับรองโบราณราชประเพณีว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ต้องทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงฝึกฝนในการทะนุบำรุงพระศาสนา ดังพระราชปณิธานแห่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชที่ว่า “ตั้งใจจะอุปถัมภก ยอยกพระพุทธศาสนา” และกฎหมายเทียบรางวัลด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 หมวดที่ 5 ระบุผู้ที่ต้องยกเว้นจากการสืบราชสมบัติข้อหนึ่งว่าไม่สามารถทรงเป็นอัครพุทธศาสนูปถัมภก

2. เท่ากับรัฐธรรมนูญยอมรับโดยปริยายว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และมีเอกลักษณ์ยิ่งกว่าศาสนาอื่น ๆ

3. การกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ เท่ากับเป็นการค้ำประกันศาสนาอื่น ๆ ว่ามีสิทธิได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐทุกศาสนา ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนามีได้ห้ามการเอื้อเฟื้อแผ่แก่ศาสนาอื่น แต่ถ้พระมหากษัตริย์ทรงนับถือศาสนาอื่นบางศาสนา การอุปถัมภ์ศาสนาที่ต่างจากตนอาจเป็นบาป เป็นข้อห้ามทางศาสนาก็ได้

4. เป็นการยอมรับว่า ตามรัฐธรรมนูญไทย รัฐกับศาสนามีได้แยกจากกัน และรัฐมีหน้าที่ต้องดูแลอุปถัมภ์ศาสนาด้วย ต่างจากรัฐธรรมนูญของบางประเทศบัญญัติไว้ชัดเจนเลยว่า ไม่มีศาสนาใดเป็นศาสนาประจำชาติ ประชาชนมีสิทธิจะนับถือศาสนาใดก็ได้ หรือไม่มีศาสนาเลยก็ได้ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญบางประเทศยังไม่กล่าวถึงเรื่องศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญเลยก็มี

พระราชฐานะในรัฐธรรมนูญที่มีผู้เข้าใจไม่ชัดเจน

อยู่มากคือ มาตรา 8 ที่บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย” การที่ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพนั้น หมายความว่า ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหาร คือมีพระราชอำนาจที่จะสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการทหารทุกเหล่าทัพได้ แต่เนื่องจากเป็นเรื่องราชการแผ่นดินจึงต้องมีรัฐมนตรีคนหนึ่ง ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และภายใต้เงื่อนไขที่ว่านี้ พระมหากษัตริย์จึงมีพระราชอำนาจในการประกาศใช้และ เลิกใช้กฎอัยการศึก ตามลักษณะและวิธีการของกฎหมายว่า ด้วยกฎอัยการศึก มีพระราชอำนาจในการประกาศสงคราม เมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา และทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ ในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ หรือสัญญาสงบศึก

ส่วนคำว่า จอมพล นั้น เป็นชั้นยศสูงสุดของทหาร ไม่ใช่ตำแหน่งพระมหากษัตริย์ จึงไม่ทรงมียศทหารใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะทรงอยู่ในฐานะสูงกว่าทหารทุกชั้นยศ มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า เวลาทรงเครื่องแบบทหารทรงประดับยศชั้นจอมพล ถ้าเป็นความจริงก็แสดงว่ามีได้ทรงประดิษฐ์เครื่องหมายยศพิเศษขึ้นมา จึงทรงใช้เครื่องหมายชั้นจอมพลเท่านั้นเอง

การสืบราชสมบัติตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

ประเพณีการสืบราชสมบัติเดิมจะมีระเบียบแบบแผน อย่างไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอน ต่อมามีการสถาปนาตำแหน่ง พระมหากษัตริย์ขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชกาลสมเด็จพระบรม ราชธาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) เมื่อพุทธศักราช 1981 โดยทรงตั้งพระราชโอรส คือพระราเมศวรเป็นพระมหากษัตริย์ ครองเมืองพิษณุโลก ทั้งนี้ พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจ โดยสมบูรณ์ที่จะทรงสถาปนาพระราชวงศ์ที่ใกล้ชิดที่สุด พระองค์ใดขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ เช่น พระราชอนุชาหรือ พระราชโอรสที่ประสูติจากพระอัครมเหสี แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีตำแหน่งพระมหากษัตริย์ ก็มีการแย่งชิงราชสมบัติกัน หลายครั้งหลายหนในตอนปลายของสมัยอยุธยา และเป็นปัจจัย สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้กรุงศรีอยุธยาเกิดความอ่อนแอ จนกระทั่งถึงแก่เสียกรุงในที่สุด

ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 1 ทรงสถาปนาสมเด็จพระอนุชาธิราชเป็นพระมหา กษัตริย์จนกระทั่งสมเด็จพระอนุชาธิราชเสด็จสวรรคต จึงโปรดเกล้าฯ สถาปนาสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเป็น พระมหากษัตริย์ตามคำกราบบังคมทูลของพระบรมวงศานุวงศ์

และคณะเสนาบดี ต่อมาถึงรัชกาลที่ 2 ก็ทรงสถาปนาสมเด็จพระ อนุชาธิราช ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับรัชกาลที่ 1 มีพิเศษออกไป คือรัชกาลที่ 3 ทรงสถาปนาพระเจ้าอาขึ้นเป็น พระมหากษัตริย์ และในต้นรัชกาลที่ 5 ที่ประชุม พระบรมวงศานุวงศ์ และคณะเสนาบดีได้เลือกพระราชโอรส พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 4 ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ของรัชกาล ที่ 5 แต่อย่างไรก็ตามพระมหากษัตริย์ทั้ง 5 รัชกาลนี้ (ยกเว้น รัชกาลที่ 2 ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ภายหลัง) ได้เสด็จสวรรคต ไปก่อนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงไม่มีปัญหาในการ สืบราชสมบัติแต่ประการใด ดังนั้น เมื่อพระมหากษัตริย์ในรัชกาล ที่ 5 เสด็จสวรรคต พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริว่า ประเพณีการแต่งตั้งพระมหากษัตริย์เป็น ประเพณีที่ไม่เหมาะสมแก่กาลสมัย และอาจเป็นโทษแก่แผ่นดินได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ล้มเลิกประเพณีการแต่งตั้ง พระมหากษัตริย์เสียและทรงสถาปนาตำแหน่งสมเด็จพระบรม โอรสธาธิราช สยามมกุฎราชกุมารขึ้นมาแทน เช่นเดียวกับ นานาประเทศที่เจริญแล้ว เป็นตำแหน่งรัชทายาทเพื่อสืบ ราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ต่อไป

ต่อมาใน พ.ศ. 2467 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรากฎมณเฑียรบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาความยุ่งยาก ภายในพระราชวงศ์ในกรณีที่มีได้มีการแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ โดยแน่นอน กฎมณเฑียรบาลดังกล่าวมี 8 หมวดด้วยกัน หมวดที่ 4 วางลำดับผู้ควรสืบราชสันตติวงศ์ไว้โดยละเอียด โดยมีหลักการใช้สายตรง คือ จากปู่ไปพ่อ ไปหลาน หรือ หลานมีสิทธิมากกว่าอา เมื่อหมดหลาน สายตรงจึงไป พิจารณาอาคนที่ 1 ลูกอาคนที่ 1 เช่นนี้ตามลำดับ และ หมวดที่ 5 ระบุผู้ที่ต้องยกเว้นจากการสืบราชสมบัติ คือ

1. มีพระสัญญาวิปลาส
2. ต้องราชทัณฑ์เพราะประพฤติผิดพระราชกฎหมาย ในคดีมหันตโทษ
3. ไม่สามารถทรงเป็นอัครพุทธศาสนูปถัมภก
4. มีพระชายาเป็นนางต่างด้าว กล่าวคือ นางที่สัญชาติ เดิมเป็นชาวประเทศอื่น นอกจากชาวไทยโดยแท้
5. เป็นผู้ที่ได้ถูกถอนจากตำแหน่งพระรัชทายาท ไม่ว่าจะ ถูกถอนนั้นจะเป็นไปในรัชกาลใด ๆ
6. เป็นผู้ที่ถูกประกาศยกเว้นออกเสียจากลำดับสืบ ราชสันตติวงศ์⁷

การยกเว้นออกเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์ ก็มี พระราชประเพณีถือปฏิบัติกันมาแล้ว เช่น ผู้ที่พระมารดา มิใช่สะใภ้หลวงคือ เป็นการสมรสโดยมิได้รับพระบรมราชานุญาต หรือมิได้พระราชทานการสู่ขอให้

ต่อมาเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบ ประชาธิปไตยแล้วรัฐธรรมนูญทุกฉบับได้บัญญัติไว้ตรงกันในการรับรองกฎหมายเทียบบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 ให้ใช้บังคับต่อไป ดังเช่น รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 บัญญัติว่า

มาตรา 20 การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎหมายเทียบบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2476 และประกอบด้วยความเห็นชอบจากรัฐสภา หากไม่มี พระราชโอรส รัฐสภาอาจให้ความเห็นชอบในการให้พระราช ธิดาสืบราชสันตติวงศ์ก็ได้ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเทียบบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์พระพุทธศักราช 2467 ให้กระทำได้โดยวิธีการอย่างเดียวกันกับการแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ

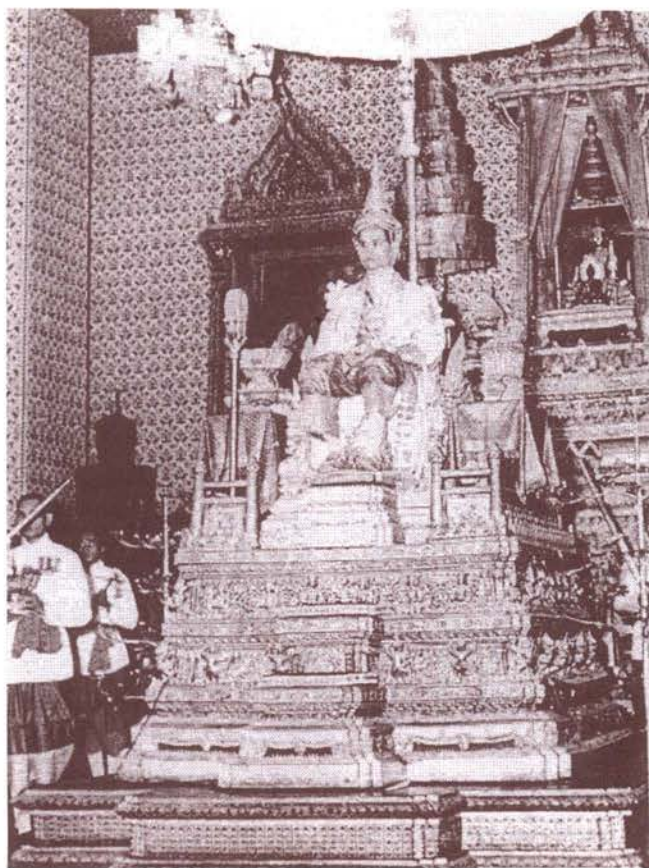
มาตรา 21 ในกรณีราชบัลลังก์หากว่างลง ให้คณะ องคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา 20 ต่อรัฐสภาเพื่อความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาเห็นชอบแล้วให้ ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นครองราชย์ สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศเพื่อให้ประชาชนทราบ

ฯลฯ

ปัจจุบัน มีวิวัฒนาการที่สำคัญยิ่งในการ สืบราชสันตติวงศ์ ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 20 และมาตรา 21 มีรายละเอียด ดังนี้

“มาตรา 20 ภายใต้บังคับ มาตรา 21 การ สืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎหมายเทียบบาล ว่าด้วย การสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเทียบบาล ว่าด้วยการ สืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 เป็นพระราชอำนาจ ของพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะเมื่อมีพระราชดำริประการใด ให้คณะองคมนตรีจัดทำร่างกฎหมายเทียบบาล แก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายเทียบบาล เดิม ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อ มีพระราชวินิจฉัย เมื่อทรงเห็นชอบและทรงลง พระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประธานองคมนตรีดำเนินการแจ้ง

ประธานรัฐสภา เพื่อให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้รัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสกาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็น กฎหมายได้

มาตรา 21 ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง และ เป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ ตามกฎหมายเทียบบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พุทธศักราช 2467 แล้ว ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบ และ ให้ประธานรัฐสภาเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อรับทราบ และให้ ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์พระรัชทายาทขึ้นทรงราชย์เป็น พระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ ประชาชนทราบ

ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง และเป็นกรณีที่ พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา 20 ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภา เพื่อรัฐสภาให้ ความเห็นชอบ ในการนี้จะเสนอพระนามพระราชธิดาก็ได้ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญ องค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ฯลฯ

จากข้อความทั้ง 2 มาตราดังกล่าวอาจสรุปได้ดังนี้

1. การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ตราเป็นพระราชอำนาจโดยเฉพาะ ประธานรัฐสภาที่มีหน้าที่ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการเท่านั้น

2. พระราชทายาท ซึ่งอาจเป็นชายหรือหญิงก็ได้ ทรงสิทธิ์ที่จะสืบราชสมบัติโดยไม่ต้องขอรับความเห็นชอบจากรัฐสภา รัฐสภาที่มีหน้าที่รับทราบเท่านั้น

3. กรณีไม่มีพระราชทายาท คณะองคมนตรีเป็นผู้เสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามกฎหมายที่ตราต่อคณะรัฐมนตรี เติมนเสนอต่อรัฐสภาโดยตรง พระนามนั้นจะเป็นพระราชโอรสหรือพระราชธิดาก็ได้โดยไม่กล่าวถึง “กรณีไม่มีพระโอรส” แล้วคณะรัฐมนตรีจึงเสนอขอรับความเห็นชอบจากรัฐสภา

วิวัฒนาการดังกล่าวน่าจะเป็นการเหมาะสมกับกาลสมัย สมดังพระราชปณิธานแห่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงบัญญัติไว้ว่า “ท่านพระองค์ใดที่จะได้เสด็จขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์ ควรที่จะเป็นผู้ที่มหาชนนับถือได้โดยเต็มที่ และเอาเป็นที่พึงได้โดยความพอใจ” อันเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะทำให้พระมหากษัตริย์บรมราชวงศ์สุทิดสถาพร ทรงเอื้ออำนวยความสุขร่มเย็นปกเกล้าฯ มหาชนชาวไทยไปตลอดกาลนาน

พระราชอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดิน

โดยหลักการของการปกครองระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยด้านนิติบัญญัติทางรัฐสภา ดังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 บัญญัติว่า

มาตรา 93 ร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากรัฐสภา เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

อย่างไรก็ตาม พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจที่จะยับยั้งร่างพระราชบัญญัติใดที่ไม่ทรงเห็นชอบด้วย ด้วยการพระราชทานคืนมา ังรัฐสภา หรือทรงเก็บร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ในกรณีที่พระราชทานร่างพระราชบัญญัติคืนมา หรือพ้น 90 วันแล้วยังไม่ได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาต้องปรึกษา ร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐบาลลงมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว นายกรัฐมนตรีต้องนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง หากไม่ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนภายใน 30 วัน ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว (มาตรา 98) ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยยังคงมีพระราชอำนาจที่จะพระราชทานพระราชดำริเป็นการเตือนสติแก่รัฐสภา รัฐสภาต้องพิจารณาทบทวนร่างกฎหมายนั้นเป็นกรณีพิเศษ ใช้คะแนนเสียงข้างมาก และอำนาจในการชี้ขาดขั้นสุดท้ายก็เป็นของรัฐสภา ซึ่งเป็นตัวแทนประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตย

พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยด้านการบริหารทางคณะรัฐมนตรี เริ่มตั้งแต่ทรงตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งและรัฐมนตรีอีกไม่เกิน 48 คน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน โดยให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการตั้งนายกรัฐมนตรี (มาตรา 163) และพระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ (มาตรา 178)

การบริหารราชการแผ่นดินเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีจะวินิจฉัยสั่งการ แต่ในเรื่องสำคัญ ๆ ก็ต้องถวายให้พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ และทรงลงพระปรมาภิไธย ได้แก่

1. การตราพระราชกำหนด (มาตรา 175)
2. การตราพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 178)
3. การประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึก (มาตรา 179)
4. การประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา (มาตรา 180)
5. การทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศ หรือกับองค์การระหว่าง

ประเทศ (มาตรา 181)

6. การพระราชทานอภัยโทษ (มาตรา 182)

7. การถอดถอนฐานันดรศักดิ์ และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (มาตรา 183)

8. การแต่งตั้งและให้ข้าราชการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดี และเทียบเท่าพ้นจากตำแหน่ง (มาตรา 184)

ที่สำคัญที่สุดก็คือ บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ในรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 185 จัตวา) นั่นคือ หลักการทางรัฐศาสตร์ที่กล่าวว่า พระมหากษัตริย์ทรงทำผิดไม่ได้ (The King can do no wrong) หรือทรงปกเกล้าฯ แต่มิได้ปกครอง พระราชกรณียกิจทางการบริหารราชการแผ่นดินทุกเรื่องจะมีผลใช้บังคับต่อเมื่อมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และเป็นผู้รับผิดชอบแทนพระองค์ หรืออาจกล่าวได้ว่า พระมหากษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญนั้น ทรงทำหน้าที่ประทับประคองให้รัฐบาลบริหารราชการแผ่นดิน เป็นไปตามครรลองของรัฐธรรมนูญ และพระราชกำหนดกฎหมายต่าง ๆ ในบางครั้งบางคราวอาจพระราชทานข้อคิดเห็นแก่รัฐบาลเพื่อแนะนำหรือเตือนสติ แต่ถ้าหากกระแสพระราชดำริไม่ตรงกับความเห็นของรัฐบาลแล้ว รัฐบาลก็จำเป็นต้องดำเนินการต่อไปในฐานะที่เป็นตัวแทนและผู้รับผิดชอบต่อประชาชน

นายแบงโชท์ (Bagchot) นักกฎหมายรัฐธรรมนูญชื่อดังของอังกฤษ ได้กล่าวถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์อังกฤษว่า พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจที่จะทรงได้รับการปรึกษาหารือพระราชอำนาจที่จะทรงสนับสนุน และพระราชอำนาจที่จะทรงตั้งหรือถอดถอน สาเหตุที่ต้องมีพระราชอำนาจเช่นนี้ เพราะเมื่อพระมหากษัตริย์ต้องทรงลงพระปรมาภิไธยและใช้พระราชอำนาจตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี ดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ก็สมควรที่จะให้ทรงรับรู้กิจการบริหารภายใต้พระปรมาภิไธย และเมื่อทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ในฐานะที่เป็นพระประมุขและทรงมีประสบการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน ก็สมควรที่จะถวายพระราชอำนาจในการตัดสินใจเมื่อทรงเห็นว่าไม่สมควร หากทรงเห็นว่าเป็นการสมควร ก็น่าจะมีพระราชอำนาจสนับสนุนการนั้นได้หลักนี้เป็นที่ยอมรับกันในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขทุกประเทศ

รวมทั้งประเทศไทยด้วย การที่มีผู้วิจารณ์ว่าหลักการนี้ล้าสมัยและใช้ไม่ได้แล้วนั้น น่าจะเป็นการขัดต่อหลักความจริง เพราะในทางปฏิบัติพระมหากษัตริย์ และพระบรมราชินีของอังกฤษ ทรงใช้พระราชอำนาจนี้อยู่ แม้ในประเทศไทยก็คงอยู่ในหลักเกณฑ์เดียวกันนั่นเอง⁸

พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอภิปรายโดยต้นตุลาการทางศาล กล่าวคือพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง (มาตรา 192) และการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งจะต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ (มาตรา 186)

การบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอื่นนอกเหนือไปจาก การบริหารราชการแผ่นดิน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า พระมหากษัตริย์ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ทรงปลอดจากพระราชภาระในทางการเมือง และการบริหารราชการแผ่นดิน แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันเป็นพระมหาธรรมราชาที่ทรงผูกพันต่อทุกข์สุขของประชาชนเต็มเปี่ยมพระราชหฤทัย ทรงอุทิศเวลาส่วนใหญ่ แม้กระทั่งเวลาที่ทรงสมควรพักผ่อน พระวรกายเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเยียนราษฎรไม่เลือก

ชั้นวรรณะ ตลอดจนพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วพระราชอาณาจักร แม้จะเป็นดินแดนที่ห่างไกลเส้นทางคมนาคมเพียงใดก็ตาม ทำให้ทรงทราบสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งทุกข์ร้อน และความต้องการของเขา ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นชาวไร่ชาวนา ดังนั้นจึงได้มีพระราชดำรินำไปให้เกิดโครงการพัฒนาต่าง ๆ ขึ้นมากมาย โดยมีหลักการสำคัญอยู่ที่การสร้างความร่วมมือระหว่างทางราชการกับประชาชนในการดำเนินงานพัฒนานั้น ๆ มิใช่เป็นการช่วยเหลือของทางราชการแต่ฝ่ายเดียว ทั้งนี้ก็ได้เป็นการก้าวก้าวการบริหารราชการของรัฐบาล แต่เนื่องจากเหตุที่ทอดพระเนตรเห็นปัญหาของประชาชนด้วยพระองค์เอง จึงพระราชทานแนวทางแก้ไขปัญหาให้ รัฐบาลจะรับมาปฏิบัติในทันที หรือในเวลาต่อมาตามกำลังงบประมาณเมื่อใดก็ได้ จากการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอย่างหนักติดต่อกันมาหลายสิบปีเช่นนี้ ความจงรักภักดีของประชาชนที่มีแต่พระมหากษัตริย์จึงมากพ้นที่จะพรรณนา ทำให้พระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนอย่างแท้จริง พระบารมีของพระองค์ได้ทรงนำชาติผ่านพ้นวิกฤตการณ์ใหญ่ ๆ มาได้หลายครั้ง ซึ่งถ้าไม่มีพระองค์แล้วก็อาจเกิดการจลาจลต่อสูกันนองเลือดก็เป็นได้

โครงการที่เนื่องมาจากพระราชดำรินั้นมีมากมายนั้น อาจจัดสรรแยกประเภทออกได้ ดังนี้

1. โครงการตามพระราชประสงค์ ได้แก่ โครงการซึ่งทรงศึกษาค้นคว้าทดลองเป็นการส่วนพระองค์แก้ไขอุปสรรคข้อขัดข้องต่าง ๆ จนบรรลุวัตถุประสงค์แล้วจึงทรงถ่ายทอดความรู้ให้แก่ประชาชนหรือทางราชการ เช่น ในบริเวณสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ทรงศึกษาเรื่องข้าว และการทำนา เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเปลือกได้แล้ว ก็ทรงทดลองตั้งโรงสีข้าว โรงอัดแกลบเป็นแผ่นเชื้อเพลิง ทรงเลี้ยงวัวนม โรงทำนมสด นมผง และได้ทรงถ่ายทอดความรู้ให้แก่กลุ่มสหกรณ์หนองโพ จังหวัดราชบุรีไปดำเนินการเลี้ยงโคและผลิตนมสดที่มีคุณภาพดีออกจำหน่ายได้รับความสำเร็จ นอกเขตพระราชฐานก็ทรงศึกษาการพัฒนาที่ดิน การจัดสรรที่ดิน การตั้งหมู่บ้านสหกรณ์ในบริเวณใกล้เคียงกับพระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ดำเนินงานในขั้นต้น จนรัฐบาลเห็นดีเชื่อมั่นในหลักดำเนินงานของพระองค์จึงเข้ามาร่วมงานในภายหลัง

2. โครงการหลวง เป็นโครงการที่ทรงเจาะจงดำเนินการพัฒนาและบำรุงรักษาต้นน้ำลำธารในบริเวณป่าเขาภาคเหนือ เพื่อบรรเทาอุทกภัยในภาคเหนือตอนล่าง

และภาคกลาง เหตุที่บริเวณเหล่านี้เป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขา จึงทรงพัฒนาชาวเขาให้อยู่ดีกินดีเลิกการปลูกฝิ่นและพืชเลื้อนลอยต่าง ๆ ซึ่งจะต้องตัดไม้ทำลายป่าเพื่อใช้พื้นที่ปลูกพืชเหล่านี้ เมื่อดินจิตปลูกพืชไม้ได้ผล ก็ต้องตัดไม้เผาป่าหาพื้นที่ใหม่ต่อไป จึงทรงแนะนำให้ปลูกพืชหมุนเวียนที่มีคุณค่าสูงขนส่งง่าย เช่น พืชเมืองหนาวของต่างประเทศ รวมทั้งการปลูกข้าวไร่และการเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค โครงการสำคัญอยู่ที่ดอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาการเกษตรในที่สูง และยังมีที่ดอยอื่น ๆ อีกหลายแห่ง อาทิ ดอยอินทนนท์ ดอยปุย ดอยสามหมื่น และดอยทุ่งจ้อ

3. โครงการตามพระราชดำริ คือโครงการที่ทรงวางแผนพัฒนา และขอให้รัฐบาลพิจารณาร่วมดำเนินการ โครงการประเภทนี้มีอยู่ทุกภาค เช่น ภาคใต้ มีพระราชดำริจัดแหล่งน้ำให้ราษฎร โดยส่งน้ำไปยังดินที่ขาดน้ำ และกู่ที่ดิน ซึ่งเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมอยู่ตลอดปีที่เรียกว่าพรุ ด้วยการขุดคลองระบายน้ำออกจากพรุแล้วใช้ดินขากากพืชรอบนั้นปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ ทำนา และปลูกพืชอื่น ๆ ได้เป็นแสน ๆ ไร่ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็มีโครงการพัฒนากิ่งอำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร โครงการพัฒนาบุรีรัมย์ ภาคกลางมีโครงการศิลปาชีพพิเศษบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โครงการศิลปาชีพจังหวัดอ่างทอง ภาคตะวันออกมีโครงการพัฒนาเชิงเขาปราจีนบุรี โครงการเขาชะโงก จังหวัดนครนายก โครงการสวนป่าเขาชีโอน และซีจรรยใกล้บริเวณวัดญาณสังวราราม อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โครงการศึกษาการพัฒนาปลวกแดง จังหวัดระยอง โครงการศึกษาการพัฒนาที่ดินสวนผลไม้ อำเภอท่าใหม่ และการพัฒนาสัตว์น้ำคุ้งกระเบน จังหวัดจันทบุรี

4. โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ ได้แก่ โครงการที่พระราชทานข้อแนะนำและแนวพระราชดำริให้เอกชนไปดำเนินการเอง เช่น โครงการพัฒนาหมู่บ้านสหกรณ์เนินดินแดง อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งดำเนินงานตามแนวพระราชดำริโดยสโมสรโรตารีแห่งประเทศไทย

เนื่องจากรัฐบาลได้เห็นความสำคัญของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้หน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ทำแผนงาน โครงการและการเสนอของบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงได้ตั้งคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ผู้อำนวยการกองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ

ภาพ / ปฏิทิน บริษัท เอสไอ (มหาชน) ปีพุทธศักราช 2542

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ⁹

เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี และเป็นโอกาสให้ประชาชนชาวไทยได้แสดงความจงรักภักดีกตัญญูกตเวทิตาธรรม ต่อพระมหากษัตริย์คุณ อันล้นฟ้าล้นดินเกินที่จักพรรณนา ดังเช่น การศึกษา เรื่องสถาบันพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญนี้ ก็เป็นการยืนยันว่าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นพระมหากษัตริย์ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ทรงเคารพและปฏิบัติการตามหลักการประชาธิปไตยโดยเคร่งครัด มีพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรไทยโดยเสมอหน้ากัน มิได้ทรงฝักใฝ่สนับสนุนผู้ใดทางการเมืองเป็นพิเศษ ทรงคุ้มครองและป้องกันให้ชาติพ้นจากภัยพิบัติทางการเมืองมาได้โดยตลอด ดังนั้น ผู้เรียบเรียงขอเชิญชวนพี่น้องชาวไทยได้ตั้งสัตยาธิษฐานอังกุณพระศรีรัตนตรัย และคุณความดีที่ทุกคนได้บำเพ็ญมา ได้อภิบาลให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงพระเจริญดำรงในสิริราชสมบัติตราบเท่ากาลนาน ขอทรงพระเจริญ

บันทึกเชิงอรรถ

- ¹ วิษณุ เครืองาม. **กฎหมายรัฐธรรมนูญ** (กรุงเทพมหานคร : อารานูสรณ์การพิมพ์. 2521) หน้า 5.
- ² วิษณุ เครืองาม. **อ้างแล้ว**. หน้า 122-123.
- ³ คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี. **ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่** (พระนคร : 2514) หน้า 3-4.
- ⁴ ศิลปากร กรม. **ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1** (กรุงเทพมหานคร : 2520) หน้า 11-12.
- ⁵ พิชยลาภพฤติยากร พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. **ชุมชนนิพนธ์ของกรมหมื่นพิชยลาภพฤติยากร** (พระนคร : โรงพิมพ์สมคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. 2507) หน้า 262-280.
- ⁶ หยุต แสงอุทัย. **คำอธิบายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2475-2495** (พระนคร : โรงพิมพ์บริษัทรุ่งนคร จำกัด. 2495) หน้า 339-340.
- ⁷ วิลาศวงศ์ พงศบุตร. **ประวัติศาสตร์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย** (กรุงเทพ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช. 2519) หน้า 7-9.
- ⁸ วิษณุ เครืองาม. **อ้างแล้ว**. หน้า 128.
- ⁹ จักรพันธุ์เพ็ญศิริ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า. **โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** (กรุงเทพมหานคร : ดวงดีการพิมพ์. 2506) หน้า 3-17.

ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร

ธานีทร์ ทรัพย์วิเชียร

เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2523 อันเป็นวันฉัตรมงคล ตอนค่ำ สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ มีพระราชเสาวนีย์โปรดเกล้าฯ ให้ผมในฐานะที่ผมเป็นรองประธานกรรมการมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ หาที่ดินให้สักหนึ่งแปลง เนื้อที่ประมาณ 50-100 ไร่ ให้อยู่ใกล้พระราชวังบางปะอิน เพื่อจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพขึ้น ณ ที่นั้น เพื่อจะได้พระราชทานการฝึกอบรมด้านศิลปาชีพ หรือศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านให้แก่ ชาวไร่ ชาวนา ผู้ยากไร้ ซึ่งจะทรงดูแลได้ใกล้ชิดเมื่อเสด็จประทับที่พระราชวังบางปะอิน ผมได้สอบถามจากหน่วยงานราชการในท้องถิ่นและใคร่ครวญดูแล้วเป็นการยากอย่างยิ่งที่จะหาที่ดินที่มีขนาด 50-100 ไร่ ในพื้นที่แถวบางปะอิน ในราคาที่มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ พอจะจัดซื้อเองได้ ในขณะเดียวกันผมก็ระลึกถึงที่ดินของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาพระราชทานให้รัฐบาลเป็นจำนวน 50,000 ไร่เศษ ที่ดินนั้น อยู่ในภาคกลางเพื่อจัดการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมสำหรับ ชาวนาชาวไร่ที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองจะได้มีที่ทามาหากิน แต่ไม่มีพระราชประสงค์จะพระราชทานกรรมสิทธิ์ให้ชาวนา ชาวไร่ หากแต่ทรงให้เช่าจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดิน ที่จะเป็นผู้จัดสรรทั้งที่ดินและสิ่งอื่นอันจำเป็นแก่การปฏิรูปที่ดินให้ ชาวนาชาวไร่ดังกล่าว ผมเห็นว่าโครงการศิลปาชีพของสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงจัดตั้งขึ้นก็เพื่อประโยชน์ของเกษตรกรผู้ยากไร้โดยตรง ดังนั้นถ้าหากสามารถสร้าง ศูนย์ศิลปาชีพในเขตปฏิรูปที่ดินดังกล่าวได้ ก็จะเป็นการต้อง ตามพระราชประสงค์ของทั้งสองพระองค์คือ ทั้งในโครงการปฏิรูปที่ดินตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประการหนึ่ง และในโครงการส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถอีกประการหนึ่งด้วย ผมจึงได้ติดต่อประสานงานกับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) เพื่อช่วยพิจารณาด้วยว่าจะมีที่ดินแปลงใดในบรรดาที่ดินซึ่งพระราชทานทั้ง 50,000 ไร่เศษนี้จะ

เหมาะสมกับการจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพบ้าง ทางสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ก็ได้ให้ความร่วมมืออย่างแข็งขัน และท่านเลขาธิการฯ กับผมก็ได้ไปสำรวจดูที่ดินหลายแปลงด้วยกันในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดนครนายก ในท้ายที่สุด ก็เห็นร่วมกันว่ามีที่ดินอยู่ 2 แปลง ซึ่งน่าจะนำความกราบบังคมทูลพระกรุณามี พระบรมราชวินิจฉัยว่าแปลงใดจะเหมาะสมกับการจัดตั้งเป็น ศูนย์ศิลปาชีพ คือที่ดินแปลงหนึ่งที่อำเภอบ้านนา จังหวัด นครนายก และอีกแปลงหนึ่งเป็นที่ดินที่อำเภอบางไทร จังหวัด พระนครศรีอยุธยา แต่ละแปลงมีเนื้อที่ประมาณ 800 ไร่ ส่วนใหญ่ของที่ดินทั้งสองแปลงนี้เป็นที่นาร้างทำนาไม่ได้ผล เพราะดินไม่เหมาะสมกับการทำนาทำไร่ แต่ถ้าหากใช้เพื่อ วัตถุประสงค์อื่นก็น่าจะเป็นไปได้ เพราะเป็นที่ดินแปลงใหญ่มี ถนนเข้าถึงที่และอีกด้านหนึ่งก็อยู่ริมแม่น้ำหรือลำธารสายใหญ่ ผมได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลรายงานรายละเอียดเกี่ยวกับ ที่ดินทั้งสองแปลงนี้พร้อมทั้งถวายแผนที่แสดงสภาพที่ดินของ ทั้งสองแปลงด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน ลำรวจที่ดินแปลงที่อยู่อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพียงแปลงเดียวและทรงเลือกที่ดินแปลงนี้เป็นที่ตั้งศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร ดังที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้

ตอนที่เสด็จพระราชดำเนินสำรวจที่ดินแปลงนี้ มี "ทัศนสถานวัยหนุ่มบางไทร" อันเป็นสถานฝึกอบรมเด็ก และเยาวชนของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งเดิมเรียกว่า "โรงเรียน ดัดสันดานเกาะใหญ่" ตั้งอยู่ในเนื้อที่ประมาณ 250 ไร่ ซึ่ง ทางกรมราชทัณฑ์เช่าสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ อยู่มาแต่เดิม เมื่อมีพระบรมราชวินิจฉัย ว่าสมควรจะใช้ที่ดิน แปลง 800 ไร่เศษนี้เป็นที่ตั้งศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรขึ้น ทางกรมราชทัณฑ์ก็ได้น้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินที่ตั้งทัศนสถาน วัยหนุ่มบางไทรที่เช่าอยู่นั้นคืน พร้อมทั้งน้อมเกล้าฯ ถวาย สิ่งก่อสร้างของทัศนสถานแห่งนี้ด้วยเพื่อเป็นที่จัดตั้งศูนย์

ศิลปาชีพบางไทร ตามพระราชดำริต่อไป ส่วนทัศนสถาน วิทยุหมู่บ้านไทรก็ย้ายไปตั้งอยู่ที่ตำบลหันตรา อำเภอ พระนครศรีอยุธยา แทน

มีข้อหนึ่งที่น่าสังเกตในเบื้องต้นอีกประการหนึ่งคือ เมื่อเริ่มแรกจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพแห่งนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานชื่อว่า “ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ บางไทร” ซึ่งเป็นหน่วยงานหน่วยหนึ่งของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ แต่ต่อมาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงปรารภว่าคำว่า “ศิลปาชีพพิเศษ” นี้ ยาวไปควรตัดให้สั้นให้เหลือเพียง “ศิลปาชีพ” ซึ่งคณะกรรมการ มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษก็ได้รับสนองพระราชดำริ โดยจัดการเปลี่ยนชื่อมูลนิธิใหม่เป็น มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ และ คณะกรรมการยังได้พิจารณาต่อไปด้วยการตั้งมูลนิธิที่อยู่ในพระบรมราชินูปถัมภ์นั้นน่าจะไม่ต้อง เพราะความจริงนั้น มูลนิธินี้เป็นมูลนิธิในพระองค์โดยแท้ โดยที่ได้พระราชทานทุน เริ่มจัดตั้งด้วยทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ ทั้งทรงพระกรุณาธิเป็น องค์ประธานกรรมการกำกับกิจการทุกอย่างในโครงการด้วย พระองค์เอง ตราบเท่าทุกวันนี้ จึงสมควรเปลี่ยนข้อความ ตอนท้ายชื่อมูลนิธินี้ที่ว่า “ในพระบรมราชินูปถัมภ์” เป็น “ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้วจึงได้จดทะเบียนเปลี่ยนชื่อ มูลนิธิแห่งนี้ใหม่เป็นว่า “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ บางไทร ซึ่งเป็นหน่วยงานหน่วยหนึ่งของมูลนิธิแห่งนี้ จึงได้ เปลี่ยนชื่อตามหน่วยงานต้นสังกัดด้วยเป็นว่า “ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ”

ที่ดินซึ่งเป็นที่ตั้งศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร อยู่ฝั่ง ตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตตำบลราชคราม และ ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น 2,505-0-30 ไร่ จัดสรรให้เป็นส่วนของ โครงการศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร เนื้อที่ 856-2-02 ไร่ เป็นพื้นที่ที่พระราชทานให้กรมประมงจัดตั้งศูนย์วิจัยและ พัฒนาประมงน้ำจืด สำหรับภาคกลาง 188--20-30 ไร่ เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตร เนื้อที่ 1,459-3-51 ไร่ เฉพาะใน ส่วนที่เป็นของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรเองนั้น ได้มีการซื้อที่ดิน เพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่งและมีผู้รื้อถอนเกลาถ่านอมกระหม่อมถวายเป็น อีกส่วนหนึ่ง รวมเป็นเนื้อที่ของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ที่อยู่ใน ความดูแลของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมรวมเป็น เนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ 1,000 ไร่

การวางผังและกำหนดโครงการหลักของศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวางและกำหนด ด้วยพระองค์เองโดยตลอด

รัฐบาลชุด 4 พณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มีมติ เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2523 เกี่ยวกับการก่อสร้าง ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ว่าให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งต่อมากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ก็ได้มอบหมายให้กรมชลประทานร่วมกับสำนักงานการ ปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงาน ก่อสร้าง ในระยะเริ่มแรกนั้นถมเกลาถวายเป็น และได้มอบหมาย ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เข้ามาเป็นผู้ดูแล สนองพระราชดำริในโครงการศิลปาชีพนี้ ส่วน กรมชลประทานก็ยังได้มาช่วยงานด้านการก่อสร้างอีกเป็น ครั้งคราวดังเช่นในปี 2527 ก็ได้มาปรับสร้างเขื่อนใหม่ หลังจากที่ดินศูนย์ฯ ประสบภัยน้ำท่วมใหญ่ ในปี 2526 ให้มี ระดับสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 4 เมตร หรือกล่าว อีกนัยหนึ่งว่ามีระดับสูงเท่ากับถนนหลวงสายบางปะอิน- เชียงรากน้อย ที่ด้านหน้าศูนย์ฯ เพื่อป้องกันมิให้น้ำท่วม บริเวณศูนย์ฯ ซึ่งก็ได้ผลดีเป็นอย่างยิ่ง ในฤดูน้ำหลาก ขณะที่ เกือบจะทั่วทั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาน้ำท่วม แต่ที่ ศูนย์ ศิลปาชีพบางไทร น้ำไม่ท่วมเลย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯมาทรงดำเนินการจัดตั้งศูนย์ฯ ในระยะแรกบ่อยครั้ง จนกระทั่งการดำเนินงานระยะนั้นเสร็จ เรียบร้อยแล้ว ทั้งสองพระองค์ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผมเป็นผู้ควบคุมดูแลตลอดมาจนถึงทุกวันนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชปรารภอย่างถ่อมพระองค์ว่า ในส่วนที่ เกี่ยวกับศูนย์ศิลปาชีพบางไทรนี้ทรงเป็นเพียงที่ปรึกษา (The consultant) เท่านั้น

โครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร มีอยู่ 3 โครงการ คือ

1. โครงการหมู่บ้านเกษตรกรตัวอย่าง ซึ่งเป็นโครงการ ผสมผสานระหว่างเกษตรกรในพื้นที่ที่จำกัดกับการทำงาน ศิลปาชีพ โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรับ เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินทำกินมาอยู่ที่หมู่บ้านแห่งนี้รวม 20 ครอบครัว ในพื้นที่ครอบครัวละ 4 ไร่ ให้มีบ้านและ ที่ดินให้ทำการเกษตรและชุดบ่อเลี้ยงปลาด้วย
2. โครงการโรงสีข้าวสำหรับเกษตรกรที่อยู่ที่ดิน ศูนย์ ศิลปาชีพบางไทร ดังกล่าวใน 1

3. โครงการสวนผลไม้ตามพระราชดำรินในพื้นที่ 400 ไร่

สำหรับโครงการโรงสีข้าวเพื่อเกษตรกรที่ ศูนย์ศิลปาชีพนี้ คุณโอฬาร อัครฤทธิกุล ได้นำนมเกล้ายกวาง ฉางข้าว 3 ฉางมาตั้งแต่แรกเริ่มตั้ง และต่อมาก็ได้นำนมเกล้ายกวางโรงสีทั้งโรงอันมีอุปกรณ์ทันสมัยและครบครันด้วย

การดำเนินงานตามโครงการทั้ง 3 โครงการ ยังดำเนินอยู่และดำเนินการด้วยดีขึ้นเรื่อย ๆ แต่ยังคงอาศัย เวลาอีกนานกว่าจะสำเร็จตามพระราชประสงค์

กิจการของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ได้ดำเนินมา ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2523 ตามพระราชดำริของทั้งสอง พระองค์จนกระทั่งถึงปัจจุบัน การที่โครงการศิลปาชีพที่ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ดำเนินมาด้วยดีโดยตลอดก็เพราะได้รับการ สนับสนุนอย่างเข้มแข็งจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ อย่างเสมอต้นเสมอปลายทั้งในระดับรัฐบาล และระดับกระทรวง ทบวงกรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานราชการจากกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมประมง กรมชลประทาน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมวิทยาศาสตร์บริการ กรมอาชีวศึกษา กรมการค้าภายใน กรมส่งเสริมการส่งออก กองทัพบก กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กรมตำรวจ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล และรัฐวิสาหกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การไฟฟ้าฝ่ายผลิต และการไฟฟ้านครหลวง สถาบันวิทยุโทรทัศน์ทุกช่อง รวมถึงตลอดทั้งได้รับการอนุเคราะห์จากภาคเอกชน โดยผู้มีความจงรักภักดีในพระองค์ และมีจิตศรัทธาในโครงการ ศิลปาชีพนี้บริจาคทรัพย์สิน ทั้งที่เป็นเงินทองและทรัพย์สิน อื่น ๆ เช่น อุปกรณ์การฝึกอบรม วัสดุที่ใช้ในการฝึกอบรม เป็นจำนวนมากตลอดมา ดังเช่นคุณเจริญ และคุณหญิงวรรณศิริวัฒนภักดี นายแพทย์ชัยยุทธ วรรณสุด คุณเล็ก และ คุณหญิงสุวรรณี สิงห์สมบุญ มูลนิธิกตเวทิน ซึ่งมีศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา เป็นประธานกรรมการ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และโรงเรียนพณิชยการราชดำเนิน บริษัท มินิแบร์ (ประเทศไทย) จำกัด บริษัท ไทยการ์เม้นท์เอ็กซ์พอร์ต จำกัด บริษัท จิมทอมสัน จำกัด เป็นอาทิ ม.ร.ว.ถนัดศรี สวัสดิวัตน์ ก็ได้กรุณาประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังให้แก่ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทรตลอดมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนปัจจุบัน ศูนย์ศิลปาชีพ

บางไทร จึงดำเนินการตามโครงการสนองพระราชดำริได้ ด้วยดีมาจนถึงปัจจุบันนี้

ในด้านการฝึกอบรมศิลปาชีพและงานบริการต่าง ๆ เกี่ยวกับการฝึกอบรมและการรักษาความปลอดภัยอยู่ใน ความรับผิดชอบของกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ ปัจจุบันในด้านการฝึกอบรมแบ่งเป็นแผนกต่าง ๆ รวม 27 แผนก อาทิ แผนกช่างไม้ ช่างแกะสลักไม้ ช่างตัดเย็บ เสื้อผ้า ช่างเครื่องยนต์ ช่างเขียนภาพไทย ช่างเป่าแก้ว ช่างเครื่องหนัง ช่างปั้นและหล่อโลหะและเรซิน ช่างเชื่อมโลหะ และแผนกเกษตรกรรม ฯลฯ มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมประมาณ 400 คนเศษ ในแต่ละภาคเรียน

การฝึกอบรมแบ่งออกเป็นสองภาคเรียน ภาคละ 6 เดือน ภาคแรกระหว่างต้นเมษายนถึงสิ้นกันยายน ปิดภาคเรียน 7 วัน แล้วเริ่มภาคสองระหว่างต้นตุลาคมถึง สิ้นมีนาคม แล้วปิดภาคเรียน 7 วัน การฝึกอบรมระหว่าง 8.00 - 16.30 น. ทุกวัน พักรับประทานอาหารกลางวันระหว่าง 12.00 - 13.00 น. หยุดฝึกอบรมสัปดาห์ละ 1 วัน คือ ทุกวันจันทร์ ตั้งแต่เริ่มฝึกอบรมมาตั้งแต่ปี 2524 จนถึงปัจจุบัน มีผู้สำเร็จการศึกษาทั้งชั้นต้นและชั้นปลายรวมทั้งสิ้นกว่า 10,000 คน การฝึกอบรมเน้นความสำคัญในเรื่องรูปแบบ ของการผลิตให้หลากหลายมีความสวยงาม ประณีต และ เหนือสิ่งอื่นใดผลิตภัณฑ์ต้องมีคุณภาพดีไม่มีที่ติตามที่ มีพระราชเสาวนีย์อยู่เป็นนิจ

นอกจากการฝึกอบรมด้านศิลปาชีพโดยตรงแล้ว ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ยังสนองพระราชปณิธานในพระองค์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถด้วยในด้านการ ส่งเสริมศิลปและวัฒนธรรมไทย ทางศูนย์ฯ ได้พัฒนาในด้านการ ออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้เป็นที่ติดตาและต้องใจของ ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ของเราซึ่งขายในราคาที่เป็นธรรม เพื่อให้ เกษตรกรผู้ผลิตมีรายได้พอกินพออยู่และให้ผู้ซื้อได้ของดี ราคาอ่อนข้างถูกด้วย

ทางศูนย์ฯ ได้ส่งเสริมให้ทั้งอาจารย์และศิษย์ส่ง ผลิตภัณฑ์เข้าประกวดในโอกาสต่าง ๆ เป็นประจำ และก็ได้ รับรางวัลผลิตภัณฑ์ดีเด่นเสมอมา อาทิเช่น ในงานแสดงศิลป เครื่องเคลือบดินเผาแห่งชาติประจำปี รวมทั้งศิษย์ในแผนก จิตรกรรมประยุกต์ ซึ่งมีอาจารย์เฮลเก้ ยาร์มานัน เป็นอาจารย์ หัวหน้าแผนกได้รับรางวัลดีเด่นผลิตภัณฑ์เขียนกระเบื้อง พอร์ซเลน จากเมืองมิลาน ประเทศอิตาลี เมื่อปีกลายนี้ด้วย งานด้านศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านของศูนย์ฯ โดยรวมพัฒนาขึ้น

มาเป็นลำดับ ดังเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของผู้มาชมกิจการของศูนย์ฯอยู่แล้ว

สำหรับศิษย์ที่สำเร็จการฝึกอบรมและได้รับประกาศนียบัตรไปแล้ว อาจจะไปศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ของกรมอาชีวศึกษาได้ โดยได้รับการยกเว้นไม่ต้องศึกษาในบางลักษณะวิชาด้วย ทางศูนย์ฯเองก็ยังถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้ที่เป็นศิษย์เก่าอยู่เสมอในสามทางด้วยกันคือ หากประสงค์จะมารื้อฟื้นศิลปะที่เคยได้รับการฝึกอบรมไปโดยศึกษาเพิ่มเติม ทางศูนย์ฯก็ยินดีจัดให้ นอกจากนี้ทางศูนย์ฯยังสนับสนุนให้ผู้สำเร็จการฝึกอบรมแล้วจัดตั้งชมรมของตนขึ้นเพื่อสนับสนุนกันและกันในด้านการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตน และทางศูนย์ฯจัดให้มีร้านชมรมศิษย์เก่าและอาจารย์เก่าของศูนย์ฯ เพื่อนำผลิตภัณฑ์ของตนมาจำหน่ายที่ศูนย์ฯด้วย

เพื่อให้ผู้มาเที่ยวชมกิจการของศูนย์ศิลปะบางไทรทั้งไทยและเทศได้เห็นงานศิลปะหรือศิลปหัตถกรรมของแต่ละภาคทั้ง 4 ภาค ของประเทศไทยนั้นว่าผลิตกันอย่างไร ชาวบ้านที่ทำงานด้านนี้อยู่กันอย่างไร ศูนย์ศิลปะบางไทรได้จัดสร้างหมู่บ้านศิลปะ พร้อมทั้งหอญาติศิลปินขึ้น โดยได้รับความอนุเคราะห์จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และดำเนินงานโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันมีคุณวิทยา บุรณศิริ นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นผู้รับผิดชอบ ตอนนี้อยู่เริ่มก่อตั้งซึ่งทางศูนย์ฯมั่นใจว่าจะคงจะได้รับความนิยมจากผู้มาชมกิจการของศูนย์ฯ มากขึ้นเป็นลำดับ

ณ ศูนย์ศิลปะบางไทรนี้ ยังมีการสนองพระราชดำรินด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติอีก 2 โครงการ คือ

ศูนย์ฯ มีวังปลา อันเป็นสถานที่แสดงปลาน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศด้วย วังปลา นี้ อาจารย์รังสรรค์ ต่อสุวรรณ เป็นผู้ออกแบบ ซึ่งมีการดัดแปลงอีกเล็กน้อย โดยกรมประมงเป็นผู้จัดเรื่องงบประมาณและดำเนินการก่อสร้าง รวมตลอดทั้งรับผิดชอบดำเนินงาน และมีมูลนิธิกตเวทิน ซึ่งได้จัดสรรเงินทุนสนับสนุนการดำเนินกิจการของวังปลา เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเข้าชมได้ทุกวันด้วย วังปลาเป็นงานเสริมของศูนย์ศิลปะบางไทร ที่ได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นอย่างมาก

สวนนกของศูนย์ศิลปะบางไทร ก็เป็นงานอนุรักษ์สัตว์ป่าที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย สวนนกศูนย์ศิลปะบางไทรนี้ ดำเนินงานโดยมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่า

และพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดมาแต่แรกเริ่มสร้าง โดยคุณพิสิษฐ์ ฤ พัทลุง ผู้อำนวยการสวนสัตว์ดุสิตคนปัจจุบัน เป็นเวลา 10 ปีเศษแล้ว ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากประชาชนเหมือนกันขณะนี้ กำลังอยู่ในระหว่างการปรับปรุงใหญ่ โดยได้รับความอนุเคราะห์จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ผลงานด้านผลิตภัณฑ์ศิลปะโดยตรงมีจำหน่าย และมีการแสดงนิทรรศการงานชิ้นเอกสำหรับแผนกต่าง ๆ ของศูนย์ศิลปะบางไทรเอง ณ ศาลาพระมิ่งขวัญ ซึ่งตัวอาคารเองก็เป็นการแสดงศิลปด้านสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์อันสวยงามด้วย ศาลาพระมิ่งขวัญนี้ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจัดสร้างน้อมเกล้าถวายเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมายุครบ 60 พรรษา ณ ศาลาพระมิ่งขวัญนี้มีผลิตภัณฑ์จากศูนย์ศิลปะสวนจิตรลดา และศูนย์ศิลปะแห่งอื่น ๆ มาจำหน่ายด้วย รวมตลอดทั้งผลิตภัณฑ์จากมูลนิธิจุฬาภรณ์ และชมรมศิษย์และอาจารย์เก่าของศูนย์ศิลปะบางไทร จากชมรมสหกรณ์ทุบกระพวง และจากหน่วยงานที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมอีกหลายหน่วยด้วย ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ได้รับความนิยมจากประชาชนเกินความคาดหมายด้วยเป็นของดีราคาถูก และมีรูปแบบที่ใหม่ แปลกและงดงาม

ศูนย์ศิลปะบางไทร จัดให้มีงานประจำปี ปีละ 3 ครั้ง คืองานประจำปี อันเป็นงานส่งเสริมด้านศิลปะ โดยเฉพาะในปลายเดือนมกราคมและต้นเดือนกุมภาพันธ์ จากนั้นก็งานเดินและวิ่งเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ตอนใกล้วันเฉลิมพระชนมพรรษาในพระองค์ งานสุดท้ายในรอบปีได้แก่งานลอยกระทงตามประทีป และงานแข่งขันเรือยาวนานาชาติและเรือยาวประเพณีเพื่อชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทยระหว่างฤดูกาลลอยกระทงตามประทีป แต่ละปีที่ผ่านมาประชาชนล้นหลามเที่ยวงานเหล่านี้มากขึ้นเป็นลำดับ ทางศูนย์ฯก็ได้จัดการปรับปรุงรูปแบบงานให้แปลกใหม่ หลากหลายให้เป็นที่ถูกใจของผู้มาเที่ยวชมตลอดมา

มองไปข้างหน้ายังมีโครงการใหญ่อีกโครงการหนึ่ง ซึ่งเป็นโครงการในพระราชดำรินของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ มาแต่เมื่อเริ่มจัดตั้งศูนย์ศิลปะบางไทร คือ มีพระราชประสงค์จะให้พิพิธภัณฑ์ศิลปะที่นี้วันหนึ่งข้างหน้าทางศูนย์ฯ ก็หวังว่าคงจะสามารถจัดให้มี

พิพิธภัณฑ์สถานในศูนย์ศิลปาชีพบางไทร สอนองตามพระราชประสงค์ได้ พิพิธภัณฑ์สถานดังกล่าวจักเป็นศูนย์รวมศิลปหัตถกรรมของไทยทุกรูปแบบ ทุกประเภท และทุกยุคสมัย และจัดการแสดงให้ได้มาตรฐานสากล อันจะเป็นการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างดีอีกหนึ่งทางด้วย

ท่านที่มาเที่ยวชมกิจการของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จะเห็นความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นในทุกด้านทุกครั้งที่มาที่เราสามารถทำได้ก็เพราะได้รับความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ

และภาคเอกชนอย่างไม่เคยคาดคิดมาก่อน ทุกฝ่ายทุกท่านให้ความสนับสนุนอย่างจริงจังและด้วยความจริงใจและอย่างต่อเนื่อง ผมในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ตามพระราชกระแสรับสั่งของทั้งสองพระองค์ ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่ท่านได้ร่วมใจกันช่วยกันพัฒนาศูนย์ศิลปาชีพบางไทร อันเป็นการเทิดทูน และถวายความจงรักภักดีต่อล้นเกล้าล้นกระหม่อมทั้งสองพระองค์ ณ โอกาสนี้ด้วย

ป้ายศูนย์

หมู่บ้านศิลปาชีพ

ศาลาพระมิ่งขวัญ

สวนนก

พระตำหนัก

อนุสาวรีย์ทหารหาญของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

วังปลา

"นายขนมต้ม" ประติมากรรมทองเหลือง

ดอกไม้ชนมปัง

ภาพเขียนบนจานกระเบื้อง

ผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบดินเผา

ผลิตภัณฑ์เป่าแก้ว

หมายเหตุ ภาพที่ 1-10 ภาพโดย นายธีรวัฒน์ กิ่งแก้วโสภณ
ภาพที่ 11-17 ภาพโดย นายนิติกร กรัยวิเชียร

ภาพ / ศ.ดร.พนธ์ ทวีกาญจน์

เศรษฐกิจพอเพียงกับการแก้ ภาวะวิกฤต

เหรียญศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

“การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป”

**พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
พระราชทานเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517**

กระแสพระราชดำรัสข้างต้นได้ระบุชัดเจนว่าพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมิได้เพิ่งเกิดขึ้น แต่เป็นพื้นฐานของการประกอบพระราชกรณียกิจตลอดระยะเวลาของการครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระองค์ได้ทรงเอาพระทัยใส่ในความเป็นอยู่ของพสกนิกร ทรงมีพระวิริยะอุตสาหะในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” จึงเป็นศัพท์ที่ได้ทรงบัญญัติขึ้นตามกระแสพระราชดำรัสที่พระราชทานไว้ ณ วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 เพื่อล้อมกรอบพระราชดำริที่มีอยู่ในพระทัยของพระองค์ตลอดเวลา และเศรษฐกิจพอเพียงได้แสดงถึงพระปรีชาญาณและพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ ผู้ทรงสมควรได้รับการเทิดพระเกียรติในฐานะ ‘ปราชญ์วิถีชีวิต’ ของสังคมไทยอย่างแท้จริง

ทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง

ทฤษฎีใหม่คืออะไร?

ทฤษฎีใหม่ คือ การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการให้เป็นรูปธรรม แนวคิดนี้เกิดจากการศึกษาวิจัยส่วนพระองค์ที่ได้ผ่านการพิสูจน์และทดลองภาคปฏิบัติในพื้นที่จริงมาแล้วเป็นระยะเวลาานานพอสมควร ทฤษฎีใหม่จึงเปรียบเสมือนเป็นคำแนะนำที่เข้าใจได้ง่ายในทางปฏิบัติสำหรับเกษตรกรและเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยซึ่งมีพื้นฐานเกษตรกรรมได้เป็นอย่างดี

เนื้อหาของทฤษฎีใหม่มีลักษณะเป็นทฤษฎี (theory) ที่เน้นการดำเนินการในภาคการเกษตรเป็นหลัก โดยได้ระบุถึงเหตุผล วิธีการ และขั้นตอนที่เป็นกรอบปฏิบัติไว้ค่อนข้าง

ชัดเจน มีหลักการที่ยืดหยุ่นสามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละบริบทท้องถิ่น รวมทั้งยังได้ระบุถึงอุปสรรค ข้อจำกัดของทฤษฎีในภาคปฏิบัติ และแนวทางในการแก้ไขอุปสรรคบางประการไว้ด้วย โดยทฤษฎีใหม่นี้มี 3 ขั้นตอน คือ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 เป็นขั้นตอนสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้รายละเอียดมากกว่าทฤษฎีขั้นอื่น อันอาจเนื่องมาจากขั้นนี้เป็นขั้นพื้นฐานที่ทำให้ทฤษฎีใหม่บรรลุวัตถุประสงค์หลักของเศรษฐกิจแบบพอเพียงคือความพออยู่พอกิน โดยเริ่มต้นจากการที่แต่ละครอบครัวสามารถผลิตได้เพียงพอตามความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต ที่ไม่อดอยากไม่เป็นหนี้ สามารถพึ่งตนเองได้ และหากมีผลผลิตที่ผลิตได้เกินกว่าความต้องการบริโภค ก็สามารถนำส่วนที่เกินนั้นไปจำหน่ายได้

วิธีการของทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 คือการจัดการการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพบนความจำกัดของพื้นที่และแหล่งน้ำเพื่อให้เพียงพอสำหรับการบริโภค โดยมีองค์ประกอบของความหลากหลายของผลผลิตที่ครบถ้วนสำหรับความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีพ การดำเนินการจะจัดสรรพื้นที่การผลิตออกเป็น 4 ส่วนคือ ส่วนแรก คือพื้นที่นาข้าว ส่วนที่สองคือสระน้ำ ส่วนที่สามคือแปลงผักผลไม้ และส่วนที่สี่คือพื้นที่สำหรับสร้างบ้าน เรือนเพาะชำ ยุ้งฉาง และโรงเลี้ยงสัตว์ สัดส่วนโดยประมาณของพื้นที่แต่ละส่วนคือร้อยละ 30 : 30 : 30 และ 10 ตามลำดับ สัดส่วนนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมของลักษณะของพื้นที่ ทั้งนี้การดำเนินการของทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ในช่วงแรกจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากองค์กรภายนอกบ้าง

แต่ในขณะเดียวกัน เกษตรกรก็ต้องพยายามเรียนรู้และพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตของตนเองจนสามารถผลิตได้พอเพียงสำหรับตนเองและครอบครัวแม้ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกก็ตาม

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2

เมื่อเกษตรกรมีความเข้าใจในวิธีการและมีความสามารถในการจัดการจนสามารถพึ่งพาตนเองในการผลิตได้ เกษตรกรก็จะเริ่มเข้าสู่ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 คือการรวมพลังของเกษตรกรที่พึ่งพาตนเองได้ตามทฤษฎีในขั้นที่ 1 โดยรวมตัวในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์เพื่อดำเนินการตอบสนองต่อความต้องการที่มากกว่าความจำเป็นในการบริโภค และเพื่อทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้เพียงลำพังหรือทำได้แต่ไม่คุ้มงบประมาณที่ทุ่มลงไป

การรวมตัวของเกษตรกรตามทฤษฎีขั้นที่ 2 มีการร่วมมือในด้านต่าง ๆ ได้แก่

- ด้านการผลิต เช่น พันธุ์พืช การเตรียมดิน ระบบชลประทาน อุตสาหกรรมพื้นบ้าน การแปรรูปสินค้าเกษตร ฯลฯ
- ด้านการตลาด เช่น ลานตากข้าว เครื่องสีข้าว ยุ้ง การขนส่งสินค้า การต่อรองราคา การซื้อปัจจัยการผลิต ฯลฯ
- ด้านความเป็นอยู่ เช่น การรวมกันซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในราคาประหยัด
- ด้านสวัสดิการ ได้แก่ การสาธารณสุขและเงินกู้
- ด้านการศึกษา เช่น การให้ทุนการศึกษา การฝึกอบรม การวิจัยและพัฒนา และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต เป็นต้น

- ด้านสังคมและศาสนา ได้แก่การสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรในทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ มูลนิธิและภาคเอกชน

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3

หลังจากเกษตรกรมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการจัดการด้านต่าง ๆ ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 จะพัฒนาสู่ขั้นที่ 3 คือการติดต่อร่วมมือกับแหล่งเงิน แหล่งพลังงาน ร่วมมือกับหน่วยธุรกิจในการทำธุรกิจ การตั้งและบริหารโรงสี ร้านสหกรณ์เพื่อช่วยในการลงทุนและการพัฒนาคุณภาพชีวิต เนื่องจากการร่วมมือกับองค์กรธุรกิจตามทฤษฎีในขั้นที่ 3 จะทำให้กลุ่มเกษตรกรสามารถเพิ่มความแข็งแกร่งในด้านการเงิน การลงทุน การจัดการ บุคลากร เทคโนโลยีการผลิตและช่องทางการตลาด อีกทั้งยังทำให้เกษตรกรสามารถผลิตสินค้าเพื่อการขายนอกท้องถิ่นทั้งใน

ประเทศและต่างประเทศ สามารถเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร ลดขั้นตอนของการค้าที่เกิดจากการรับช่วงของพ่อค้าคนกลาง ความร่วมมือในทฤษฎีขั้นที่ 3 จึงนับว่าเป็นการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้สูงกว่าระดับเพียงพอในความจำเป็นขั้นพื้นฐาน อันเป็นการทำให้เกษตรกรพ้นจากความยากจนโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งอาชีพเกษตรกรรมไปทำงานในภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ

เงื่อนไขการใช้ทฤษฎีใหม่ในเศรษฐกิจพอเพียง

การใช้ทฤษฎีใหม่ในเศรษฐกิจพอเพียงจะมีขั้นตอนและหลักการที่เน้นการสร้างความแข็งแกร่งของภาคเกษตรเพียงบางส่วนที่เหมาะสมเท่านั้น มิได้ครอบคลุมไปถึงเกษตรกรทุกคน ทุกครอบครัว ทุกกลุ่มคนหรือทุกพื้นที่เนื่องจากทฤษฎีใหม่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ อาทิ

ทฤษฎีใหม่เหมาะสมกับเกษตรกรที่ยากจน

ทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 1 เป็นแนวทางการจัดการผลิตที่เน้นความพออยู่พอกินของประชากรในประเทศที่มีอาชีพเกษตรกร ซึ่งเป็นคนจนกลุ่มใหญ่ที่สุดในประเทศไทย จากสถิติยืนยันว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเกษตรกรจะมีสัดส่วนความยากจนสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ คือ ประมาณร้อยละ 70-75 ของคนยากจนทั้งหมด (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การจำแนกปัญหาความยากจนตามลักษณะอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ

อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน	2531	2532	2532
เกษตรกร	74.12	71.80	75.60
ผู้ใช้แรงงาน กรรมกร	11.64	7.10	5.00
ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงธุรกิจ	11.34	18.30	16.90
พนักงานขาย	2.07	1.50	1.30
พนักงานบริการ	0.47	1.00	0.80
เสมียนพนักงาน	0.23	0.20	0.00
ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพนักรักษาการ	0.14	0.10	0.20
นักบริหาร	0.00	0.10	0.00

ที่มา : เมธี ครองแก้ว (2540)²

โดยสรุปทฤษฎีใหม่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับ

- เกษตรกรโดยทั่วไปที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง
- เกษตรกรยากจนซึ่งมีสาเหตุมาจากการมีที่ดินแปลงเล็กทำให้การผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภคของคนในครอบครัว การไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง การที่ได้รับโอกาส

ทางการศึกษาน้อยทำให้ขาดความรู้ความสามารถในการจัดการการผลิต

- กลุ่มคนยากจนนอกภาคการเกษตร คนที่ไม่สามารถหารายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพจากแหล่งอื่น เช่น คนที่ทุพพลภาพ คนวัยเกษียณอายุ คนที่มีการศึกษาดำ คนที่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ เป็นต้น

บุคคลใน 2 ประเภทหลังรัฐบาลอาจจะต้องจัดสรรที่ดินเพิ่มเติมให้ เพื่อที่จะสามารถมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองได้

ทฤษฎีใหม่เหมาะสมกับเกษตรกรที่สมถะ ชยัน และเห็นแก่ส่วนรวม

“แล้วก็เมื่อเป็นทฤษฎีใหม่นี้ ก็มาเข้าเป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะคนที่ทำนี้ต้องไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ฟุ้งเพื่อเราเขียนในทฤษฎีนั้นว่าลำบาก เพราะว่าผู้ที่ปฏิบัติงานนี้ต้องมีความเพียรและต้องอดทน ไม่ใช่ทำง่าย ๆ บอกว่าทฤษฎีในหลวงแล้วก็ทำไปทำได้สะดวก”³

ลักษณะของเศรษฐกิจแบบพอเพียงและวิธีการดำเนินการของทฤษฎีใหม่บ่งบอกอย่างชัดเจนว่าคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ที่ยึดแนวทางทฤษฎีใหม่ควรจะมีลักษณะชีวิตและคุณธรรมที่ดีเป็นพื้นฐานเพื่อทำให้ทฤษฎีใหม่ดำเนินการได้อย่างยั่งยืน โดยลักษณะชีวิตที่ควรมีคือ

- สมถะหรือมีความพึงพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย แม้ว่าจะมีความหุรหราบในชีวิต แต่ไม่ยึดติดกับความหุรหราบ เนื่องจากทฤษฎีใหม่ในขั้นเริ่มต้นเน้นความพอมีพอกิน และความไม่โลภอยากได้จนเกินตัว ดังนั้นลักษณะชีวิตที่ไม่ถูกต้องสามารถเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้นำทฤษฎีใหม่ไปปฏิบัติไม่ประสบความสำเร็จได้

- ชยัน อดทน เรียนรู้ เนื่องจากผู้ที่นำทฤษฎีใหม่ไปปฏิบัติต้องใช้เวลาในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของตน ดังนั้นจึงต้องการคนที่รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต รักการอดออม ตลอดจนมีความชยัน อดทน และพากเพียรทำงานหนัก

- คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เนื่องจากความสำเร็จของทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 และ 3 ต้องเกิดจากความร่วมมือของเกษตรกรกับผู้อื่นทั้งในชุมชนและธุรกิจอื่น ๆ ทำให้คนที่ดำเนินการตามทฤษฎีใหม่ต้องรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนและช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชน รักความสามัคคี มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือ และรับฟังความเห็นของผู้อื่น

ทฤษฎีใหม่เหมาะสมกับผู้มีที่ดินทำกิน 15 ไร่เป็นของ

ตนเอง ในพื้นที่ที่เหมาะสม

การดำเนินการตามทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 1 จะทำให้เกษตรกรสามารถผลิตอาหารได้พอเพียงกับการบริโภคของคนในครอบครัวตลอดทั้งปี จากการทดลองในแปลงทดสอบพบว่าในพื้นที่ประมาณ 15 ไร่สามารถผลิตอาหารเพียงพอสำหรับครัวเรือนที่มีขนาดเล็กคือมีสมาชิกประมาณ 3-4 คน หรือไม่เกิน 5 คน และยังสามารถนำผลผลิตที่เหลือออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติม อย่างไรก็ตามขนาดของพื้นที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามปัจจัยของขนาดครัวเรือน ประสิทธิภาพในการผลิต ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ รวมถึงความชำนาญและเทคโนโลยีในการผลิตของเกษตรกร ดังนั้นหากทฤษฎีใหม่นี้ประสบความสำเร็จก็จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรที่มีที่ทำกินเป็นของตนเองแต่ยากจนได้ ทั้งนี้เกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่น้อยกว่า 20 ไร่ เป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีคนยากจนอยู่เป็นสัดส่วนที่สูง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ร้อยละของคนจนในครัวเรือนเกษตรจำแนกตามขนาดการถือครอง
ร้อยละ

การถือครองที่ดิน	2531	2533	2535	2537	2539
เป็นเจ้าของ	47.5	40.7	39.2	29.2	22.5
น้อยกว่า 5 ไร่	67.7	52.9	41.2	28.9	37.2
5-19 ไร่	56.2	52.1	46.3	36.0	29.9
20 ไร่ขึ้นไป	32.9	26.9	31.2	21.0	12.1
เป็นผู้เช่า	47.8	43.9	30.7	26.6	23.2
น้อยกว่า 5 ไร่	67.4	60.0	30.3	21.0	35.1
5-19 ไร่	58.1	56.5	40.3	40.1	35.2
20 ไร่ขึ้นไป	35.0	28.3	19.6	15.4	13.8

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 อาจไม่เหมาะสมสำหรับทุกพื้นที่⁵ เนื่องจากพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับทฤษฎีขั้นที่ 1 ต้องมีแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์น้ำที่สำคัญคือต้องสามารถปลูกข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักในการบริโภคได้ ดังนั้นพื้นที่ที่เหมาะสมจึงควรมีลักษณะ ดังนี้

- อยู่นอกเขตชลประทานซึ่งเป็นเขตเขตน้ำฝน แต่ไม่จำเป็นต้องมีฝนตกชุกมาก
- มีแหล่งน้ำในพื้นที่ท้องถิ่นที่ไม่ไกลเกินไปหรืออาจมีแหล่งน้ำใต้ดิน เพื่อเป็นแหล่งน้ำสำรองของน้ำในสระในกรณีที่น้ำฝนไม่เพียงพอ

– ควรมีดินที่เป็นดินเหนียวซึ่งเหมาะสำหรับ ปลูกข้าว

เศรษฐกิจพอเพียงแก้ไขภาวะวิกฤตได้อย่างไร?

เศรษฐกิจพอเพียงแก้วิกฤตระยะสั้น

แก้วิกฤตคนว่างงาน

ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ส่งผลทำให้จำนวนคนว่างงานเพิ่มขึ้น ตัวเลขคาดการณ์ภาวะการว่างงาน ณ สิ้นปี พ.ศ. 2541 มีจำนวนคนว่างงานทั้งสิ้นประมาณ 3,355,000 คน จำแนกเป็น คนว่างงานจากทุกภาคการผลิตประมาณ 2,355,000 คน และนักเรียนนักศึกษาที่จบการศึกษาแต่ยังไม่มียาน่าทำประมาณ 500,000 คน ทั้งนี้ไม่นับกำลังแรงงานที่รอทำงานหรือคนว่างงานตามฤดูกาล ผลจากการว่างงานของแรงงานรวมทั้งรายได้ที่ลดลงของประชาชนได้ส่งผลให้เกิดความยากจนเพิ่มขึ้น ธนาคารโลก รายงานว่าวิกฤตการณ์เศรษฐกิจทำให้ประเทศไทยมีคนยากจนที่มีมาตรฐานการครองชีพต่ำกว่าเส้นความยากจนเพิ่มจาก 9 ล้านคนเป็น 13 ล้านคนหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 23 ในระหว่างปี พ.ศ. 2540–2543

ปัญหาคนว่างงานจะกลายเป็นปัญหาที่รุนแรงและต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน เนื่องจากการที่ภาคอุตสาหกรรมจะต้องมีการปรับโครงสร้างไปสู่อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้นคือเปลี่ยนจากอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นไปเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้นในการผลิตสินค้าอันเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถที่จะผลิตสินค้าที่พอจะสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ย่อมส่งผลให้แรงงานจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถยกระดับตนเองขึ้นไปเป็นแรงงานฝีมือได้จะกลายเป็นผู้ว่างงานเรื้อรังเพราะไม่มีแหล่งงานที่รองรับ เช่น แรงงานภาคอุตสาหกรรมที่ขาดทักษะฝีมือ ประชาชนที่ขาดแคลนปัจจัยในการผลิตและแรงงานอุตสาหกรรมที่มีความรู้ต่ำ ดังเห็นได้จากสถิติของผู้ว่างงานทั้งหมดนั้น เป็นผู้จบการศึกษาเพียงชั้นประถมถึงร้อยละ 69.90 ซึ่งจากการคาดการณ์ของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ได้รับความต้องการแรงงานระดับประถมจะลดลงถึง 2.5 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2541–2544 และลดลง 4.8 ล้านคนในปี พ.ศ. 2549

ดังนั้นการผลักดันแรงงานกลุ่มดังกล่าวเข้าสู่การจัดการการเกษตรทฤษฎีใหม่จึงน่าจะเป็นวิธีการที่สามารถดูดซับคนว่างงานได้ส่วนหนึ่ง ทำให้วิกฤตคนว่างงานได้รับการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เนื่องจากการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางที่ทุกคนสามารถทำได้โดย

ไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้หรือทักษะฝีมือแรงงาน เป็นการผลิตที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปากท้องของตนเองและครอบครัวทำให้การผลิตไม่ขึ้นอยู่กับภาวะของตลาด นอกจากนี้การสนับสนุนด้านการเงินของภาครัฐหรือหน่วยงานใด ๆ จะช่วยให้คนว่างงานที่ต้องการเข้าสู่การเกษตรตามทฤษฎีใหม่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในตอนเริ่มต้น

แก้วิกฤตขาดแคลนน้ำ

สถานการณ์ของแหล่งน้ำในปัจจุบันทำให้คาดการณ์ว่าปี พ.ศ. 2542 จะเกิดการขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะลุ่มน้ำเจ้าพระยาซึ่งมีปริมาณน้ำดิบลดน้อยลง เนื่องจากปริมาณน้ำใช้งาน ในเขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์มีปริมาณน้ำลดลงถึงร้อยละ 40 ของปริมาณน้ำดิบของปีก่อน สิ่งนี้ส่งผลทำให้การผลิตทางการเกษตรไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่และจำเป็นต้องลดพื้นที่ปลูกข้าวนาปรังให้เหลือเพียง 2 ล้านไร่เศษซึ่งน้อยกว่าปี 2540 ที่มีเนื้อที่ปลูกข้าวนาปรังถึง 4 ล้านไร่ นอกจากนี้ปัญหาการขาดแคลนน้ำจะส่งผลให้เกิดการแย่งน้ำและจะทำให้ผลผลิตการเกษตรในหลายพื้นที่ตกต่ำหรือเสียหาย ทฤษฎีใหม่อาจจะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำของเกษตรกรของเกษตรกรบางส่วนที่อยู่ห่างไกลจากเขตชลประทานได้ เนื่องจากพื้นที่การเกษตรทฤษฎีใหม่แต่ละแปลงมีแหล่งน้ำเป็นของตนเองซึ่งเป็นการเพิ่มพื้นที่การกักเก็บน้ำ นอกเหนือจากแหล่งกักเก็บน้ำที่มีอยู่เพราะสามารถกักเก็บน้ำฝนได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาแหล่งน้ำจากเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ การมีน้ำอย่างเพียงพอช่วยให้พืชผลของเกษตรกรไม่ต้องประสบกับความเสียหายมากเนื่องจากการขาดแคลนน้ำ และหากผลผลิตเสียหายหรือลดลงเนื่องจากการขาดแคลนน้ำเกษตรกรยังสามารถมีรายได้ชดเชยจากผลผลิตของพืชไร่ที่ใช้ใช้น้ำน้อยและสัตว์น้ำที่เลี้ยงในสระของตนเองได้

แก้วิกฤตปัญหาสังคม

นอกจากทฤษฎีใหม่จะช่วยบรรเทาปัญหาความยากจนและความอดอยากที่จะเกิดขึ้นแก่เกษตรกรผู้ยากไร้ แนวคิดเชิงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยบรรเทาปัญหาทางสังคมที่จะเกิดมากขึ้น เช่น ปัญหาอาชญากรรมอันเกิดจากการโจรกรรม การลักขโมย การหลอกลวงเพื่อชิงทรัพย์ การประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต การขายยาเสพติด การขายบริการทางเพศ รวมทั้งปัญหาที่เกิดจากความเครียดในการดำเนินชีวิต ปัญหาสุขภาพจิต การฆ่าตัวตาย เป็นต้น หากประชาชนยึดถือแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้มีความพากเพียร อดทน ไม่ท้อถอย ไม่พยายามสร้างความ

เดือดร้อนให้ผู้อื่น และสามารถปรับตัวได้กับการกินการอยู่ อย่างพอเพียง นอกจากนี้การรวมกลุ่มของเกษตรกรตามทฤษฎี ใหม่ขั้นที่ 2 น่าจะช่วยให้มีโครงสร้างทางสังคมที่รองรับปัญหา ของคนในสังคมได้

เศรษฐกิจพอเพียงแก้วิกฤตระยะยาว

แก้วิกฤตการเงิน

ต้นตอของวิกฤตการเงินที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ เกิดจากปัญหาทางค่านิยมความคิด ดังที่ผมเขียนไว้ในหนังสือ “กระบวนทัศน์วัฒนธรรมไทย ‘ต้นตอ’ เศรษฐกิจถดถอย” อาทิ ปัญหาการเก็งกำไรในตลาดหุ้น และตลาดอสังหาริมทรัพย์ เกิดจากวัฒนธรรมการพนันที่เป็นรากลึกในสังคมไทย ปัญหา การขาดดุลบัญชีเดินสะบัตต่ออย่างต่อเนื่องส่วนหนึ่งเกิดจาก ความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยของประชาชนที่มีค่านิยมใช้สินค้า ราคาแพงจากต่างประเทศ ทำให้ประเทศขาดดุลจากการนำ เข้าสินค้าฟุ่มเฟือยจำนวนมาก เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนั้นการ ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาวิกฤตการเงินในระยะยาวจึงต้องแก้ไข ที่ต้นตอของปัญหาคือด้านกระบวนทัศน์วัฒนธรรม

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นแนวคิดที่ช่วยป้องกัน วิกฤตการณ์ทางการเงินที่อาจจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต เนื่องจาก ระบบเศรษฐกิจพอเพียงยึดหลักพอประมาณ การลงทุนต้อง สมควรแก้อดีตภาพซึ่งหากมีการยึดถือและปฏิบัติจะช่วย ป้องกันปัญหาหนี้สินภาคเอกชน หากประชาชนยึดหลักการ ของการทำงานอย่างขยัน พากเพียรและอดทนแทนค่านิยม ในการรักสบาย การไม่ชอบทำงานหนักหรืออยากได้อะไรมา อย่างง่าย ๆ จากการพนันหรือการเก็งกำไร ความซื่อสัตย์ที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญจะช่วยแก้ไข ปัญหาคอร์รัปชันและการคดโกงทั้งในวงราชการและภาคเอกชน นอกจากนี้ปรัชญาของการเรียนรู้และพัฒนาจะทำให้ภาค การผลิตของไทยให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนา และ ปรับปรุงการผลิตให้มีประสิทธิภาพจนสามารถแข่งขันได้อยู่เสมอ โดยไม่เพียงแต่ใช้ประโยชน์จากข้อได้เปรียบระยะสั้นในด้าน แรงงานหรือที่ดินราคาถูก ซึ่งทำให้เศรษฐกิจไม่สามารถ พัฒนาได้อย่างยั่งยืน

แก้วิกฤตชุมชนชนบท

การดำเนินตามแนวทางของทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 2 และ 3 จะทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชนบทมากขึ้น นับเป็น การสร้างงานและสร้างรายได้ให้ประชาชนในชนบท ซึ่งจะช่วยแก้ ปัญหาการอพยพของแรงงานจากชนบทเข้ามาในเมืองเพื่อหา งานทำได้ถึงระดับหนึ่ง ส่งผลให้ครอบครัวในชนบทมีความ

ใกล้ชิดและผูกพันกันเหมือนในอดีตเนื่องจากพ่อแม่และคน หนุ่มสาวไม่ต้องจากครอบครัวเพื่อไปทำงานทำในเมือง ทั้งยังมี ส่วนลดปัญหาความแออัดของชุมชนเมือง นอกจากนี้ การ รวมกลุ่มของเกษตรกรตามทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 และ 3 ยัง ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนเงินทุนในชนบทและหนี้สินของ เกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรมีเงินออมเป็นของตนเอง อีกทั้ง การทำการผลิตและการตลาดร่วมกันจะทำให้ได้รับเงินกู้ ได้ง่ายกว่าการดำเนินการเพียงลำพัง

แก้วิกฤตสิ่งแวดล้อม

ทฤษฎีใหม่สามารถช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาลิ่งแวดล้อมและความเสื่อมโทรมของธรรมชาติที่เกิดจากการทำการเกษตรอย่างไม่ถูกวิธี เนื่องจากทฤษฎีใหม่ใช้ระบบการปลูกพืชแบบผสมผสานหรือปลูกพืชหมุนเวียนทำให้ดินมีคุณภาพอยู่เสมอ เนื่องจากซากพืชกลายเป็นสารอาหารที่อุดมสมบูรณ์ การปลูกพืชหลายชนิดลดการแพร่กระจายของศัตรูพืชรวมทั้งช่วยทำให้ดินมีคุณภาพดีและให้ผลผลิตที่ดี การใช้ปุ๋ยและสารเคมีต่าง ๆ ลดลง นอกจากนั้นการปลูกพืชปกคลุมดินช่วยป้องกันการชะล้างความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีที่ดินเสื่อมโทรมถึง 107.5 ล้านไร่ (ร้อยละ 33.7) ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการพัดตะกอนของน้ำอันเกิดจากการทำการเกษตรไม่ถูกวิธี ดังนั้นเกษตรทฤษฎีใหม่จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ดีมากในการรักษาสภาพแวดล้อม

การที่เกษตรกรมีจิตสำนึกแห่งความพอเพียงและสามารถผลิตได้เพียงพอต่อการบริโภคของตัวเอง รวมทั้งมีช่องทางสร้างรายได้นอกภาคเกษตรเพิ่มขึ้นจากการรวมกลุ่มกันทำให้เกษตรกรไม่จำเป็นต้องบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่ทำการเกษตรอีกต่อไป นอกจากนี้การอบรมให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องในการรักษาสภาพแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอในกลุ่มเกษตรกรจะช่วยให้เกษตรกรเกิดความตระหนักและให้ความร่วมมือในการรักษาลิ่งแวดล้อมมากขึ้น

แม้ว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาลิ่งแวดล้อมจากวิกฤตเศรษฐกิจได้ทั้งหมด แต่เราสามารถประยุกต์แนวคิดนี้ใช้ได้กับคนทุก ๆ ประเภท โดยเฉพาะในเรื่องของจิตสำนึกแห่งความพอเพียงและลักษณะนิสัยที่ขยันขันแข็งอดทน และพากเพียรหนักเอาเบาสู้ ซึ่งหากทุกคนในประเทศมีจิตสำนึกและลักษณะชีวิตเช่นนี้ ไม่ว่าเขาจะประกอบอาชีพใดจะอยู่ในภาคเศรษฐกิจใดของประเทศ เขาก็จะสามารถหาหนทางฝ่าวิกฤตความยากจนที่เผชิญอยู่ได้อย่างดีสมดังพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เชิงอรรถ

- ¹ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมจากเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ คลื่นลูกที่ห้า - ประชาณัฐสังคม : สังคมไทยที่พึ่งประสงค์ในศตวรรษที่ 21 กรุงเทพฯ : ชัดเชสมิเดีย, 2511.
- ² เมธี ครอบแก้ว (2540) "ความเปลี่ยนแปลงในสภาวะความยากจนและการกระจายรายได้ในประเทศไทย ปี 2505/2506 ถึงปี 2535" ในคุณหญิง ดร.สุธาวลัย เสถียรไทย (บรรณาธิการ) บทความเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 50 ปี ว่าด้วยเศรษฐกิจไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หน้า 128.
- ³ จากพระราชดำรัส พระราชทานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541. อ้างแล้ว
- ⁴ กองประเมินผลพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2541) อ้างแล้ว หน้า 8
- ⁵ หมายความว่า "ไม่ใช่ว่าทำได้ทุกแห่ง ต้องเลือกที่ แต่ค่อย ๆ ทั่วไป จะสามารถขยายความคิดของทฤษฎีใหม่นี้ไปได้โดยดัดแปลงทฤษฎีนี้ แล้วแต่สถานที่ แล้วแต่สภาพภูมิประเทศ หรืออาจจะช่วยภูมิประเทศโดยที่หาแหล่งน้ำเพิ่มเติมมาทำ" พระราชดำรัส พระราชทานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541
- ⁶ ฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจมหภาค บริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด "อย่าตกใจ คนไทยว่างงานแค่ 3 ล้าน" ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 27-30 กันยายน 2541
- ⁷ "เวรลด์แบงก์ชี้ผลพวงวิกฤตคนจนอาเซียนเพิ่ม 2 เท่า" วัฏจักรรายวัน 30 ตุลาคม 2541 หน้า 110.
- ⁸ "ที่ตึกราวโอษฐ์วิกฤตตก พลิกสถานการณ์กำลังคน - สายวิทย์-เทคโนโลยีเกินถึง 10 ปี" กรุงเทพธุรกิจ วันอังคารที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2541
- ⁹ Apisit Buranakanonda. 'EMPLOYMENT/THAILAND NEEDS TO SHED SWEAT-SHOP IMAGE Education overhaul urgent-researcher improved training vital as number of unskilled jobs drops' Bangkok Post. December 7. 1998
- ¹⁰ "ประปาเดือนประชาชน หวันฤดูแล้งนี้ น้ำไม่พอใช้ กรุงเทพธุรกิจ วันอาทิตย์ที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541
- ¹¹ "รัฐวางกฎเกษตรมาทีหลัง - ชวนสั่งเข้มปั่นส่วนน้ำปลูกข้าวนาปรัง - ปราโมทย์ผวกกลุ่มอิทธิพลบีบบ่อน้ำ" กรุงเทพธุรกิจ วันอังคารที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541
- ¹² เสรี เดชกล้า "การพัฒนาเกษตรแบบยั่งยืน" วารสารวิชาการปริทัศน์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2/15 กุมภาพันธ์ 2541 หน้า 9

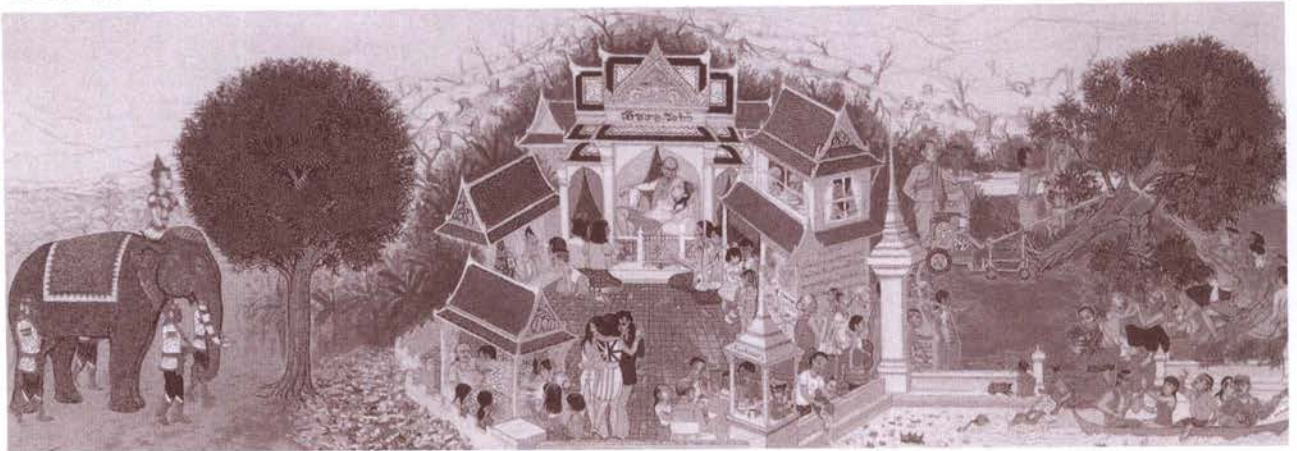

ข้อคิดบางประการจากพระราชนิพนธ์ " พระมหาชนก "

บทวิเคราะห์ แก่นักป๋ยส่งอุดมศึกษา

สุนน อมรวัดฉน

ภาพประกอบบพระราชนิพนธ์
บทที่ 33 หน้า 98-100
จิตรกร : ปรีชา เตาทอง

เมื่อพระมหาชนกได้ครองกรุงมิตถิลาแล้ว ทรงปรารถนาถึงถ้อยคำที่ได้สนทนากับเทพธิดามณิเมชลาขามที่ได้ช่วยเหลือพระองค์จากการเวียนว่ายในมหาสมุทร ถ้อยคำอันเป็นอดีตเรกคากานันมีว่า :

“ข้าแต่บัณฑิต วาจาอันมีปาฏิหาริย์มีบังควรหายไป ในอากาศ. ท่านต้องให้สาธุชนได้รับพรแห่งโพธิญาณจากโอษฐ์ของท่าน. ถึงกาลอันสมควร ท่านจงตั้งสถาบันการศึกษาให้ชื่อว่าโพธิยาลัยมหาวิทยาลัย. ในกาลนั้นท่านจึงจะสำเร็จกิจที่แท้”
(พระราชนิพนธ์พระมหาชนก น. ๙๖)

เหตุใดการตั้งสถาบันการศึกษาจึงเป็น “กิจที่แท้” ซึ่งต้องปฏิบัติให้สำเร็จ คำตอบคือเหตุการณ์อันวิบัติได้เกิดขึ้นในเมืองมิตถิลา

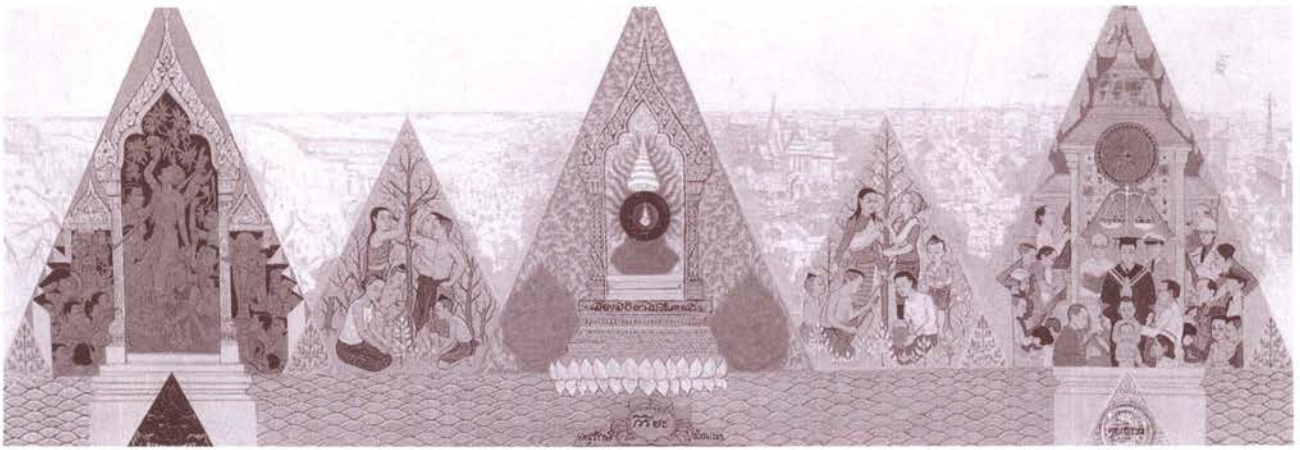
สังคมเมืองมิตถิลาในขณะนั้น จัดได้ว่าเป็นเมืองอวิชชาภาพประกอบพระราชนิพนธ์ได้แสดงถึงความสับสนวุ่นวายของชาวเมืองที่ถูกครอบงำด้วยรากลแห่งของกิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง ผู้คนมัวเมาเสพกาม เล่นการพนัน ร่ำสุรา ชักพากันทำลายสิ่งแวดล้อม เขวachsenถูกผู้ใหญ่ชักจูงไปในทางเสื่อม

ต้นมะม่วง ๒ ต้น ที่ประตูพระราชอุทยาน เป็นเสมือนสัญลักษณ์ของอำนาจและผลประโยชน์ที่มีรสชาติหอมหวานชวนให้ยื้อแย่งแข่งขันไขว่คว้า ต้นที่ไม่มีดอกผลกลับยืนต้นอยู่อย่างปลอดภัย ส่วนต้นที่มีผลงามอร่ามเต็มทุกกิ่งก้านก็ถูกชาวบ้านพากันแย่งยื้อ เพียงการหักกิ่งเก็บผลมากินก็ยังไม่พอใจ พวกที่มีความรู้ยังใช้ “ยันตกลเก็บเกี่ยว” มาหักโค่นถอนต้นล้มลงแทบพื้นดิน

พระมหาชนกตรัสแก่อุทิจจพราหมณ์มหาศาล “.....เราแน่ใจว่าถึงกาลที่จะตั้งสถาบันแล้ว เป็นลัจจะว่าควรตั้งมานานแล้ว เหตุการณ์ในวันนี้แสดงความจำเป็น นับแต่อุปราชจนถึงคนรักษาช้าง คนรักษาม้า และนับแต่คนรักษาม้าจนถึงอุปราช และโดยเฉพาะเหล่าอมาตย์ล้วนจาริกในโมหภูมิทั้งนั้น พวกนี้ขาดทั้งความรู้วิชาการ ทั้งความรู้ทั่วไป คือความล้าลึกธรรมตา พวกนี้ไม่รู้ แม้แต่ประโยชน์ส่วนตน พวกนี้ชอบผลมะม่วง แต่ก็ทำลายต้นมะม่วง.....”

(พระราชนิพนธ์พระมหาชนก น.๑๔๐)

พระผู้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง “พระมหาชนก” ได้พระราชทานแว่นทิพย์ส่องการศึกษาไทย ซึ่งผู้อ่านพึงรับใส่เกล้าไปดำเนินงานเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งที่อาศัยของแสงสว่างและความรู้เกิดประโยชน์แท้แก่ปวงชนอย่างแท้จริง

ลักษณะของสถาบันการศึกษา

๑. สถาบันการศึกษาในพระราชดำรินี้ เป็น “สถานอบรมสั่งสอนเบ็ดเสร็จ” ในภาคภาษาอังกฤษทรงใช้คำว่า “The Institution of Universal learning” การศึกษาในสถาบันนี้ จึงน่าจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียน ครอบคลุมนำเกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

๒. โภชียาลัยมหาวิทยาลัย แปลนามตามศัพท์ หมายถึงที่อาศัยของแสงสว่าง และความรู้ที่ยิ่งใหญ่ ทรงใช้คำภาษาอังกฤษใน ๒ แห่ง ว่า “Institute of High learning” และ “The Bodhiyalaya Great Wisdom Centre” แสดงว่าสถาบันการศึกษามีภารกิจที่ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ขจัดความเขลาและความมืดบอดทางปัญญา ผู้ที่เข้ามาศึกษา แม้เขาจะมาอย่างมืดก็ต้องจบไปอย่างสว่าง ดังพุทธภาษิตว่า นตถิ ปัญญาสมา อาภา แสงสว่างใดจักเสมอด้วยปัญญาไม่มี นอกจากการสร้างแสงสว่างแก่ชีวิตและสังคมแล้ว สถาบันการศึกษาต้องเป็นแหล่งความรู้ที่ยิ่งใหญ่ ผู้เรียนค้นพบแหล่งความรู้ที่ควรรู้ และรู้ว่าสิ่งใดไม่ควรรู้

วัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษา

โภชียาลัยมหาวิทยาลัยประดิษฐานขึ้นเนื่องจากปัญหาของสังคมแห่งเมืองมิลลา พระราชนิพนธ์นี้ได้ชี้แนะแนวทางว่า หากสถาบันการศึกษาดำเนินภารกิจได้ถูกต้อง และเข้มแข็งก็จะสามารถแก้ปัญหาของบ้านเมืองได้

ประชาชนมิลลาล้วนลุ่มหลงในทางผิด มีมิจฉาทิฐิ ขาดความรู้ทางวิชาการ (Technical knowledge) ขาดความรู้ทั่วไป (Common Knowledge) และที่น่ากังวลมากคือ ชาวมิลลาไม่มีแม้แต่ “ความล้าแก่ธรรมดา” (Commonsense) จึงไม่รู้ว่าจะอะไรคือประโยชน์ตน และประโยชน์ผู้อื่น คนเรากล้าขาด “ความล้าแก่ธรรมดา” หรือสามัญล้าแก่แล้วไซ้ร้ ก็ย่อมขาดความรู้ล้าแก่ผิดชอบชั่วดี ชีวิตของเขาย่อมทุกข์ยาก สังคมก็เดือดร้อนทุกหย่อมหญ้า

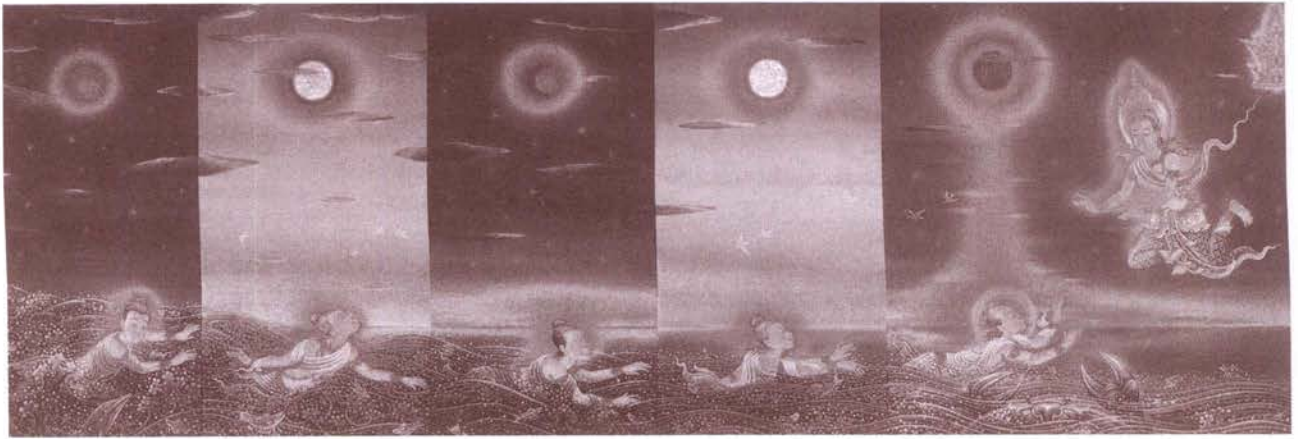
การศึกษาจึงต้องพัฒนาคน และสร้างจิตล้าแก่ของ คนให้ใฝ่ดี

โภชียาลัยมหาวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาที่มี วัตถุประสงค์ ๔ ประการ คือ

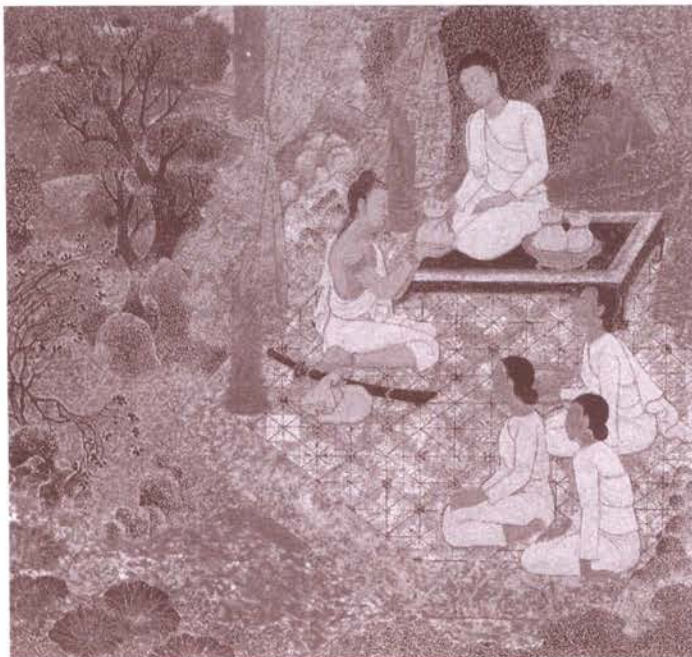
๑. ช่วยคนให้พ้นจากความเขลาและความหลงผิด (กำจัดโมหะ)
๒. อบรมสั่งสอนความรู้ที่เป็นวิชาการ
๓. สร้างสรรค์ความรู้ที่เป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา
๔. แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์แท้ และฝึกฝนพากเพียร ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์นั้น

หากพิจารณาวัตถุประสงค์ทั้ง ๔ ข้อดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย นั้นมุ่งสร้างสัมมาทิฐิ ให้แก่ผู้เรียนทั้งในฐานะที่เป็นเอกัตบุคคผล และในฐานะที่เป็น สมาชิกของสังคม การช่วยให้คนหลุดพ้นจากโมหภูมิ ซึ่งในพระราชนิพนธ์ภาคภาษาอังกฤษใช้คำว่า **State of ignorance** นั้น จัดได้ว่าเป็นงานที่ยากยิ่ง องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย ต้องถึงพร้อมด้วยการ สร้างศรัทธา การสร้างความเป็นพหุสูต การสร้างกระบวนการคิด ที่ถูกต้องแยบคาย (โยนิโสมนสิการ) การเผชิญสถานการณ์ และปัญหาของชีวิต และมีกระบวนการกลั่นกรองเกิดขึ้นใน

ภาพประกอบบทพระราชนิพนธ์
บทที่ 20-21 หน้า 58-61
จิตรกร : เจริญชัย ไชยคพิพัฒน์

ภาพประกอบบทพระราชนิพนธ์
บทที่ 16/1 หน้า 39
จิตรกร : จินตนา เปี่ยมศิริ

ทุกกลุ่มบุคลากรของมหาวิทยาลัย

ยิ่งกว่านั้น ความรู้ที่เป็นวิทยาการและบ่อเกิดแห่งปัญญาที่หาใช่สาระข้อความสั้น ๆ ที่เรียบเรียงอยู่ในตำราเท่านั้น มหาวิทยาลัยต้องฝึกฝน “วิธีการเรียนรู้” “วิธีเสาะแสวงหา” เพื่อค้นพบความรู้” ให้เกิดขึ้นชัดเจน ความซื่อนี้ได้แสดงภารกิจที่ท้าทายแก่มหาวิทยาลัยทุกแห่งให้ได้ทบทวนตนเอง ว่าสถาบันได้ก้าวเดินมาถึงจุดเปลี่ยนของการจัดการศึกษาตามที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์นี้แล้วหรือยัง

วัตถุประสงค์ที่จัดได้ว่าเป็นอุดมคติของมหาวิทยาลัยคือการที่คณาจารย์และบัณฑิตของสถาบัน สามารถค้นพบได้ด้วยการศึกษาอบรมและฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ว่าอะไรคือประโยชน์แท้ อะไรที่เป็นประโยชน์เทียม คุณค่าแท้ของชีวิต คุณค่าแท้ของการอยู่ร่วมกันและเอื้อประโยชน์ต่อกันในสังคมคืออะไร คำตอบจะประจักษ์แจ้งเมื่อบุคคลได้ลงมือทำจริง และค้นพบความจริงแท้นั้นด้วยตนเอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพรแก่ผู้อ่านพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” ไว้ ๓ ประการ คือ

“ของงมมีความเพียรที่บริสุทธิ์ (pure perseverance)
ปัญญาที่เฉียบแหลม (sharp wisdom)

กำลังกายที่สมบูรณ์ (complete physical health)”

การศึกษาที่แท้จริงเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้เกิดคุณลักษณะดังพรที่ได้พระราชทานมานี้

ภาพประกอบบทพระราชนิพนธ์
บทที่ 12 หน้า 36
จิตรกร : จินตนา เปี่ยมศิริ

ทฤษฎีใหม่

ของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

กับทฤษฎีประชาธิปไตยใหม่สำหรับโลกในสหัสวรรษที่สาม

อมร รัชชาสัตย์

ขณะที่คริสต์ศตวรรษที่ยี่สิบกำลังจะสิ้นกาลลง และศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดกำลังคืบคลานเข้ามาเป็นศตวรรษต้นของสหัสวรรษที่สาม ชาวโลกอย่างน้อยก็ชาวคริสต์ที่กุมอำนาจวิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจ และการเมืองของโลกต่างก็พยากรณ์ว่า สหัสวรรษใหม่ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงยิ่งใหญ่ในโลก ซึ่งหากจะพิจารณาจากแนวโน้มความเจริญทางวิทยาศาสตร์ และวิทยาการก็เห็นได้ว่าเป็นสิ่งที่จะเป็นไปได้อย่างแน่นอน

อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมของมนุษย์โดยเฉพาะทางการเมือง สังคม ปรัชญา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมฯ ยังไม่แน่นอนว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ใหญ่หลวงเท่ากับในทางวิทยาศาสตร์ และวิทยาการ

ถึงกระนั้นก็ตี น่าจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่วิทยาศาสตร์ และวิทยาการจะเป็นตัวดึงให้สังคมศาสตร์และมนุษย์พฤติกรรมจะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

บทความนี้จะแสดงให้เห็นว่าโลกอนาคตจะมีลักษณะอย่างไร จากแนวโน้มการประดิษฐ์คิดค้นทางวิทยาศาสตร์และวิทยาการ และจะดึงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมศาสตร์และมนุษย์พฤติกรรมอย่างไร โดยเฉพาะโลกจะเกิดทฤษฎีใหม่ทางการเมือง คือ ทฤษฎีประชาธิปไตยเพื่อประชาชน และเพื่อสิ่งแวดล้อมยั่งยืนอย่างไร

จากนั้นจะเสนอแนวคิดทางยุทธศาสตร์ว่าประเทศไทยควรกำหนดจุดเป้าหมายของตนเองในขั้นบันไดนั้น ทฤษฎีการเมืองใหม่จะมีส่วนช่วยให้พระราชปณิธานบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร

1. โลกในต้นสหัสวรรษที่สาม

คงจะคาดเดาไม่ได้ว่าโลกในปลายสหัสวรรษที่สามจะมีลักษณะอย่างไร แต่จะกล่าวได้อย่างค่อนข้างชัดเจนว่าในต้นสหัสวรรษอย่างน้อยในศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดจะมีลักษณะอย่างไรบ้าง โดยในที่นี้จะกล่าวเกริ่นโดยสรุป คือ ความเจริญในด้านต่าง ๆ และปัญหาที่ยังคงค้างคาอยู่

1.1 ความเจริญ และปัญหาทางด้านวิทยาศาสตร์ และวิทยาการ

เป็นที่แน่นอนว่าการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และวิทยาการจะก้าวหน้า แพร่หลายลึกซึ้งยิ่งขึ้นทุกสาขา เพราะสถาบันการศึกษาวิจัยจะผลิตนักวิทยาศาสตร์ และ งานวิจัยมากขึ้น โดยพยากรณ์กันว่า การศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับโลกและเอกภพจะกว้างขวางตั้งแต่ใต้ดิน ใต้น้ำ ถึงผิวดิน ผิวน้ำ อากาศ และอวกาศจะเป็นยุคค้นพบใหม่ที่ยิ่งใหญ่มากกว่าในอดีต เชื่อกันว่าชีววิทยา, ฟิสิกส์, เคมี, วิทยาศาสตร์อวกาศและดาราศาสตร์, วิทยาการด้านข่าวสาร คมนาคม, คอมพิวเตอร์, สิ่งแวดล้อม, พลังงาน จะเจริญมากกว่าวิทยาศาสตร์กายภาพและเคมี

สิ่งที่นักวิทยาศาสตร์ และนักประดิษฐ์ได้ลงมือคิดค้น และจะบังเกิดผลในต้นศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดมีตัวอย่างดังนี้ (ใช้ปี ค.ศ. เป็นหลัก)

1999 ยาเม็ด หรือยาฉีดคุมกำเนิดสำหรับผู้ชาย จะเริ่มมีใช้ (ซึ่งจะเกิดผลกระทบต่อสังคมมนุษย์มากขึ้นอีกเมื่อคำนึงถึงการคุมกำเนิดของสตรีก็สร้างผลกระทบมหาศาล

ต่อระบบพฤติกรรมทางเพศและครอบครัว ในปลายศตวรรษ
ที่ยี่สิบ)

2000 การค้นคว้าทางพันธุกรรมศาสตร์และ
วิทยาการภูมิคุ้มกันจะช่วยรักษามะเร็งอย่างมีประสิทธิภาพ

2001 จอโทรทัศน์ และวีดีทัศน์จะมีขนาด 1 เมตร
ซึ่งจะแสดงภาพได้หลายอย่าง

2003 โทรศัพท์เคลื่อนที่ พร้อมทั้งกล้องวีดีทัศน์
และจอจะใช้ดูภาพยนตร์ และเล่นเกมคอมพิวเตอร์ได้

2005 คอนแทกซ์-เลนส์ จะเชื่อมกับระบบ
อินเทอร์เน็ตให้ผู้ใช้อ่านอีเมลล์ และหาข้อมูลจากเครือข่ายโลกได้
โดยไม่ต้องพิมพ์

2006 วัสดุก่อสร้างฉลาดจะมีอิเล็กทรอนิกส์เซ็นเซอร์
เพื่อวัดความตึงเค้น และป้องกันการพังทลาย, เสื้อผ้าที่ผลิต
จากเยื่อฉลาดจะทำให้ผู้สวมร้อน หรือเย็นได้โดยอัตโนมัติ
ตามต้องการ

2007 รถยนต์รุ่นใหม่ (จะประหยัดน้ำมันลดมลภาวะ
ได้เกือบหมดสิ้น) จะมีเรดาร์ป้องกันการชนกัน, จะมีคอมพิวเตอร์
แสดงข้อขัดข้องต่าง ๆ, จะบอกได้ว่ากำลังอยู่ที่ใด (และจะมี
แผนที่ และคำแนะนำเส้นทางที่จะไปถึงจุดหมายได้ดีที่สุด)

2010 ยุคหุ่นยนต์โรบอทที่ทำงานแทนคนจะก้าวหน้า
และแพร่หลายมาก จะมีโรบอทสัตว์เลี้ยงที่จะนำมาเลี้ยงในบ้าน
ซึ่งจำเสียง และปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าของได้

2015 ค้นพบรากฐานของพันธุกรรมของเชื้อโรค
ทุกชนิด

2016 ไฮโลกราฟิค โทรศัพท์ จะทำให้คู่สนทนาได้
มองเห็นกันเท่าตัวจริง

2016 มนุษย์จะเดินทางไปดาวอังคาร จะไปตั้ง
อาณานิคมถาวรราวปี 2044 (จะไปเกิดทารก มนุษย์ครั้งแรก
ก่อนปี 2057 เพื่อฉลองครบรอบร้อยปีแห่งการส่งยานอวกาศ
สปุตนิกของรัสเซีย)

2020 เครื่องบินมีปีกจะบรรทุกคนโดยสารได้
1,000 คน บินได้ชั่วโมงละ 900 กม. ไปได้ไกล 10 ชั่วโมง
(ใหญ่ และเร็วกว่าปัจจุบัน 1 เท่าตัว ฉะนั้นจะบินรอบโลกได้
ใน 13 ชั่วโมง เพราะเส้นศูนย์สูตรยาวเพียง 11,600 กม.เศษ)

2022 การนำไข่ และเชื้อไปเลี้ยงในหลอดแก้วจน
ทารกเติบโตเต็มที่โดยไม่ต้องผ่านเข้าครรภ์มารดาเลย (ระบบ
โคลนนิ่งซึ่งผลิตลำเนาสิ่งมีชีวิตได้ ซึ่งเริ่มเมื่อปี 1997 จะก้าวหน้า
ขึ้นมาก ผู้หญิงคงไม่ต้องตั้งครรภ์อีกต่อไป)

2025 คอมพิวเตอร์จะเชื่อมต่อกับสมองมนุษย์ได้

อ่านความคิดและคำสั่งของมนุษย์ได้ ฉะนั้นไม่ต้องใช้มือกด
สั่งการต่อไป

2030 วิทยาศาสตร์การแพทย์ซึ่งค้นคิด (เนื้อเยื่อ,
กล้ามเนื้อ) ปอด, ไต, ตับเทียมได้ จะสร้างแขนขา และตาเทียมได้

2030 มนุษย์จะใช้วีธีไฮเบอร์เนชั่น (จำศีล) สำหรับ
การเดินทางยาวนานในอวกาศ

2030 นิวเคลียร์ฟิวชั่นจะเป็นตัวกำเนิดไฟฟ้า
(ก่อนหน้านี้การผลิตไฟฟ้าจากกระแส น้ำ กระแสลม
พลังแสงแดด พลังน้ำขึ้นน้ำลง จะแพร่หลายมาก การผลิต
ไฟฟ้าจากถ่านหิน น้ำมัน ปริมาณฟิวชั่น ซึ่งมีกาก
กัมมันตภาพจะค่อย ๆ ลดลง)

2044 โรบอทหุ่นยนต์ขนาดใช้กล้องจุลทรรศน์ส่อง
จะผลิตลูกหลานได้เองโดยใช้นาโนเทคโนโลยี

ผู้เขียนเชื่อว่ามนุษย์จะสามารถค้นคิดพลังงานราคา
ถูกจากธาตุคาร์บอน, ไฮโดรเจนและออกซิเจนมาได้ในเร็ว ๆ นี้
และเมื่อพัฒนาวัสดุทนความร้อนแบบที่ใช้กับยานอวกาศ และ
พัฒนาความเร็วเครื่องยนต์ให้ได้มากขึ้น (ขณะนี้ 3-4 เท่า
ความเร็วเสียง) แล้วการเดินทางในอวกาศอย่างที่เรารู้จัก
งานผี หรืองานบินก็คงเป็นไปได้

* ที่มา "Shape of Things to Come" Time, January 1998, p.18
สรุปและเพิ่มเติมข้อความบางส่วนในวงเล็บโดยผู้เขียน อนึ่งนิตยสาร
ฉบับพิเศษนี้กล่าวถึงการสำรวจค้นพบอย่างกว้างขวางถึง 104 หน้า

ปัญหาจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์ และวิทยาการ

แม้วิทยาศาสตร์และวิทยาการจะเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ดังตัวอย่างข้างต้น แต่ก็ได้สร้างปัญหาไว้หลายประการ เช่น

1) ปัญหามลพิษภาวะเน่าเสียจากการผลิตทางอุตสาหกรรม, เกษตร, ครอบครัวยุคใหม่ทำให้เกิดมลพิษในอากาศ น้ำ ดิน น้ำใต้ดิน และขยะมูลฝอยแบบต่าง ๆ ซึ่งโลกจะต้องค้นคิดวิธีป้องกัน และขจัดมลพิษเหล่านี้ ซึ่งมีหลายกรณียังคิดค้นไม่พบ วิชาเคมีซึ่งใช้เป็นฐานการผลิตในศตวรรษที่ 20 จะต้องเปลี่ยนเป็นเคมีเพื่อรักษาสีสิ่งแวดล้อม

2) แม้วิทยาศาสตร์การแพทย์จะเจริญก้าวหน้ามาก แต่ยาและอุปกรณ์ก็มีราคาแพงจนมนุษยชาติจำนวนน้อยจะมีโอกาสได้ใช้ กล่าวกันว่าเงินเพื่อใช้ดูแลรักษาเด็กพิการ 1 คน ในยุโรป จะเลี้ยงเด็กในเอเชียได้ 50,000 คน

นอกจากนี้เชื้อโรคยังพัฒนาตัวเองให้มาต้านยาได้ เช่น เชื้อวัณโรค และมาเลเรีย, ไข้หวัด กำลังกลับมาใหม่

ที่สำคัญ คือ มนุษย์ยังหาโรครักษาไม่ได้ เช่น โรคมะเร็ง, โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง, โรคจากบุหรี่ และหากภัยมาใส่ตัวด้วยการ เสพยาเสพติด และยามีฤทธิ์ต่อระบบจิตประสาท, บางพวก ก็เล่นเสี่ยงภัยอันตราย หรือรุนแรงจนตัวเอง และผู้อื่น เกิดอันตราย เช่น ขับรถแข่ง เล่นสกีผาดโผน

1.2 ความเจริญ และปัญหาด้านสังคม และพฤติกรรม

อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาในด้านสังคมศาสตร์ และ มนุษย์พฤติกรรมแม้จะมีมาก มีผู้จบการศึกษาชั้นสูงในสายวิชา

เหล่านี้มีมากมายกว่าสายวิทยาศาสตร์ และวิทยาการ แต่การ ค้นคว้าวิจัยส่วนใหญ่ยังเป็นการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงและอธิบาย ปรากฏการณ์มากกว่าจะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาทางสังคม และ พฤติกรรมได้อย่างชัดเจน เฉียบขาด อย่างการค้นคว้าทาง วิทยาศาสตร์ การประยุกต์ใช้และการสร้างอุปกรณ์ก็ทำได้ยาก

อนึ่ง การค้นคว้าทางด้านจิตวิทยา (ไม่ใช่ สไลศาสตร์) ก็ยังมีน้อย เพราะขาดเครื่องมือ และเครื่องวัด ที่จะพิสูจน์ให้มหาชนเห็นได้ชัดเจน แม้จะหวังได้ว่าในสหัสวรรษ ใหม่มนุษย์จะยอมรับรู้เรื่องของจิตวิทยาอันเป็นรากฐาน ของการมีพฤติกรรมที่เป็นกุศล คุณงามความดีมากขึ้นก็ตาม เพราะถ้าโลกเจริญเฉพาะทางวัตถุ โดยไม่มีคุณธรรมกำกับก็จะ ทำลายตัวเอง

ปัญหาทางด้านสังคม และพฤติกรรมของมนุษย์ ในอนาคตคงจะมีมากขึ้น เช่น

1) ปัญหาประชากร พลโลกคงเพิ่มจำนวนขึ้นใน บรรดาสังคมที่ยากจนคนแค่น ซึ่งจะไปสร้างปัญหาต่างมากมาย โดยเฉพาะการทำลายสิ่งแวดล้อม, การจ้างงาน, คุณภาพชีวิต

2) ประสิทธิภาพของการคุมกำเนิด ก่อให้เกิดผล ทางสังคมหลายด้าน ในแง่หนึ่งคุณภาพของประชากรใน ประเทศที่เจริญแล้วจะกลับสูงขึ้น แต่ความผูกพัน และค่านิยม ทางศีลธรรมเปลี่ยนแปลงไป ความสำรวมทางเพศจะลดลง เรื่อย ๆ พฤติกรรมเยี่ยงสัตว์จะเพิ่มขึ้น ทำให้ครอบครัวซึ่งเป็น สถาบันหลักของสังคมขาดเสถียรภาพ และความสุข

3) ค่านิยมทางสังคม และศาสนา จะเปลี่ยนแปลง ไปทั้ง 2 ปลายขั้ว ด้านหนึ่งมนุษย์จะละทิ้งค่านิยม คุณธรรม และคำสั่งสอนทางศาสนา ไม่เชื่อว่ามิใช่ผู้สร้างโลก ไม่เชื่อด้าน บาปบุญคุณโทษ ส่วนอีกด้านหนึ่ง โดยเฉพาะในประเทศยากจน ผู้นำการเมืองและผู้นำศาสนากลับนำผู้คนไปสู่ยุคมืด ให้เชื่อถือ ในสิ่งที่ปราศจากเหตุผล กดขี่ความคิดเห็น เสรีภาพในการนับถือ และปฏิบัติทางศาสนา โดยเฉพาะกดขี่สตรีเพศโดยไม่รู้ตัว

ความเจริญ ปัญหาทางสังคมศาสตร์ และมนุษย์ พฤติกรรมจะส่งผลไปถึงสภาพทางเศรษฐกิจ และการเมืองมาก เป็นพิเศษจึงจะขอนำไปกล่าวในตอนต่อไป

1.3 ความจำเป็น และปัญหาทางเศรษฐกิจ

เป็นความจริงที่คงไม่มีใครปฏิเสธว่าการปฏิวัติ อุตสาหกรรม และการปฏิวัติเกษตรกรรมได้ทำให้โลกมีสินค้า และบริการทางอุตสาหกรรม และเกษตร คือ ของกิน ของใช้ มากมาย ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เกิดการสร้างงานนานาชนิด เมื่อเทียบกับสมัยก่อนปฏิวัติอุตสาหกรรม ผู้คนเพียงแต่ดำรงชีพ

ด้วยการเกษตร เพียงเพื่อให้มีชีวิตอยู่ตามธรรมชาติ และมีความสุขตามอัตภาพได้ โดยเกือบไม่มีเงินทองเลย นอกจากนี้ชนชั้นปกครอง และพ่อค้าซึ่งก็ไม่ถึงขั้นรวยล้นฟ้า การปฏิบัติทั้งสองทำให้เกิดชนชั้นนายทุน และเศรษฐกิจแบบนายทุน ซึ่งต่อมาได้มีลัทธิสังคมนิยม และคอมมิวนิสต์ขึ้นมาต่อต้าน ในภาพรวมความจำเป็นทางเศรษฐกิจทำให้มีการสะสมทุน จนมีนายทุน นายธนาคาร นักวิชาการ (เช่นนักประดิษฐ์คอมพิวเตอร์) ที่ร่ำรวยมหาศาล คนบางคนรวยกว่าคน 20 ประเทศรวมกันก็มี ต่อมาระบบนายทุน ระบบเงินตรา ระบบธนาคาร และระบบการลงทุนข้ามชาติเกิดขึ้นในนามของโลกาภิวัตน์ จนสามารถขงการชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนหลายประเทศ หรือทั้งภูมิภาคได้ ดังปรากฏการณ์ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20

ปัญหาสำคัญทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คือ

1) ประสิทธิภาพของการผลิตสินค้า และบริการ จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้มีการจ้างงานน้อยลง ประกอบกับการค้นคิดเครื่องจักรมาทดแทนคนงานที่เรียกว่า หุ่นยนต์-โรบอท ซึ่งส่วนมากไม่ได้เลียนแบบตัวคน ต่อไปก็จะมีโรบอทที่ฉลาดคิด-จำ-ทำ แทนคนได้มากขึ้น คนก็จะมั่งงานทำน้อยลง

2) มนุษย์จะมีความต้องการสินค้า และบริการต่าง ๆ มากขึ้น มีอายุยืนขึ้น ต่อไปจะมีอายุได้ถึง 120-140 ปี ยิ่งต้องการบริการเพื่อสุขภาพมากขึ้น ในขณะที่คนในวัยทำงานจะมีน้อยลง ส่วนนี้จะสร้างปัญหาให้ระบบการเมืองที่ต้องคอยจัดสวัสดิการ ความสมดุลระหว่าง คน-เครื่องจักร-การจ้างงาน-รายได้-การกระจายรายได้-สวัสดิการ จะทำได้ยากขึ้น

3) การผลิตสินค้าทุกประเภทต้องใช้วัตถุดิบ และพลังงาน ซึ่งต้องได้มาจากสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดความสูญเสีย และมลพิษขึ้นไปสู่สิ่งแวดล้อม การถนอมรักษา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมจะทำให้สินค้า และบริการแพงขึ้น (ขณะนี้การผลิตน้ำประปา 1 ลูกบาศก์เมตรจากแหล่งน้ำธรรมชาติจะถูกกว่าการกำจัดน้ำเสีย และทำให้เป็นน้ำดีพอจะปล่อยลงทางน้ำสาธารณะได้ประมาณ 3-4 เท่า)

4) การคุ้มครองผู้บริโภค ผู้บริโภคต้องการได้รับการคุ้มครองเมื่อซื้อสินค้า และบริการไปอุปโภคบริโภค โดยผู้บริโภคอาจช่วยตัวเองได้เพียงบางส่วน แต่ต้องใช้อำนาจรัฐ และองค์การระหว่างประเทศมาช่วยควบคุมดูแลตรวจสอบลงโทษผู้กระทำผิด ชดเชยผู้เสียหาย กิจกรรมเหล่านี้จะเป็น

ปัญหาสำคัญของโลกในอนาคตอย่างแน่นอน ซึ่งจะมีผลถึงราคา และการใช้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย

5) การกีดกันทางการค้า และอุตสาหกรรมจะมีมากขึ้น โดยเปลี่ยนแปลงจากระบบกำแพงภาษีไปกีดกันผ่านสิทธิบัตร, ทรัพย์สินทางปัญญา, การอ้างถึงการใช้แรงงานเด็ก-สตรีที่ไม่เป็นธรรม, การอ้างถึงการไม่รักษาสีสิ่งแวดล้อม, การขยับมาตรฐานคุณภาพสินค้า ฯลฯ ประเทศด้อยพัฒนาจะถูกเอารัดเอาเปรียบมากขึ้น

6) สถาบันการเงิน การธนาคาร การลงทุนข้ามชาติจะเป็นตัวก่อปัญหาทางเศรษฐกิจของโลกต่อไป เพราะรู้ข้อมูลข่าวสารมาก มีเงินทุนมากพอที่จะกำกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศและภูมิภาคต่าง ๆ ได้ สิ่งเหล่านี้จะแก้ไขได้เมื่อโลกมองเห็นนักลงทุนฉวยโอกาสสร้างความปั่นป่วนเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งพิฆาตผู้คนทั่วไปได้อย่างกว้างขวางยิ่งกว่าอาชญากรรมทั่วไปเสียอีก

1.4 การพัฒนา และปัญหาทางการเมือง

คงจำกันได้ว่า เมื่อต้นศตวรรษที่ 20 ในโลกนี้มีประเทศเอกราชเพียง 20 ประเทศ นอกนั้นเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจจักรวรรดินิยมต่าง ๆ ในบรรดาประเทศเอกราชเป็นประเทศประชาธิปไตยราว 10 ประเทศ ในช่วง ค.ศ. 1914-17 เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ทำให้เจ้าจักรวรรดิที่ใช้ระบบกษัตริย์ถูกทำลายไป แต่เกิดระบอบคอมมิวนิสต์ขึ้นมาในรัสเซีย ระบอบนาซี และฟาสซิสต์ในเยอรมัน และอิตาลี ประกอบกับระบอบทหารในญี่ปุ่น ก่อให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 (ระหว่าง ค.ศ. 1941 - 45)

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มหาอำนาจอาณานิคมต้องปล่อยอาณานิคมให้เป็นเอกราช ทำให้มีประเทศเอกราชเกิดขึ้นมารวมกันเกือบถึง 200 ประเทศ ในขณะเดียวกันประเทศรัสเซียก็ครอบงำประเทศต่าง ๆ ในยุโรปตะวันออกกว่า 10 ประเทศ ในเอเชียก็มีประเทศที่ปกครองระบบคอมมิวนิสต์อีก 4 ประเทศ ประเทศที่เป็นเผด็จการพลเรือน เผด็จการทหาร

หรือประชาธิปไตยโดยจอมพลอ้อมอีกกว่า 100 ประเทศ ส่วนที่ใช้ศาสนานำการปกครองทางตรงทางอ้อมอีกกว่า 10 ประเทศ อย่างไรก็ตาม ปลายประชาธิปไตยก็เข้มแข็งขึ้นเรื่อย ๆ จนปรากฏชัดเมื่อรัสเซียเริ่มปลดปล่อยบิรารให้เป็นอิสระเมื่อ ค.ศ.1989 ปัจจุบันประเทศฝ่ายประชาธิปไตยคงมีประมาณ 50 ประเทศ ที่เป็นประชาธิปไตยจอมพลอ้อมปนเผด็จการอีกกว่า 100 ประเทศ ประเทศศาสนานำการเมืองหรือเผด็จการอิงศาสนาว่า 10 ประเทศ ประเทศคอมมิวนิสต์ในเอเชีย 4 ประเทศ โดยในยุโรปตะวันออกเปลี่ยนไปหมดแล้ว แม้จะยังเป็นประชาธิปไตยไม่ได้สมบูรณ์

ปัญหาของระบบการเมือง

ดังนั้นในศตวรรษหน้าลัทธิการเมืองที่สำคัญจึงเหลืออยู่ลัทธิเดียว คือ ประชาธิปไตย แต่ประเทศกลุ่มที่มีศาสนา นำหรือเชื่อชาตินิยมอาจสร้างปัญหาใหญ่ได้โดยใช้ผู้ก่อการร้ายใช้อาวุธร้ายแรงไปคุกคามในที่ต่าง ๆ ในที่นี้จึงขอกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงภายในระบอบประชาธิปไตยเองเพื่อแก้ปัญหาสำคัญต่อไปนี้

1) **ปัญหาการกดขี่สิทธิมนุษยชน** ยังปรากฏอยู่ทั่วไปในประเทศที่ไม่เป็นประชาธิปไตยเต็มที่

2) **ปัญหาสงคราม การต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ** แม้สงครามโลกจะยุติมาแล้ว 50 ปีเศษ แต่ทุกวันนี้โลกมีการใช้กำลังอาวุธ ประทัดประหารกันกว่า 50 จุด ส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของเผด็จการกดขี่ประชาชน, การแย่งชิงอำนาจของกลุ่มต่าง ๆ , การกีดกันด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์, การวิวาททางศาสนา และการแก่งแย่งทรัพยากร

3) **ปัญหาประชาธิปไตยจอมปลอม** ทำให้ประชาชนไม่ได้เป็นเจ้าของประเทศ และมีส่วนเสียในการปกครองประเทศอย่างแท้จริง จัดว่าเป็นประเทศที่ประชาชนยังต้องต่อสู้กับรัฐบาลเพื่อจะก้าวหน้าไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์

ยิ่งขึ้น จึงยังขาดเสถียรภาพอยู่ (ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ที่สุดยังไม่มีเพราะแนวคิดและอุดมการณ์ประชาธิปไตยยังพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง เช่น สิทธิในชีวิตและร่างกายมีประเด็นการทำแท้ง การขอตายอย่างมีเกียรติ, การเปลี่ยนอวัยวะ การเกิดในหลอดแก้ว, การแต่งงานของคนเปลี่ยนเพศ)

2. ทฤษฎีการเมืองใหม่ : ประชาธิปไตยเพื่อประชาชน และสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

ลัทธิสัจธรรมที่สามต้องเป็นยุคแห่งประชาธิปไตยก้าวหน้าอย่างแน่นอน เพราะพลโลกมีความรู้จากการศึกษาที่แพร่หลายมากขึ้นสูงขึ้น ประกอบกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และวิทยาการที่แพร่หลายข่าวสารไปทุกหนแห่ง นอกจากบางประเทศยังมีจุดอับทางโทรคมนาคม รัฐบาลเผด็จการต้องให้ความพยายามอย่างมากที่จะปิดหูปิดตาประชาชน ซึ่งคงทำได้ยากขึ้นทุกที

เป็นไปได้ที่พลเมืองที่มีความรู้ มีความฉลาดจะสมัครใจเป็นทาสของนักการเมืองเผด็จการต่อไปได้อีกนานนัก

ในขณะที่เดียวกันความเจริญเหล่านี้ก็มีแต่จะพาให้ประชาชนมีส่วนเสียในการปกครองประเทศ เพื่อประโยชน์ของตนเองโดยตรงมากขึ้น ทั้งนี้ภายในกรอบผลประโยชน์ของประชาชนนั่นเอง ประชาชนก็จะเห็นว่าคุณภาพชีวิตของตนเองนั้นจะผูกพันอยู่กับคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ดังนั้นพลเมืองจะเรียกร้องให้รัฐบาลของตนดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมยิ่งขึ้น ๆ ในขณะที่เดียวกันก็ตระหนักว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาระดับโลก ไม่ใช่เฉพาะปัญหาภายในแต่ละประเทศ จึงจะมีการเรียกร้องให้มืองค์การระดับภูมิภาค และระดับโลก ให้ดูแลสิ่งแวดล้อม พร้อมกันนั้นจะเห็นว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจ และสังคมโดยเฉพาะด้านสิทธิมนุษยชน ดังนั้นรัฐบาลชาติ และรัฐบาลภูมิภาค รัฐบาลโลก ในรูปต่าง ๆ จะเกิดขึ้น โดยอยู่ในกรอบทัศน์นะ (พาราโตม) ประชาธิปไตย เพราะลัทธิหรือปรัชญาการเมืองอื่นไม่สามารถสนองตอบได้

ดังนั้นในตอนนี้จะกล่าวถึงประชาธิปไตยสองระดับ คือ ระดับชาติ และนานาชาติ

2.1 ประชาธิปไตยระดับชาติ

เมื่อประชาชนมีความรู้สูงขึ้น มีข่าวสารเพิ่มขึ้น ความคิดอ่านริเริ่มเองก็จะเพิ่มขึ้น อย่างน้อยความต้องการเอาอย่างกันตามกระแสโลกก็จะเพิ่มขึ้น ดังนั้นจะต้องการมีส่วนเสียในการปกครองตนเองเพิ่มขึ้น และมีความต้องการ

ให้รัฐบาลนำทรัพยากรส่วนรวมมาบริหารให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนยิ่งขึ้น

ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย เพื่อประชาชน และสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

1) **ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมืองยิ่งขึ้น** ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนราษฎรจะค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนมาเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่าง ๆ มากขึ้น สิ่งนี้เห็นได้ชัดเจนแล้ว เพราะมีแนวโน้มเกิดขึ้นจากการที่ประชาชนให้ความคิดเห็นโดยตรงต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา (ที่มาจากเลือกตั้ง), การมีกลุ่มผลประโยชน์มากดดัน, การมีสื่อมวลชนที่ฉลาด และรับผิดชอบ, ต่อมาก็มีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนซึ่งมีความแม่นยำขึ้นทุกที จนนักการเมืองต้องยอมรับ นำมาประกอบการตัดสินใจของตน ในอนาคตอันใกล้พลเมืองจะมีโทรศัพท์ โทรสาร มีคอมพิวเตอร์ที่ตนจะส่งความคิดเห็นโดยตรงมายังรัฐบาลได้ (เช่นผ่านระบบอินเทอร์เน็ต) ในประเทศเจริญก้าวหน้าพลเมืองอาจมีคอมพิวเตอร์ถึง 80% ขึ้นไป ดังนั้น รัฐบาลจะทำอะไรประชาชนก็ให้ความคิดเห็นมาได้ทันทีแล้วรัฐบาลก็ต้องรับฟัง และนำไปปฏิบัติตามให้มากที่สุด แม้สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาก็ยังอยู่ก็จะกลายเป็นหน่วยรับฟังความคิดเห็น และหน่วยเขียนกฎหมายให้ตรงกับความประสงค์ของประชาชน และคอยควบคุมให้รัฐบาลปฏิบัติตาม

2) **กลไกประชาธิปไตย** ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนริเริ่มเสนอกฎหมาย, ริเริ่มกระบวนการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะ (ฝ่ายการเมือง, ฝ่ายประจํารวมทั้งตุลาการ), กระบวนการออกเสียงลงประชามติ ดังที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน 2541 จะมีช่องทางทำให้สำเร็จได้ง่ายขึ้นเมื่อการสื่อสารโทรคมนาคมดีขึ้น

3) **การปฏิบัติงานสาธารณะจะต้องมีความโปร่งใส** ประชาชนมีส่วนรับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ และรับรู้ผลการปฏิบัติราชการได้รวดเร็วถูกต้องขึ้นก็จะควบคุมการทำงานของรัฐบาลให้โปร่งใสได้ง่ายขึ้น แก้อ้อของรัฐมนตรี, ส.ส., ส.ว., ข้าราชการระดับสูงซึ่งเคยเป็นที่พึงปรารถนาว่าเป็นแหล่งอำนาจ และผลประโยชน์จะกลายเป็นแก้อ้อไฟฟ้า ที่อาจสังหารผู้ใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยทุจริตได้ง่ายขึ้น

อาจเป็นไปได้ว่านอกจากการแสดงบัญชีทรัพย์สินหนี้สิน การไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวพันกับตำแหน่งหน้าที่แล้ว

ผู้ดำรงตำแหน่งสูงอาจจะต้องมีโทรศัพท์วงจรปิดคอยสอดส่อง การโทรศัพท์ โทรสารติดต่อจะต้องมีบันทึกหลักฐานต่าง ๆ ด้วย

4) **เมื่อประชาชนเสียภาษีมากขึ้นก็เรียกร้องบริการที่ดีเป็นธรรม และทั่วถึงมากขึ้น** เป็นที่รู้แก่ใจว่าประเทศประชาธิปไตยพลเมืองต้องเสียภาษีอากรแก่รัฐมากขึ้น เพื่อให้สามารถจัดบริการที่ดีแก่ประชาชน ประชาชนก็จะเข้ามาตรวจสอบมากขึ้น โดยตรงหรือผ่านสื่อมวลชน, กลุ่มผลประโยชน์กลุ่มเผ่าระวางต่าง ๆ จนเกิดสภาพที่เรียกว่าประเทศกลายเป็นประชาสังคม (Civil Society) ที่มีการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) โปร่งใส

5) **ประชาชนจะเรียกร้องขอมีอำนาจที่จะจัดการสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง** ในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน, กลุ่ม, สถาบันต่าง ๆ, และสิ่งแวดล้อมของตนเอง (Empowerment) ซึ่งหมายถึงว่า ประชาชนสงวนสิทธิในการปกครองตนเองในระดับบุคคล, ครอบครัว และกลุ่มมากขึ้น

6) **ประชาชนจะเรียกร้องให้มีการกระจายอำนาจให้การปกครองท้องถิ่นมากขึ้น** ไม่รอให้รัฐบาลชาติมาตัดสินใจ และจัดบริการให้แก่ประชาชนมากเกินไปทางเศรษฐกิจและประสิทธิภาพ

7) **ประชาธิปไตยแบบใหม่จะกระจายความสมบูรณ์ให้แก่ประชาชนทั่วทุกหนทุกแห่งทุกเพศทุกวัย** เพื่อให้ประชาชนมีมาตรฐานการครองชีพ และคุณภาพชีวิต เท่าเทียมกัน (Equalization) โดยการกระจายทรัพยากรของประเทศไปช่วยส่วนที่ล้าหลังกว่า

8) **ประชาธิปไตยใหม่จะเน้นการมีผลประโยชน์ร่วมกันมากกว่าการแข่งขันเอาชนะกัน** แม้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคลจะได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้ทรัพย์สินนั้นต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เช่น ต้องทำตามผังเมือง, แผนภูมิทัศน, และต้องถนอมรักษาสิ่งแวดล้อม

9) **ประชาธิปไตยใหม่จะเน้นการช่วยเหลืออุดหนุนกัน** มากกว่าจะดึงผลประโยชน์เข้าหากกลุ่มของตนเองแบบมือใครยาวสาวได้สาวเอา จนผู้ที่อ่อนแอไม่มีทางจะสู้ได้ตามแนวคิดใหม่ รัฐบาล-ประชาชน-ธุรกิจ-อุตสาหกรรม-องค์การเอกชน-กลุ่มต่าง ๆ จะปรับแนวความคิดจากแนวเศรษฐกิจแบบแข่งขันเสรีมาเป็นแบบเศรษฐกิจการตลาดที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวม (Social Marketing Economy) โดยไม่ถือว่าเป็นการแทรกแซงของรัฐ แต่ถือเป็นการอุดหนุนเจือจาน (Subsidization) ธุรกิจอุตสาหกรรมต้องพยายามสร้างงาน

พัฒนาฝีมือแรงงาน, ปรับปรุงคุณภาพสินค้า โดยจะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายและฝ่ายลูกจ้างจะมีส่วนเสี่ยงในการบริหารร่วมกับนายจ้างมากขึ้น

กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมจะมาเป็นแบบประชาธิปไตยมากขึ้น

10) **ประชาธิปไตยใหม่ต้องดูแลรักษาสังแวดล้อมให้มากที่สุด** เพื่อให้การพัฒนาไม่เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และคุณภาพชีวิตในระยะยาว

11) **รัฐบาล และสังคมต้องช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้ได้้อย่างมีศักดิ์ศรี** มนุษย์ทุกคนที่เกิดมา ถ้ามีความพิการทางร่างกายต้องได้รับการฟื้นฟูบำบัดให้สามารถช่วยตนเอง ยิ่งถึงขั้นสามารถประกอบอาชีพได้ยิ่งดี, ผู้ที่มีความบกพร่องทางจิตประสาทก็ต้องได้รับความช่วยเหลือให้ช่วยตนเอง และประกอบกิจการบางอย่างได้, ผู้ที่มีความประพฤติไม่ดีก็มีโอกาสได้รับการฝึกฝนเพื่อแก้ไขให้เป็นพลเมืองที่มีประโยชน์ การลงโทษคนต้องไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการแก้แค้นหรือให้หลบจำแต่เพื่อให้กลับมาเป็นผู้สามารถทำประโยชน์ต่อสังคมได้

12) **แนวความคิดในด้านความยุติธรรม และการตัดสินใจต้องเปลี่ยนไปสู่หลักความชอบธรรมมากกว่าความถูกต้องตามตัวบทกฎหมาย** ความยุติธรรมจะมี 3 แบบ คือ ความยุติธรรมที่แผ่กระจายทั่วถึง (Distributive), ที่มุ่งแก้ไขความไม่ชอบธรรม (Corrective), และความยุติธรรมที่ถูกต้องตามกระบวนการ (Procedural) โทษปรับต้องคำนึงถึงสัดส่วนรายได้ของผู้ถูกปรับ, โทษจำต้องพยายามเปลี่ยนเป็นการให้ทำบริการแก่สังคม, เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องมีไว้เพื่อบริการประชาชนมากกว่าจับผิด และเอาโทษแก่ประชาชน

13) **รัฐบาลต้องมีไว้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีชีวิตที่มีคุณภาพ** ต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีการศึกษา, มีสุขภาพดี, มีที่อยู่อาศัยดี, มีอาชีพการงานดี, มีสภาพแวดล้อมดี มีรายได้ดี และทั่วถึง, มีระบบสวัสดิการที่ดี, รัฐบาลจึงต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก, เป็นผู้ริเริ่มส่งเสริมสนับสนุนประชาชน และธุรกิจเอกชน, ดึงประชาชน-เอกชนทุกกลุ่มให้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รัฐบาลไม่มีหน้าที่ข่มขู่คุกคามข่มเหงประชาชน หรือปล่อยให้คนบางหมู่เหล่ารังแกผู้ที่อ่อนแอกว่าตามหลักแข่งขันเสรี หรือหลักรัฐบาลต้องบริหารอย่างจำกัด (Limited Government) แต่ต้องเป็นรัฐบาลที่กระตือรือร้นที่จะช่วยประชาชน (Active Government)

2.2 ประชาธิปไตยระดับนานาชาติ

การพัฒนาคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมมีภารกิจมากมายหลายประการที่ประเทศต่าง ๆ จะทำไปไม่ได้โดยลำพัง แต่จะต้องจัดทำในระดับภูมิภาค และระดับโลกผ่านองค์การระหว่างรัฐและองค์การเอกชนนานาชาติ

ในอดีต องค์การระหว่างประเทศส่วนใหญ่เป็นองค์การระหว่างรัฐบาลของหลายประเทศ เช่น ระบบสหประชาชาติ ซึ่งดูแลเรื่องการรักษาสันติภาพ และการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ทั้งมีองค์การชำนาญพิเศษหลายองค์การ ช่วยปฏิบัติการกิจต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา, สาธารณสุข และแรงงานถัดจากระดับโลกลงมาก็มีองค์การเพื่อความมั่นคงระดับภูมิภาค เช่น นาโต, ซีอาโต, และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ เช่น ในยุโรปและอาเซียน ต่อมาความร่วมมือของยุโรปกำลังจะกลายเป็นรัฐบาลแห่งยุโรปในรูปกึ่งสหพันธ์ กึ่งสมาพันธ์ มีรัฐสภายุโรป, มีรัฐบาลยุโรป และมีศาลยุโรป โดยจะมีการใช้เงินตราร่วมกันในปี 1999

องค์การต่าง ๆ เหล่านี้คงจะมียุติต่อไป แต่ในอนาคตน่าจะเกิดองค์การประเภทนี้มากขึ้น ทั้งที่เป็นองค์การระหว่างรัฐ และองค์การเอกชนนานาชาติ

องค์การระหว่างรัฐ ที่น่าจะสถาปนาขึ้น คือ

1) **องค์การปราบปรามยาเสพติด และสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท** เพราะสิ่งเหล่านี้ทำลายคน และเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศที่ยังมีนักการเมืองระดับชาติหนุนหลัง จึงปราบไม่ได้สิ้นซาก

2) **องค์การปราบปรามนักการเมืองประกอบอาชญากรรมระดับชาติ และระดับสากล** ที่รัฐบาลชาติไม่มีความสามารถจะจัดการได้ ได้แก่ ผู้เผด็จการที่กดขี่ข่มเหงประชาชนถึงขั้นสังหารประชาชนของตนเองเพื่อให้อยู่ในตำแหน่งแห่งอำนาจต่อไป ได้แก่ ผู้เผด็จการทั้งหลาย และผู้ปกครองประเทศที่สั่งการรุกรานทำลายล้างเผ่าพันธุ์ผู้คนชาติต่าง ๆ ในกรณีนี้ควรตั้งทั้งองค์การบริหารเพื่อจับกุมผู้กระทำผิด และศาลอาชญากรรมการเมืองระหว่างประเทศ อย่างที่ริเริ่มจัดขึ้นแล้วในปี 1998 (ดู Kai Ambos, "The New International Criminal Court", **Development and Cooperation**, No. 6 November-December, 1998, pp. 4-5)

3) **องค์การตรวจสอบดูแลการลงทุนข้ามชาติ** เพื่อป้องกันมิให้นายทุน นักลงทุนข้ามชาติผูกขาดหรือรวมหัวกัน ก่อความเลวร้ายทางเศรษฐกิจของประเทศ และภูมิภาค

ต่าง ๆ

4) **องค์การส่งเสริมคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมระดับนานาชาติ** มีหน้าที่กระจายคุณภาพชีวิตให้แก่ประชาชนพลโลกให้กว้างขวางที่สุด ไม่ปล่อยให้ชาติที่พัฒนาแล้วผูกขาดผลผลิตทางด้านยา, การรักษาสุขภาพ, ความรู้ในทางวิชาการต่าง ๆ จนกระทั่งพลโลกที่ยากจนไม่สามารถได้รับผลพวงของการประดิษฐ์ต่าง ๆ, การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาต้องมีขอบเขตที่สมควร, การแอบลักทรัพย์การธรรมชาติ และความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาติต่าง ๆ ไปจดทะเบียนการประดิษฐ์ค้นคว้าของตน ต้องถือเป็นอาชญากรรมทางปัญญาที่ต้องได้รับโทษ ตลอดจนถึงต้องปราบปรามการที่รัฐบาลนักการเมือง นายทุนในบางประเทศสนับสนุนให้มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของโลก

องค์การเอกชนนานาชาติ ควรจะต้องส่งเสริมให้มากขึ้น เพื่อเป็นการสนับสนุนพลังทางศีลธรรมของประชาชนในประเทศต่าง ๆ บทบาทขององค์การกาชาดสากล, องค์การอภัยโศภณานานาชาติ, สถาบันรางวัลโนเบล, คณะกรรมการแมกไซไซ, มูลนิธิต่าง ๆ เป็นตัวอย่างที่ดีขององค์การประเภทนี้ ทั้งนี้ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตสิทธิเสรีภาพ ความยุติธรรม คุณภาพชีวิต คุณภาพสิ่งแวดล้อมแก่ชาวโลก

องค์การธุรกิจเพื่อประชาชน และสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม และธุรกิจที่มีวิสัยทัศน์ก้าวหน้าได้เริ่มผลิตสินค้าและบริการที่ลดผลร้ายต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ส่วนหนึ่งเพราะจะถูกต่อต้านจากประชาชน ส่วนหนึ่งคงเกิดจากการล้าสมัยรับผิดชอบ

เมื่อโลกในสหัสวรรษใหม่จะมีองค์การหลายรูปแบบที่มีฐานความคิดทางประชาธิปไตยมาเคลื่อนไหวทั่วโลกประเทศต่าง ๆ ก็จะเข้าสู่กระแสประชาธิปไตยแบบใหม่ได้อย่างแน่นอน

ดังนั้น นอกจากจะปรับกระบวนการผลิตการตลาดของตนเองแล้วยังร่วมมือกันจัดตั้งเป็นองค์การสมาคม และเครือข่ายมากขึ้น เช่น เครือข่ายธุรกิจเพื่อสังคม (Social Venture Net Work) (ดู กรุงเทพธุรกิจ, 8 พฤศจิกายน 2541, น.6-7)

3. เป้าหมายและยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศไทย

เมื่อได้สำรวจสภาพความเจริญ และปัญหาาระดับโลกในอนาคต และได้พิจารณาทฤษฎีการเมืองใหม่ของโลกแล้ว ต่อไปก็ควรพิจารณาถึงว่าประเทศไทยควรกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ที่จะไปสู่เป้าหมายของประเทศไทยต่อไป

การกำหนดเป้าหมายของไทย

เมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง คนไทยได้รับการอบรมสั่งสอนว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่เป็นเอกราชและความจำเป็นสูงเป็นอันดับสามในเอเชีย รองจากญี่ปุ่น และจีน ในด้านการเมือง ประเทศไทยก็ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตยเป็นอันดับที่ 3 เช่นเดียวกัน และถ้าวิเคราะห์แล้วจะยอมรับได้ว่าไทยเป็นประชาธิปไตยในระดับดีกว่าจีนมาตั้งแต่แรก ยิ่งจีนไปเลือกการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1948 ไทยก็นับได้ว่าการพัฒนาการเมืองเป็นที่ 2 ในเอเชีย

อย่างไรก็ดี หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียได้รับเอกราชและเลือกการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากกว่าจะเลือกเผด็จการในคราบประชาธิปไตยหรือเผด็จการคอมมิวนิสต์ ฐานะสัมพันธ์ของประเทศไทยกลับตกต่ำลง

ในรายงานของธนาคารโลกปี 1995 วางฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยไว้ในอันดับที่ 77 จาก 132 ประเทศ ถ้านับจากประเทศที่ยากจนที่สุด หรือวัดว่าร่ำรวยที่สุดในอันดับที่ 55 เพราะมีรายได้ต่อหัวเพียงปีละ 2,110 ดอลลาร์สหรัฐในปี 1993, ประชากรมีความคาดหมายว่าจะมีอายุได้ 69 ปี มีพลเมืองอ่านไม่รู้หนังสือ 7% (มีรายละเอียดในตารางต่าง ๆ อีกมาก) (ดู The World Bank, World Development Report 1995, Oxford University Press, 1995, p. 163)

รายงานของธนาคารโลกนี้ ชี้ชัดว่าประเทศประชาธิปไตยก้าวหน้าทั้งหลายมีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่าประเทศที่ปกครองแบบอื่น (นอกจากพวกที่มีน้ำมันมาก หรือเป็นนครรัฐที่เป็นศูนย์การค้าของโลก) ตามลำดับ คือ สวิตเซอร์แลนด์, ญี่ปุ่น, เดนมาร์ก, นอร์เวย์, สหรัฐ, สวีเดน, เยอรมนี, ออสเตรเลีย, ฝรั่งเศส, เบลเยียม, เนเธอร์แลนด์, คานาดา, อิตาลี, ฟินแลนด์, อังกฤษ, อิสราเอล, สเปน, ไอร์แลนด์, นิวซีแลนด์

ในเอเชียตะวันออกด้วยกันประเทศที่ประชากรมีรายได้สูงกว่าไทย คือ ญี่ปุ่น, สิงคโปร์, ฮองกง, เกาหลี, มาเลเซีย

อาจกล่าวได้ว่าในทางเศรษฐกิจ และการเมือง ประเทศไทยจะอยู่ในอันดับที่ 6 คู่กับฟิลิปปินส์ซึ่งยากจนกว่า แต่มีความเป็นประชาธิปไตยสูงกว่าไทย

ปัญหาในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาของไทย คือ ควรจะถึบตัวไปสู่ระดับเดียวกับเกาหลีซึ่งมีรายได้สูงเป็นอันดับ

ที่ 27 ของโลก (จาก 132 ประเทศ) หรือจะถอยไปอยู่ระดับที่ 79 เท่าฟิลิปปินส์ ซึ่งธนาคารโลกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับต่ำ แต่เกาหลี และมาเลเซียอยู่ในประเภทรายได้ปานกลางระดับสูง, ส่วนญี่ปุ่น, สิงคโปร์ และฮ่องกงอยู่ในประเภทรายได้สูง

การกำหนดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศไทย

ถ้าจะสรุปปัจจัยของการพัฒนาประเทศออกมาเป็นสมการอย่างง่าย ๆ ก็คงจะได้ดังนี้ คุณภาพประชากร + คุณภาพสิ่งแวดล้อม -> ปริมาณและคุณภาพของสินค้าและบริการ -> รายได้และคุณภาพชีวิต

ดังนั้น ถ้าจะพัฒนาประเทศก็ต้องพิจารณาการพัฒนาคุณภาพประชากรและคุณภาพสิ่งแวดล้อม จึงจะสามารถผลิตสินค้าและบริการได้มาก และมีคุณภาพสูงซึ่งทำให้จำหน่ายได้ราคาดี เมื่อมาแบ่งสรรอย่างเป็นธรรมก็จะทำให้พลเมืองมีคุณภาพชีวิตสูง

คุณภาพของประชาชน สิ่งที่ต้องพิจารณาในด้านคุณภาพประชากร คือ

1) **ระดับการศึกษา** แม้จะอ้างว่ามีผู้ไม่รู้หนังสือเพียง 7% แต่ปรากฏว่าผู้อ่านออกเขียนได้ถึง 47% เป็นผู้เรียนเพียงระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งใช้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมไม่ได้ ถ้าเรียนมาน้อยกว่า 10 ปี ยิ่งพิจารณาถึงในอนาคตว่าขณะที่มีนักเรียนเรียนอยู่ในระดับมัธยมเพียง 33% และเรียนในชั้นอุดมศึกษา 19% ของกลุ่มอายุ (ข้อมูลธนาคารโลกปี 1992) ก็จะได้เห็นว่าไทยมีประชากรที่มีคุณภาพไม่เกิน 1 ใน 3 ของประชากรในวัยทำงาน

แม้จะมีสถาบันการศึกษาที่ให้ประกาศนียบัตร และวุฒิระดับปริญญาตรีขึ้นไปถึง 620 แห่ง แต่คุณภาพของอุดมศึกษาของไทยก็ต่ำมาก ๆ เมื่อเทียบกับประเทศในเอเชียด้วยกัน (จุฬาลงกรณ์ เป็นมหาวิทยาลัยอันดับหนึ่งของไทย แต่เป็นอันดับที่ 53 ของเอเชีย !)

อนึ่งการศึกษาของไทยเน้นการได้รับใบปริญญา และประกาศนียบัตรโดยไม่เน้นความสามารถที่จะไปผลิตสินค้าและบริการได้

2) **การประกอบอาชีพ** จากสถิติสถานการณ์แรงงานในปี 2536 ปรากฏว่าจากประชากร 57.3 ล้านคน อยู่ในวัยทำงาน 33.6 ล้านคน แต่มีงานทำเพียง 31.6 ล้านคน โดยประกอบอาชีพในภาคต่าง ๆ ดังนี้

(1) ภาคเกษตร	18.3 ล้านคน
(2) ภาคนอกเกษตร	13.6 ล้านคน
(3) ไม่มีงานทำ	1.2 ล้านคน
(4) ผู้รอฤดูกาล	0.75 ล้านคน
(5) ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	9.1 ล้านคน
(6) ผู้มีอายุต่ำกว่า 13 ปี	15.6 ล้านคน

ที่มา นิคม จันทรวิฑูร, แรงงานไทย 35 ปีบนเส้นทางการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ, คำบรรยาย ณ ราชนัดตยสถาน, 21 ตุลาคม 2541

3) **การกระจายรายได้** เมื่อเปรียบเทียบแล้วปรากฏกลุ่มร่ำรวย รวยขึ้น กลุ่มยากจนกลับจนลง ดังปรากฏในรายงานของ ดร.เมธี ครองแก้ว (อ้างในนิคม จันทรวิฑูร, ประเทศไทย จากเศรษฐกิจเฟื่องฟูถึงวิกฤตสังคม, 2541, น.77) ว่า

	ปี 1975	1981	1990
ควอไทล์ 1 (ต่ำสุด)	6.1	5.4	4.1
ควอไทล์ 2	9.7	9.1	7.4
ควอไทล์ 3	13.4	13.4	11.6
ควอไทล์ 4	21.0	20.6	19.7
ควอไทล์ 5 (สูงสุด)	49.3	51.5	57.3

แสดงว่ากลุ่มรายได้สูงสุด 20% เท่านั้น ที่มีรายได้เปรียบเทียบสูงขึ้น, นอกนั้นทุกกลุ่มยากจนลง รวมกันไม่ต่ำกว่า 300,000 ล้านบาท หรือคนละ 17,000 บาท (ถ้าครอบครัวละ 6 คน จะมีหนี้ประมาณ 102,000 บาท) จึงปรากฏว่าผู้ยากจนเดือดร้อน เรียกร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐมากมายตลอดมา

คุณภาพสิ่งแวดล้อม

เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว แต่ปราศจากข้อมูลที่ชัดเจน แม้กระทั่งข้อมูลเกี่ยวกับป่าไม้ซึ่งได้แย้งกันว่าเหลืออยู่ระหว่าง 16-19% ทั้งที่ในมาตรฐานโลก ประเทศในป่าเขตร้อนควรมีพื้นที่ป่าประมาณ 70% (ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปต่างก็มีป่าตั้งแต่ 25-80% เฉลี่ย 40%)

ป่าไม้เป็นฐานให้เกิดปริมาณน้ำฝน เป็นแหล่งเก็บน้ำผิวดิน และได้ดินรวมทั้งก่อให้เกิดความสมบูรณ์ และสมดุลของระบบนิเวศวิทยา (ป่าไม้-สัตว์ป่า-สัตว์น้ำ-ความอุดมสมบูรณ์ และความชุ่มชื้นของดิน)

ส่วนทรัพยากรด้านแหล่งน้ำของชาติปรากฏอยู่ในสภาพหมิ่นเหม่ เกือบทุกปีจะมีปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง (แต่ในฤดูฝนมีปัญหา น้ำท่วมฉับพลันเพราะขาดป่าไม้จะอุ้มน้ำ) และแม่น้ำลำธารเหือดแห้ง แหล่งน้ำสาธารณะมีสารพิษเจือปนมากขึ้น

ทรัพยากรด้านแร่ธาตุมีการขุดค้นกันมากจนปัจจุบัน ไม่มีแร่ธาตุสำคัญที่มีราคาคุ้มค่าขุด นอกจากถ่านหินลิกไนต์ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหามลพิษมากมาย จนรัฐบาลต้องคอยปกปิดความจริงจากประชาชนที่ได้รับพิษร้าย

มลพิษทางอุตสาหกรรมปรากฏว่ามีรุนแรงขึ้น เช่นเดียวกับมลพิษจากขยะมูลฝอย

สรุปได้ว่าคุณภาพสิ่งแวดล้อม กำลังเลวลงอย่างรวดเร็ว จนเกษตรกรต้องใช้สารเคมีเป็นปุ๋ยและเป็นสารฆ่าศัตรูพืชมากขึ้น จนเป็นอันตรายต่อคุณภาพดิน และคุณภาพน้ำ ส่วนคนในเมืองต้องทนทุกข์ต่อสภาพแวดล้อมโสโครก

ความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการ

ในภาพรวมจะเป็นได้ว่าประเทศไทยยังผลิตสินค้าเกษตรขั้นปฐมฐานราคาต่ำเป็นส่วนมาก ส่วนการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ก็เป็นสินค้าประเภทใช้เทคโนโลยีต่ำ หรือการประกอบชิ้นส่วนเป็นสินค้าสำเร็จรูป หรือการผลิตสินค้าที่ต้องสั่งซื้อเครื่องจักรเทคโนโลยี และวัตถุดิบมาเพื่อผลิตสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศ โดยคนไทยได้ประโยชน์เล็กน้อยจากการจ้างแรงงานระดับต่ำ ในขณะที่ต้องรับมลพิษจากการผลิตสินค้าเหล่านั้น

กล่าวอีกนัยหนึ่งไทยไม่ได้ผลิตสินค้าที่ใช้ภูมิปัญญาประดิษฐ์คิดค้นใด ๆ รวมทั้งไม่มีการค้นคว้าเพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าให้สูงขึ้น

ทางเลือกการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา

จากการศึกษาปัจจัยของการพัฒนาประเทศ และการตรวจสอบสภาพความเป็นจริงด้านคุณภาพของประชากร และสิ่งแวดล้อม และความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการ แล้วจะเห็นได้ว่าทางเลือกที่จะปรับให้สามารถผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสูง ปริมาณมาก ๆ ซึ่งจะทำให้ได้ราคาดีบังเกิดรายได้แก่ประชาชนดันทันทีไม่มากนัก ประกอบกับทุนหรือพลังที่จะใช้ผลักดันก็มีจำกัด ดังนั้น ยุทธศาสตร์ที่ต้องพิจารณา คือ หาทางเลือกที่ดีที่สุด จากทางเลือกที่มีอยู่ คือ

1) นำวัตถุดิบมาประกอบเป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อการบริโภคภายในประเทศ ซึ่งทำให้เกิดการจ้างงานได้บ้าง

ดีมากกว่าสั่งซื้อสินค้าสำเร็จรูปมาบริโภค เพราะคนไทยมีนิสัยชอบบริโภค และสร้างหนี้สินเกินความสามารถในการหารายได้ของตนเอง จากการคิดค้นและผลิตสินค้าที่ต้องการใช้

2) นำเครื่องมือ, สินค้าประเภททุน, เทคโนโลยี และวัตถุดิบมาผลิตเพื่อส่งออก ซึ่งได้ประโยชน์เพียงการจ้างงานระดับต่ำ แต่ก่อให้เกิดมลพิษ และครอบครัวล้มละลาย เพราะแย่งแรงงานจากชนบทมาสู่ภาคอุตสาหกรรม

3) ขยายฐานการผลิตสินค้าเกษตรโดยเพิ่มพื้นที่ใช้ปุ๋ยและสารเคมีมากขึ้นเพื่อให้ได้ปริมาณสูงขึ้น เพื่อให้มีผลผลิตเหลือส่งออก แต่เกิดผลร้ายด้านสิ่งแวดล้อม และต้องพึ่งพาดตลาดโลกซึ่งมีความผันผวน และถูกกีดกันหลายรูปแบบ

4) เพิ่มความรู้ และภูมิปัญญาเพื่อปรับปรุงสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรมต่าง ๆ ให้มีคุณภาพสูงขึ้น เพื่อให้ได้ราคาเพิ่มขึ้น วิธีนี้ต้องทำการค้นคว้าวิจัย และพัฒนาสินค้าเหล่านั้น ทำให้ต้องใช้แรงงานระดับมีความรู้มากขึ้น

5) ขยายการผลิตสินค้าเกษตรโดยเพิ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสามารถในการจัดการโดยใช้เทคโนโลยีเหมาะสม เพื่อให้เกษตรกรที่ยากจนจำนวนมากสามารถดำรงชีพได้ดีขึ้น ทั้งนี้รัฐบาล, องค์กรปกครองท้องถิ่น, สถาบันการศึกษา, สถาบันธุรกิจเอกชน, องค์กรนอกภาครัฐบาล ควรเข้ามามีส่วนช่วยเหลือบ้าง

ทางเลือก 3 อย่างแรกนั้นประเทศไทยได้นำมาใช้แล้วตลอดเวลา 30-40 ปีที่ผ่านมาซึ่งผลักดันให้เกิดเศรษฐกิจแบบพึ่งพาต่างประเทศมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยไม่สามารถแก้ไขความยากจนของประชาชนภาคเกษตรได้ โดยเฉพาะเมื่อภาคการเงิน การธนาคารดูดทรัพยากรชนบทมาเลี้ยงเมืองใหญ่ และภาคธุรกิจและบริการต่าง ๆ จนเกิดสภาพลวงตาว่าเศรษฐกิจพัฒนาได้รวดเร็วมาก

ดังนั้น ทางเลือกที่เหลืออยู่จึงน่าจะเป็นทางเลือกที่ดี กล่าวคือ

1) ดึงกำลังคนภาคที่มีความรู้ความสามารถสูงที่มีอยู่บ้างแล้วมาสู่กระบวนการผลิต เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสูงขึ้น มีราคาดีขึ้น จะช่วยเพิ่มพูนรายได้ของชาติ โดยไม่ต้องใช้ทรัพยากรมาก และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมมาก

2) ดึงกำลังคนภาคเกษตรจำนวนมาก (เกษตรกรที่ยากจนราว 12 ล้านคนจาก 18 ล้านคน) ให้ทำการเกษตรแบบใหม่ ให้มีผลผลิตผลสูงขึ้นเพียงพอแก่การบริโภค และมีเหลือจำหน่ายหารายได้เป็นวิธีขจัดความยากจน ลดภาระหนี้สิน

สร้างเสริมสุขภาพประชากร และรักษาเสถียรภาพของสถาบัน
ครอบครัว เพราะบุคคลในวัยทำงานไม่ต้องกระเสือกกระสน
ไปทำงานต่างจังหวัด ต่างประเทศจำนวนมาก

3) การพัฒนาอุตสาหกรรมตามแบบเดิมคงมีอยู่ต่อไป
ในอัตราเพิ่มที่เหมาะสม ไม่ท่วมเทจนเกินความต้องการ การดึง
กำลังออกจากชนบทจะลดลงบ้าง ผลเสียอื่น ๆ จะลดลง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามข้อ 4 และ 5 นี้ อาจเรียกว่า
ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจแบบความรู้สูงตั้ง ความรู้
ต่ำตันก็ได้ ซึ่งจะเกิดผลว่ากำลังคนระดับมีความรู้สูงประมาณ
6 ล้านคน (ครึ่งหนึ่งของผู้ทำงานนอกภาคเกษตร) ได้นำความรู้
มาปรับปรุงคุณภาพสินค้า และบริการ ส่วนเกษตรกรที่ยากจน
12 ล้านคนจาก 18 ล้านคน จะมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น
ถ้าให้ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยจะใช้
ทฤษฎีการเมืองสมัยใหม่มาช่วยสนับสนุน (ส่วนเกษตรกรที่
เหลือคงจะช่วยตัวเองได้ และพัฒนาตัวเองได้ต่อไป)

ถ้าประเทศไทยสามารถนำกำลังคนชั้นกลาง และ
ชั้นยากจนมาทำประโยชน์ได้เต็มที่ขึ้น ฐานะส่วนรวมของ
ประเทศก็จะดีขึ้นอย่างไม่มีข้อสงสัย

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว และการนำทฤษฎีการเมืองใหม่และหลัก
รัฐธรรมนูญใหม่มาสนับสนุนทฤษฎีใหม่เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับ
การดันเกษตรกรให้มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น

4. ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จากหนังสือคู่มือการดำเนินชีวิตสำหรับประชาชน
ปี 2541 และทฤษฎีใหม่ ซึ่งสำนักงานจัดการทรัพย์สิน
ส่วนพระองค์ และคณะจัดพิมพ์เมื่อมกราคม 2541 และแนวคิด
และทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ของสำนักงาน กปร., (2540, น.226-
245) สรุปได้ว่า ทฤษฎีใหม่เป็นทฤษฎีว่าด้วยการจัดระบบ
เศรษฐกิจของเกษตรกรรายย่อยให้มีฐานะความเป็นอยู่ และ
มีรายได้เพียงพอที่จะดำรงชีพอยู่ได้อย่างเป็นสุข หรือที่เรียกว่า
“ทฤษฎีเศรษฐกิจเพียงพอ”

ทฤษฎีนี้มี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่หนึ่ง เกษตรกรที่มีที่ดินน้อย (ประมาณ 15 ไร่)
ควรใช้ที่ดินทำนา 5 ไร่, ปลูกพืชไร่ และพืชสวน 5 ไร่,
ขุดสระน้ำลึก 4 เมตร 3 ไร่, เป็นที่อยู่อาศัย และอื่น ๆ 2 ไร่
ถ้าจัดที่ดิน และประกอบอาชีพเช่นนี้เกษตรกรจะอยู่ได้

ปัญหา คือ เงินที่จะใช้ลงทุนซึ่งต้องใช้ค่อนข้างสูง

จะต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอก (ทางราชการ,
ทางมูลนิธิ, และทางเอกชน) ส่วนค่าดำเนินการจะไม่เป็น
ภาระแก่เกษตรกร คือ สามารถช่วยตัวเองและดำเนินการไปได้
ขั้นที่สอง ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม หรือ
สหกรณ์ร่วมแรงใน

- (1) การผลิต (พันธุ์พืช, เตรียมดิน, ชลประทาน ฯลฯ)
- (2) การตลาด (ลานตากข้าว, ยุ้ง, เครื่องสีข้าว, การจำหน่ายผลผลิต)
- (3) การเป็นอยู่ (กะป็น้ำปลา, อาหาร, เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ)
- (4) สวัสดิการ (สาธารณสุข, เงินกู้)
- (5) การศึกษา (โรงเรียน, ศูนย์การศึกษา)
- (6) สังคม และศาสนา

ด้วยความร่วมมือของหน่วยราชการ, มูลนิธิ และ
เอกชน

ขั้นที่สาม ติดต่อยุติธรรมกับแหล่งเงิน (ธนาคาร) และ
กับแหล่งพลังงาน (บริษัทน้ำมัน) ตั้งและบริหารโรงสี (2) ตั้งและ
บริหารร้านสหกรณ์ (1, 3), ช่วยการลงทุน (1, 2), ช่วยพัฒนา
คุณภาพชีวิต (4, 5, 6)

ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกร และฝ่ายธนาคารกับบริษัท
จะได้รับประโยชน์

5. การประยุกต์ทฤษฎีการเมืองใหม่ และการบังคับใช้ รัฐธรรมนูญใหม่เพื่อสนับสนุนทฤษฎีเศรษฐกิจเพียงพอ

ก่อนอื่นขอสรุปว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พ.ศ. 2541 มีบทบัญญัติกำหนดภารกิจของรัฐบาลให้ทำหน้าที่
ช่วยเหลือ และบริการประชาชนหลายประการดังที่จะได้แจ้ง
ให้ทราบในแผนผังปฏิบัติการต่อไป

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญใหม่ยังสอดคล้อง หรือไม่ขัดแย้ง
กับทฤษฎีการเมืองใหม่ซึ่งเป็นทฤษฎีประชาธิปไตยเพื่อ
ประชาชน และสิ่งแวดล้อมยั่งยืน โดยมีสาระสำคัญที่รัฐจะต้อง
จัดบริการเพื่อประชาชนอย่างกว้างขวางทั่วถึง ให้พลเมืองมี
คุณภาพชีวิตที่ดีเท่าเทียมกันทั้งประเทศ ประชาชนหมู่นี้เหล่าใด
มีฐานะและโอกาสต่ำกว่า จะต้องเข้าไปช่วยเหลือเกื้อกูล
อุดหนุนผ่านองค์กรของรัฐ โดยเน้นการกระจายอำนาจให้
องค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นพิเศษ, นอกจากนี้รัฐบาลยังต้อง
สร้างจิตสำนึกในหมู่ประชาชนในภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้
ยื่นมือมาช่วยประชาชนกลุ่มที่มีฐานะต่ำกว่าอย่างกว้างขวาง

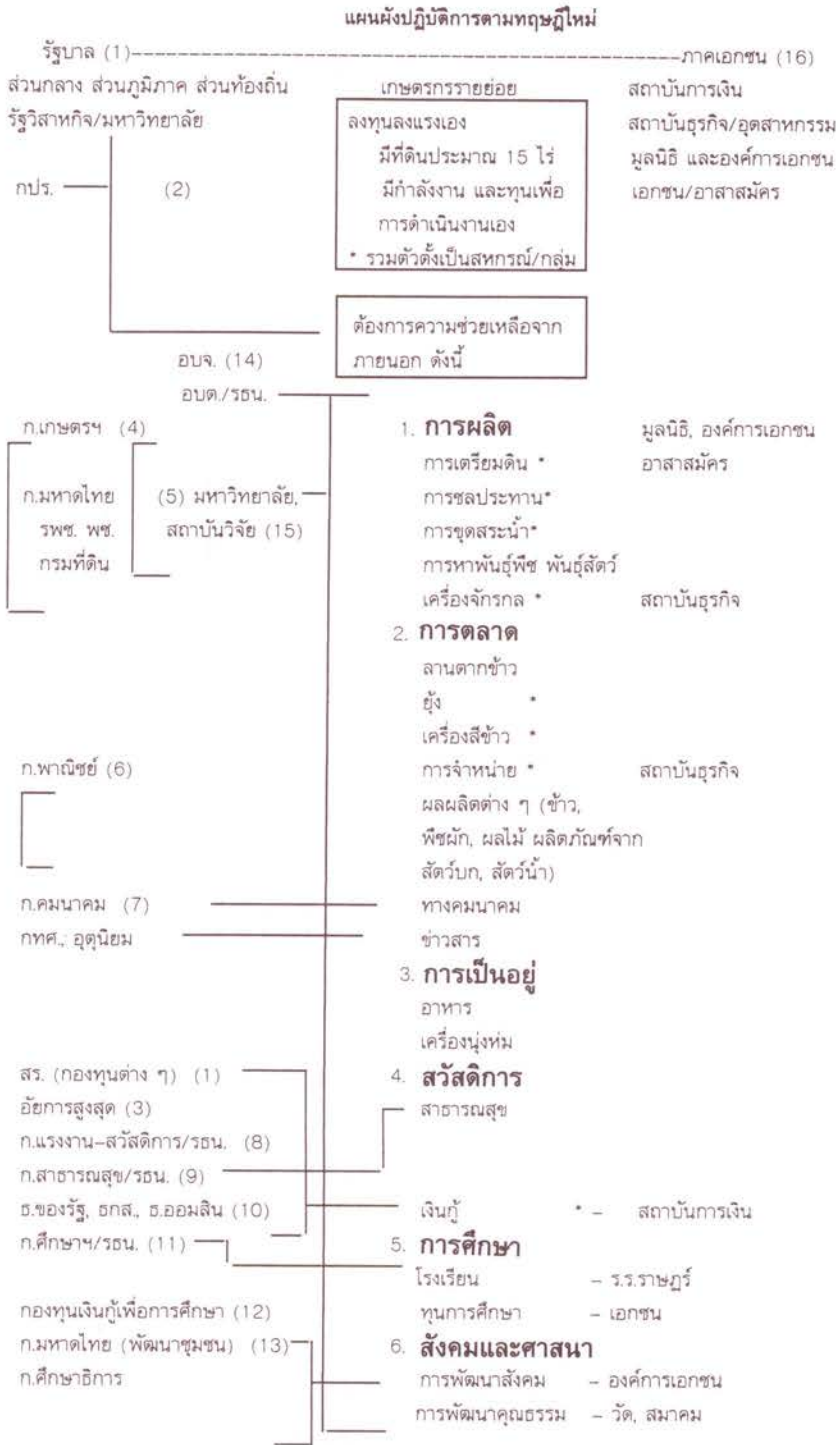

โดยมีสิ่งจูงใจต่าง ๆ ให้อำนาจ

ดังนั้นในภาพรวมทฤษฎีการเมืองใหม่ และรัฐธรรมนูญใหม่จึงมีเจตนารมณ์ และอุดมการณ์ตรงกับพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะทรงยกฐานะความเป็นอยู่

ของเกษตรกรรายย่อยให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

การประสานทฤษฎีการเมืองใหม่กับรัฐธรรมนูญใหม่ เพื่อช่วยสนับสนุนทฤษฎีใหม่ จะเสนอเป็นแผนผังปฏิบัติการดังนี้

คำอธิบายประกอบ

1) **รัฐบาลประชาธิปไตย** สมัยใหม่มีหน้าที่ส่งเสริมช่วยเหลือประชาชน และประสานงานในองค์กรต่าง ๆ ร่วมมือกันช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน ในลักษณะช่วยกันประคับประคองผู้ด้อยโอกาส ในกรณีนี้รัฐบาลต้องให้ราชการส่วนกลาง, ส่วนภูมิภาค, ส่วนท้องถิ่น, รัฐวิสาหกิจ รวมทั้งมหาวิทยาลัย เข้าช่วยเหลือเกษตรกรรายจนเต็มที่ และต้องประสานงานกับภาคเอกชนทั้งหมดให้ช่วยเหลือเช่นกัน ในกรณีหลังนี้รัฐบาลต้องให้สิ่งจูงใจ เช่น การลดภาษี, การให้เงินอุดหนุนต่าง ๆ อย่างกว้าง ซึ่งทำได้ตามทฤษฎีการเมืองใหม่

สำหรับกองทุนที่รัฐบาลตั้งไว้ช่วยเหลือเกษตรกรขณะนี้ มี 3 กองทุน คือ (1) กองทุนช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน พ.ศ. 2528, (2) กองทุนหมุนเวียนเพื่อปลดปล่อยหนี้สินเดิมของเกษตรกรและผู้ยากจน พ.ศ. 2533, (3) กองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนด้านหนี้สิน และที่ดิน พ.ศ. 2536

กองทุนทั้ง 3 นี้มีวงเงินรวมกันกว่า 1,000 ล้านบาท แต่เกษตรกรไม่ทราบวิธีการติดต่อขอความช่วยเหลือ อนึ่ง ยังมีคณะกรรมการที่รัฐบาลชุดต่าง ๆ ตั้งไว้เพื่อช่วยเหลือชาวนา, การจัดหาที่ทำกิน, การป้องกันการบุกรุกที่ดินสาธารณะ การแก้ปัญหาการเวนคืนที่ดิน หรือไล่ที่ทำกินอีกหลายชุดที่รัฐบาลควรชำระระบบเสียใหม่ และเพิ่มทุนหมุนเวียนให้มากขึ้น รวมทั้งควรหาทางปลดปล่อยหนี้สิน และการสูญเสียกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ ด้วย

2) **ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง**นี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่ม เช่นเดียวกับพระราชดำริอื่น ๆ โดยรัฐบาลได้ตั้งหน่วยประสานงานไว้คือ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร) จึงควรให้มีบทบาทเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับส่วนราชการ และมูลนิธิที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง โครงการที่ประชาชนได้รับประโยชน์มากมีหลายโครงการ เช่น โครงการผันหลวง และศูนย์การพัฒนาต่าง ๆ

3) **สำนักงานอัยการสูงสุด** ควรขยายงานด้านช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากไร้ที่ประสบปัญหาด้านกฎหมายต่าง ๆ ทั้งนี้จะต้องดำเนินการโดยรวดเร็วไม่ปล่อยให้ราษฎรเดือดร้อนจนต้องฆ่าตัวตาย อนึ่งควรวางกลไกวิธีการให้ศาลออกคำสั่งระงับการกระทำของรัฐ และเอกชน (Injunction) ให้มากขึ้นระหว่างที่ยังไม่มีการวินิจฉัยเด็ดขาด

นอกจากสำนักงานอัยการสูงสุด ก็มีคณะกรรมการเรื่องราวร้องทุกข์ ซึ่งจะพัฒนาเป็นศาลปกครอง และผู้ตรวจราชการแผ่นดินของรัฐสภาซึ่งกำลังจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญใหม่ ประชาชนก็จะได้รับความเป็นธรรมยิ่งขึ้น

4) **กระทรวงเกษตร และสหกรณ์การเกษตร** มีกรมและสำนักงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเกษตรกรทุกด้าน ซึ่งจะไม่ระบุในที่นี้ แต่จะต้องเน้นด้านการช่วยเหลือทางวิชาการ และวัสดุต่าง ๆ นอกจากนี้จะต้องส่งเสริมระบบสหกรณ์อย่างกว้างขวางทุกด้านของการเกษตร และธุรกิจการเกษตร เพราะลำพังเกษตรกรแต่ละรายคงช่วยตัวเองไม่ได้มาก จะต้องรวมกันเป็นสหกรณ์ หรือกลุ่มประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้ต้องจัดระบบบริหารสหกรณ์ให้ดี ให้สมาชิกมีวินัยและมีความรับผิดชอบ บรรดากิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เกษตรกรสามารถก่อตั้งเป็นสหกรณ์, ชมรม หรือกลุ่มได้ทั้งสิ้น (ดูรายการที่มี *)

5) **กระทรวงมหาดไทย** มีหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุข และการรักษาความสงบและพัฒนาท้องที่ต่าง ๆ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมมาก คือ กรมการปกครอง (ผ่านนายอำเภอ, กำนันผู้ใหญ่บ้าน) มีหน้าที่ทั่วไป, กรมที่ดิน เกี่ยวกับการรังวัด และออกเอกสารสิทธิ์มีโอกาสช่วยเหลือเกษตรกรที่ยากไร้และขาดความรู้ที่ถูกนายทุนเอาเปรียบจนเกิดหนี้สิน และสูญเสียที่ดินมาก, กรมพัฒนาชุมชน และสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทมีหน้าที่ช่วยพัฒนาชนบททุกด้าน โดยเฉพาะการสร้างทางชนบท, การขุดบ่อน้ำ, การขุดน้ำบาดาล ซึ่งจะช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากจนได้มาก

6) **กระทรวงพาณิชย์** อาจช่วยเหลือเกษตรกรด้านการตลาดได้มาก เพื่อให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายพืชผลผลิตต่าง ๆ ให้ได้ราคาดี ในปัจจุบันผู้ผลิตขายได้ราคาต่ำมาก แล้วพ่อค้าคนกลาง ผู้ขนส่ง ผู้นำไปขายในเมือง และต่างประเทศ นำไปขายในราคาสูงทำให้ผู้บริโภคเดือดร้อน กระทรวงพาณิชย์ควรมีมาตรการให้สินค้าถึงผู้บริโภคได้ในราคาเป็นธรรม

7) **กระทรวงคมนาคม** มีหน้าที่สำคัญที่จะให้พืชผลไปสู่ตลาดได้โดยสะดวก ซึ่งต้องจัดทำเส้นทางคมนาคม บนบก, น้ำ และอากาศให้ดีในลักษณะส่งเสริมเกษตรกร, กรมอุตุนิยมวิทยาต้องแจ้งข่าวภูมิอากาศให้เกษตรกรนำไปวางแผนการผลิต และจำหน่ายได้, องค์กรโทรศัพท์แห่งประเทศไทยต้องช่วยอำนวยความสะดวกให้เกษตรกรได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรได้โดยรวดเร็ว และประหยัดผ่านโทรศัพท์, โทรสาร อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ในทำนองเดียวกันสื่อต่าง ๆ ควรให้ข่าวสาร

ที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรมากขึ้น

กล่าวกันว่าที่เกษตรกรยากจน และล้าหลังเป็นเพราะขาดข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มาก

8) **กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม** จะมีภารกิจหนักในด้านการช่วยเหลือให้ประชาชนมีงานทำ มีรายได้ดี ได้รับการปฏิบัติโดยชอบธรรมจากนายจ้าง จะต้องพิจารณาการใช้แรงงานระหว่างภาคเกษตร-อุตสาหกรรม-ธุรกิจ และบริการให้เหมาะสม ไม่ทำลายเสถียรภาพประชากรและครอบครัว, ในขณะเดียวกัน รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้ดูแลสวัสดิการของพลเมืองประเภทต่าง ๆ อย่างกว้างขวางขึ้น จึงจะต้องพัฒนาระบบสวัสดิการให้แก่ชาวไร่ชาวนาด้วยนอกเหนือจากแรงงานภาคอุตสาหกรรม

นอกจากนี้ควรร่วมมือกับภาคเอกชน สร้างระบบแรงงานฝีมือสาขาต่าง ๆ ให้มีมาตรฐานสูงขึ้นจึงจะสร้างผลผลิตให้มีราคาสูง

9) **กระทรวงสาธารณสุข** มีหน้าที่ป้องกันรักษาบำบัดฟื้นฟูสุขภาพอนามัยประชาชน รวมทั้งดูแลด้านอาหาร และยา ประกอบกับรัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น จะต้องจัดวางระบบสวัสดิการด้านสุขภาพใหม่อีกหลายประการ

10) **สถาบันการเงินของรัฐ ทุกประเภท** ควรตั้งมา มีบทบาทในการช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อย นอกเหนือจากกองทุนในสำนักนายกรัฐมนตรีที่กล่าวแล้ว กลไกที่สำคัญ คือ ธนาคารกรุงไทย, ธนาคารออมสิน, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งคงจะต้องริเริ่มจัดบริการส่งเสริมการลงทุนเพื่อการผลิต, พัฒนาคุณภาพผลิตผล, การจำหน่ายให้มากขึ้น จะมองจากแง่การลงทุนเพื่อแสวงหากำไรอย่างเดียวไม่ได้

อนึ่ง รัฐบาลควรให้องค์การปกครองท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล จัดตั้งธนาคารออมสินท้องถิ่นได้ เพื่อระดมเงินทุน และส่งเสริมการลงทุนที่เหมาะสมแก่สภาพของแต่ละท้องถิ่น และมีสหธนาคารออมสินท้องถิ่นไว้ให้หาทุน และกู้เงินรายใหญ่

11) **กระทรวงศึกษาธิการ** มีภารกิจอันยิ่งใหญ่ตามรัฐธรรมนูญ ที่จะต้องให้การศึกษามีคุณภาพแก่ประชาชนถึง 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายใด ๆ โดยต้องจัดการศึกษาที่ให้ความรู้ในเนื้อหาสาระที่ทำให้ประชาชนนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง การจะทำให้เกษตรกรทำตามทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ถูกต้อง จนถึงขั้นประกอบอาชีพเกษตรกรรมผสมผสาน สามารถรวมตัวกันประกอบการจนมีรายได้เพียงพอ

เลี้ยงครอบครัว และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ย่อมหมายถึงว่าเกษตรกรจะต้องมีความรอบรู้หลายสาขาวิชา เช่น วิชาการเกษตรทุกสาขา (พืชผัก, สวนผลไม้, ปศุสัตว์, สัตว์ปีก, ปลา ฯลฯ) การบำรุงดิน, การเก็บรักษาใช้น้ำ, การรวมตัวกันเป็นสหกรณ์-กลุ่ม-ชมรมต่าง ๆ เพื่อลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มค่าผลผลิต, ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเกษตรระดับกลาง การลงทุน การก่อหนี้ และใช้หนี้ต่าง ๆ, และการเพิ่มคุณค่าให้แก่สินค้าผลผลิต เพื่อให้ได้ราคาสูงขึ้น ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะต้องบรรจุไว้เป็นหลักสูตรขั้นประถม และมีชมรมตอนต้นให้เกษตรกรผู้มีการศึกษาน้อยได้มีโอกาสรู้เรียน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน และต้องคำนึงถึงการผลิตบุคลากรชั้นสูงที่จะช่วยยกระดับเกษตรกรยากจนไปสู่เกษตรกรร่ำรวยได้ในอนาคต โดยใช้ความรู้และเทคโนโลยี ไม่ใช่เรียนเพื่อเอากระดาษปริญญาแล้วทำอะไรไม่เป็น

12) **กองทุนเงินกู้เพื่อการศึกษา** จะเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนก้อนใหญ่ ที่จะเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนจากครอบครัวที่ยากจนได้มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นสูงขึ้นไป ซึ่งกองทุนนี้ คือ กองทุนยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร และระดับการพัฒนาของชาติ ดังที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้วในตอนต้น ตราบใดที่พลเมืองยังมีความรู้ความชำนาญน้อย ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าไปไม่ได้เลย

13) **การพัฒนาสังคม และศาสนา ศิลปวัฒนธรรม** เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องพัฒนาให้แก่เกษตรกรรายย่อยควบคู่ไปกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของครอบครัว เพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และปูทางที่ก้าวต่อไปในสังคมชาติ สังคมนานาชาติ งานนี้เป็นภารกิจหลักของกรมการพัฒนาชุมชน และหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งควรจะต้องมอบหมายให้ อบต. และ อบจ. เป็นผู้ดำเนินการหลังจากที่ราชการส่วนภูมิภาคได้ริเริ่ม และการลงทุนทางสังคมไว้แล้ว ก็ควรให้ชุมชนดูแลต่อไป

14) **องค์การปกครองท้องถิ่น** ตามหลักทฤษฎีการเมืองใหม่ และตามรัฐธรรมนูญใหม่ รัฐบาลต้องกระจายอำนาจให้องค์การปกครองท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท และชุมชนขนาดย่อม ทั้งปวง จึงควรมีบทบาทอำนาจหน้าที่ที่จะให้บริการแก่ประชาชนได้ครบถ้วน โดยรัฐบาลมอบหมายงานให้, พัฒนาบุคลากรให้และให้ทรัพยากรไปดำเนินการให้มากที่สุด โดยรัฐบาลส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไม่ควรลงมือทำเอง เพราะจะไม่รู้ปัญหาในรายละเอียด, จะไม่เปิดโอกาสให้ใช้ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น และไม่เอื้อต่อการดูแลภาวะสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

องค์การหลักที่จะต้องมีการกิจนี้ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเกษตรกรรายย่อยอาศัยอยู่ อย่างไรก็ตามระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องปรับปรุงแก้ไขอีกมากจึงจะทำหน้าที่ที่กล่าวมาได้

15) มหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยต่าง ๆ จะต้องทุ่มเททำการวิจัยในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกรรายย่อยให้มากที่สุดทุกแง่มุม โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจการเกษตรของครอบครัวเกษตรกร, การลงทุนการผลิต, การเพิ่มคุณค่าสินค้า, การตลาด เป้าหมายของการวิจัย คือ หาทางลดต้นทุน, และเพิ่มค่าให้สินค้าและบริการของเกษตรกรผู้ยากจนเหล่านี้ ซึ่งมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยต่าง ๆ จะช่วยได้มากถ้ายอมรับหลักปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีเป้าหมายจะยกฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้อยู่ในระดับเพียงพอเสียก่อน ต่อไปเมื่อเกษตรกรมีฐานะดีขึ้นบ้างแล้ว ก็จะช่วยตนเองได้มากขึ้น อันจะดึงประเทศชาติให้ก้าวหน้าไป การศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ และอุตสาหกรรมขั้นสูงจึงไม่จำเป็นสำหรับประชาชนกลุ่มนี้ สิ่งที่สำคัญกว่ามาแต่เดิมในกรอบความคิดตะวันตก จึงแก้ไข ปัญหาของประเทศและชุมชนยากจนไม่ได้ กลับทำให้คนจนยิ่งจนลง

มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะสถาบันราชภัฏ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่มีภารกิจในการพัฒนาท้องถิ่นน่าจะช่วยได้มาก

16) ภาคเอกชน ในที่นี้รวมภาคธุรกิจอุตสาหกรรมเอกชนซึ่งแสวงหากำไร และด้านมูลนิธิ องค์การนอกภาครัฐราชการซึ่งไม่แสวงหากำไร รวมทั้งองค์การและบุคคลที่เสียสละทำงานอาสาสมัคร

ในแนวปรัชญาเศรษฐกิจเพียงพอสำหรับเกษตรกรรายย่อยนี้ ภาคเอกชนย่อมมีส่วนเข้ามาช่วยเหลือได้ทุกอย่าง แต่จะต้องสร้างจิตสำนึกว่าแม้แต่ภาคธุรกิจที่แสวงหากำไรก็ควรจะหากำไรในอัตราที่เหมาะสมไม่เอารัดเอาเปรียบขูดรีด และรัฐบาลก็ควรเข้าไปอุดหนุนต้นทุนการผลิตของภาคเอกชนประเภทนั้น เช่น จัดนิคมอุตสาหกรรม, ให้อุปเงินลงทุน, ลดภาษี หรือรัฐประกันการกู้ยืมของเอกชนเพื่อประกอบอุตสาหกรรมและธุรกิจการเกษตร ฯลฯ

ส่วนภาคเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร รัฐก็อาจให้การส่งเสริมและอุดหนุนด้วยประการต่าง ๆ เช่น ให้อุปเงินอุดหนุนทั่วไป, เงินทุนประเดิม, เงินอุดหนุนรายตัว, การให้ใช้สถานที่

ของทางราชการ, การให้ใช้สื่อมวลชนของรัฐ เพราะได้มีการวิเคราะห์แล้วว่าทุกอย่างที่รัฐบาลทำจะแพงกว่าภาคธุรกิจเอกชน และภาคเอกชนอาสาสมัครทำ เช่น การสอนนักเรียน, การฝึกอาชีพ, การพัฒนาฝีมือ, การรักษาพยาบาล, การส่งเสริมการตลาด ฯลฯ ซึ่งอาจจัดทำโดยโรงเรียนราษฎร์, สมาคม, มูลนิธิ วัด เป็นต้น โดยรัฐบาลควรตั้งงบประมาณงบกลางไว้ในสำนักนายกรัฐมนตรีให้มากขึ้น

สรุป ตามที่ได้บรรยายมาในตอนต้นได้แสดงให้เห็นภาพรวมในอนาคตของโลก ซึ่งจะทำให้เกิดทฤษฎีการเมืองใหม่เป็นประชาธิปไตยแบบเพื่อประชาชน และสิ่งแวดล้อมยั่งยืน, ต่อมาเมื่อพิจารณาถึงสภาพของประเทศไทยแล้ว ก็ได้เสนอทางเลือกและยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยเสนอให้เน้นการพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการของผลผลิตของไทยทุกด้าน และการพัฒนาฐานการครองชีพของเกษตรกร รายย่อยตามทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีพระราชดำริว่าตามทฤษฎีใหม่นี้เกษตรกรก็ต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกอีกหลายด้าน

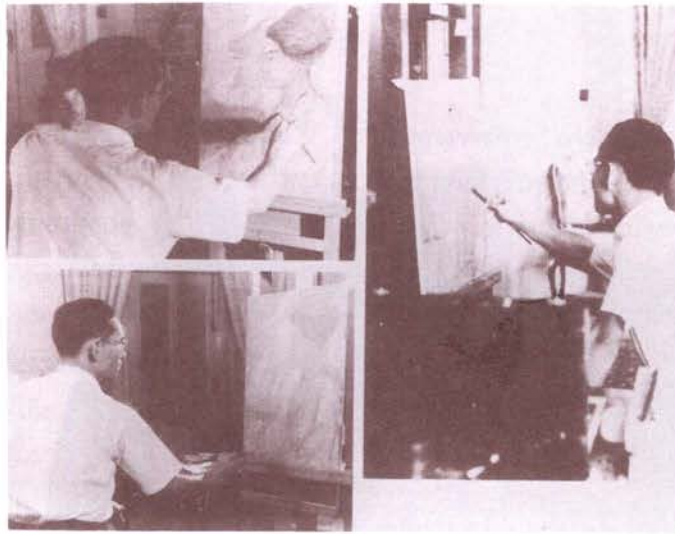
ดังนั้น ในตอนสุดท้ายจึงวิเคราะห์ว่ารัฐบาล และภาคเอกชนจะเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยเหล่านั้นในด้านใดบ้าง เกษตรกรรายย่อยซึ่งมีราว 12 ล้านคนจึงจะมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

ถ้าทำได้แม้เพียงกึ่งหนึ่งหรือหนึ่งในสี่ ชาวไทยก็จะมีความเป็นอยู่ดีขึ้นสมพระราชประสงค์

จิตรกรรมฝีพระหัตถ์ อัครศิลปิน

นิพนธ์ กวีกาญจน์

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ทรงงานจิตรกรรมอย่างจริงจังราวพุทธศักราช 2502 จนถึงพุทธศักราช 2510 ก็ได้ทรงเขียนภาพอีก เพราะมีพระราชกรณียกิจด้านอื่นที่ทรงต้องกระทำอีกมากมาย ถึงกระนั้นก็ตาม ตลอดระยะเวลา 8 ปี ที่ทรงงานจิตรกรรม มีภาพฝีพระหัตถ์ที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นประมาณ 107 ภาพ ซึ่งนับว่ามีจำนวนไม่น้อยทีเดียว ผลงานส่วนใหญ่ของพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานเข้าร่วมแสดงในงานศิลปกรรมแห่งชาติ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2506 และในปีต่อมาอีกหลายครั้ง ในปีพุทธศักราช 2508 มหาวิทยาลัยศิลปากรได้ทูลเกล้าฯถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาจิตรกรรม และในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ 200 ปี กรมศิลปากรได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้จัดนิทรรศการจิตรกรรมฝีพระหัตถ์ของพระองค์ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ มีจำนวน 47 ภาพ เพื่อให้ประชาชนเข้าชมระหว่างวันที่ 1 เมษายน จนถึง 30 เมษายน พุทธศักราช 2525 ในปีพ.ศ. 2529 คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้

ทูลเกล้าฯถวายพระราชสมัญญาว่าทรงเป็น “อัครศิลปิน” และในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ กรมศิลปากรได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “อัครศิลปิน” โดยจัดแสดงงานศิลปะฝีพระหัตถ์ทั้ง 5 สาขา คือ จิตรกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม ภาพถ่าย และดนตรี ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ระหว่างวันที่ 2 ธันวาคม พุทธศักราช 2530 ถึงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2531 นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ชาติไทย ที่มีการแสดงผลงานศิลปะของพระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียว ให้ประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ชื่นชมกันอย่างทั่วถึง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยในงานด้านจิตรกรรม ตั้งแต่ทรงพระเยาว์เมื่อครั้งที่ยังประทับอยู่ในประเทศสวีเดนแลนด์ (ประมาณปีพุทธศักราช 2480-2488) โดยทรงฝึกฝนเขียนภาพด้วยพระองค์เอง และทรงศึกษาจากตำราต่าง ๆ ที่ทรงซื้อด้วยพระองค์เองหรือมีผู้ทูลเกล้าฯถวาย เมื่อสนพระราชหฤทัยงานของศิลปินผู้ใดก็จะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมศิลปินผู้นั้นถึงห้องทำงาน เพื่อทรงพระราชปฏิสันถารและทอดพระเนตรวิธีการทำงานของ

เขาไม่ว่าจะเป็นกลวิธีการใช้สี กลวิธีการเขียน และทรงนำความรู้เหล่านั้นมาปรับปรุงงานของพระองค์ ให้เกิดความสมบูรณ์ตามแนวทางเฉพาะของพระองค์เอง มิได้ลอกเลียนแบบงานเหล่านั้นแต่อย่างใด

เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์ พระองค์เริ่มเขียนภาพอย่างจริงจัง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญศิลปินไทยเข้าเฝ้าร่วมสังสรรค์เป็นครั้งคราว โปรดเกล้าฯ พระราชทานเลี้ยงอาหารบ้าง ร่วมเขียนภาพบ้าง บรรดาศิลปินอาวุโสที่มีชื่อเสียงของไทย ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท เพื่อร่วมปฏิสนธิ์การตลอดจนถวายคำปรึกษาแก่พระองค์ ในช่วงระยะเวลาระหว่างที่พระองค์สนพระราชหฤทัยให้เข้าเฝ้าเป็นการส่วนพระองค์ ในระยะนั้นมีอาจารย์เหม เวชกร อาจารย์เขียน ยิ้มศิริ อาจารย์จำรัส เกียรติก้อง อาจารย์เพ็ญ หรือพิทักษ์ (เสียชีวิตไปหมดแล้ว) อาจารย์ไพฑูริย์ เมืองสมบูรณ์ อาจารย์จุลทรรศน์ พยายามานนท์ อาจารย์เฉลิม นาครีรักษ์ อาจารย์อวบ สาณเสน อาจารย์พิริยะ ไกรฤกษ์

เวลาในการเขียนภาพทรงใช้เวลาว่างจากพระราชกรณียกิจในตอนค่ำ หรือตอนกลางคืน ทรงใช้สีน้ำมันเขียนลงบนผ้าใบตามที่ศิลปินนิยมกัน คราวที่เสด็จฯ ประเทศสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) เป็นการส่วนพระองค์ ทรงเสด็จเยี่ยมสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารขณะประทับเพื่อทรงศึกษาที่โรงเรียนคิงส์มีด เมืองซีฟอร์ด แคว้นวิลเชกส์ พุทธศักราช 2509 ทรงซื้อหนังสือศิลปะ สี และอุปกรณ์ต่าง ๆ กลับมา เพื่อทรงงานเขียนภาพเป็นจำนวนมาก

ลักษณะงานจิตรกรรมมีพระหัตถ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ

1. ลักษณะลัทธิเหมือนจริง (REALISM)
2. ลักษณะลัทธิสำแดงพลังอารมณ์ (EXPRESSIONISM)
3. ลักษณะลัทธินามธรรม (ABSTRACT ART)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่งเกี่ยวกับการเขียนภาพของพระองค์ว่า ทรงวาดขึ้นเอง มิได้ทรงปล่อยให้ เป็นแบบหรือลัทธิใดโดยเฉพาะ แต่ทรงวาดอย่างนักวาดสมัครเล่นคือทรงวาดตามที่พระราชหฤทัยนึกจะวาด ไม่ได้คำนึงถึงทฤษฎี หรือกฎเกณฑ์อันใด ผลงานของพระองค์ ท่านมาจากจินตนาการของพระองค์เอง

งานลักษณะเหมือนจริงส่วนใหญ่จะเป็นภาพพระบรมสาทิสลักษณ์ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และ

ทูลกระหม่อมทุกพระองค์ นอกจากนี้ยังมีภาพพระบรมสาทิสลักษณ์พระราชบิดา และภาพ ม.ล.บัว กิติยากร รวมทั้งภาพทิวทัศน์หุ่นนิ่ง ซึ่งเป็นผลงานในระยะแรก ๆ ของพระองค์ ภาพเหล่านี้มีความกลมกลืนของสีที่ระบายและเกลี่ยอย่างนุ่มนวล แม้จะทรงใช้สีสดใสในบางภาพ ก็ควบคุมวรรณะของสีมิให้โดดเด่นจนเกินไป โดยใช้สีคู่ตรงข้ามในบางส่วนของภาพ หรือนำมาผสมเข้าด้วยกันเล็กน้อย ช่วยให้ภาพมีบรรยากาศชวนฝัน ในระยะหลังปรากฏรอยแปรงมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงความชำนาญและกล้าหาญ ทำให้แบบอย่างของงานเริ่มเปลี่ยนแปลงไป

งานลักษณะสำแดงพลังอารมณ์ งานในช่วงนี้แสดงให้เห็นถึงการแสดงออกจากส่วนลึกของพระราชหฤทัยโดยตรง มิได้ทรงสนพระทัยความสวยงามหรือเหมือนจริง เช่น ในงานช่วงแรก ๆ ทรงสร้างรูปทรงที่บิดเบี้ยวอย่างอิสระ ใช้สีสดใส โดยเฉพาะสีที่มีวรรณะร้อน รุนแรง เนื้อหาของงานยังปรากฏเป็นเรื่องราวของอารมณ์มนุษย์ ซึ่งมีใบหน้า ดวงตา แสดงอารมณ์อ่อนไหว ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา บางชิ้นแสดงการเคลื่อนไหว โดยทรงสร้างภาพซ้อนกันคล้ายกับงานลัทธิอนาคตนิยม (FUTURISM) อีกด้วย

งานในระยะหลังเป็นงานที่พัฒนามาจากลัทธิสำแดงพลังอารมณ์ ซึ่งเป็นการแสดงออกของอารมณ์และความรู้สึก ล้วน ๆ ที่อิสระ งานปราศจากรูปทรงและเรื่องราวใด ๆ แต่จะแฝงไว้ด้วยรอยแปรงและสี ที่แสดงทิศทาง พื้นผิว บริเวณว่างที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกันไม่สิ้นสุด พระองค์นิยมใช้เส้นโค้งกววนหมุนเวียนไปมา มากกว่าที่จะใช้เส้นตรงที่ตัดกันรุนแรง แม้จะใช้สีที่สดใส แต่สีกระจายครอบคลุมพื้นที่ร่วมกับสีอื่น ๆ ทั้งภาพทำให้เห็นถึงความนุ่มนวลของสีที่เกิดจากรอยแปรงที่ป้ายเป็นหย่อม ๆ อย่างอิสระ กลายเป็นงานลักษณะนามธรรมที่สมบูรณ์

จิตรกรรมมีพระหัตถ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพความเป็นศิลปินโดยแท้ แม้จะทรงยุติการเขียนภาพตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2510 ผลงานจิตรกรรมของพระองค์ก็ยังคงเป็นตัวอย่างที่ดีของงานจิตรกรรมที่มีการพัฒนาต่อเนื่องอย่างสมบูรณ์ แสดงถึงความก้าวหน้าในการสร้างสรรค์งานศิลปะสมัยใหม่ที่สอดคล้องกับความเป็นสากลร่วมสมัยเป็นอย่างดี

ภาพและเอกสารประกอบการเขียน

หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว "อัครศิลปิน" กรมศิลปากรจัดพิมพ์ พิมพ์ที่ ป. สัมพันธ์พาณิชย์ 2530

๑

- ๑. "สมเด็จพระราชบิดา" ๒๕๐๔
 สีนํ้ามันบนผ้าใบ ๓๘.๕ x ๒๘.๕ ซม.
- ๒. "สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ"
 สีนํ้ามันบนผ้าใบ ๗๔ x ๕๙.๕ ซม.
- ๓. "สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ" ๒๕๐๗
 สีนํ้ามันบนผ้าใบ ๘๓ x ๖๘ ซม.
- ๔. "สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ" ๒๕๐๔
 สีนํ้ามันบนผ้าใบ ๑๑๖ x ๘๕ ซม.
- ๕. "ม.ล. บัว กิติยากร" ๒๕๐๔
 สีนํ้ามันบนผ้าใบ ๓๕.๕ x ๒๓.๕ ซม.
- ๖. "ครอบครัว" ๒๕๐๗
 สีนํ้ามันบนผ้าใบ ๔๐.๕ x ๖๐ ซม.

๒

๓

๔

๕

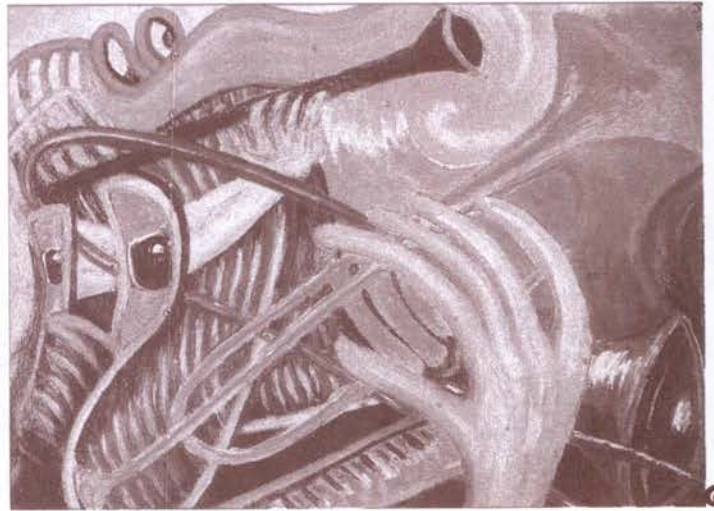
๗

๘

๙

๑๐

๑๑

- ๗. "ไม่ปรากฏชื่อ" ๒๕๐๓
สีน้ำมันบนผ้าใบ ๕๐ x ๓๙ ซม.
- ๘. "ไปตลาด" ๒๕๐๔
สีน้ำมันบนผ้าใบ ๔๙ x ๔๙ ซม.
- ๙. "ไม่ปรากฏชื่อ" ๒๕๐๖
สีน้ำมันบนผ้าใบ ๕๑.๕ x ๓๗.๕ ซม.
- ๑๐. "ไม่ปรากฏชื่อ" ๒๕๐๖
สีน้ำมันบนผ้าใบ ๔๕ x ๖๐ ซม.
- ๑๑. "ตอสู" ๒๕๐๖
สีน้ำมันบนผ้าใบ ๖๐.๕ x ๔๕.๕ ซม.

๑๒

๑๓

๑๔

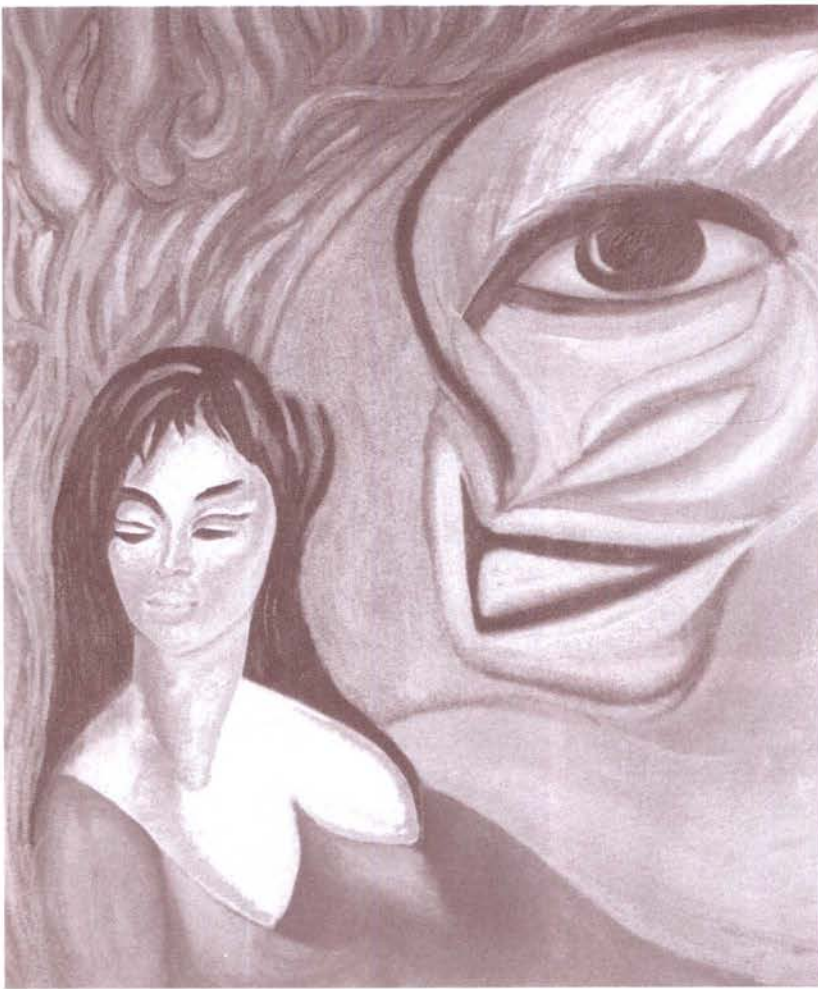
๑๕

๑๖

- ๑๒. "ไม่ปรากฏชื่อ" ๒๕๐๖ สีน้ำมันบนผ้าใบ ๔๕ x ๖๐ ซม.
- ๑๓. "ไม่ปรากฏชื่อ" สีน้ำมันบนผ้าใบ ๕๙.๕ x ๔๔ ซม.
- ๑๔. "บุคคลิกซ้อน" สีน้ำมันบนผ้าใบ ๘๒ x ๖๗ ซม.
- ๑๕. "ไม่ปรากฏชื่อ" ๒๕๐๕ สีน้ำมันบนผ้าใบ ๒๗.๕ x ๑๙.๕ ซม.
- ๑๖. "ดิน น้ำ ลม ไฟ" สีน้ำมันบนผ้าใบ ๗๑.๕ x ๕๖ ซม.

๑๗. "ไม่ปรากฏชื่อ"

สีน้ำมันบนผ้าใบ ๗๕ x ๖๕ ซม.

๑๘. "ไม่ปรากฏชื่อ" ๒๕๐๗

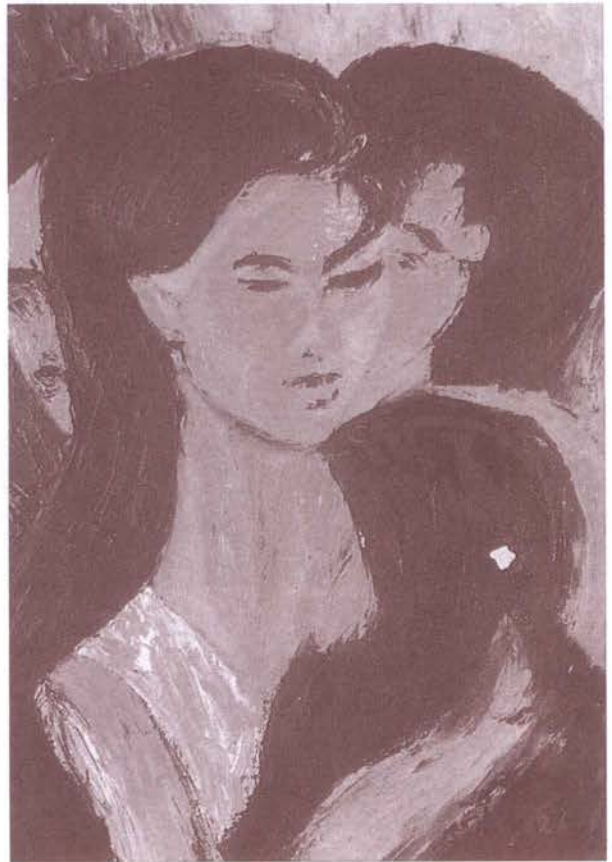
สีน้ำมันบนผ้าใบ

๖๕.๕ x ๔๔.๕ ซม.

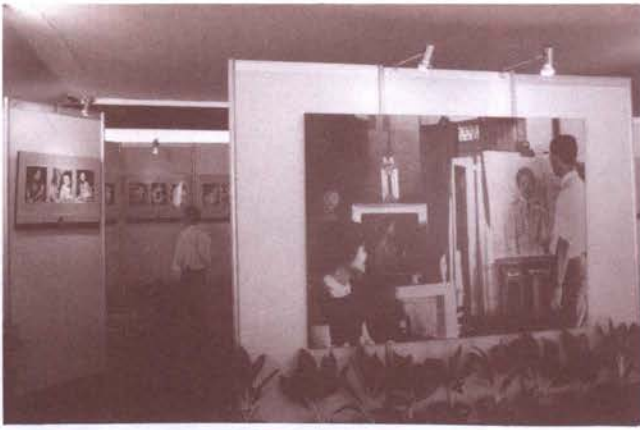
๑๙. "ไม่ปรากฏชื่อ" ๒๕๐๙

สีน้ำมันบนผ้าใบ

๕๙.๕ x ๔๔.๕ ซม.

ภาพถ่ายจากนิทรรศการ
พระผู้ทรงเป็นครูของแผ่นดินของ สรภ.
จัดโดย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
เรื่อง ครุศิลปกรรมของแผ่นดิน
ณ สวนอัมพร กรุงเทพมหานคร
8 กพ. - 2 มีค. 2542

ภาพ / ผศ.โอภาส ศรีสะอาด

พระธรรมราชา พระพุทธรังษโรฬพระพุทธรักษา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิภาวี วิโรจน์พันธุ์

**รุ่งอรุณเบิกฟ้า แสงสาดส่องจากดวงสุริยะกระทบ
พรราวแก้วระยิบระยับ ทอทาบสีทองทาของช่อฟ้า ไบระกา
ทางหงส์ สว่างไสวไปทั่วเขตคามประเทศไทย ที่สถิตอันมั่นคง
และแผไพศาลของบวรพุทธศาสนามาช้านาน**

การที่พระพุทธศาสนายังคงความเอกอุตมเรืองรองอยู่
ในประเทศไทยได้นั้น ก็ด้วยแสงแห่งพระบารมีจากองค์
พระมหากษัตริย์ไทย องค์ศาสนูปถัมภก ผู้จรรโลงสถาบัน
พระพุทธศาสนาสืบต่อกันมาทุกพระราชวงศ์ ตราบจนในรัชสมัย
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
พระผู้ทรงเป็นธรรมราชาพระองค์หนึ่งแห่งพระราชวงศ์จักรี
ก็ได้ทรงบำเพ็ญพระองค์เป็นพุทธมามกะและองค์ศาสนูปถัมภก
ผู้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาทั่วทั้งพระราชอาณาจักรมา
โดยตลอด

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้ชื่อว่าเป็น
“นครแห่งวัด” มาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีก็เป็นอีก
จังหวัดหนึ่งซึ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวเสด็จมาบำเพ็ญพระราชกุศล ณ วัดต่าง ๆ
หลายครั้ง แม้การเสด็จพระราชดำเนินมาจะเป็นเวลาที่
ล่วงเลยมานานแล้วก็ตาม แต่ยังคงแจ่มชัดอยู่ในความทรงจำ
ของผู้ที่ได้มีโอกาสเข้าเฝ้ารับเสด็จเสมอมา

พระอุโบสถวัดสุวรรณดาราราม

วัดที่สมควรกล่าวถึงเป็นปฐมในการประกอบพระราช
กรณียกิจทางด้านพระพุทธศาสนาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
คือ “วัดสุวรรณดาราราม” ซึ่งตั้งอยู่ ณ ตำบลหอรัตนไชย
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจาก
วัดนี้มีความผูกพันกับพระราชวงศ์จักรี ในฐานะวัดประจำ
พระราชวงศ์ที่พระบรมมหาราชวังของพระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสร้างไว้ตั้งแต่ครั้งแผ่นดิน
พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศแห่งกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อ “วัดทอง”
ซึ่งต่อมาก็ถูกเผาทำลายไปพร้อมกับกรุงศรีอยุธยา จนกระทั่ง
องค์ปฐมบรมกษัตริย์แห่งพระราชวงศ์จักรีเถลิงถวัลยราชสมบัติ
จึงทรงสถาปนาวัดแห่งนี้ขึ้นใหม่ พระราชทานนามใหม่ว่า
“วัดสุวรรณดาราราม” เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก
ชนิดราชวรวิหาร

การที่วัดแห่งนี้เป็นวัดประจำพระราชวงศ์ พระมหา
กษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์แทบทุกพระองค์จึงต่างทรง
ทำนุบำรุง และปฏิสังขรณ์วัดมาโดยตลอด (จะมีก็เพียงแต่ใน
รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาล
ที่ 8 เท่านั้น ที่ไม่ปรากฏว่าได้มีการสร้างหรือปฏิสังขรณ์
พระอารามนี้ เนื่องจากเป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง)

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้

โปรดให้ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถเมื่อปี พ.ศ. 2507 และได้เสด็จพระราชดำเนินทรงยกช่อฟ้าพระอุโบสถเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2511

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินพระราชกุศลบำรุงพระสงฆ์วัดสุวรรณดารารามปีละ 100,000 บาท นอกเหนือจากเงินบำเพ็ญพระราชกุศลในการทอดกฐินหลวงทุกปีตามพระราชประเพณี ทั้งยังเคยเสด็จพระราชดำเนินมาเป็นการส่วนพระองค์ในการถวายภัตตาหารเพลแด่บรรดาพระภิกษุสงฆ์ที่วัดอีกด้วย

การบำเพ็ญพระราชกุศล ณ วัดสุวรรณดารารามเป็นพระราชประเพณีประจำพระราชวงศ์ ที่แสดงถึงสัมพันธภาพที่มีรากฐานอันแน่นแฟ้นและยั่งยืน ระหว่างพระพุทธศาสนา กับสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยได้เป็นอย่างดี

วัดที่เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรวิหาร ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอีกวัดหนึ่ง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเคยเสด็จพระราชดำเนินมาบำเพ็ญพระราชกุศล คือ **“วัดนิเวศธรรมประวัติ”** ตั้งอยู่ ณ เกาะลอย ตำบลบ้านเลน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาขึ้น

เมื่อปี พ.ศ. 2421 จึงได้รับพระราชทานกฐินหลวงทุกปี ในปี พ.ศ. 2508 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินมาถวายผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เอง พระเทพญาณไตรโลกจารย์ เจ้าอาวาสวัดนิเวศธรรมประวัติเล่าว่า **“ในวันนั้นพสกนิกรมารอเข้าเฝ้ารับเสด็จเป็นจำนวนมาก ทางวัดก็ได้เตรียมชะลอมตั้งไว้เรียงรายระหว่างทางที่จะเสด็จพระราชดำเนินผ่านหน้าพระอุโบสถ เพื่อให้ชาวบ้านได้นำ สิ่งของมาถวายใส่ชะลอม ซึ่งชาวบ้านก็ได้นำผลไม้มาไม่น้อยหน้า ชุนน มะละกอ พระองค์ก็ทรงเก็บชะลอมจากชาวบ้านคนแรกที่ถวาย ส่วนชะลอมถัด ๆ ไป ก็มีเสนาอำมาตย์มาเก็บไป แล้วก็พระราชทานให้กับทางวัด”**

เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาวัดนี้ขึ้นนั้น ได้มีพระราชดำริตั้งปรากฏในแผ่นศิลาจารึก ซึ่งอยู่ในพระอุโบสถตอนหนึ่งว่า **“จะทรงบูชาพระพุทธศาสนาด้วยของแปลกประหลาด และเพื่อให้อาณาประชาราษฎร์ทั้งปวงชมเล่นเป็นของประหลาด ไม่เคยมีในพระอารามอื่น แลเป็นของมั่นคงถาวร”** ซึ่งก็เป็นไปตามพระราชประสงค์ เนื่องจากตราบจนทุกวันนี้ วัดนิเวศธรรมประวัติยังคงเป็นวัดในพระพุทธศาสนาแห่งเดียวในประเทศไทย

ที่สร้างด้วยสถาปัตยกรรมโกธิคตามแบบตะวันตก ซึ่งได้สร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยวตลอดมา

แต่ยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่ก่อสร้างขึ้นในรัชกาลปัจจุบันแล้วได้กลายมาเป็นส่วนเสริม “ความแปลก” และเป็นเอกลักษณ์ของวัดนิเวศธรรมประวัติ ก็คือกระเช้าข้ามคลองบางปะอิน กระเช้านี้เกิดขึ้นจากดำริของพระเทพญาณไตรโลกาจารย์ เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ที่จะให้การข้ามฝั่งจากพระราชวังบางปะอินมายังเกาะลอยที่ตั้งของวัดเป็นไปโดยสะดวกยิ่งขึ้น จึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตในการก่อสร้างกระเช้าหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาถวายผ้าพระกฐินแล้ว โดยได้ดำเนินการขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตไปสองครั้ง แต่ไม่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตเนื่องจากขาดแบบแปลน และหลักการที่เป็นรูปธรรมชัดเจน จนกระทั่งขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเป็นครั้งที่สาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดพระราชทานช่างประจำพระราชสำนัก คือ หม่อมราชวงศ์มิตราภรณ์ เกษมศรี มาดำเนินการออกแบบ และควบคุมการก่อสร้างจนแล้วเสร็จ สามารถใช้การได้เป็นอย่างดี และปลอดภัยมาตลอดการใช้งานมาเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว นับเป็นพาหนะที่ยังความเจริญให้แก่วัดในฐานะที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเลื่องชื่อแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในศิลปกรรมไทยโบราณและวิชาชีพของคนไทยเชิงหัตถศิลป์ เมื่อพระองค์ได้ทรงทราบจากนายภาวาส บุนนาค รองราชเลขาธิการว่าพระครูพิพิธวิหารการ (เทียม สิริปัญญา) เจ้าอาวาส “วัดกษัตริราศวรวิหาร” ซึ่งตั้งอยู่ ณ ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรี

อยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ท่านเป็นช่างศิลปะไทย ทั้งช่างเขียน ช่างแกะสลัก ช่างก่อสร้าง ช่างปูน ช่างไม้ และช่างตกแต่งประดับ จึงทรงมีพระราชดำริที่จะให้วัดแห่งนี้ เป็นโรงเรียนสอนวิชาช่างสิบหมู่ โดยอาราธนาพระภิกษุ และให้ครูที่มีฝีมือทางช่างช่วยฝึกฝนวิชาช่างแก่ราษฎรผู้ใหญ่ ให้มีอาชีพทำกินที่ถาวร ทั้งยังเป็น การอนุรักษ์ศิลปะประจำชาติมิให้สูญหายไป โดยพระองค์ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อเป็นทุนในการก่อสร้างเบื้องต้นเป็นเงินจำนวน 65,000 บาท และพระราชทานนามว่า “โรงเรียนอธिरาชศิลปาคาร” และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2519

น่าเสียดายที่การเรียนการสอนวิชาช่างสิบหมู่ดำเนินไปได้ไม่นานนัก เนื่องจากพระครูพิพิธวิหารการได้มรณภาพลง จึงขาดผู้ดำเนินการต่อ ปัจจุบันได้มีการบูรณะตัวอาคาร และจัดตั้งเป็นองค์การการกุศลชื่อ “ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต” ซึ่งก็ยังคงประโยชน์ให้แก่ประชาชนต่อมาได้เช่นกัน

นอกจากพระครูพิพิธวิหารการจะเป็นช่างศิลปะไทยที่มีฝีมือแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงเลื่อมใสพระครูพิพิธวิหารการหรือหลวงปู่เทียมในด้านวิทยาคม อันเนื่องมาจากท่านได้ไปจำพรรษา ณ วัดต่าง ๆ เพื่อศึกษาวิทยาคม โดยเฉพาะตำรับพิชัยสงคราม และตำรับมหาระงับแบบพิศดาร ดันตำรับเดิม วัดประดู่ทรงธรรม และปฏิบัติกรรมฐาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมักทรงอาราธนาให้ไปปลุกเสกวัตถุมงคลอยู่เนือง ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดบวรนิเวศวิหาร พระครูพิพิธวิหารการ (สำรวย วิฑิตบุญ) เจ้าอาวาส องค์ปัจจุบันได้เล่าว่า “ครั้งหนึ่งที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะทรงเท

เสด็จที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทาน
ให้กับวัดกษัตราธิราชวรวิหาร

ทองหล่อพระพุทธรูปนันทราช ญ วัดบวรนิเวศวิหาร ก็โปรด
ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินนำภูมิภาคามนิมนต์หลวงปู่เทียมน ไปปลุกเสก
พระองค์ได้รับสั่งถามว่ามีวัตถุมงคลที่“ป็นยังไม่ออก” บ้างหรือไม่
หลวงปู่เทียมนตอบว่า คงจะหายาก มีแต่แคล้วคลาดทางอาวุธ
ก็พอจะทำได้ ผู้ที่ทำได้ต้องเจตน์จริง ๆ”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จมาเยี่ยมหลวงปู่
เทียมนหลายครั้ง ในการเสด็จเยี่ยมนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวรับสั่งให้ทางวัดดูแลศิลปวัตถุอันเก่าแก่ของวัดให้ดี โดย
เฉพาะอย่างยิ่งฐานชุกชีของพระประธานในพระอุโบสถ ซึ่ง
มีลักษณะเป็นพระแท่นสิงหาสน์รองรับรัตนบัลลังก์ประดับด้วย
ครุฑยุคนาคเรียงรายรอบสองชั้น

รวมทั้งเสด็จที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัวพระราชทานให้วัด ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมี
พระราชดำริจะนำไปเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์แต่เมื่อทรงทราบ
ว่าทางวัดใช้เป็นธรรมาสน์สำหรับพระสงฆ์ลงปาฏิโมกข์
จึงรับสั่งให้ทางวัดรักษาไว้ ปัจจุบันเสด็จดังกล่าวก็ได้รับการ
ปิดทองใหม่อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และสวยงาม

เหตุการณ์ที่ทำให้ทางวัดกษัตราธิราชวรวิหาร และ
ชาวอยุธยาจดจำในพระมหากษัตริย์คุณก็คือ พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์
อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธีเททอง
หล่อพระพุทธรูปจำลอง และยกข้อฟ้าพระวิหารคู่ เมื่อวันที่
19 กรกฎาคม พ.ศ. 2519

พลับพลาที่ประทับเมื่อครั้งเสด็จถวายผ้าพระกฐิน
ณ วัดเจ้าเจ็ดใน และวัดเจ้าเจ็ดนอก

พระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงบำเพ็ญ ณ วัดกษัตราธิราชวรวิหารนี้ แสดงให้เห็นว่าทรง
ตระหนักว่าวัดเป็นแหล่งรวมของศิลปวิทยาการ และงาน
ศิลปกรรม ก็เป็นอีกแง่มุมหนึ่งในการฟื้นฟู และทำนุบำรุง
พระศาสนาให้ดำรงบทบาทของสถาบันที่ผดุงสังคมไทยสืบไป

การเสด็จมาบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน
ณ “วัดเจ้าเจ็ดใน” และ “วัดเจ้าเจ็ดนอก” ซึ่งตั้งอยู่ริมคลอง
เจ้าเจ็ด ตำบลเจ้าเจ็ด อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2505 ก็เป็นอีกโอกาสหนึ่งที่
ทำให้ชาวบ้านอยุธยาได้มีโอกาสชื่นชมพระบารมีของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรม
ราชินีนาถ พร้อมทั้งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้า
อุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี

พระครูเสนาคณานุรักษ์ เจ้าอาวาสวัดเจ้าเจ็ดในได้เล่า
ถึงการบำเพ็ญพระราชกุศลในครั้งนั้นว่า “พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชปรารภว่าจะเสด็จถวายผ้าพระกฐิน
ณ วัดที่ตั้งอยู่ริมลำคลองที่ผ่านไปทางจังหวัดสุพรรณบุรี
นายฟุ้ง ศรีวิจารณ์ อธิบดีกรมศาสนาในขณะนั้นจึงได้
รวบรวมรายชื่อวัดที่อยู่ในเส้นทางดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็น
วัดบางนมโค วัดบ้านแพน วัดกระโคงทอง รวมทั้งวัดเจ้าเจ็ด
ในและวัดเจ้าเจ็ดนอก ที่ทรงเลือกวัดเจ้าเจ็ดในและเจ้าเจ็ดนอก
ก็เพราะมีคำว่า ‘เจ้า’ เป็นชื่อวัด”

ในวันที่เสด็จพระราชดำเนินมานั้นเป็นช่วงน้ำท่วม
สูงมาก พระองค์จึงเสด็จพระราชดำเนินมาทางชลมารค
ทางจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ให้เงินทางวัดมาสร้าง
พลับพลาที่ประทับ ซึ่งได้รับการบูรณะให้อยู่ในสภาพดี

มาจนถึงทุกวันนี้ และได้ชื่อว่า “พลับพลาใจสมาน”

พระครูเสนาคณานุรักษ์ ได้เล่าถึงบรรยากาศในวันอันเป็นมหามงคลนั้นอีกว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จมาถึงวัดเวลาสิบนาฬิกา มีประชาชนมาลอยเรือรับเสด็จเป็นจำนวนมาก หลังจากถวายผ้าพระกฐินแล้ว พระองค์ได้เสด็จมาประทับที่พลับพลาเพื่อเสวยพระกระยาหาร ทางวัดได้จัดให้มีอาหารพื้นบ้านลอยเรือล้อมพลับพลา แล้วแต่จะโปรดให้นำขึ้นทูลเกล้าฯถวาย นอกจากนี้ยังมีการแสดงหน้าที่ประทับได้แก่ การเล่นเพลงเรือ การแต่งเรือพาย โดยให้ประชาชนในเรือพายแต่ละลำแต่งกายชุดสีเดียวกันพร้อมกับเห่เรือไปด้วย และจนทุกวันนี้ ทางวัดเจ้าเจ็ดในยังถือเอาวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 12 ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเสด็จพระราชดำเนินมาถวายผ้าพระกฐินเป็นวันจัดงานเฉลิมฉลองประจำปีของวัด โดยจัดให้มีการแสดงเจกเช่นเมื่อ 37 ปีก่อนคือ มีการเล่นเพลงเรือและการแต่งเรือพายด้วย”

สิ่งที่ทางวัดเจ้าเจ็ดในได้รับพระราชทานในฐานะที่เป็นวัดที่เคยได้รับพระราชทานผ้าพระกฐินก็คือ ตราพระปรมาภิไธยย่อ ภ.ป.ร. ประดิษฐานไว้ ณ หน้าบันพระอุโบสถ เมื่อปี พ.ศ. 2528 และตรากาญจนาภิเษก ประดิษฐานไว้ ณ หน้าบันหอสวดมนต์ เมื่อปี พ.ศ. 2539

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ทรงเป็นพระผู้ให้ ให้ทุกสิ่ง ให้ทุกอย่าง อันจะนำไปสู่ความสงบสุขในหมู่พสกนิกรชาวไทย การที่ทรงเป็นองค์ศาสนูปถัมภกในพระพุทธศาสนา สถาปนาอันเป็นที่พึ่ง และเป็นที่ศรัทธาของคนไทย นับว่าเป็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้เป็น

ปึกแผ่นมั่นคงยิ่งขึ้น คนไทยโชคดี เกิดมาได้พบกับพระพุทธศาสนา ได้มาอยู่ใต้พระบรมโพธิสมภารแห่งภัทรราชฯ พระผู้ให้...ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ภาพและลำนามภาพโดยนายขจร ฝ้ายเทศ

วิถีเมืองท่า แหล่งคนธรรมชา
คือเจ้าจืดเป็น วิถีเมืองทอง นมสด
เจ้าเทมื่อคือของปอองรับฟ้าไทย
ไปไวอันอันสุด หากทุกพี่เอน
ของปอองราช อวราชไทย
ยังไม่วิสัย

ภาพ / ปฏิทิน บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ปีพุทธศักราช 2542

พระมหากษัตริย์คุณต่องานโบราณคดี และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

บอกรณ รุ่งรุจี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ในทุกด้านด้วยตั้งพระราชปณิธานมั่นว่าจะทรงอุทิศพระองค์เพื่อบำเพ็ญพระราชกรณียกิจที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขและความเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่นของพสกนิกรและประเทศชาติเป็นสำคัญ

พระองค์ทรงห่วงใยในโบราณวัตถุสถานอันเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติเป็นอย่างยิ่ง ทรงเห็นความสำคัญว่าเป็นเกียรติภูมิเป็นชื่อเสียงและเป็นหลักชัยสำคัญในการรักษาเอกราชของชาติให้คงอยู่ จะต้องร่วมกันปกป้องรักษาเอาไว้

ความห่วงใยดังกล่าวทำให้เกิดการตื่นตัวในการอนุรักษ์และรักษาสมบัติของชาติอย่างกว้างขวางทั้งในราชการและประชาชน และแล้วในวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2504 ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขึ้นใหม่ อันเป็นเครื่องมือที่กรมศิลปากรถือปฏิบัติในการดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติสืบมาจนบัดนี้

ในคราวเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยาเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2504 ทางจังหวัดได้จัดพระสุธารสถวาย ณ พระที่นั่งเย็นในบึงพระราม พระองค์ไม่เคื่อยสบายพระทัยนักเมื่อทอดพระเนตรเห็นพระที่นั่งเย็นถูกสร้างใหม่เป็นอาคารทันสมัยทับลงบนซากโบราณสถานจึงทรงมีพระราชดำรัสว่า

“การก่อสร้างอาคารสมัยใหม่นี้ คงจะเป็นเกียรติสำหรับผู้สร้างคนเดียว แต่เรื่องโบราณสถานนั้นเป็นเกียรติของชาติ อัฐเก่า ๆ แผ่นเดียวก็มีค่าควรจะช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสูญหาย ออยุธยาและกรุงเทพฯ แล้วประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย”

พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถทางด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ทรงมีพระราชวิริยะอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรศึกษาโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีทั่วประเทศ แม้ในที่ห่างไกลและทุรกันดาร

ครั้งหนึ่งหลังจากทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา ขณะที่เสด็จกลับมาถึงสะพานปรีดีธำรงรถพระที่นั่งได้หยุดลงทรงมีรับสั่งว่า “วัตถุเขาทองไปทางไหน” อธิบดีกรมศิลปากรกราบบังคมทูลว่าเสด็จไปไม่ได้เพราะสะพานยังสร้างไม่เรียบร้อย ทรงรับสั่งว่า “ทำไมไปไม่ได้ สะพานก็สร้างเสร็จแล้ว อย่างนี้ต้องบอกว่าจะไปได้” จากนั้นก็เสด็จไปจนถึง แม้ว่าเมื่อถึงสะพานดังกล่าวตอนท้ายของรถพระที่นั่งจะกระแทกพื้นถนนดังโครมใหญ่

บนลานประทักษิณเจดีย์ภูเขาทอง อธิบดีกรมศิลปากรกราบบังคมทูลเหตุการณ์ในพงศาวดารเรื่องสมรภูมิรบสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ จนกระทั่งสมเด็จพระศรีสุริเยทศ พระแสงของ้าวจนสวรรคต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหันมารับสั่งด้วยพระพักตร์ซึ่งขังว่า “รู้ไหมว่าเราตายเพื่อให้เราอยู่ คนรุ่นหลังควรได้ศึกษาและจดจำไว้เป็นแบบอย่าง”

พระองค์ทรงให้ความสำคัญและทรงสนับสนุนการพิพิธภัณฑสถาน ทรงเคยพระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ในคราวเสด็จพระราชดำเนินเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยาว่า “โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและโบราณสถานทั้งหลายนั้น ล้วนเป็นของมีคุณค่าและจำเป็นต่อการศึกษา ค้นคว้าในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และโบราณคดี เป็นสิ่งแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทยที่มีมาแต่อดีตกาลสมควรจะสงวนรักษาให้คงทนถาวรเป็นสมบัติส่วนรวมของชาติไว้ตลอดกาล โดยเฉพาะโบราณวัตถุและศิลปวัตถุควรจะได้มีพิพิธภัณฑสถานเก็บรักษาและตั้งแสดงให้นักศึกษาและประชาชนได้ชมและศึกษาหาความรู้ให้มาก และทั่วถึงยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ขณะนี้”

พระเจ้าอยู่หัว กับงานโบราณคดีและประวัติศาสตร์

เป็ญพัฒน์ พุ่มพวยเกษย์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ทรงมีปฐมบรมราชโองการเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2493 ในวันประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” และพระองค์ก็ทรงปฏิบัติเช่นนั้น มาโดยตลอดเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 50 ปี อย่างไม่ทรงรู้จักความเหน็ดเหนื่อย เพียงเพื่อให้ประเทศชาติ ราษฎรของพระองค์มีชีวิตและความเป็นอยู่อย่างสงบสุข สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้เข้า เฝ้าถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2526 ถึงพระราชปณิธานมั่นที่จะอุทิศพระวรกายและ พระราชหฤทัยให้การช่วยเหลือเพื่อ บำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ราษฎร ดอนหนึ่งว่า

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน รับสั่งว่าเราต้องตอบแทนความรักของประชาชนด้วยการกระทำมากกว่าพูด ทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จะบำบัดความทุกข์ของเขา เพราะเขาเป็นหลักพึ่งพาของพระมหากษัตริย์ตลอดเวลา ประชาชนเป็นมิตรของพระมหากษัตริย์ มิตรนี้ในความหมายที่แท้จริงคือผู้ที่เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ช่วยเหลืออย่างลึกซึ้ง กว้างขวางและพระมหากษัตริย์ก็ไม่เป็นภัยต่อประชาชน... จึงตัดสินใจพระทัยว่า การที่จะเสด็จไปไหน ๆ แล้วแจกผ้าห่ม แจกเสื้อผ้าเป็นการถมมหาสมุทร อย่างไม่ช่วยไม่ได้หมดทางที่ตรึบสั่งว่าต้องลงไปพูดคุยกับเขา เรียกว่าสอบถามถึงความทุกข์ของเขาว่าอยู่ที่ไหน เพราะเหตุใดจึงอดอยาก เหตุใดข้าวจึงไม่ได้ผล ไร่จึงไม่ได้ผล ตั้งแต่นั้นมาเมื่อเริ่มตั้งพระทัยนั้นก็เริ่มทรงศึกษาแผนที่ซึ่งกรมแผนที่และ

กรมชลประทานช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ด้รัฐบาลที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูลพระองค์ตลอดเวลาเพื่อที่จะได้ทรงตอบแทนพระคุณประชาชน”¹

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจดังที่พระองค์ได้พระราชทานปฐมบรมราชโองการ ไว้อย่างไม่ขาดตกบกพร่องจนมีคำกล่าวจากชาวประชาราษฎร์ของพระองค์ว่า **รัฐบาลไทยใช้พระเจ้าอยู่หัวของพวกเขาหนักเกินไปไม่เหมือนพระมหากษัตริย์องค์อื่นใดในโลก** พระปรีชาสามารถและพระราชภารกิจของพระองค์ในหลาย ๆ ด้าน ที่ทรงมีพระเมตตาให้แก่ปวงชนชาวไทย ได้มีผู้เล่า ผู้เขียนไว้อย่างมากมาย ในบทความเรื่องนี้มุ่งเน้น พระปรีชาญาณทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ว่าพระองค์ทรงคิดและทรงทำอะไรเพื่อที่จะให้ได้ประโยชน์ทั้งในส่วนรวมและส่วนที่จะอนุรักษ์มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมิให้สูญหายไปเหมือนพระราชดำรัสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเขียนเมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรโบราณสถานทีวัดส้ม เมื่อ วันอาทิตย์ที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2534 ว่า **“การที่จะทำ ให้โบราณสถานคงอยู่ได้นั้น ต้องทำความเข้าใจให้แก่ประชาชนก่อน ต้องให้เขาเห็นความสำคัญและคุณค่าของโบราณสถาน นั้น ๆ ก่อน จนเขามีความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของแล้ว ประชาชนก็จะสามารถอยู่ร่วมกับโบราณสถานได้โดยไม่ต้องแยกออกจากกัน”**

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นเอกลักษณ์โดยเฉพาะของตนเอง เพราะเคยเป็นราชธานีโบราณของประเทศ เคยเป็นเมืองที่ยิ่งใหญ่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชีย มีการสร้างสมศิลปวัฒนธรรมมายาวนานไม่น้อยกว่า 417 ปี และผลแห่งสงครามได้ทำลายล้างมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ไปจนเหลือกรากในชั่วระยะเวลาไม่นานนัก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนอกจากจะทรงห่วงใยประชาชนของพระองค์ในเรื่องความเป็นอยู่ การครองชีพและการเกษตรกรรมแล้ว พระองค์ยังต้องทรงปฏิบัติพระราชภารกิจที่จะต้องเป็นแกนนำในการอนุรักษ์ รักษาเอกลักษณ์ของชาติ ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปกรรม และวัฒนธรรมของชาติอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากกระแสพระราชดำรัสของพระองค์ เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ रामคำแหง จังหวัดสุโขทัย เมื่อวันที่ 25 มกราคม พุทธศักราช 2507 ความตอนหนึ่งว่า

“ชาติไทยเรานั้น ได้มีเอกราช มีภาษา ศิลปะ และขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นของตนเองมาช้านานหลายศตวรรษแล้ว ทั้งนี้เพราะบรรพบุรุษของเราได้เสียสละอุทิศชีวิตกำลังทั้งกายและใจ สละสิ่งเหล่านี้ไว้ให้คงทนถาวร ตกเป็นของอนุชนรุ่นหลังต่อไป ข้าพเจ้าเห็นว่า โบราณวัตถุและศิลปวัตถุทั้งหลายนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ที่ชี้ให้เห็นอดีตอันรุ่งโรจน์ของชาติไทยเรา เป็นประโยชน์แก่การศึกษาทั้งในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะโบราณคดี และวัฒนธรรม จึงควรที่ทุกฝ่ายจะได้ช่วยกันทะนุถนอมบำรุงรักษาอย่าให้สูญสลายไป”²

ทุกครั้งทุกเวลาที่เสด็จออกทรงปฏิบัติพระราชภารกิจขององค์จะต้องเสด็จไปทรงเยี่ยมราษฎร ทรงสอบถามทุกข์สุข ทรงบำบัดความทุกข์ของราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จ รวมทั้งทรงมีพระราชดำริหาหนทางแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นอยู่ตลอดเวลา

การพบโบราณวัตถุและศิลปวัตถุในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2500 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตร ณ กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันเป็นที่เก็บรักษาชั่วคราว เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2500 และได้ทรงมีพระราชปรารภกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและอธิบดีกรมศิลปากรว่า **“โบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่พบในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะขณะนี้ สมควรจะได้มีพิพิธภัณฑสถานเก็บรักษา และตั้งแสดงให้ประชาชนชมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานี้หาควรนำไปเก็บรักษาและตั้งแสดง ณ ที่อื่นไม่”³**

จากกระแสพระราชดำรัสที่ได้ัญเชิญมาข้างต้น เป็นเหตุให้ทางรัฐบาลได้พยายามหาหนทางที่จะจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานขึ้นใหม่อีกหลังหนึ่งเพื่อเก็บรักษาศิลปโบราณวัตถุเหล่านี้ไว้ให้ได้ตามพระราชดำรินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีเหตุผลว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จันทรเกษม มีศิลปวัตถุและโบราณวัตถุตั้งแสดงอยู่อย่างแออัดยัดเยียด ประกอบทั้งตัวอาคาร พิพิธภัณฑสถานก็ชำรุดทรุดโทรมไม่เป็นที่ปลอดภัยและไม่เหมาะสม

หลังจากการก่อสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหลังใหม่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเสร็จสิ้นลง กระทรวงศึกษาธิการได้ทำหน้าที่ลอกแบบบังคับมณฑลพระกรุณา เชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

เสด็จพระราชดำเนินมาเป็นองค์ประธานในพระราชพิธีเปิด พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พุทธศักราช 2504 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสเปิด ความว่า

“ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้มาเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา ในวันนี้

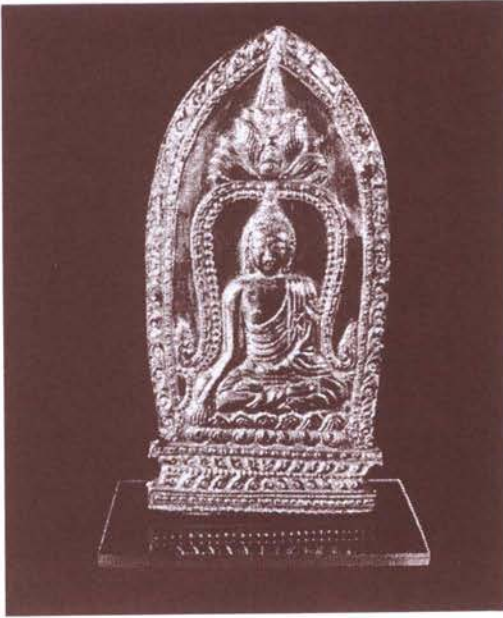
โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และโบราณสถานทั้งหลายนี้ ล้วนเป็นของมีคุณค่าและจำเป็นแก่การศึกษาค้นคว้าในทาง ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดี เป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทยที่มีมาแต่อดีตกาล สมควรจะรักษาไว้ให้คงทนถาวรเป็นสมบัติส่วนรวมของชาติไว้ตลอดกาล โดยเฉพาะโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ควรจะได้มี พิพิธภัณฑสถานเก็บรักษาและตั้งแสดงให้นักศึกษาและประชาชนได้ชม และศึกษาหาความรู้ให้มากและทั่วกันยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ข้าพเจ้าได้คิดมานานแล้วว่า โบราณวัตถุและศิลปวัตถุของท้องถิ่นใด ก็ควรจะเก็บรักษาและตั้งแสดงไว้ใน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของจังหวัดนั้น ๆ ข้าพเจ้าพอใจที่ กระทรวงศึกษาธิการและกรมศิลปากรเห็นพ้องด้วย และทำได้สำเร็จเป็นแห่งแรกที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นี้ กรุงศรีอยุธยาเคยเป็นราชธานีอันรุ่งเรืองอยู่ถึง 417 ปี มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ อันควรแก่การสนใจศึกษามากมาย ถ้าเราพิจารณาตามความเจริญรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยาที่เคยมี มาแต่อดีตแล้ว จะเห็นกันได้ว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เท่าที่มีอยู่นี้ อาจจะน้อยไปเสียอีกที่จะเก็บรวบรวมและตั้งแสดงโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ที่พบในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

มีผู้กล่าวกันว่า ขณะนี้ได้มีผู้สนใจและหาซื้อ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ส่งออกไปต่างประเทศกันมาก ถ้าต่อไปภายหน้า เราจะต้องไปศึกษาหรือชมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุของไทยเราเอง ในต่างประเทศ ก็คงจะเป็นเรื่องที่น่าเศร้าและน่าอับอายมาก เราจึงควรจะชวนช่วยและช่วยกันหาทางรวบรวมโบราณวัตถุ และศิลปวัตถุของเรา แล้วจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เก็บรักษาไว้จะเป็นการดีที่สุด จริงอยู่ งานดังกล่าวนี้จะต้องใช้เวลาและเงินมาก แต่ก็เชื่อว่า ถ้าทุก ๆ ฝ่ายได้ร่วมมือร่วมใจกันอย่างจริงจังแล้ว ก็คงจะ สำเร็จลุล่วงไปได้

บัดนี้ได้เวลาแล้ว ข้าพเจ้าขอเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา ขอให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินี้ จงสถิตสถาพรอำนวยประโยชน์ในด้านการศึกษาประวัติศาสตร์ ศิลปะ และโบราณคดี แก่นักศึกษาและประชาชน โดยกว้างขวาง และหวังว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยานี้ จะเป็น สมบัติอันควรภาคภูมิใจของชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และคนไทยทั่วไปตลอดกาลนาน”⁴

เมื่อเสร็จจากพิธีเปิดแล้วทั้งสองพระองค์เสด็จพระราช ดำเนินเข้าในอาคารทอดพระเนตรศิลปวัตถุ โบราณวัตถุต่าง ๆ และทรงพอพระราชหฤทัยอย่างยิ่ง เสร็จแล้วเสด็จขึ้น ประทับรถยนต์พระที่นั่งออกจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา ไปเสวยพระสุธารส ณ พระที่นั่งเย็น บริเวณ บึงพระราม ทรงพักผ่อนพระอิริยาบถ ประมาณ 50 นาที ได้มีพระราชกระแสหลายประการเกี่ยวกับการทะนุบำรุงรักษา โบราณวัตถุ โบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระแผ่นทองบุปางมารวิชัย ประดิษฐานอยู่ในซุ้มเรือนแก้ว ครอง
จีวรริ้วแบบศิลปะจีน สมัยอยุธยาตอนกลางราว พ.ศ. ๑๙๖๗ ชุดพบใน
กรุวัดราชบูรณะ พระนครศรีอยุธยา

พระเต้าทักษิณเทกทองคำรูปหงส์ ยอดพรหมพักตร์ประดับทับทิม ปีก
ด้านขวาประดับลายพญานาคสามเศียร ปีกด้านซ้ายประดับลายเทวดา
ถือวัชระ พวยชำรุดหลุดหาย ศิลปะอยุธยาตอนต้น ขนาดสูง ๑๙.๕ ซม.
พบจากกรุวัดราชบูรณะ พระนครศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐

โดยเฉพาะกระแสพระราชดำรัสที่เป็นอมตะและเป็นหลักชัย
สำหรับการบูรณะปฏิสังขรณ์ที่ไม่ทรงเห็นด้วยกับการก่อสร้าง
อาคารสมัยใหม่บนเนินโบราณสถาน มีความสำคัญว่า

**“อาคารสมัยนี้ คงจะเป็นเกียรติสำหรับผู้สร้างเพียง
คนเดียว แต่โบราณสถานนั้น เป็นเกียรติของชาติ อริอุเก่า ๆ
แผ่นดินนี้มีค่า ควรจะช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสุโขทัย อยุธยา
และกรุงเทพฯแล้ว ประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย”**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มิได้ทรงเก็บความ
ภาคภูมิใจในมรดกของชาติไว้แต่เพียงประชาชนคนในชาติ
ของพระองค์ แต่ได้ทรงเผยแพร่และประกาศความยิ่งใหญ่ไป
สู่นานาประเทศด้วย ดังจะเห็นได้จากทรงแนะนำให้พระราช
อาคันตุกะของพระองค์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประมุขของประเทศ
ต่าง ๆ ให้เสด็จหรือเดินทางมาเยี่ยมชมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
บางครั้งก็เสด็จพระราชดำเนินมาพร้อมด้วยพระราชอาคันตุกะ
เช่น เมื่อวันจันทร์ที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2505 ภายหลังจาก
การเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยาได้ไม่ถึง
1 เดือน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ก และ
สมเด็จพระราชินีอินกริด เสด็จพระราชดำเนินโดยรถไฟพระที่นั่ง
มาจังหวัดอยุธยา เพื่อทอดพระเนตรโบราณสถาน สมเด็จพระ
ราชดำรัสตอนหนึ่งว่า **“นำภาคภูมิใจยิ่งนัก ศิลปะของไทย
รุ่งเรืองมาแต่โบราณกาล และสามารถแสดงลักษณะของชาติ
ได้อย่างแท้จริง ก็เพราะบรรพบุรุษของเรามุ่งมั่นเพื่อศิลปะ
ด้วยความบริสุทธิ์ใจแท้ ๆ”**⁶ กับอีกตอนหนึ่งว่า **“การเผยแพร่
งานศิลปะของไทยในต่างประเทศนั้น ก็เป็นประโยชน์โดย
ส่วนรวมมาก เพราะศิลปะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้
เกิดความเข้าใจระหว่างชาติ และทำให้นานาชาติอยู่ร่วมกันด้วย
ความสงบสุขได้”**⁷

แม้พระองค์จะทรงมีพระราชภารกิจอย่างมากมาย
จนเกือบจะกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีเวลาพักผ่อน แต่เมื่อ
กรมศิลปากรได้ค้นพบสิ่งใดใหม่ ๆ พระองค์มิได้ทรงละเลย
หรือไม่สนพระทัย ทรงให้กำลังใจโดยเสด็จพระราชดำเนินไป
ทอดพระเนตรถึงแหล่งที่ทำการขุดค้น อาทิ เช่น แหล่งโบราณคดี
ที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ทรงแนะนำ
และย้ำเตือนข้าราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกคน
ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ ทำให้ข้าราชการเหล่านั้นมีกำลังใจ
และกำลังกายที่จะทำหน้าที่ของตนต่อไป อย่างไม่หยุดยิ่ง
แม้ว่าบนหนทางสายนี้จะไม่เป็นที่สนใจของรัฐบาลมากนัก

เพราะสภาวะของประชาชนยังมีความปรารถนาในเรื่องของความกินดี อยู่ดี มากกว่าที่จะมาชื่นชมกับงานศิลปวัฒนธรรมก็ตาม ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสในพระราชพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น ตอนหนึ่ง ว่า

“หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของประเทศที่เอกสารมีอยู่โดยจำกัด การศึกษาประวัติศาสตร์จำเป็นต้องอาศัยหลักฐานทางโบราณวัตถุเทียบเคียงสนับสนุนตัวอย่างมาก จึงถือได้ว่าโบราณสถานและโบราณวัตถุทุกแห่งทุกชิ้น เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างสำคัญ ซึ่งควรสำรวจและพิจารณาศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้ขุดค้นและรวบรวมไว้ได้แล้ว ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจะต้องระวังรักษาอย่างดีที่สุดตลอดไป ไม่ปล่อยให้ปลงปละเลเลยให้เกิดความเสียหายหรือสูญหาย เพราะถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนั้น ก็เท่ากับได้ทำลายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติ ซึ่งเป็นความเสียหายอย่างร้ายแรง”⁸

ในระยะหลังต่อมา แม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงมีพระราชภารกิจอื่น ๆ มากมาย พระองค์ก็ได้ทรงทอดทิ้งงานทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไปเสียทีเดียว พระบารมีดังกล่าวได้ทรงถ่ายทอดไปสู่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งพระองค์ก็ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ในงานทางด้านนี้ไปเสียทั้งหมดแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จนทางรัฐบาลได้กำหนดวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คือ วันที่ 2 เมษายน ของทุก ๆ ปี ให้เป็นวันอนุรักษ์มรดกไทย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร หลายครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์มาประทับแรมที่พระราชวังบางปะอินบ้าง มาเสวยพระกระยาหารค่ำบ้าง ดังนั้นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีโครงการพระราชดำริเกิดขึ้นหลายโครงการ ทั้งทางด้านส่งเสริมการเกษตร การปฏิรูปที่ดิน การส่งเสริมงานศิลปาชีพ และการอนุรักษ์สถานที่ประวัติศาสตร์

นายชัยวัฒน์ หุดะเจริญ ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในขณะนั้น และผู้เขียนเคยได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้เข้าร่วมโต๊ะเสวยกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อ วันที่ 18 พฤษภาคม

พญาช้างทองคำ ลักษณะช้างหมอบชูวงช่อดอกไม้ทรงมงกุฎ ทรงเครื่องใหญ่ ทัพป์ค้ำตักแต่งด้วยลายประดับแก้ว และรัตนชาติ ศิลปอยุธยาอารยราชกาล พระบรมราชพิธีที่ ๒ เจ้าสามพระยา ราว พ.ศ. ๑๙๖๗ ขนาดสูง ๑๒ เซนติเมตร ยาว ๑๒.๕ เซนติเมตร

หงษ์ทองคำ ลักษณะคล้ายเครื่องสำรับน้ำในศาสนาฮินดู ฝ้ายที่นับถือ พระพรหม สูง ๖ เซนติเมตร พบจากกรุพระปรางค์ วัดราชบูรณะ พระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. 2534 ณ พระที่นั่งอุทยานภูมิเสถียร พระราชวังบางปะอิน ในครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่งถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และโบราณคดีหลายเรื่อง ในตอนหนึ่งทรงมีพระราชปรารภถึงการรักษาकुคูลองประวัติศาสตร์ อันจะเชื่อมโยงไปถึงเรื่องของการรักษาแหล่งน้ำและใช้น้ำให้เป็นประโยชน์ต่ออาณาประชาราษฎร์ โดยสอดคล้อง และไม่เสียหายต่อกัน ทรงชี้ให้เห็นถึงकुคูลองโบราณที่ถูกปล่อยให้ปลงปละเลให้ดินเซินไปโดยเสียประโยชน์ที่ทรงว่าเสียประโยชน์นั้นก็คือ कुคูลองเหล่านั้น ไม่สามารถรองรับน้ำที่ไหลบ่าลงมาจากต้นน้ำได้อย่างเต็มที่ จึงทำให้เกิดน้ำท่วมสถานที่อยู่ของราษฎรตั้งแต่อยุธยาไปจนถึงกรุงเทพฯ ทั้ง ๆ ที่कुคูลองโบราณเหล่านั้นในอดีตของพระนครศรีอยุธยาเคยเป็นปราการสำคัญในการรักษาเมือง

และป้องกันมิให้น้ำท่วมเมือง แต่ถ้าหากจะได้ทำการขุดลอกคูคลองที่มีอยู่แล้ว แต่โบราณ นอกจากจะสามารถชะลอและรองรับน้ำที่ไหลบ่าลงมาจากต้นน้ำได้ทันแล้ว หากมีการกักเก็บน้ำอย่างถูกต้องตามกระบวนการ น้ำในคูคลองนี้สามารถจะทำให้เกิดผลประโยชน์กับราษฎรทั้งในทางตรงและทางอ้อม ทางตรงก็คือราษฎรสามารถใช้น้ำในแหล่งน้ำที่มีอยู่เพื่อการเกษตรกรรม อุปโภคและบริโภคได้โดยไม่ขาดแคลน ทางอ้อมก็คือ สามารถรักษาคูคลองโบราณและส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้อีกด้วย และการสร้างพระราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระสุริโยทัย ก็อย่าได้สร้างเป็นเพียงอนุสรณ์สถานเท่านั้น ขอให้คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยที่จะเกื้อกูลกับแหล่งน้ำด้วย แม้กระทั่งต้นไม้ที่จะปลูกก็อย่าได้เป็นเพียงไม้ประดับภูมิทัศน์เท่านั้นแต่ขอให้ เป็นประโยชน์กับประชาชนให้มากที่สุด

จากกระแสพระราชปรารภในครั้งนั้น ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับใส่เกล้าใส่กระหม่อมฯ มาดำเนินการร่วมกับกรมชลประทาน ในการขุดลอกคูคลองโบราณ

อาทิเช่น คลองคูเมือง คลองประเทาคูจาม คลองตะเคียน คลองสระบัว ฯลฯ เป็นต้น ขึ้นเป็นโครงการพระราชดำริ พร้อม ๆ กับการจัดวางผังภูมิทัศน์ของพระราชานุสาวรีย์ พื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็นอ่างเก็บน้ำ หากผู้ใดได้เคยไปเยี่ยมชมพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย จะเห็นค่ายพม่าจมอยู่ในอ่างเก็บน้ำ โผล่ขึ้นมาให้เห็นเพียงส่วนหนึ่งนั้น การออกแบบและจัดภูมิทัศน์เช่นนั้นก็มาจากกระแสพระราชดำริที่เคยรับสั่งว่า **“อยุธยาเป็นเมืองน้ำ การออกแบบภูมิทัศน์ของพระราชานุสาวรีย์ก็ควรต้องแสดงให้เห็นด้วยว่าในสมัยประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยาใช้น้ำเป็นปราการป้องกันเมืองอย่างไร”**

เหตุการณ์ในเวลาต่อมาก็เป็นดังที่พระองค์ทรง คาดการณ์ อ่างเก็บน้ำในบริเวณพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยก็ได้มีโอกาสใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างสูงสุดในการแก้ไขปัญหาน้ำ โดยพระราชนานพระราชนิพนธ์จฉายผ่านรองราชเลขาธิการสำนักพระราชวังมายังผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้เปิดคันกั้นน้ำระบายน้ำเข้าไปยังบริเวณพระราชานุสาวรีย์ ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 256 ไร่ สามารถรับน้ำได้ประมาณเกือบสองล้านลูกบาศก์เมตร และด้วยพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้น้ำในขณะนั้นซึ่งมีระดับสูงมาก ถึงประมาณ 5 เมตร 4 เซนติเมตร ก็เริ่มลดระดับลง

การสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย ที่ทุ่งมะขามหย่อง นอกจากจะใช้เป็นแหล่งกักเก็บน้ำได้แล้ว ยังสามารถรักษาทุ่งประวัติศาสตร์ไว้ได้อีกด้วย แต่ในขณะเดียวกันก็มีผลทำให้เกิดการพัฒนาพื้นที่บริเวณรอบ ๆ นั้น อย่างรุนแรงในการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรรซึ่งมีที่ทว่า จะขยายพื้นที่ออกไปอย่างกว้างขวาง รวดเร็วและไม่หยุดยั้ง หากไม่มีโครงการส่งเสริมอาชีพปลูกข้าวนาปรัง โดยพระราชนานน้ำที่ได้เก็บกักไว้ในอ่างให้เกษตรกรได้นำไปใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรมในช่วงฤดูแล้ง โครงการดังกล่าวได้ใช้พื้นที่บริเวณรอบ ๆ พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยนี้ นอกจากการทำนาปรังแล้ว เกษตรกรยังนำน้ำที่ได้รับพระราชทานไปใช้ประโยชน์ในการเกษตรกรรมอื่น ๆ อีก 3 โครงการ

จากโครงการพระราชดำริดังกล่าวทั้ง 4 โครงการทำให้เกิดเหตุการณ์ที่จะต้องบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ คือ เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2539 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงติดตามผลของโครงการต่าง ๆ

ตามพระราชดำริดังกล่าวมาในการนี้ได้บำเพ็ญพระราชกรณียกิจ ในการทรงเกี่ยวข้าวด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เองในพื้นที่นา แปลงสาธิตของนายทวี พันธุ์เลื้อ ซึ่งเป็นหนึ่งในเกษตรกรที่ เข้าร่วมโครงการ เหตุการณ์และสถานที่ดังกล่าวเกิดขึ้นในพื้นที่ใกล้ ๆ กับหมู่บ้านจัดสรร อาจจะเป็นสัญญาณการหยุดยั้ง หมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่บริเวณนี้ได้เป็นอย่างดี

เหตุการณ์พระบารมีที่แผ่มาคุ้มครองพื้นที่ ประวัติศาสตร์เช่นนี้ได้เคยปรากฏมาครั้งหนึ่งแล้วในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา คือการสร้างพระตำหนักสิริยาลัย

ก่อนหน้าที่จะมีการสร้างพระตำหนักสิริยาลัย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินมา ทอดพระเนตรยามเย็นของวัดไชยวัฒนารามบ่อยครั้ง จนกระทั่ง มีข้าราชการบริพารหลายคนกระซิบเข้าว่า หากทรงโปรดวัดนี้ ก็น่าที่จะสร้างพระตำหนักเล็ก ๆ ไว้สำหรับ ทอดพระเนตร ให้สมเด็จพระราชทศกัณฑ์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงแยมพระสรวลเล็กน้อย ภายหลังจากนั้น โครงการก่อสร้างพระตำหนักสิริยาลัยก็เกิดขึ้น โดยพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเงินส่วนพระองค์ซื้อที่แปลง ดังกล่าวด้วยราคาเป็นสองเท่าของราคาที่ดินพระราชทานให้เป็นของขวัญวันเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยมีสมเด็จพระบรม

โอรสอิศราฯ สยามมกุฎราชกุมารเป็นแม่กองในการจัดสร้าง การสร้างพระตำหนักสิริยาลัยแห่งนี้ เป็นไปด้วย พระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ที่แผ่กระจาย มาปกป้องภัยอันตรายอันใหญ่หลวงที่อันอาจจะเกิดขึ้นแก่สมบัติ วัฒนธรรมอันค่ามิได้ของแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาแห่งนี้ เพราะ ภายหลังจากที่ทรงตัดสินพระทัยซื้อที่ตรงบริเวณฝั่งตรงข้าม วัดไชยวัฒนาราม เพื่อสร้างตำหนักพระราชทานแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถแล้ว แผนของนายทุน ต่างประเทศกลุ่มหนึ่งที่กำลังจะขอเช่าเกาะพระนครศรีอยุธยา เพื่อดำเนินธุรกิจทางการท่องเที่ยวและตำแหน่งที่นักธุรกิจ กลุ่มนั้น กำหนดไว้ว่าจะเป็นที่สร้างโรงแรมขนาดใหญ่ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้พักและชมความงามจากโบราณสถาน วัดไชยวัฒนารามได้อย่างเต็มที่ ก็มีส่วนต้องระงับไปโดยปริยาย นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณของทั้งสองพระองค์ และ พระราชวงศ์ ที่แผ่กระจายมาปกป้องศิลปวัฒนธรรมอันเป็น สมบัติอันล้ำค่าของประเทศและของจังหวัดพระนครศรี อยุธยาให้คงอยู่เป็นเกียรติอันสมบูรณ์ในความเป็นมรดกโลก อย่างแท้จริง

น้ำ.....เพื่อพสกนิกร

พิชัย รัตนาภส

“.....หลักสำคัญว่า ต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ เพื่อการเพาะปลูก เพราะชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้.....”

ความตอนหนึ่งจากพระราชดำรัส ซึ่งพระราชทานไว้ ณ สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2529 แสดงให้เห็นว่า ความสำคัญของแหล่งน้ำกับความเป็นอยู่ของมวลมนุษยเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกจากกันได้ ความสุขหรือ ความทุกข์ของมวลมนุษยล้วนเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำทั้งสิ้น ท้องถิ่นใดแห้งแล้งขาดน้ำ ภัยพิบัติจากการขาดพืชพันธุ์ธัญญาหารก็จะเกิดขึ้น มนุษย์จะอดอยากยากเข็ญ เกิดโจรผู้ร้าย จี้ปล้นชิงทรัพย์ รวมทั้งเกิดโรคระบาดต่าง ๆ ด้วย แต่ถ้ำท้องถิ่นใดมีน้ำมากเกินต้องการ น้ำก็จะทำลายพืชพันธุ์ธัญญาหาร บ้านเรือนทรัพย์สิน ตลอดจนชีวิตของมนุษย์ด้วยเช่นกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระปรีชาญาณยิ่งนัก ทรงตระหนักดีว่าถ้าจะช่วยเหลือพสกนิกรของพระองค์ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ต้องเริ่มจากการพัฒนาแหล่งน้ำ ต้องควบคุมระดับปริมาณของน้ำให้ได้ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาสร้างความเดือดร้อนและในขณะเดียวกันก็สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำนั้นให้ได้มากที่สุด ไม่ว่าท้องถื่นนั้นจะเป็นท้องถื่นชนบท ในเมือง หรือแม้กระทั่งในเมืองหลวง ดังนั้นจึงได้เกิดโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น 2 โครงการ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความเป็นมาของโครงการ

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อช่วยแก้ไขปัญหารอบรรเทาความเดือดร้อนเกี่ยวกับน้ำ จนสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของราษฎรเป็นหลัก โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่จะกล่าวถึงในบทความนี้ คือ โครงการก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย และโครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรอำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โครงการก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะเผยแพร่พระเกียรติคุณและเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระสุริโยทัย ที่ได้สิ้นพระชนม์ในการกระทำยุทธหัตถีกับพระเจ้าแปร ในปี พ.ศ. 2091

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทรงสิ้นพระชนม์บริเวณทุ่งมะขามหย่อง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๔๗๕ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในเวลานั้นได้น้อมเกล้าฯ ถวายพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยเสนอขอมติคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2531 เห็นชอบโครงการและมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ

โครงการก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย นอกจากเป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระสุริโยทัยแล้ว ยังเป็นการสนองแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทางด้านเกษตรชลประทาน และเป็นโครงการที่รัฐบาลจะเฉลิมฉลองเนื่องในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ครบ 5 รอบ ในปี 2535 อีกด้วย

โครงการจัดหาน้ำเพื่อช่วยราษฎรในเขตอำเภอบ้านแพรง

พื้นที่ในเขตตำบลคลองน้อย และตำบลสองห้อง อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบริเวณใกล้เคียงเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตโครงการฯ มหาราช และโครงการฯ โคกกระเทียม สำนักชลประทานที่ 8 พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีการทำนาปีประเภทนาหว่านข้าวขึ้นน้ำ ทำให้มีระดับน้ำอยู่ในทุ่งค่อนข้างสูง นอกจากนี้ยังมีหนองน้ำ บึง ลำราง และคลองธรรมชาติ กระจายอยู่ทั่วไป ซึ่งคลองธรรมชาติบางสายมาทำหน้าที่เป็นคลองระบายน้ำ แต่แหล่งน้ำดังกล่าวมีสภาพตื้นเขินเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากไม่ได้รับการขุดคลองมาเป็นเวลานาน จึงทำให้เกษตรกรประสบปัญหาขาดแคลนน้ำสำหรับเพาะปลูกพืชในฤดูแล้งเป็นประจำ

พระราชดำริ

ในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2538 ได้เกิดอุทกภัยอย่างรุนแรงในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ระบายน้ำที่ท่วมเข้าไปเก็บกักไว้บริเวณสระเก็บน้ำพระราชานุสาวรีย์ฯ และทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้เก็บไว้หลังจากน้ำได้ลดลงแล้ว พร้อมทั้งได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. และเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ปรับปรุงพื้นที่สระเก็บน้ำเป็น 200 ไร่ เหลือพื้นที่พระราชานุสาวรีย์ไว้ประมาณ 54 ไร่ ซึ่งทำให้สระเก็บน้ำสามารถรับน้ำได้เพิ่มขึ้นเป็น 1,209 ล้าน ลบ.ม. สามารถเก็บกักน้ำเป็นลักษณะโครงการแก้มลิงในฤดูน้ำหลาก และนำน้ำมาช่วยพื้นที่การเกษตร โดยการส่งน้ำระบบชลประทานในแปลงนาได้จำนวน 921 ไร่

ในส่วนของโครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรในเขตอำเภอบ้านแพรงนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พล.อ.เทียนชัย จั่นมุกดา รองสมุหราชองครักษ์ ผู้อำนวยการสำนักงานเลขานุการ กปร.

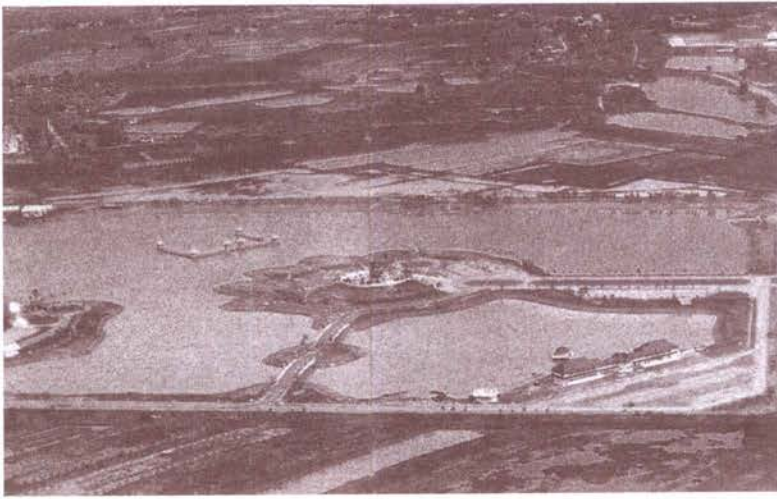
และคณะพร้อมด้วยอธิบดีกรมชลประทาน และคณะเข้าเฝ้าฯ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2534 ณ อาคารชัยพัฒนาในสวนจิตรลดา ได้พระราชทานพระราชดำริและแผนที่ ที่ได้ทรงวางโครงการเบื้องต้นให้กรมชลประทานพิจารณาวางโครงการ และก่อสร้างโครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกให้ราษฎรบ้านสะตือเอน หมู่ 1 ตำบลคลองน้อย และบ้านคลองวัว หมู่ 3 ตำบลสองห้อง ในเขตอำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และมีฐานะยากจนได้มีน้ำใช้สำหรับปลูกพืชไร่อายุสั้น และพืชผักสวนครัวเพื่อเพิ่มฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

การตอบสนองพระราชดำริ

พื้นที่ในการก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์ฯ มีจำนวน 254 ไร่ เป็นพื้นที่ก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์ฯ และสวนสาธารณะ 96 ไร่ อีกส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ของสระเก็บน้ำ ซึ่งมีสัดส่วน 3 ใน 5 ของพื้นที่โครงการจำนวน 158 ไร่ ซึ่งเป็นไปตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่จะนำน้ำจากสระเก็บน้ำไปใช้ประโยชน์แก่ราษฎรบริเวณทุ่งมะขามหย่อง ซึ่งเดิมทำนาได้ปีละครั้ง บางปีเมื่อน้ำมากบริเวณดังกล่าวจะถูกน้ำท่วมขังและในปีนั้นก็ไม่สามารถทำนาได้ นอกจากนั้นยังเป็นลักษณะโครงการแก้มลิงที่สามารถเก็บกักน้ำไว้ในฤดูน้ำหลากได้อีกด้วย

การดำเนินการก่อสร้างเสร็จในปี 2537 และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธีวางสรวงพระราชานุสาวรีย์ฯ เมื่อ 27 มิถุนายน 2538 ซึ่งมีองค์ประกอบของโครงการดังนี้

บริเวณอนุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย (ทุ่งมะขามหย่อง) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ถ่ายภาพ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ เวลา ๐๘.๕๕ น.

แก้มลิง

1. พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยและกลุ่มอนุสาวรีย์ประกอบรวมทั้งสิ้น 49 ชิ้น

2. สระเก็บน้ำขนาด 1.08 ล้าน ลบ.ม. พร้อมระบบระบายน้ำและระบบส่งน้ำในแปลงนา

3. ประติมากรรมจำลองประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยค่ายพม่า และกองทัพพม่าอยู่ในอ่างเก็บน้ำ

4. บริเวณสวนสาธารณะ และพื้นที่ปลูกไม้ใช้สอยตามแนวพระราชดำริ

5. อาคารศูนย์แสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เพื่อรองรับโครงการศูนย์ศิลปาชีพ

6. สาธารณูปโภค และสาธารณูปการต่าง ๆ

ในส่วนของโครงการจัดหาน้ำเพื่อช่วยเหลือราษฎรในเขตอำเภอบ้านแพรก

แนวการดำเนินงานจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรระยะที่ 1

เนื่องจากบริเวณพื้นที่ที่ต้องการจัดหาน้ำอยู่ในเขตชลประทานและมีการทำนาปีประเภทนาหว่านข้าวขึ้นน้ำทำให้มีปริมาณน้ำอยู่ในทุ่งค่อนข้างมากในฤดูฝน ดังนั้นสำนักชลประทานที่ 8 จึงได้พิจารณาหาทางเก็บกักน้ำจำนวนดังกล่าวไว้ใช้ประโยชน์ในช่วงฤดูแล้ง เพื่อเป็นการเสริมช่วยน้ำจากระบบชลประทาน โดยวิธีการขุดลอกคลองระบายน้ำหนองน้ำ ลำราง และคลองธรรมชาติ พร้อมทั้งก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคารบังคับน้ำให้สามารถเก็บกักน้ำไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และทั้งนี้จะต้องไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบชลประทาน

สำนักชลประทานที่ 8 ได้วางแผนการดำเนินงานจัดหาน้ำ ช่วยเหลือราษฎรในเขตตำบลคลองน้อย ตำบลสองห้อง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบริเวณใกล้เคียง จำนวนรวม 33 รายการ โดยสามารถแยกออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. งานขุดลอกคลองระบายน้ำ จำนวน 5 สาย รวมความยาวประมาณ 100 กม.
2. งานก่อสร้างอาคารบังคับน้ำเพิ่มเติม จำนวน 6 แห่ง
3. งานปรับปรุงอาคารบังคับน้ำที่สร้างไว้แล้วจำนวน 4 แห่ง
4. งานขุดลอกหนองน้ำ ลำราง และคลองธรรมชาติ จำนวน 18 รายการ

งานจัดหาน้ำที่ได้ดำเนินการเสร็จแล้ว

สำนักชลประทานที่ 8 ได้ดำเนินการสำรวจ ออกแบบ และเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินงานโครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎร โดยเริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ 2534 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- งานขุดลอกคลองระบาย 1 ซ้าย มหาราช 2 ความยาว 7.4 กม.
- งานขุดลอกคลองระบาย 3 ขวา มหาราช 2 ความยาว 6 กม.
- งานปรับปรุงอาคารบังคับน้ำในคลองระบายน้ำที่สร้างไว้แล้วจำนวน 2 รายการ
- งานก่อสร้างอาคารบังคับน้ำในคลองระบายน้ำเพิ่มเติม จำนวน 4 รายการ

ได้รับอนุมัติงบประมาณโครงการขุดลอกหนองน้ำ และคลองธรรมชาติ และงานศูนย์บริการเกษตรกรรมเคลื่อนที่ เพื่อทำการขุดลอกหนองน้ำ และคลองธรรมชาติรวม 10 รายการ

อนึ่ง งานขุดลอกหนองน้ำ ลำราง และคลองธรรมชาติ ส่วนที่เหลืออีก 7 รายการนั้น สำนักชลประทานที่ 8 จะดำเนินการโดยใช้งบประมาณ โครงการขุดลอกหนองน้ำ และคลองธรรมชาติ และงานศูนย์บริการเกษตรกรรมเคลื่อนที่ ให้ต่อไป

แนวทางดำเนินการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎร ระยะที่ 2

โครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรในเขตตำบลคลองน้อย ตำบลสองห้อง อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบริเวณใกล้เคียง (อันเนื่องมาจากพระราชดำริ) ได้เคยดำเนินการระยะที่ 1 เมื่อปี 2534-2535-2536 ซึ่งได้ดำเนินการแล้วเสร็จตามวัตถุประสงค์ มีพื้นที่อยู่ในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษามหาราชและโคกกระเทียม

สืบเนื่องมาจากในปี 2539 ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (นายบรรจง กันตวิรุฒ) ได้เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระองค์ท่านได้มีรับสั่งว่า พื้นที่ของอำเภอบ้านแพรงนั้นเหมาะสมที่จะทำเป็นพื้นที่เก็บกักน้ำ โดยมีลักษณะเฉพาะของโครงการแก้มลิง และพระองค์ท่านได้มีพระราชกระแสรับสั่งกับ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (นายบรรหาร ศิลปอาชา) ว่าพระองค์ได้ทำโครงการพระราชดำริไว้ที่อำเภอบ้านแพรง

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รวม 2 ครั้งและครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2539 พระองค์ท่านก็ได้รับสั่งให้ไปดูอำเภอบ้านแพรงเกี่ยวกับแหล่งน้ำ ดังนั้นผู้ว่าราชการฯ จึงได้สั่งให้นายอำเภอบ้านแพรง ไปตรวจสอบพื้นที่ดังกล่าว จึงได้ตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาจัดหาแหล่งน้ำให้ต่อเนื่องจากโครงการพระราชดำริเดิม และได้สรุปรายงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหนังสือด่วนมากที่สุดที่ อย 1618/945 ลว. 20 กุมภาพันธ์ 2540 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงมีหนังสือขอเชิญเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องประชุมพิจารณาโครงการฯ ตามหนังสือด่วนมากที่สุดที่ อย 0017.2/5649 ลว. 7 มีนาคม 2540 โดยประชุมเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2540 เวลา 10.00 น. ที่ศาลากลางจังหวัดฯ เพื่อพิจารณาพื้นที่โครงการแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นการขยายผลส่งเสริม

อาชีพแก่เกษตรกรในลักษณะโครงการแก้มลิง ตามแนวพระราชดำริต่อจากพื้นที่โครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือแก่ราษฎร (อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ระยะที่ 1)

โครงการชลประทานพระนครศรีอยุธยา ได้ไปตรวจสอบและพิจารณาพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งคณะทำงานของอำเภอบ้านแพรง ได้พิจารณาเสนอมาทั้งหมด 8 โครงการ และได้สรุปรายงานการพิจารณาเบื้องต้นแล้วตามหนังสือที่ กษ. 0333.03/207 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2540 และผู้อำนวยการสำนักชลประทานที่ 8 (นายสุรินทร์ เทตานุรักษ์) ได้สั่งการให้ประสานงานกับงานออกแบบที่ 8 ไปร่วมพิจารณาพื้นที่ดังกล่าว เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการออกแบบอาคารและแนวทางการปรับปรุงจัดทำตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตามแนวพระราชดำริ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. งานขุดลอกคลองห้วยชัน ความยาวประมาณ 7,000 เมตร ปริมาตรดิน 67,200 ลบ.ม. วงเงินประมาณ 2,000,000 บาท
2. งานขุดลอกหนองลาดหญ้าแพรงเพิ่มอีก 75 ไร่ มีปริมาตรดิน 420,000 ลบ.ม. วงเงินประมาณ 10,000,000 บาท
3. งานก่อสร้างอาคารบังคับน้ำ จำนวน 4 แห่ง วงเงินประมาณ 10,000,000 บาท โดยก่อสร้างตามจุดต่าง ๆ ดังนี้คือ
  - 3.1 คลองห้วยทรายที่ กม.2+000 และ กม. 3+000
  - 3.2 คลองระบายน 2 ซ้าย มหาราช 2 ที่ กม. 12+000, 13+890
  - 3.3 วงเงินงบประมาณที่ใช้ดำเนินการทั้งหมด ประมาณ 22,000,000 บาท

งานโครงการส่งเสริมอาชีพ

นอกจากทรงมีพระราชดำริให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำแล้ว พระองค์ยังทรงมีพระราชวินิจฉัยว่า ราษฎรของพระองค์ควรจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากแหล่งน้ำที่ได้พัฒนาแล้ว เพื่อให้การดำรงชีพมีความสุขสมบูรณ์ ดังนั้น จึงทรงได้โปรดเกล้าฯ ให้หน่วยราชการเข้าไปช่วยเหลือ แนะนำ และส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎร ซึ่งทางราชการก็ได้เข้าไปจัดกลุ่มอาชีพให้ราษฎรเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือกลุ่มอาชีพด้านการเกษตร ได้แก่ การปลูกพริก การทำนาปรัง การปลูกข้าวโพด ผักสด การปลูกพืชผักต่าง ๆ อีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มอาชีพด้านการ

ประมง ได้แก่ การเลี้ยงกบ การเลี้ยงปลา และกลุ่มสุดท้ายคือ กลุ่มอาชีพด้านปศุสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงเป็ด การเลี้ยงไก่ เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

ภายหลังจากการดำเนินการโครงการจัดหาน้ำเพื่อช่วยเหลือราษฎรในเขต ตำบลคลองน้อย ตำบลสองห้อง อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบริเวณใกล้เคียงเสร็จเรียบร้อยแล้ว คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. โครงการจัดหาน้ำให้แก่ราษฎรที่ได้ดำเนินการไปแล้ว สามารถเก็บกักน้ำได้ 6.5 ล้านลูกบาศก์เมตร จัดทำโครงการฯ ระยะที่ 2 สามารถเก็บกักน้ำได้ประมาณ 500,000 ลบ.ม. เพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค เพาะปลูกพืชอายุสั้นในฤดูแล้งจากเดิม 14,000 ไร่ เพิ่มขึ้นอีกประมาณ 8,700 ไร่
2. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการอัดน้ำ ทดน้ำ ในคลองระบายเป็นช่วง ๆ เพื่อเก็บกักน้ำไว้หล่อเลี้ยงพื้นที่ปลูกข้าว บริเวณพื้นที่สองฝั่งของคลองประมาณ 10,000 ไร่
3. เพิ่มประสิทธิภาพในการระบายน้ำของพื้นที่นาประมาณ 10,000 ไร่
4. ช่วยให้ราษฎรมีอาชีพเสริมหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น อันจะนำไปสู่ความกินดีอยู่ดีในที่สุด
5. ประโยชน์ทางอ้อม ได้แก่ การป้องกันไม่ให้เกิดการบุกรุกที่สาธารณะ และเขตคลองชลประทานอีกด้วย

ผลการดำเนินงานตามโครงการ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเสด็จพระราชดำเนินมาเปิดประตูส่งน้ำ เพื่อส่งน้ำให้แก่ราษฎรบริเวณทุ่งมะขามหย่อง เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2539 เวลา 15.39 น. และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเกี่ยวข้าวที่เป็นผลผลิตตามแนวทางที่ได้พระราชทานพระราชดำริไว้ เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2539 จากผลการดำเนินการตามพระราชดำริ ทำให้ราษฎรบริเวณทุ่งมะขามหย่องสามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง ได้ผลผลิต 80 ถังต่อไร่ และยังสามารถนำไปใช้ในการทำไร่นาสวนผสมตามแนวทางเกษตรกรรม “ทฤษฎีใหม่” อีกด้วย

ในส่วนของโครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรในเขตอำเภอบ้านแพรก

ขณะที่เขียนบทความนี้โครงการระยะที่สองยังดำเนินการไม่เสร็จสิ้น แต่ระยะเวลาที่ผ่านมา มีรายงานผลการปฏิบัติงานบางส่วน ดังนี้

โครงการถนนสายลาดทา - โพธิ์ประสิทธิ์ สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ถนนมีความกว้าง 7 - 8 เมตร ยาว 3,700 เมตร ยกระดับสูงขึ้นจากเดิม 1 เมตร การดำเนินการสร้างถนนไม่มีปัญหาการรุกล้ำที่ดินของราษฎร

พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ คือ ราษฎรหมู่ที่ 1,2,3 ตำบลคลองน้อย จำนวน 1,992 ไร่

มีกลุ่มอาชีพของราษฎร 3 กลุ่ม คือ กลุ่มอาชีพเกษตร กลุ่มอาชีพประมง และกลุ่มอาชีพปศุสัตว์ รวมจำนวนครอบครัว

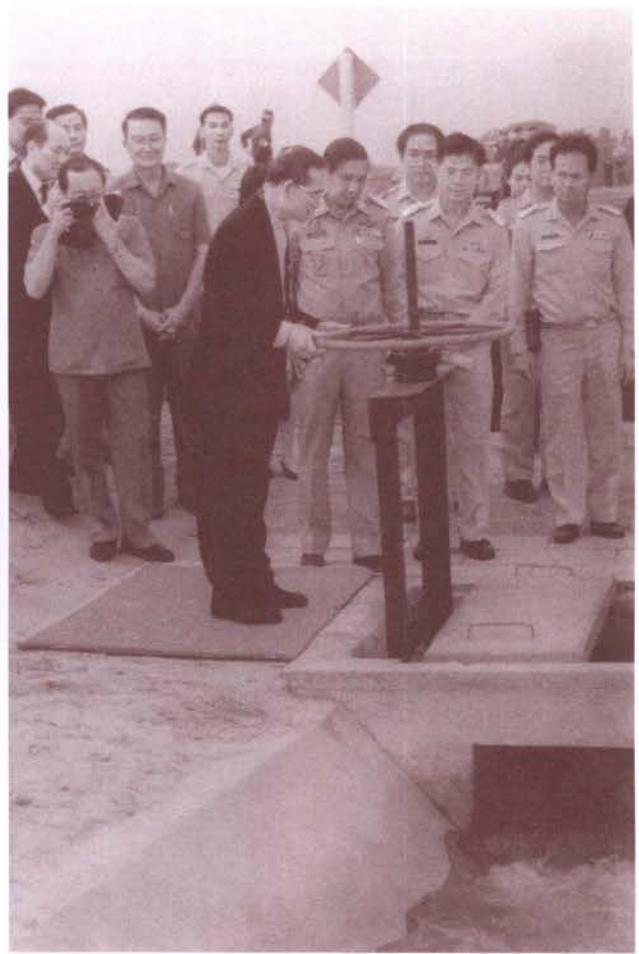

และเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ คือ 428 ครอบครัวเกษตรกร 1,230 คน

ราษฎรทำอาชีพหลัก และมีอาชีพเสริมตลอดปี และถ้าการดำเนินงานเสร็จสิ้นตามโครงการ ราษฎรจะมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกซึ่งขณะนี้มียาได้ประมาณปีละ 15,000 บาท/ครอบครัว/ปี

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

ตั้งที่ได้กล่าวมาแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระปรีชาญาณ ในการดูแลทุกข์สุขของราษฎร พระองค์มิได้พระราชทานความช่วยเหลือแบบเฉพาะหน้า คือ มิใช่ว่าเมื่อราษฎรอพยาก็ทรงพระราชทานอาหาร หรือราษฎรได้รับอุทกภัยก็ทรงพระราชทานข้าวของเครื่องใช้ แต่หากทรงช่วยเหลือแบบแก้ไขปัญหาระบบ และตรงประเด็นของปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำ พระองค์ทรงตระหนักดีว่า การที่เราจะดำรงชีพได้อย่างเป็นสุขและพึ่งพาตนเองได้ เราต้องเป็นสังคมเกษตรกรรม และการเกษตรกรรมจะได้อผลต้องควบคุมปริมาณน้ำให้ได้ การช่วยเหลือราษฎรในลักษณะนี้จึงเป็นการช่วยเหลืออย่างแท้จริง มิใช่แค่โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเท่านั้น หลายที่หลายแห่งในประเทศไทยที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษาปัญหา ทรงคิดแก้ปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ จากนั้นทรงพระราชทานพระราชดำริ หน่วยราชการต่าง ๆ และพสกนิกรของพระองค์ก็ได้ร่วมมือร่วมใจกันสนองตอบพระราชดำริด้วยความกระตือรือร้น และเต็มใจยิ่ง ผลที่ได้รับก็คือเกิดความกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เกิดความรักและผูกพันในท้องถิ่น และราษฎรทุกคนได้รับความร่มเย็นเป็นสุข

อังคารที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๓๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปที่อนุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย ทรงปล่อยน้ำจากอ่างเข้าแปลงนาซึ่งฝ่ายจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้เตรียมไว้พร้อมแล้ว เพื่อทำนาทำไร่.

กันถ่วงหน้า

พวกเราชาวไทยทุกคนจึงขอถวายบังคม เบื้องพระยุคลบาท ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้

บทส่งท้าย

การพัฒนาแหล่งน้ำได้ให้ผลดี ต้องพัฒนาทั้งระบบ ต้องโยงใยต่อเนื่องกัน ตามสภาพทางภูมิศาสตร์และตามสภาพการไหลเวียนของน้ำ ดังนั้น โครงการพัฒนาแหล่งน้ำตามแนวพระราชดำริ จึงมีอยู่หลายร้อยหลายพันโครงการทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ซึ่งแต่ละโครงการล้วนส่งผลให้ราษฎรอยู่ดีมีสุขทั้งสิ้นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อพสกนิกรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเพียงหนึ่งในพระมหากรุณาธิคุณเท่านั้น

การจัดสรรและพัฒนากฎที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สมชัย อร่ามพวงษ์พันธ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงได้รับการยกย่องว่าเป็น “กษัตริย์-เกษตร” หรือ “กษัตริย์-นักพัฒนา” เพราะพระองค์ทรงสนพระทัยในกิจการด้านพัฒนาชนบท โดยเฉพาะพัฒนาการเกษตรมาอย่างต่อเนื่อง และทรงเป็นผู้ริเริ่มในการพัฒนาต่าง ๆ มาโดยตลอด นับแต่ได้ทรงครองราชย์มาจนถึงปัจจุบัน สำหรับกิจกรรมการจัดและพัฒนาที่ดินทรงให้ความสนพระทัยเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการช่วยเหลือราษฎรให้มีที่ดินทำกินเป็นหลักแหล่ง และลดการบุกรุกที่ดินของรัฐ โดยทรงริเริ่มทดลองดำเนินการเบื้องต้นจากโครงการจัดพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์ “หุบกระพง” อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เมื่อปี 2507 จนประสบความสำเร็จ

ปี 2517 สมัยรัฐบาล นายสัญญา ธรรมศักดิ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพิจารณาว่า การปฏิรูปที่ดินเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกินให้แก่ราษฎรได้ พระองค์จึงทรงมีพระบรมราโชบายให้มอบที่ดินในความรับผิดชอบของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้รัฐบาลดำเนินการปฏิรูปที่ดิน โดยพระองค์พระราชทานที่นาให้รัฐบาลดำเนินการในปี 2518 ในท้องที่ 5 จังหวัด เพื่อให้รัฐบาลดำเนินการตาม

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 โดยจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดหนึ่ง ที่ได้รับพระราชทานที่ดินในวโรกาสนี้ด้วย และในการดำเนินงานพระองค์ท่านได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายกรัฐมนตรี (หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช) นำคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมบางส่วนเข้าเฝ้า เพื่อกราบบังคมทูลเกี่ยวกับหลักการ และวิธีการดำเนินการปฏิรูปที่ดิน และพระองค์ได้พระราชทานข้อวิจารณ์ และคำแนะนำหลายประการ เพื่อ ส.ป.ก. น้อมเกล้าฯ รับมาถือปฏิบัติในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินต่อไป

พระบรมราโชบายเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดิน

1) การแบ่งสรรที่ดินให้แก่เกษตรกรในขั้นต้น ควรให้เป็นไปตามเนื้อที่ ที่เกษตรกรถือครองอยู่เดิมให้มากที่สุด ไม่ว่าจะโดยเป็นเจ้าของที่ดินเอง หรือโดยการเช่า ทั้งนี้ภายในขอบเขตที่พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 กำหนดไว้ พื้นที่อาจจะลดลงไปบ้างตามสภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นนั้น ๆ

2) การจัดตั้งชุมชนที่อยู่อาศัย ควรให้เป็นไปตามความต้องการของเกษตรกรและให้สอดคล้องกับสภาพเดิมของท้องถิ่นนั้น ๆ ให้มากที่สุด และจัดชุมชนให้อยู่เป็นกลุ่มก้อนเพื่อความปลอดภัย และทำให้การลงทุนในด้านการจัดสาธารณูปการ เช่น น้ำสะอาด ไฟฟ้า ฯลฯ ถูกลงด้วย

3) จัดระบบการรวมกลุ่มในระดับหมู่บ้านรวมกัน เป็นสหกรณ์ในเขตปฏิรูปที่ดิน และเชื่อมโยงไปถึงสหกรณ์ในเมืองใหญ่ ๆ เพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจเพื่อประโยชน์ของสมาชิกได้อย่างกว้างขวางโดยแท้จริง

4) การพัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการจัดระบบชลประทาน คมนาคม และบริการสาธารณูปการต่าง ๆ เมื่อดำเนินการจัดทำให้แล้ว ต่อไปก็ให้สหกรณ์รับช่วงไปดำเนินการดูแลและจัดการบำรุงรักษาต่อไป โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลค่อย ๆ ถอนตัวออกได้เมื่อสหกรณ์มีประสิทธิภาพพอเพียงที่จะรับช่วงต่อไป

5) ในระยะแรก จะต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถ และเสียสละอยู่ประจำเพื่อให้คำแนะนำ ส่งเสริมแก่สหกรณ์โดยใกล้ชิด และจัดให้มีเจ้าหน้าที่ระดับสูงจากส่วนกลางออกไปตรวจการดูแลเยี่ยมเยียน และให้คำแนะนำเป็นการให้กำลังใจแก่เจ้าหน้าที่โดยสม่ำเสมอ

6) การจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกร จะต้องคำนึงถึงการขยายตัวของประชากรในท้องถิ่นนั้นในอนาคตด้วย ดังนั้นป่าไม้ชุมชนที่ดำริจะจัดสร้างขึ้นอาจใช้เป็นที่สำรอง สำหรับการนำมาทำกินในอนาคตได้ด้วย

7) การปฏิรูปที่ดินในแต่ละท้องที่ จะต้องเร่งดำเนินการให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว ในระยะเวลาประมาณ 2-3 ปี เพื่อให้เกษตรกรเห็นผลโดยไม่ชักช้า

8) สำหรับเงินชดเชยค่าที่ดินที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน ซึ่งรัฐบาลจะต้องทูลเกล้าฯ ถวายตามกฎหมายของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์นั้น จะพระราชทานเป็นเงินหมุนเวียนสำหรับการดำเนินงานของสหกรณ์ในเขตปฏิรูปที่ดินดังกล่าว โดยจะได้ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาสำหรับบริหารเงินทุนนี้ขึ้นคณะหนึ่ง

9) มีพระราชประสงค์ให้ผู้ที่เป็นผู้เช่าที่ดินของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์อยู่เดิม ได้ทำกินในที่ดินนั้นต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน ตราบที่ยังยึดถืออาชีพเกษตรกรรมอยู่ แต่จะไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น

ในส่วนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับพระราชทานที่ดินรวมทั้งสิ้น 81 แปลง เนื้อที่ 11,127-0-

54 ไร่ ในท้องที่ 7 อำเภอ คือ อำเภอบางไทร อำเภอบางบาล อำเภอบางปะอิน อำเภอวังน้อย อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอเสนาและอำเภออุทัย โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารฯ พระราชทานเอกสารสัญญาให้แก่พลกนิกรชาวพระนครศรีอยุธยาที่ได้รับพระราชทานที่ดินในวันที่ 29 พฤษภาคม 2520 ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สืบเนื่องจากที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่นาให้แก่ ส.ป.ก. เพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดินแล้ว ยังมีพลกนิกรชาวไทยร่วมน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเนื้อที่ 321-0-76 ไร่

นอกจากเหล่าพลกนิกรของพระองค์ ที่ได้รับพระราชทานที่ดินทำกินชั่วคราวแล้ว ยังมีพลกนิกรชาวไทยร่วมน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเนื้อที่ 321-0-76 ไร่

นอกจากเหล่าพลกนิกรของพระองค์ ที่ได้รับพระราชทานที่ดินทำกินชั่วคราวแล้ว ยังมีพลกนิกรชาวไทยร่วมน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเนื้อที่ 321-0-76 ไร่

นอกจากเหล่าพลกนิกรของพระองค์ ที่ได้รับพระราชทานที่ดินทำกินชั่วคราวแล้ว ยังมีพลกนิกรชาวไทยร่วมน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเนื้อที่ 321-0-76 ไร่

นอกจากเหล่าพลกนิกรของพระองค์ ที่ได้รับพระราชทานที่ดินทำกินชั่วคราวแล้ว ยังมีพลกนิกรชาวไทยร่วมน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเนื้อที่ 321-0-76 ไร่

นอกจากเหล่าพลกนิกรของพระองค์ ที่ได้รับพระราชทานที่ดินทำกินชั่วคราวแล้ว ยังมีพลกนิกรชาวไทยร่วมน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเนื้อที่ 321-0-76 ไร่

นอกจากเหล่าพลกนิกรของพระองค์ ที่ได้รับพระราชทานที่ดินทำกินชั่วคราวแล้ว ยังมีพลกนิกรชาวไทยร่วมน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเนื้อที่ 321-0-76 ไร่

นอกจากเหล่าพลกนิกรของพระองค์ ที่ได้รับพระราชทานที่ดินทำกินชั่วคราวแล้ว ยังมีพลกนิกรชาวไทยร่วมน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเนื้อที่ 321-0-76 ไร่

ซึ่งสรุปเกษตรกรผู้ได้รับพระราชทานที่ดินทำกินในท้องที่ต่าง ๆ ดังนี้

อำเภอ	จำนวน (แปลง)	เนื้อที่ (ไร่)	จำนวนครอบครัว ที่ได้รับพระราชทาน	มูลค่าที่ดินปัจจุบัน (ล้านบาท)
บางไทร	26	3,762-2-25	316	1,236.47
บางบาล	3	358-0-42	51	71.62
บางปะอิน	2	99-3-39	17	19.97
พระนครศรีอยุธยา	22	1,431-0-97	91	482.18
วังน้อย	10	3,686-2-66	205	1,134.23
เสนา	17	1,670-0-73	245	203.24
คูทัย	1	118-1-82	14	11.85
รวม	81	11,127-0-54	939	3,159.56

3. งานพัฒนาสถาบันเกษตรกร ได้ดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดิน ในที่ดินพระราชทาน 3 แห่ง คือ อำเภอเสนา อำเภอบางไทร และอำเภอพระนครศรีอยุธยา โดยได้รับการสนับสนุนเงินจาก ธกส. โดยสหกรณ์ฯ เสนา วงเงิน 870,000 บาท สหกรณ์ฯ พระนครศรีอยุธยา วงเงิน 420,000 บาท เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินฯ โดยทั้ง 3 สหกรณ์ฯ วงเงินสหกรณ์ละ 500,000 บาท และกองทุนจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จำนวน 2 แห่ง สหกรณ์ฯ บางไทร และ สหกรณ์ฯ พระนครศรีอยุธยา สหกรณ์ละ 500,000 บาท

4. งานพัฒนาการเกษตรและอาชีพนอกรการเกษตร

4.1 ส.ป.ก. ได้ประสานงานกับส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในด้านการดำเนินการพัฒนาอาชีพการเกษตร ให้ราษฎรสามารถทำการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ในด้านอาชีพนอกรการเกษตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพบางไทรขึ้น ในบริเวณที่ดินที่พระองค์พระราชทานในท้องที่ ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร โดยการจัดตั้งเป็นชุมชนพิเศษขึ้น มีการฝึกอบรมศิลปาชีพแขนงต่าง ๆ ไปพร้อมกับการพัฒนาทางด้านการเกษตร เพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่เกษตรกรอีกทางหนึ่ง ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรได้จัดตั้งขึ้น ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2523 โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ

การดำเนินการ แบ่งเป็น 4 ส่วน คือ

1. งานปฏิรูปที่ดิน เป็นการกระจายสิทธิการถือครอง

ที่ดิน โดยจัดให้เกษตรกรเข้าทำประโยชน์ จำนวน 138 ครอบครัว ๆ ละ 10 ไร่ มีการพัฒนาระบบแปลงเกษตรกรรมในพื้นที่ 1,460 ไร่ งานติดตั้งระบบส่งน้ำอย่างสมบูรณ์แบบ

2. งานศิลปาชีพ การฝึกอบรมและส่งเสริมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ได้เริ่มดำเนินการรับสมัครนักเรียนเข้ารับการฝึกอบรมรุ่นแรก ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2524 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน โดยมีการฝึกอบรมปีละ 2 รุ่น รุ่นละ 500 คน โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้เบี้ยเลี้ยงพระราชทานเป็นค่าอาหาร ปัจจุบันนี้มีการฝึกอบรมรวมทั้งสิ้น 25 แผนก ได้แก่

1. แผนกเขียนลายไทย
2. แผนกจักสาน
3. แผนกทอผ้าไหม
4. แผนกช่างไม้
5. แผนกตุ๊กตาชาววัง
6. แผนกผักตบชวา
7. แผนกเครื่องเรือนหวาย
8. แผนกทอจก
9. แผนกตัดเย็บเสื้อผ้า
10. แผนกปั้นและหล่อ
11. แผนกเครื่องหนัง
12. แผนกจิตรกรรมประยุกต์
13. แผนกช่างเชื่อมโลหะ
14. แผนกเป่าแก้ว
15. แผนกสอद्याนลิพา
16. แผนกช่างสี และชักเงา

17. แผนกช่างเครื่องยนต์
18. แผนกเครื่องเคลือบดินเผา
19. แผนกโภชนาการ
20. แผนกศิลปประดิษฐ์
21. แผนกขนมไทย
22. แผนกปักผ้า
23. แผนกดอกไม้ขนมปัง
24. แผนกประดิษฐ์หัวโขน
25. แผนกแกะสลักไม้

3. งานศูนย์ขยายพันธุ์ไม้ผลในเขตปฏิรูปที่ดิน ภาคกลาง ตามพระราชดำริ ศูนย์ขยายพันธุ์ไม้ผลแห่งนี้ตั้งขึ้น ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ และขยายพันธุ์ไม้แจกจ่ายให้เกษตรกร นำไปปลูก เพื่อเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง ศูนย์นี้ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ

4. งานหมู่บ้านสวนผลไม้ตามพระราชดำริ เป็นการ จัดตั้งหมู่บ้านสวนผลไม้ในเนื้อที่ 400 ไร่ ตามพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงมีพระราชประสงค์ให้มีการดำเนินงาน ด้านศิลปาชีพควบคู่ไปกับงานด้านเกษตรกรรม โดยมอบหมาย ให้กรมชลประทานเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างในปี พ.ศ. 2527 และ พ.ศ. 2528 กรมชลประทานได้มอบหมู่บ้านสวนผลไม้ ดังกล่าวให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมรับผิดชอบ ดูแล ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 64 แปลง แปลงละ 4 ไร่ พร้อมบ้านพักเกษตรกรแปลงละ 1 หลัง

กล่าวได้ว่า ด้วยพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่นาทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์แก่ ส.ป.ก. เพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งคิดเป็นมูลค่าในปัจจุบันถึง 3,160 ล้านบาทแล้ว ยังเป็นการหล่อหลอมให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในนโยบาย การปฏิรูปที่ดิน ตลอดจนมีประชาชนหลายรายได้เจริญรอย ตามเบื้องพระยุคลบาท บริจาคที่ดินของตนเอง โดยเสด็จพระราชกุศลเพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดิน และเจ้าของที่ดินอีก จำนวนมาก ตัดสินใจขายที่ดินเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปที่ดิน ให้แก่ทางราชการ ตามรอยเบื้องยุคลบาทเช่นกัน ซึ่งปรากฏว่าในปัจจุบันเกษตรกรชาวพระนครศรีอยุธยาที่ได้รับที่ดิน พระราชทานมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น และมีที่ดินทำกิน

ตราบข้าวลูกข้าวหลาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ด้วยสายพระเนตร ที่ยาวไกลของพระองค์ท่าน ที่ทรงตระหนักถึงทุกข์สุขของ อาณาประชาราษฎร์ตลอดเวลาที่ทรงครองสิริราชสมบัติ

บรรณานุกรม

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : "การดำเนินงาน ปฏิรูปที่ดินในที่ดินพระราชทาน และที่ดินโดยเสด็จ พระราชกุศล" มิถุนายน 2539

พระราชพิธีบวงสรวงสังเวีย สมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต

บทกวี วัฒนธรรม:

ความนำ

สืบเนื่องจากอดีตตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เป็นต้นมา จนกระทั่งปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีโอกาสจัดงานพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกเพียงสองครั้งเท่านั้น ครั้งแรกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน เพราะโดยเหตุที่พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกนั้น หมายถึงพระราชพิธีที่จัดขึ้นเนื่องในวโรกาสที่พระมหากษัตริย์ผู้ทรงครองราชย์อยู่นั้น ได้ครองราชย์ติดต่อกันมาเป็นเวลานานกว่าพระมหากษัตริย์พระองค์อื่น ๆ ที่มีมาในอดีต ซึ่งตามประวัติศาสตร์ของชาติไทย พบว่า ในอดีตตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เป็นต้นมา จนกระทั่งเข้าสู่สมัยรัตนโกสินทร์ ได้มีสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 แห่งกรุงศรีอยุธยาได้ทรงครองราชย์เป็นเวลานานที่สุดคือ 40 ปี แต่ปัจจุบันนักศึกษาวិชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ยึดถือ และเชื่อกันว่า พระมหากษัตริย์ที่ทรงครองราชย์ยืนนานที่สุดในพระราชพงศาวดารไทย คือ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ โดยยึดจากพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ ซึ่งนักประวัติศาสตร์ไทย แม้แต่สมเด็จพระ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทยก็ยอมรับว่าคักราชในพระราชพงศาวดารนั้น ถูกต้อง พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ ระบุว่า “สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เสวยราชสมบัติคักราช 810 (พ.ศ. 1991) คักราช 825 (พ.ศ. 2006) เสด็จไปเสวยราชสมบัติ ณ เมืองพิษณุโลก และคักราช 849 (พ.ศ. 2031) สวรรคต รวมเวลาครองราชย์ 40 ปี ส่วนสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 นั้น เสวยราชสมบัติคักราช 835 (พ.ศ. 2034) สวรรคต คักราช 891 (พ.ศ. 2072) รวมเวลาครองราชย์ 38 ปี” (สมชาย พุ่มสอาด ; 2532 : 56)

และเมื่อมาถึงยุคสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี ผ่านรัชกาลที่ 1-4 มายังไม่มีกษัตริย์พระองค์ใดที่ครองราชย์ยาวนานกว่า 40 ปี จวบจนกระทั่งมาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ในปี พ.ศ. 2450 พระองค์ได้ทรงครองราชย์ ครบ 40 ปีเสมอกับระยะเวลาการครองราชย์ของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2451 ซึ่งถือว่าเป็นปีที่รัชกาลที่ 5 ได้ทรงครองราชย์ ได้ยาวนานกว่าสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 แล้วจึงได้ทรงมีพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกขึ้น ทั้งนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดติดต่อกัน 2 ปี คือทั้งในปี พ.ศ. 2450 และ 2451 โดยในปี 2450 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดงานพระราชกุศลรัชมงคลขึ้นก่อน และในปีถัดมาคือปี พ.ศ. 2451 จึงได้มีพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ดังกระแสพระราชดำริดังนี้ (กรมศิลปากร 2531 :)

“.....ในรัตนโกสินทรศก 126 นี้ ปีในรัชกาลจะเต็มครบ 39 ปี อย่างขึ้นเป็นปีที่ 40 เสมอด้วยรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ซึ่งได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติยืนนานกว่าพระเจ้าแผ่นดินทุกพระองค์ สยามประเทศสมควรที่จะขึ้นไปทำการกุศลสักการะบูชาพระเจ้าแผ่นดินที่ได้ถวัลยราชในกรุงเก่า เป็นการพิเศษครั้งหนึ่ง”

ด้วยเหตุนี้ในปี พ.ศ. 2450 จึงได้มีพระราชพิธีบำเพ็ญกุศลถวายพระมหากษัตริย์ในอดีต ที่เมืองกรุงเก่าก่อน โดยทรงเลือกชื่อพระราชพิธีนี้ว่า “พระราชกุศลรัชมงคล” ซึ่งเป็นชื่อที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงผูกขึ้นถวายประกอบพระราชดำริหลายชื่อ ขณะเดียวกันได้ทรงเลือกชื่อพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก เป็นชื่อพระราชพิธีที่จะใช้ในวโรกาสที่พระองค์ได้ทรงครองราชย์ติดต่อกันมาเป็นเวลานานกว่าพระมหากษัตริย์องค์อื่น ๆ ที่มีมาในอดีต

จากรายชื่อที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงผูกขึ้นถวายประกอบพระราชดำริหลายชื่อเช่นกัน

พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ในรัชกาลปัจจุบัน

และนับเนื่องต่อกันมาจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาจนถึงปี พ.ศ. 2530 ประเทศไทยก็ได้วางวันพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก เพราะยังไม่มีพระมหากษัตริย์พระองค์ใด ที่ทรงครองราชย์นานยิ่งกว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จวบจนกระทั่งปี พ.ศ. 2531 อันนับเป็นปีที่ 43 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชา และเป็นปีที่พระองค์ท่านทรงครองราชย์เสมอด้วยสมเด็จพระบรมอัยกาธิราชเจ้าคือพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นเวลา 42 ปี 22 วัน ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 และนับจากวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 เป็นต้นไป พระองค์จะทรงครองราชย์ยืนนานยิ่งกว่าสมเด็จพระมหากษัตริย์อาธิราชเจ้า ทุกพระองค์ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ไทย ด้วยเหตุนี้ รัฐบาล และประชาชนชาวไทยจึงพร้อมใจกันขอพระราชทานพระบรมราชาญาตจัดงานเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสพระราชพิธี รัชมังคลาภิเษก ซึ่งใน

ส่วนการพระราชพิธีนั้น พระองค์ทรงยึดแนวทางตามแบบพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นสำคัญ ดังมีรายละเอียดการพระราชพิธีดังนี้

เลขาธิการพระราชวัง รับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ ว่าทรงทราบพระราชหฤทัย ในความจงรักภักดีของพระบรมวงศานุวงศ์ รัฐบาล ข้าราชการฝ่ายทหาร พลเรือน และพลกนิกรชาวไทยทั้งปวง ซึ่งระลึกถึงพระมหากษัตริย์ที่ได้ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจเพื่อแผ่นดินและประชาชนมาถึง 43 ปี พวกกันชื่นชมยินดีว่าเสด็จดำรงรัฐสมิยามยืนยาวยิ่งกว่าสมเด็จพระมหากษัตริย์พระองค์ใดในอดีต และมีสมานฉันท์พร้อมกันจัดงานเฉลิมพระเกียรติสนองพระเดชพระคุณ ทั้งขอพระราชทานให้ทรงกำหนดงานพระราชกุศล และพระราชพิธีอนุโลมตามราชประเพณีเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำรงราชย์ยืนยาวยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์อันมีปรากฏในพระราชพงศาวดาร

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สำนักพระราชวังกำหนดการพระราชกุศลทักษิณานุปทาน และพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก มีรายการดังต่อไปนี้ (ประกาศสำนักพระราชวัง 27 มิถุนายน พุทธศักราช 2531)

ที่ ๔/๒๕๓๑

หมายกำหนดการ

พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก

กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑

วัน	เวลา	รายการ	ที่	แต่งกาย
เสาร์ ที่ ๒	๑๖.๓๐ น.	ทักษิณานุปทาน พระสงฆ์ ๔๙ รูปสวดมนต์เทคนิกันต์ ๑ สดับปกรณ์ เสด็จฯ ถวายสักการะพระพุทธรูปสามองค์บริเวณพระพุทธรูปประจำรัชกาล	พระที่นั่งอมรินทร์ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม หอพระราชกฤษฎีกา หอพระราชพงศาวดาร	เต็มยศ จุลจอมเกล้า
อาทิตย์ ที่ ๓	๑๐.๐๐ น.	สมโภชสิริราชสมบัติ รัชมังคลาภิเษก พระสงฆ์ ๔๙ รูป มาพร้อมทรงศีล เสด็จฯ ถวายสักการะพระสยามเทวาธิราชประกาศสดุดีบรมสรวงพระสงฆ์ ๔๙ รูปเจริญพระพุทธรูปมนต์ รับพระราชทานฉัตรเวียนเทียนสมโภชนพปฎลมหาเศวตฉัตรราชกุฎกัณฑ์	พระที่นั่งดุสิต	เต็มยศ นพรัตน์ หรือ ช้างเผือก

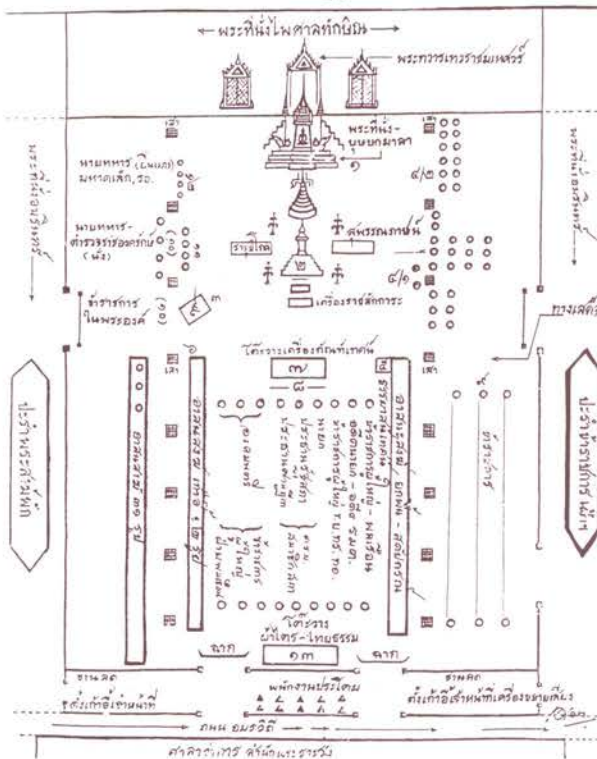
วัน	เวลา	รายการ	ที่	แต่งกาย
	๑๒.๐๐ น.	ททรมบก ทหารเรือ ทหารอากาศยิงปืนใหญ่เฉลิมพระเกียรติฝ่ายละ ๒๑ นัด พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา วัดในพระพุทธศาสนาและศาสนานอื่น ๆ ย่าม้องกลองระฆังพร้อมกัน		
อังคารที่ ๕	๘.๕๐ น. ๑๐.๐๐ น.	บวงสรวงสังเวศสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต เสด็จฯ ประทับรถไฟพระที่นั่งรถไฟพระที่นั่งถึงสถานีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เสด็จฯ ถวายราชสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จฯ ถวายสักการะบูชาพระพุทธรูปปางประจำสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงศีล เสด็จฯ บวงสรวงสังเวศสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีตประกาศสดุดีบรมสรวงพระสงฆ์ ๓๙ รูปเจริญพระพุทธรูปมนต์ รับพระราชทานฉัตร	สถานีจัตราลดา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พลับพลาตรีมุข	เต็มยศ จักรี หรือ ช้างเผือก

วัน	เวลา	รายการ	ที่	แต่งกาย
		เสด็จฯ ไปยังบ้านพักรับรองของจังหวัด		
	๑๕.๓๐ น.	เสด็จฯ ประทับรถไฟพระที่นั่งเสด็จฯ กลับ	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	
	๑๖.๔๐ น.	รถไฟพระที่นั่งถึงกรุงเทพมหานคร	สถานีจตุรลดา	

การพระราชกุศลที่วัดยานนาวา พระราชพิธีวันอังคารที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๖

- ๑/ พระที่นั่งบุษยามาดา
ประดิษฐานพระพุทธรูปประจำพระชนมวาร ๖๔
ปางอุษณีย์ พุทธเครื่องมณีกรพาคองของชั้น
- ๒/ พระที่นั่งราชบังคมมงคลเทพมหินทร ประดิษฐานพระโกศพระบรมอัฐิ ๖๔
- ๓/ พระราชอาสน์ประทับ ๔/ พระราชอาสน์ประทับสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ และ พระราชอาสน์ - สมเด็จพระเทพฯ ๕/ พระราชอาสน์ - สกปรบรภาสภัต

ทักษิณยานุพทาน

วันเสาร์ที่ 2 กรกฎาคม พุทธศักราช 2531 เจ้าพนักงานเตรียมการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณยานุพทาน ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เชิญพระพุทธรูปประจำพระชนมวาร และประจำพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประดิษฐาน ณ พระที่นั่งบุษยามาลามหาพิมาณ และเชิญพระโกศพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประดิษฐานบนพระราชบังลังก์ภายใต้ฉัตรพญาลมมหาเศวตฉัตรแวดล้อมด้วยเครื่องบรมขัตติยราชูปโภค และเครื่องนมัสการราชสักการะไว้พร้อม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐานพระราชวังดุสิต ไปยังพระบรมมหาราชวังเข้าทางประตูวิเศษไชยศรีเทียบรถยนต์พระที่นั่งที่พระทวารเวเวศร์รักษา

เวลา 16 นาฬิกา 30 นาที เสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูปประจำพระชนมวารและประจำพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะถวายบังคมพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถวายพัตรรองที่ระลึกงานพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกแด่สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะรวม 44 รูปแล้ว เจ้าหน้าที่อาราธนาพระปริตรพระสงฆ์สวดพระพุทธรูปมณฑลจบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม ทรงศีล สมเด็จพระญาณสังวร วัดบวรนิเวศวิหารถวายพระธรรมเทศนาถันท์ 1 จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมบูชาถันท์เทศน์ แล้วทรงทอดผ้าไตร สมเด็จพระราชาคณะที่ถวายพระธรรมเทศนา และพระราชาคณะที่สวดพระพุทธรูปมณฑลรวม 44 รูป สดับปกรณ์พระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้วถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยไปยังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เสด็จฯ เข้าสู่พระอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูปประจำพระชนมพรรษา 5 รอบ พระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังหอพระราชากรมานุสร ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยถวายราชสักการะพระพุทธรูปปางประจำรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรีในอดีตแห่งกรุงศรีอยุธยา และธนบุรี แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังหอพระราชพงศานุสร ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยถวายราชสักการะพระพุทธรูปปางประจำรัชกาล สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชแห่ง

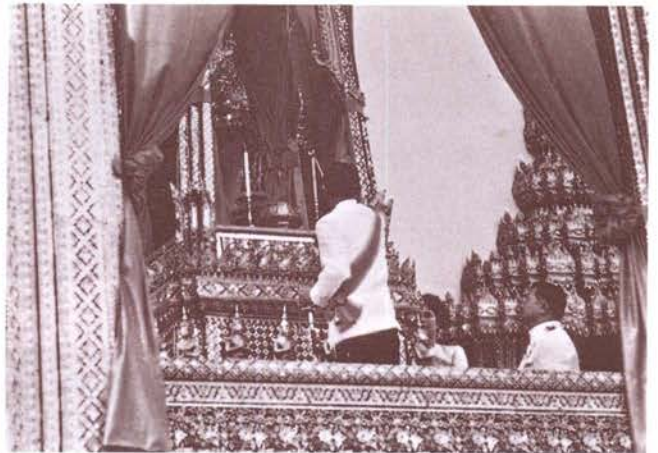
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงศีล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนบูชาพระสยามเทวาธิราช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปักธูปที่เครื่องบวงสรวงสิ่งเวียงพระสยามเทวาธิราช

กรุงรัตนโกสินทร์ เสด็จพระราชดำเนินกลับ

การแต่งกาย เครื่องแบบเต็มยศ สายสะพาย จุลจอมเกล้า

สมโภชสิริราชสมบัติรัชสมัยฉะลวาทิศ

วันอาทิตย์ที่ 3 กรกฎาคม พุทธศักราช 2531
เจ้าพนักงานเตรียมการพระราชพิธีสมโภชสิริราชสมบัติ
รัชสมัยฉะลวาทิศ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เชิญพระพุทธ
ปฏิมาชัยวัฒน์ประจำทุกรัชกาลออกประดิษฐาน
ณ พระแท่นมุก ทอดเครื่องนมัสการไว้พร้อม และ
เชิญเครื่องราชกกุธภัณฑ์ พระแสงสำคัญประจำรัชกาล
ดวงพระบรมราชสมภพ พระสุพรรณบัฏประดิษฐานเหนือ
พระราชบัลลังก์ ภายใต้ฉัตรพญามหาเศวตฉัตร แวดล้อมด้วย

ต้นไม้มงคล และทอดเครื่องทองน้อยตามพระราชประเพณี
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญพระสยามเทวาธิราช
ประดิษฐาน ณ บุษบกมุขเด็จพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เพื่อ
ประกอบพระราชพิธีบวงสรวงสิ่งเวียงในมหามงคลพระราชพิธี
รัชสมัยฉะลวาทิศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์
พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต
ไปยังพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

เวลา 10 นาฬิกา เสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่พระที่นั่ง
ดุสิตมหาปราสาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุด

พระราชครูอัญญาจารย์ (ละเอียด รัตนพรหมณ์) อ่านประกาศพระบรมราชโองการ บวงสรวงพระสยามเทวาธิราช

พระสงฆ์รับพระราชทานฉันภัตตาหาร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเคนย่ำที่ระลึกพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก แต่พระสงฆ์

เวียนเทียนสมโภช

อุปเทียบเครื่องบินสการบูชาพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงศีล สมเด็จพระสังฆราชถวายศีล จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จไปยังมุขเด็จ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ขึ้นสู่มุขเด็จ ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระสยามเทวาธิราช แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ลงจากพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทไปยังแท่นที่ตั้งเครื่องบวงสรวงสังเวศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเทียนทอง เทียนเงินที่โต๊ะเครื่องสังเวศ แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยชาวพนักงานประโคมมโหระทึก แตรฝรั่ง และฆ้องชัย สังข์ แตร ดุริยางค์ แล้วเสด็จขึ้นพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พราหมณ์อ่านประกาศบวงสรวงสังเวศ ในขณะที่ผู้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท จะได้ยืนพนมมือถวายคารวะจนอ่านประกาศจบ แล้วชาวพนักงานประโคมมโหระทึก แตรฝรั่ง และฆ้องชัย สังข์ แตร ดุริยางค์ พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ถวายพรพระจบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเคนย่ำภัตตาหารแต่สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ พระสงฆ์รับพระราชทานฉันเสร็จแล้วทรงพระเคนย่ำที่ระลึกงานพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก พระสงฆ์ ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยบูชา ราชกกุธภัณฑ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พราหมณ์เบิกแว่นเวียนเทียนสมโภช นพปฎลมหาเศวตฉัตรราชกกุธภัณฑ์ ดวงพระบรมราชสมภพ พระสุพรรณบัฏ เป็นการสมโภชสิริราชสมบัติ รัชมังคลาภิเษก ขณะเวียนเทียนสมโภช เจ้าพนักงานประโคมฆ้องชัย สังข์ แตร บัณเฑาะว์ และดุริยางค์เวียนเทียน 3 รอบแล้ว พราหมณ์เจิมนพปฎลมหาเศวตฉัตร ไท้โหลวงผูกผ้าสีชมพู พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่ายเครื่องราชกกุธภัณฑ์ แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับ

ในงานพระราชพิธีสมโภชสิริราชสมบัติ รัชมังคลาภิเษกนี้

เวลา 12 นาฬิกา ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ จะได้อิงปืนใหญ่เฉลิมพระเกียรติฝ่ายละ 21 นัด

พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา วัดในพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่น ๆ ย่าฆ้องกลองระฆังพร้อมกัน

การแต่งกาย เครื่องแบบเต็มยศ สายสะพายนพรัตน์
หรือ สายสะพายช้างเผือก

พระราชพิธีบวงสรวงสังเวศสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต

สำหรับพระราชพิธีบวงสรวงสังเวศสมเด็จพระมหา
กษัตริย์ในอดีต ซึ่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระ
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดให้ชื่อว่า “งานพระราช
กุศลรัชมงคล” นั้น ในสมัยรัชกาลปัจจุบันก็ได้ทรงให้จัด
กระทำเช่นเดียวกัน ดังปรากฏในหมายกำหนดการ นั่นคือ
มีการเสด็จประทับรถไฟพระที่นั่ง จากสถานี จิตรลดา มายัง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทรงประกอบพิธีดังกล่าว ดังมี
รายละเอียดตามประกาศของสำนักพระราชวัง เมื่อวันที่ 27
มิถุนายน พุทธศักราช 2531 ดังนี้

วันอังคารที่ 5 กรกฎาคม พุทธศักราช 2531
เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง กรมศิลปากร และจังหวัด
พระนครศรีอยุธยาเตรียมการพระราชพิธีบวงสรวงสังเวศ
พระมหากษัตริย์ในอดีต ณ พลับพลาตรีมุข พระราชวังโบราณ
และที่พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าอยู่ทอง เชิญพระพุท
ธิปฏิมาปางประจำสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 พระเจ้าอยู่ทอง
มาประดิษฐาน ณ โต๊ะหมู่พระที่นั่งพระคชาธารลัปตภู
ลเศวตฉัตร ตั้งแต่งเครื่องบวงสรวงสังเวศ เครื่องนมัสการ
เครื่องราชสักการะไว้พร้อม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระ
พระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินโดย
รถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐานพระราชวังดุสิต
ไปยังสถานีรถไฟจิตรลดา

เวลา 8 นาฬิกา 50 นาที เสด็จพระราชดำเนินโดย
รถไฟพระที่นั่งออกจากสถานีรถไฟจิตรลดาไปยังจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

เวลา 10 นาฬิกา รถไฟพระที่นั่งเทียบที่สถานี
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทหารกองเกียรติยศถวายความเคารพ
บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ผู้ว่าราชการจังหวัดเฝ้าทูล
ละอองธุลีพระบาททูลเกล้าฯ ถวายพระแสงราชศัสตราประจำ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จ
พระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังพระบรมราชานุสาวรีย์
สมเด็จพระเจ้าอยู่ทอง ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อย
ถวายราชสักการะสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 พระเจ้าอยู่ทอง
แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังพระราชวังโบราณ เที่ยบริถยนต์
พระที่นั่งที่บริเวณพลับพลาตรีมุข ทหารกองเกียรติยศ
3 เหล่าทัพ ถวายความเคารพ บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี

พลับพลาตรีมุข พระราชวังโบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระพุทธรูปปางประจำรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอยู่ทอง)

พระที่นั่งชุมสายตั้งโต๊ะเครื่องบวงสรวงสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีตแห่งกรุงศรีอยุธยา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงจุดธูปเทียนเครื่องบวงสรวงสังเวศพระมหากษัตริย์ในอดีตแห่งกรุงศรีอยุธยา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับชมนั่งอ่านประกาศพระบรมราชโองการสดุดีบวงสรวงสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต

นายภาวส บุนนาค รองราชเลขาธิการ อ่านประกาศพระบรมราชโองการสดุดี บวงสรวงสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนไตรและยามที่ระลึกพระราชพิธี รังมิ่งคลภภิเษกแด่พระสงฆ์

ประชาชนเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทส่งเสด็จพระราชดำเนินกลับ

เสด็จพระราชดำเนินขึ้นสู่พลับพลาตรีมุข พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ บูชาพระพุทธรูปปางประจำรัชกาล สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 พระเจ้าอยู่ทอง สมเด็จพระสังฆราชถวายศีล จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จฯ ไปยังพระที่นั่งชุมสาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเทียนทอง เทียนเงิน และธูปที่เครื่องบวงสรวงสังเวจแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยถวายราชสักการะสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต ชาวพนักงานประโคมโหระทึก แตรฝรั่ง และฆ้องชัย สังข์ แตร ดุริยางค์ แล้วเสด็จฯเข้าประทับในพลับพลาตรีมุข ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้นายภาวส บุนนาค รองราชเลขาธิการ อ่านประกาศพระบรมราชโองการสดุดีบวงสรวงสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต ในขณะนั้นผู้ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท จะได้อินพนมมือถวายคารวะ จนอ่านประกาศจบ แล้วชาวพนักงานประโคมโหระทึก แตรฝรั่ง และฆ้องชัย สังข์ แตร ดุริยางค์ พระสงฆ์ 34 รูป เจริญพระพุทธมนต์ถวายพรพระจบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนภัตตาหารแด่สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารประธานองคมนตรี นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา รัฐมนตรี ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ประเคนภัตตาหาร พระสงฆ์รับพระราชทานฉันเสร็จแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนไตรและยามที่ระลึกงานพระราชพิธีรังมิ่งคลภภิเษกแก่สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ พระสงฆ์ที่เจริญพระพุทธมนต์ ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรกเสด็จพระราชดำเนินประทับรถยนต์พระที่นั่งไปยังบ้านพักรับรองของจังหวัดทหารบกกองเกียรติยศ 3 เหล่าทัพ ถวายความเคารพบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี

เวลา 15 นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากบ้านพักรับรองของจังหวัดไปยังสถานีรถไฟจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประทับรถไฟพระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงเทพมหานคร ทหารกองเกียรติยศ ถวายความเคารพ บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี

เวลา 16 นาฬิกา 40 นาที รถไฟพระที่นั่งเทียบที่

สถานีจิตรลดา ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนิน ไปยังพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต

การแต่งกาย เครื่องแบบเต็มยศ สายสะพายมหากักรี หรือสะพายข้างเผือก

สำหรับเหตุการณ์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และพระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จพระราชดำเนินมายังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อทรง ประกอบพระราชพิธีบวงสรวง สังเวศมเด็จพระมหากษัตริย์ ในอดีตนั้นมีข้อมูลจากหนังสือพิมพ์รายวันในเวลานั้นได้รายงาน ข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างละเอียด จึงเห็นสมควรได้นำมา บันทึกต่อท้ายเรื่องไว้ดังนี้ (เดลินิวส์และมติชน ฉบับประจำวัน ที่ 6 กรกฎาคม 2531)

“ผู้สื่อข่าวรายงานว่าขบวนรถไฟพระที่นั่งประกอบด้วย 12 โบกี้ โดยโบกี้ที่ 1 เป็นรถวิทยุโดยสาร โบกี้ที่ 2 เป็นรถ จ่ายไฟฟ้า โบกี้ที่ 3 เป็นรถเสบียง โบกี้ที่ 4 เป็นรถทหาร มหาดเล็ก โบกี้ที่ 5 เป็นรถผู้ตามเสด็จ โบกี้ที่ 6 เป็น รถพระที่นั่งประทับกลางวัน โบกี้ที่ 7 เป็นรถพระที่นั่ง ประทับกลางวันและบรรทม โบกี้ที่ 8 เป็นรถพิเศษสำหรับ ข้าราชการบริวารและคณะแพทย์พยาบาล โบกี้ที่ 9 รถทหาร มหาดเล็ก โบกี้ที่ 10 รถเสบียง โบกี้ที่ 11 รถเจ้าหน้าที่ ล่ามภัทรวัง และโบกี้ที่ 12 รถของเจ้าหน้าที่การรถไฟฯ

ผู้สื่อข่าวรายงานว่า ก่อนหน้านี้ได้มีขบวนรถไฟ เทียบพิเศษ สำหรับนายกรัฐมนตรี ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และบรรดาคณะทูตานุทูตประจำประเทศไทย ประมาณ 800 คน ได้เดินทางไปก่อนหน้าที่ขบวนรถไฟพระที่นั่งจะเสด็จ โดยออกจากสถานีรถไฟหัวลำโพงถึงสถานีรถไฟ พระนครศรีอยุธยา ในเวลา 08.25 น. ซึ่งหลังจากนั้น นายชัยวัฒน์ หุตะเจริญ ผู้ว่าราชการจังหวัดได้จัดเตรียม รถบัสจำนวน 22 คัน เพื่อนำคณะของนายกรัฐมนตรีไปยัง บริเวณประรำพิธี

ที่สถานีรถไฟจิตรลดา ตั้งแต่เช้าตรู่เวลาประมาณ 06.00 น. วันที่ 5 ก.ค. นี้ประชาชนชาย-หญิง รวมทั้งเด็ก นักเรียนหลายร้อยคนต่างทยอยกันมารอเฝ้ารับเสด็จ รถไฟ พระที่นั่งมีจำนวน 12 ตู้ จอดเทียบอยู่ในชานชาลาสถานีรถไฟ หัวลำโพงเช่นกัน ขบวนรถไฟได้ตกแต่งประดับประดาอย่าง สวยงามมาก ขบวนรถไฟพิเศษพระที่นั่งกำหนดจะออกจากสถานี รถไฟหัวลำโพงเวลา 08.15 น. โดยมีรถนำขบวนวิ่งนำหน้า ขบวนรถไฟพิเศษพระที่นั่งจะไปจอดที่สถานีจิตรลดาเพื่อรับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปยังจังหวัด พระนครศรีอยุธยา

ระหว่างที่ขบวนรถไฟพระที่นั่งผ่านสถานีต่าง ๆ เริ่ม จากสามเสน ชุมทางบางซื่อ บางเขน หลักสี่ ดอนเมือง คลองรังสิต เขียงราก เขียงรากน้อย คลองพุทรา บางปะอิน บ้านโพ ก่อนเข้าเทียบชานชาลาสถานีรถไฟอยุธยา นั้น ตลอดเส้นทางมีพลกนิกรจำนวนมากมายคอยเฝ้ารับเสด็จ ตามเส้นทาง โดยบางสถานีตกแต่งประดับดอกไม้ ทิวธงอย่าง สวยงาม มีโต๊ะบูชา บางแห่งมีพระสงฆ์สวดถวายพระพรชัย อีกด้วยพลกนิกรเกือบทุกคนในมือถือธงไตรรงค์ก็บงชีเหลือง มีตราพระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเษก เมื่อขบวนรถไฟพระที่นั่งผ่าน พลกนิกรต่างเปล่งเสียงไชโย ขอให้ทรงพระเจริญ ในขณะที่ มือโบกธงกันปลิวไสวเป็นที่สวยงามยิ่งนัก ตลอดเส้นทางที่ ขบวนรถไฟพระที่นั่งผ่านมีพลกนิกรผู้จงรักภักดีรอคอย รับเสด็จจำนวนนับแสนคนทีเดียว

ผู้สื่อข่าวรายงานจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาว่า ประชาชนในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียงได้เดินทางมาคอยรับ เสด็จกันตั้งแต่ก่อนเวลา 05.00 น. มีทั้งเช่ารถโดยสาร ขึ้นรถ ประจำทาง และนำรถยนต์ส่วนตัวกันมา ในจำนวนนี้มีบาง คนที่มาคอยต้อนรับเสด็จตั้งแต่ตอนหัวค่ำของวันที่ 4 กรกฎาคม และได้ค้างแรม ปูเสื่อนอนที่บริเวณหน้าพลลาตรีมุขและ ว่าตลอดเส้นทางในตัวจังหวัดที่ขบวนรถยนต์พระที่นั่งจะ เสด็จผ่านจนถึงพลลาตรีมุขนั้น จะมีการตั้งโต๊ะบูชา จัดพุ่ม ดอกไม้ และติดเครื่องหมายรัชมิ่งคลาภิเษกประมาณ 70 แห่ง นอกจากนั้น บรรดาร้านค้า บ้านเรือนและหน่วยงานราชการ ก็มีการประดับประดากันอย่างสวยงามด้วย และที่บริเวณจัด พิธีก่อน ที่จะถึงเวลาเสด็จ จำนวนประชาชนที่เดินทางกันมา เฝ้าฯรับเสด็จยังมีมากเพิ่มขึ้นตลอดเวลา แม้จะมีแดดออก และอากาศค่อนข้างร้อนก็ตาม ซึ่งคาดว่าจะมีประชาชนเข้าร่วม ในการรับเสด็จครั้งนี้ประมาณ 100,000 คน

บทสรุป

แม้ว่าพระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเษก ซึ่งรวมทั้ง พระราชพิธีบวงสรวงสังเวศมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต ในรัชกาลปัจจุบัน จะเป็นการจัดครั้งที่ 2 ของแผ่นดินก็ตาม และแม้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช จะทรงยึดแนวทางตามแบบพระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเษก และ งานพระราชกุศลรัชมิ่งคล ครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวเป็นสำคัญอีกด้วยก็ตาม แต่พระองค์ท่านก็ได้มี

พระมหากษัตริย์คุณอย่างใหญ่หลวงต่อพสกนิกรชาวไทย โดยทรงต้องการให้มีการจัดงานโดยประหยัดที่สุด ดังที่ได้มีพระราชกระแสว่า “ถ้าตัดลงได้มากเท่าใดก็ดีเท่านั้น” รัฐบาลและประชาชนจึงได้สนองพระราชประสงค์ แต่เหนือสิ่งอื่นใด ประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าต่างตระหนักดีถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ที่ ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยเสมอมา จนสามารถจะกล่าวสรุปได้ว่าเกือบทุกพระราชกรณียกิจของพระองค์ท่านนั้น เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกรของพระองค์ทั้งสิ้น

จึงนับเป็นบุญของชาวไทยโดยแท้ที่ได้มีพระมหากษัตริย์ที่ทรงคุณอันประเสริฐและทรงสามารถครองราชย์ได้ยาวนานที่สุด ซึ่งตลอดเวลาของการครองราชย์ที่ยาวนานมานี้ พระองค์ท่านก็ได้ทรงพิสูจน์ให้ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติทั่วโลกได้เห็นแล้วว่า พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานมากที่สุดในโลก และได้รับความจงรักภักดีจากพสกนิกรของพระองค์มากที่สุดในโลกเช่นกัน

หนังสืออ้างอิง

- กรมศิลปากร. **พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก**. จุลสารเพื่อการเผยแพร่ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2531
- ภาควิชาประวัติศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. **พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก**. กรุงเทพมหานคร : พร้อมมิตรการพิมพ์, 2539
- สุทธิลักษณ์ อ่ำพันวงค์. **พระเกียรติคุณพระบรมราชจักรีวงศ์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บำรุงสาสน์, 2532
- สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา. **พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช**. สรุปการอภิปรายทางวิชาการเรื่องพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ณ หอประชุมกรมประชาสัมพันธ์เมื่อวันที่ 29 มีนาคม. 2530
- สมาคมทหารตำรวจนอกราชการแห่งประเทศไทย. **สมเด็จพระภูมิพลมหาราชาของชาติไทย**. กรุงเทพมหานคร : ป. สัมพันธ์พาณิชย์ 2532

พระผู้เป็นมิ่งขวัญปวงประชา กับแนวพระราชดำริ เพื่อน้อมนำไปพัฒนาการศึกษาในท้องถิ่น

เจริญ แสบกัณฑ์

บทนำ

“การศึกษาเป็นเรื่องของทุกคนและไม่ใช่ว่าเฉพาะในระยะหนึ่ง เป็นหน้าที่โดยตรงในระยะเดียว ไม่ใช่อย่างนั้น ตั้งแต่เกิดมาก็ต้องศึกษา เติบโตขึ้นมาก็ต้องศึกษา จนกระทั่งถึงขั้นที่เรียกว่าอุดมศึกษา อย่างที่ท่านทั้งหลายกำลังศึกษาอยู่ หมายความว่า การศึกษาที่ครบถ้วน ที่อุดม ที่บริบูรณ์ แต่ต่อไปเมื่อออกไปทำหน้าที่งานการก็ต้องศึกษาต่อไปเหมือนกัน มิฉะนั้นคนเราก็อยู่ไม่ได้....ความจริงเมื่อถึงปริญญา แม้จะปริญญาเอกแล้ว ก็ต้องศึกษาต่อไปตลอด หมายความว่า การศึกษานี้ไม่มีสิ้นสุด.....”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ในวโรกาสให้นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เป็นการส่วนพระองค์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2521 (สำเนียงงาน คณะกรรมการข้าราชการครู, 2539)

การอัญเชิญพระบรมราโชวาทมาขึ้นต้นบทความนี้ก็เพื่อที่จะให้ตรงประเด็น เพราะบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะน้อมนำแนวพระราชดำริของพระองค์ มาพิจารณาวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นหลักยึดและใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือจะเป็นจังหวัดอื่นใด แต่ในที่นี้เน้นเฉพาะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระบรมราโชวาทข้างต้นเห็นได้ว่า มีความกระจำจัดเป็นขั้นเป็นตอนอยู่แล้ว ควรที่จะรับน้อมนำมาเป็นหลักการ

สำคัญในการดำเนินชีวิตของทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในภูมิภาคใด และถือเป็นแนวปฏิบัติขององค์กร หน่วยงานหรือสถาบันหรือทุกฝ่ายที่จัดการศึกษาหรือเกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาทั้งในด้านนโยบาย และการดำเนินการในภาคปฏิบัติทางการศึกษา และควรจะต้องถือเป็นหลักการศึกษาของชาติเป็นอย่างยิ่ง

พระราชกรณียกิจเกี่ยวเนื่องกับการศึกษาและการพัฒนา ศิลปอาชีพ

นับเนื่องเป็นเวลากว่า 50 ปีแล้ว ที่พลสกนิกรชาวไทยร่มเย็นเป็นสุข อยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภารในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นศูนย์รวมใจของคนไทยทั้งชาติ พระราชกรณียกิจของพระองค์ ตั้งแต่ทรงขึ้นครองราชย์เป็นต้นมาจนถึงทุกวันนี้เป็นที่ประจักษ์แล้วว่าทรงอุทิศเวลาแทบทั้งหมดของพระองค์ เพื่อหาทางแก้ปัญหาความทุกข์ร้อนที่เกิดขึ้นแก่พลสกนิกรอย่างไม่ทรงเหน็ดเหนื่อย โครงการน้อยใหญ่ในพระราชดำรินับร้อยโครงการที่เกิดขึ้น ได้อำนวยประโยชน์สุขในด้านต่าง ๆ ให้แก่พลสกนิกรของพระองค์ในทิวภูมิภาคของประเทศ (วารี อัมไพรวรรณ, 2539 : 3)

เริ่มจากปีพุทธศักราช 2495 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวออกเยี่ยมราษฎรและพระราชทานความช่วยเหลือราษฎร โดยระยะแรกได้เสด็จไปทรงประทับพักผ่อน พระอิริยาบถ ณ พระราชวังไกลกังวล หัวหิน และทรงได้ออกเยี่ยมราษฎรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับพระราชฐาน และนับจาก

เวลานั้นเป็นต้นมา ได้ทรงขยายพื้นที่การเสด็จเยี่ยมเยียน ออกไปเรื่อย ๆ จนทั่วทุกภาคของประเทศไทย

ในด้านการศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง สนพระทัยในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศทรงเล็งเห็นว่า

“การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนา ความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล หากสังคมและบ้านเมืองใด ให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้ อย่างครบถ้วนในทุกด้านแล้ว สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมี ผลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถดำรงรักษาความเจริญมั่นคงของ ประเทศชาติไว้ และพัฒนาก้าวหน้าต่อไปโดยตลอดมา”

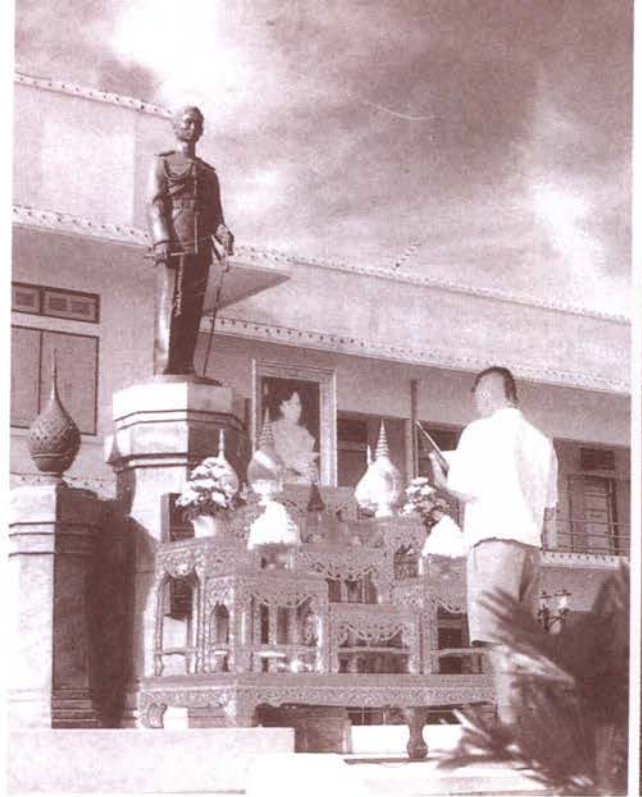
จากแนวพระราชดำรินี้ พระองค์ทรงมีบทบาทใน ด้านการศึกษาทั้งของพระเจ้าลูกเธอ และพระเจ้าลูกยาเธอ ตลอดจนเจ้านายที่เป็นบุตรหลานของราษฎรด้วยโดยทั่วไป (วาริ อัมไพวรรณ, 2540 : 54) ทรงให้ความสำคัญกับการ ศึกษา เริ่มตั้งแต่เด็กก่อนวัยเรียน ได้เสด็จพระราชดำเนิน เยี่ยมโรงเรียนประถมศึกษาที่มีชั้นเด็กเล็ก พร้อมกับพระราช ทานคำแนะนำและพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สนับสนุน อยู่เนื่อง ๆ

สำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระราชกรณียกิจ ทางการศึกษาและ/หรือเกี่ยวเนื่องกับการศึกษามีอยู่หลาย ลักษณะหลายประการ ดังเช่น

วันที่ 23 พฤศจิกายน 2500 พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถได้เสด็จ ไปทอดพระเนตรศิลปวัตถุที่พบในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ ณ กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทรงมี พระราชปรารภกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และ อธิบดีกรมศิลปากรว่า

“โบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่พบในกรุพระปรางค์วัด ราชบูรณะนี้ สมควรให้มีพิพิธภัณฑ์สถานเก็บรักษา และตั้ง แสดงให้ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ หาดควรรนำ ไปเก็บรักษาและตั้งแสดง ณ ที่อื่นไม่”

และต่อมาก็ได้มีการสร้างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้า สามพระยาขึ้น โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จมาทรงเปิด พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2504 (สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2539 : 6-7) ประชาชนก็ยังได้เยี่ยมชมและศึกษาค้นคว้ากันสืบมา อันเป็น

ประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์และด้านการศึกษาของท้องถิ่น เป็นอย่างยิ่ง

พระราชกรณียกิจอีกประการหนึ่ง สืบเนื่องจากที่ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล โปรดเกล้าฯพระราชทาน พระราชทรัพย์เป็นเงิน 100,000 บาท ให้สร้างอาคารเรียน 1 หลัง หอประชุม 1 หลัง และบ้านพักครู 20 หลัง ซึ่งพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพร้อมด้วยสมเด็จพระ นางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้ง 2 พระองค์ ไปทรงประกอบพิธีเปิดพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2519 และเสด็จเยี่ยมเยียน ราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จอย่างเนืองแน่น (สถาบันราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา, 2539 : 4)

สายพระเนตรที่ยาวไกลและพระราชดำริที่สำคัญยิ่ง ต่อจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเฉพาะชาวบางไทร ที่ทรง สนับสนุนให้เกษตรกรมีรายได้ดีขึ้น นอกเหนือจากรายได้ ทางการเกษตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระ นางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริ ให้ จัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพพิเศษขึ้นเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลป หัตถกรรมพื้นบ้าน ทั้งเป็นการหารายได้ให้แก่เกษตรกรอีกด้วย

กระทั่งต่อมา คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้จัดตั้งศูนย์ ศิลปาชีพพิเศษขึ้น เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2523 มีชื่อว่า “ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” โดยจัดตั้งอยู่ในตำบลชลคราม ตำบล

ข้างใหญ่ อำเภอบางไทร ปัจจุบันเป็นแหล่งการศึกษาศิลปะอาชีพของท้องถิ่นโดยแท้ เป็นที่รู้จักกันดีและมีคุณค่าทางการศึกษาและด้านอื่น ๆ ของท้องถิ่นอย่างอเนกอนันต์ และจะประทับใจตรงตรงใจอยู่คู่อยุธยาไปตราบนานเท่านาน เป็นสถาบันเพิ่มคุณภาพชีวิตของราษฎรโดยแท้จริง เป็นศูนย์รวมและเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ของท้องถิ่นที่มั่นคงถาวร

อยุธยากับการศึกษาทุกระดับ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในฐานะที่เป็นเมืองหลวงเก่าของไทยมานานถึง 417 ปี ดินแดนที่มีความเจริญรุ่งเรืองมากก่อนเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นถิ่นของคนกล้า คนเก่ง คนดี สมจริงดังคำขวัญของจังหวัดที่ว่า “ราชธานีเก่า อู่ข้าวอู่น้ำ เลิศล้ำกานท์กวี คนดีศรีอยุธยา” ผู้ที่ประสงค์จะมาเยี่ยมเยือนศึกษาก็ยังมีแหล่งและหลักฐานร่องรอยหลายลักษณะให้ศึกษาได้คืออยู่พอสมควร เช่น วัดวาอาราม โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์สถาน ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ เป็นต้น ความสำคัญของอยุธยากล่าวได้แต่โดยรวมว่า “หากไม่มีอยุธยาเมืองเก่า จะมีเมืองอื่นภายหลังมาได้อย่างไร”

พระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่ 2,547.62 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 707,091 คน รายได้ประชากร 75,067 บาท/คน/ปี อาชีพหลักเกษตรกรรม อาชีพรอง การอุตสาหกรรม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ การปกครองท้องถิ่น มี 4 เทศบาล และ 23 สุขาภิบาล 129 อบต. ระยะทางห่างจากกรุงเทพฯเพียง 75 กิโลเมตร (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2541 : 33) เป็นจังหวัดที่จัดว่าไม่ห่างไกลจาก

เมืองหลวง การคมนาคมสะดวกทั้งภายในจังหวัดและการติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ ทั้งทางบกและทางน้ำ โดยมีแม่น้ำอันเป็นเส้นโลหิตใหญ่ที่สำคัญของจังหวัดไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำน้อย

การศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการจัดการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ทั้งเป็นการจัดการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

การศึกษาระดับประถมศึกษาลงมา มีทั้งสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา และสถานศึกษาเอกชนหรือสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน แต่ส่วนใหญ่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะมีโรงเรียนในสังกัดถึง 416 โรงเรียน

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีทั้งสังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและของเอกชน แต่ส่วนใหญ่จะสังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะมีโรงเรียน 29 โรงเรียน

การศึกษาระดับอุดมศึกษา มีอยู่หลายสถาบัน ทั้งของรัฐและเอกชน ของเอกชน เช่น โรงเรียนเทคโนโลยีอยุธยา โรงเรียนเทคนิคพาณิชยกรรมอยุธยา โรงเรียนบริหารธุรกิจอยุธยา โรงเรียนไทยโยธยา ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ แต่กรมต้นสังกัดต่างกัน ได้แก่ วิทยาลัยอาชีวศึกษาพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมการต่อเรือ วิทยาลัยการอาชีพเสนา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา วาสกรี สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

การจัดการศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงเป็นการจัดการศึกษาที่ครบทุกระดับการศึกษา เพียงแต่ระดับอุดมศึกษาจะจัดการศึกษาได้ไม่ครบทุกสาขา ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดใกล้เคียง จึงยอมได้ประโยชน์โดยทั่วกัน

สำหรับสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาวิชาการและวิชาชีพขั้นสูงถึงระดับปริญญา และได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานชื่อสถาบันว่า “ราชภัฏ” และตรา “พระราชลัญจกร” อันเป็นตราประจำพระองค์ มาเป็นตราประจำสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (ใช้กับสถาบัน

ราชภัฏทุกแห่งในประเทศไทยด้วย) นอกจากชื่อเป็นมงคลนามแล้ว ชื่อสถาบันราชภัฏจะสื่อความเข้าใจถึงภารกิจของอุดมศึกษาที่สถาบันดำรงอยู่ได้ดีกว่าชื่อเดิมที่ผ่านมาแก่ทุกฝ่ายในสังกัดนับเป็นพระมหากรุณาเป็นล้นพ้นแก่ชาวราชภัฏทั้งหมด

ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุครบหกทศวรรษ หรือ 72 พระพรรษา ในปี พ.ศ. 2542 เหล่าชาวการศึกษาทั้งหมด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่กล่าวมา ควรจะได้มีการศึกษา และน้อมนำแนวพระราชดำริทางการศึกษาและหรือเกี่ยวเนื่องกับการศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจและสอดคล้องกับระดับการศึกษาของตน ไม่ว่าจะเป็นส่วนบุคคล นักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ หรือในนามขององค์กรโดยโรงเรียน วิทยาลัย สถาบันหรือจะเรียกชื่ออื่นใดที่เป็นสถาบันทางการศึกษาและหรือเกี่ยวเนื่องกับการศึกษาแล้วสมควรที่จะได้น้อมนำแนวพระราชดำริทางด้านการศึกษาหรือเกี่ยวเนื่องกับการจัดการศึกษานั้น มาใช้เป็นแนวทางหลักในการดำเนินการปฏิบัติงาน และปฏิบัติตน อันเป็นการแสดงถึงการร่วมกันปฏิบัติบูชาถวาย เป็นการเฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาสอันเป็นมหามิ่งมงคลนี้

แนวพระราชดำริเพื่อน้อมนำมาจัดการศึกษาจริงในท้องถิ่น

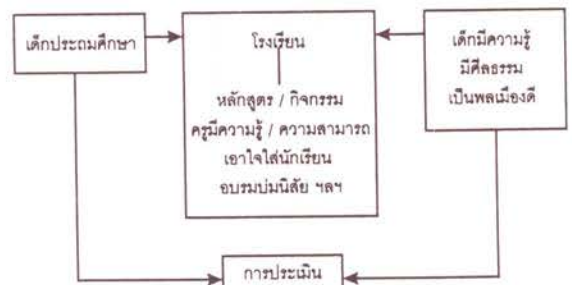
แนวพระราชดำรินวโรกาสต่าง ๆ และตัวอย่างในการดำเนินกิจกรรมอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีอยู่มากที่จะนำมาใช้หรือประยุกต์ใช้เป็นหลักในการจัดการศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ ดังนี้

“.....การศึกษาของเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประถมศึกษาถือว่าอยู่ในขั้นสำคัญ และจำเป็นสำหรับเด็กทุกคน ด้วยเหตุนี้จึงมีพระราชบัญญัติประถมศึกษาขึ้น เพื่อให้เด็กมีโอกาสเล่าเรียนตามหลักสูตรที่วางไว้ แต่ทั้งนี้ ย่อมต้องอาศัยความรู้ความสามารถของครูที่เอาใจใส่ พยายามอบรมบ่มนิสัยให้เด็กมีความรู้ มีศีลธรรม เพื่อให้เป็นพลเมืองดีของชาติต่อไปในภายหน้าด้วย.....” (พระราชดำรัส 18 มิถุนายน 2511)

เพื่อให้สอดคล้องกับแนวพระราชดำรินี้ โรงเรียนระดับประถมศึกษาจึงอาจกำหนดการดำเนินงานให้เป็นระบบได้ดังต่อไปนี้

ระบบการดำเนินงานระดับประถมศึกษา

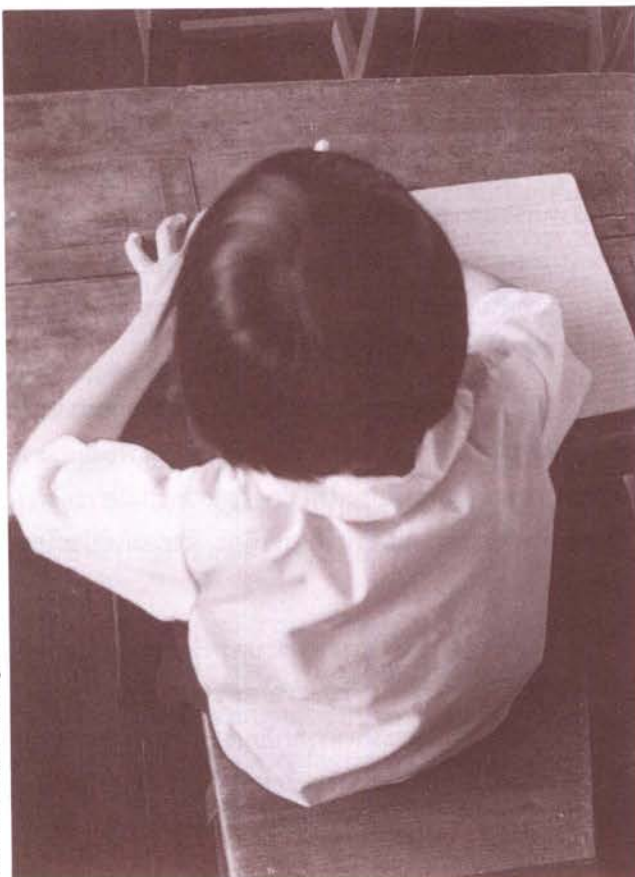
INPUT-----> PROCESS-----> OUTPUT

การประถมศึกษาถือว่าอยู่ในขั้นสำคัญและจำเป็นสำหรับเด็กทุกคน จึงควรได้มีการติดตามประเมินผล โดยเฉพาะเน้นในส่วนที่เป็นกระบวนการให้มากขึ้น ความสำเร็จของเด็กหรือผลจากการศึกษาของเด็กก็จะต้องมีความสัมฤทธิ์สูงชัน การศึกษาระดับอื่นย่อมประยุกต์ไปใช้ได้เช่นกัน

สาระของการศึกษา

“.....การศึกษาแบ่งเป็นสองอย่าง คือการศึกษาวิชาการอย่างหนึ่ง.....อีกอย่างหนึ่ง.....ก็คือความรู้ที่จะเรียกได้ว่าธรรมะ คือรู้ในการวางตัว ประพฤติและคิด วิธีคิด วิธีที่จะใช้สมอง

ภาพ / ผศ.นิพนธ์ ทวีกาญจน์

มาทำเป็นประโยชน์.....”

(18 ธันวาคม 2513)

จากแนวพระราชดำริข้างต้น ทุกระดับ ทุกสถานศึกษา นำไปวางเป็นหลักเพื่อปฏิบัติในการพัฒนาการจัดการศึกษา ในท้องถิ่นได้ โดยเฉพาะใช้ในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอน คือ

การศึกษาหรือเนื้อหาสาระของการศึกษา แบ่งเป็น 2 อย่าง

1. ส่วนที่เป็นการศึกษาวิชาการ ทักษะ ความรู้ วิชาชีพ
2. ส่วนที่เป็นธรรมชาติ คือรู้ในการวางตัวประพฤติ และคิด วิชิต วิถีที่จะใช้สมองมาทำเป็นประโยชน์

“.....นอกจากวิชาความรู้แล้ว ยังมีอีกส่วนหนึ่งที่ทุกคน ต้องมีคือวินัย เพราะวินัยนั้นเป็นพื้นฐานรองรับวิชาความรู้ ช่วยให้บุคคลทรงคุณความรู้ได้อยู่.....”

(26 มีนาคม 2527)

“.....วินัยนั้น เมื่อนำมาฝึกหัดปฏิบัติ จะเป็น ดั่งข้อบังคับที่ควบคุมบุคคลให้ประพฤติปฏิบัติเป็นระเบียบ จึงอาจทำให้เกิดความอึดอัดลำบากใจ เพราะต้องฝืนกระทำ แต่เมื่อปฏิบัติไปให้ชิน จนรู้สึกว่าเป็นไปโดยอัตโนมัติแล้ว ก็จะ ล้ำเรื่องผล ทำให้เป็นคนมีระเบียบ และเป็นระเบียบ คือ คิดก็ เป็นระเบียบ ทำก็เป็นระเบียบ.....”

(31 มีนาคม 2527)

พระราชดำริข้างต้น ทุกสถาบันทุกระดับการศึกษา ควรจะได้ตระหนักและนำไปใช้ได้โดยตรง คือเรื่อง “วินัย” ควรฝึกเป็นช่วง ๆ มาแต่เด็กคือระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งในอยุธยา มีอยู่อย่างครบวงจรแล้ว แต่การศึกษาระดับประถมศึกษา หรือการศึกษาพื้นฐานที่ทุกคนต้องเรียน ควรได้มีการฝึกฝน วินัยที่เป็นวินัยพื้นฐานให้มาก เพราะเด็กบางส่วนอาจไม่ได้ ศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป โอกาสที่จะได้ฝึกฝนวินัยก็ไม่มี แต่ต้องออกไปสู่สังคม จึงต้องฝึกฝนและประเมินให้ได้มั่นใจได้ว่า ทุกคนในระดับนี้มีความเข้มแข็งทางวินัยพอสมควร

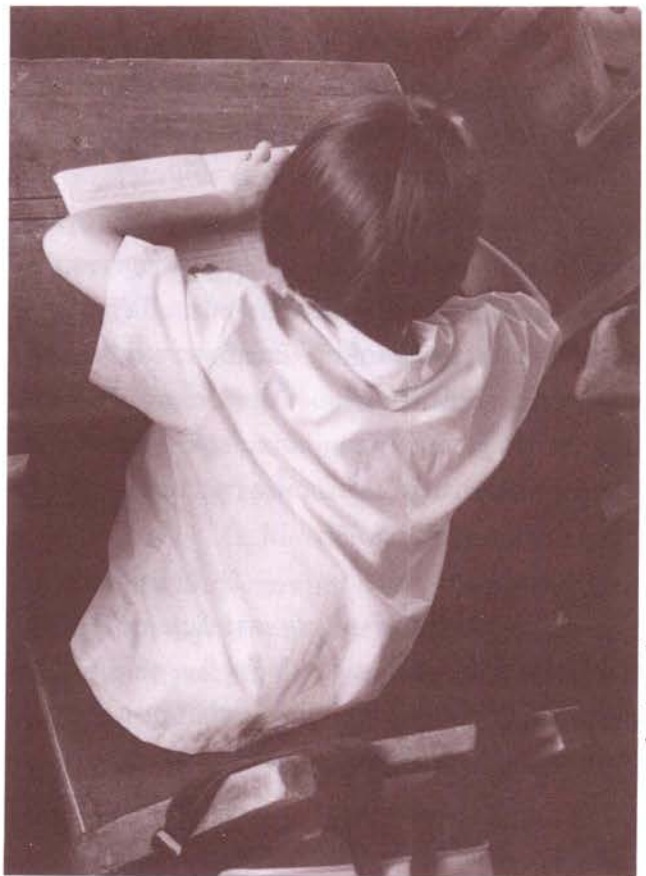
ในการฝึกวินัยต้องบอกให้ทุกคนที่ถูกฝึก “วินัย” นั้น ทราบก่อนว่า วินัยนั้นทำให้ผู้ที่ถูกฝึกอึดอัดใจบ้าง แต่ต้อง ฝืนกระทำและปฏิบัติไปให้ชินระยะหนึ่ง ก็จะทำให้ได้ไปโดย อัตโนมัติ ผู้ใดมีวินัย คำตัวหรือคุณค่าความเป็นคนของผู้นั้น

จะสูงขึ้น อยู่ในสังคมจะช่วยทำให้สังคมดี มีความสุข และน่า อยู่มากขึ้น หากไม่เริ่มฝึกวินัยกันแต่ในวันนี้ รอฟร่งนี้ก็จะสายไป และตามบ้านอื่นเมืองอื่นที่มีวินัยไม่ทันอย่างแน่นอน

วิชาการต้องผสม

แนวพระราชดำริที่สำคัญยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ ในการ พึ่งพาตนเอง พัฒนาตนเอง และพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ได้แก่

“วิชาทุกวิชา ศิลปหรือวิทยาศาสตร์ แม้แต่ปรัชญา ก็พาดพิงกันทั้งนั้น วิชาแต่ละวิชาไม่ได้อยู่โดดเดี่ยว และมนุษย์ เราก็ต้องอาศัยทุกแขนงวิชาในชีวิต เช่น เรียบอกว่า เราเป็น คนที่เป็นนักธุรกิจ แต่เราก็เป็นคนเหมือนกัน เราจะต้องรู้เรื่อง เกษตรเหมือนกัน เพราะอาหารที่เรารับประทาน ก็ต้องมา ทางเกษตร แล้วเราก็ต้องรู้เรื่องสถาปนิกนิดหน่อย เพราะเรา ต้องอาศัยอยู่ในบ้าน ต้องเป็นช่างนิดหน่อย เพราะต้องอาศัย สิ่งที่ทำให้ความสะดวกแก่เรา สมัยนี้ที่มันจะแย่งกันก็เพราะว่า ทุกคนมุ่งจะเอาความรู้ในด้านเดียว คนซึกจะไม่เป็นคนที่ได้ม คนแล้ว ก็เมื่อคนไม่เต็มเพิ่มขึ้นสถานการณ์ของโลกก็เป็นอย่างนี้ เราทราบตัวว่าสถานการณ์ของโลกแย่ง เพราะมีคนไม่เต็ม นึกว่า

ภาพ / ผศ.พนธ์ ทวีกาขุจน์

ตนเองเต็มและคนอื่นไม่เต็ม จึงตีกัน แล้วนับวันจะยิ่งแยลง คำว่าเต็มนี้ก็ได้ทั้งสองอย่าง เต็มบาทหรือเป็นมนุษย์ที่ครบถ้วนที่มีความรู้ทุกอย่าง เราต้องเร่งสร้างสารานุกรมด่วน สำหรับสร้างคนที่รู้รอบตัว ความรู้จะทำให้คนเป็นคนเต็มคน อันนี้เป็นเหตุผลอย่างหนึ่งที่จะต้องสร้างสารานุกรม” (5 มกราคม 2513) (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2539:28–29)

จากแนวพระราชดำรินี้ ถ้าเป็นไปได้ควรมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีความผสมกลมกลืนกันให้มากกว่าที่เป็นอยู่หรือเรียกว่า บูรณาการ จะอยู่เป็นวิชาเดี่ยว ๆ อาจไม่เหมาะสมกับชีวิตจริง

อีกนัยหนึ่งในด้านของผู้เรียนพึงชวนขยายหาความรู้ในสาขาอื่นในส่วนที่จำเป็นนั้น หรือทำตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ดังจะสอดคล้องกับแนวพระราชดำรัสที่ว่า

“.....วิทยาการทั้งหลายนั้น มีส่วนที่สัมพันธ์และประกอบส่งเสริมกันทั่วทุกสาขา ผู้มีวิชาอย่างหนึ่ง จำเป็นต้องทราบถึงวิชาอย่างอื่นด้วย.....”

(18 ธันวาคม 2529)

การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง

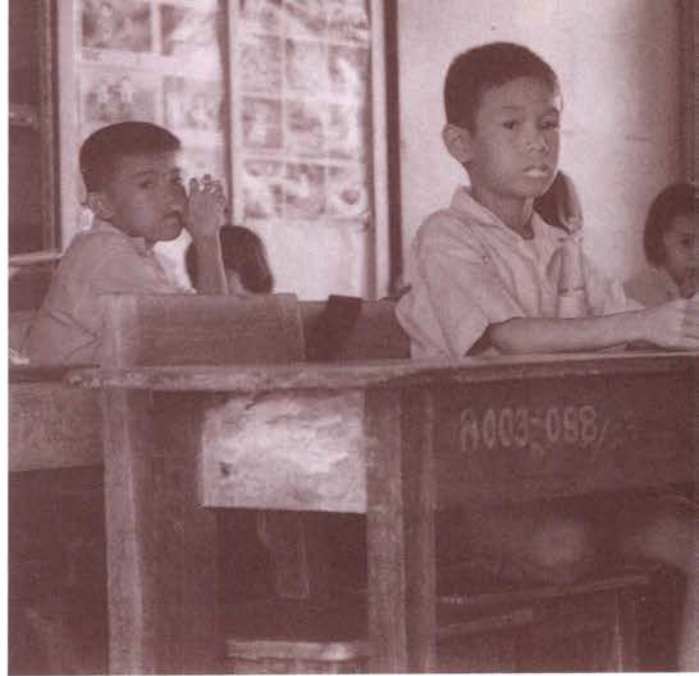
ในเรื่องวิธีการเรียนรู้ควรยึดแนวพระราชดำริ โดยทุกระดับควรนำไปยึดถือและปรับให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา และเหมาะสมกับวิชาและแต่ละท้องที่ ดังนี้

“.....การเรียนรู้นั้นมีอยู่สามลักษณะ ได้แก่เรียนรู้ตามความรู้ความคิดของผู้อื่นอย่างหนึ่ง เรียนรู้ด้วยการขบคิดพิจารณาของตนเองให้เห็นเหตุผลอย่างหนึ่ง กับเรียนรู้จากการปฏิบัติฝึกฝนจนประจักษ์ผล และเกิดความคล่องแคล่วชำนาญอีกอย่างหนึ่ง การเรียนรู้ทั้งสามลักษณะนี้จำเป็นจะต้องกระทำไปด้วยกัน ให้สอดคล้องและอุดหนุนส่งเสริมกัน จึงจะช่วยให้เกิดความรู้จริง พร้อมทั้งความสามารถที่จะนำมาใช้การต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพได้.....”

(25 มิถุนายน 2524)

“.....การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์และการปฏิบัติจะทำให้รู้จริงและแม่นยำ .....ตรงกันข้ามกับการสอนให้รู้โดยมิได้ลงมือปฏิบัติให้เห็นจริง ซึ่งมักจะกลายเป็น “การเรียนรู้เพียงให้สอบได้” หรือ “เรียนรู้ เพื่อนำไปลืมหึง.....”

(3 สิงหาคม 2521)

การแสวงหาความรู้ตามแนวพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริถึงการศึกษาหาความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งว่าต้องศึกษาเพื่อให้เกิด “ความฉลาดรู้” คือ รู้แล้วสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง ๆ การศึกษาเพื่อความฉลาดรู้นี้มีหลักการอันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของการเรียนรู้ 2 ประการคือ

1. “เมื่อจะศึกษาเรื่องใดให้รู้จริง ควรจะได้ศึกษาให้ตลอดครบถ้วนทุกแง่ทุกมุม ไม่ใช่เรียนรู้แต่เพียงบางส่วน บางตอน หรือฟังเล็งเฉาะแต่เพียงบางแง่บางมุม”

2. “ต้องพิจารณาศึกษาเรื่องนั้น ๆ ด้วยความคิดจิตใจที่ตั้งมั่นเป็นปรกติและเที่ยงตรงเป็นกลาง ไม่ยอมให้รู้เห็นและเข้าใจตามอำนาจความเห็นियวนำของอคติ ไม่ว่าจะป็นอคติฝ่ายชอบหรือฝ่ายชัง”

(22 มิถุนายน 2524)

หลักการอันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของการเรียนรู้นี้ บุคคลผู้ศึกษาเรื่องนั้น ๆ จะต้องปฏิบัติควบคู่พร้อม ๆ กันไป จะทำให้ได้รับประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าอย่างสมบูรณ์

นอกจากหลักการอันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของการเรียนรู้แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีแนวพระราชดำริถึงวิธีการเรียนรู้ว่า บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ 3 ลักษณะ คือ

1. “เรียนรู้ตามความรู้ความคิดของผู้อื่น”
2. “เรียนรู้ด้วยการขบคิดพิจารณาของตนเองให้เห็นเหตุผล”

3. “เรียนรู้จากการปฏิบัติฝึกฝนจนประจักษ์ผล และเกิดความคล่องแคล่วชำนาญ”

(25 มิถุนายน 2524)

ภาพ / ศ.โอบาส ศรีสวัสดิ์

การเรียนรู้ทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าวนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า “จำเป็นจะต้องกระทำไปด้วยกันให้สอดคล้องอุดหนุนส่งเสริมกัน จึงจะช่วยให้เกิดความรู้จริง” ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงมีพระราชวินิจฉัยว่า การเรียนรู้ทั้ง 3 ลักษณะนี้เป็นสิ่งจำเป็นทั้งสิ้น

ตั้งแต่การเรียนรู้ตามความรู้ความคิดของผู้อื่น ซึ่งเป็น การเรียนรู้ขั้นต้น ที่ยังต้องเรียนรู้ตามบุคคลอื่นโดยยังมีต้อง พิจารณาพิสูจน์สอบสวน อาจถูก ผิด ตี ขำ มีประโยชน์ ไม่มีประโยชน์ อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ลักษณะนี้ก็มีความ จำเป็น เพราะความรู้ วิทยาการ และเรื่องราวที่ต้องเรียนรู้ใน ชีวิตมนุษย์นั้น มีมากเกินกว่าที่บุคคลจะศึกษาให้ละเอียดลึกซึ้ง ทุกอย่างได้ จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ตามบุคคลอื่นให้กว้างขวางไว้ เป็นพื้นฐานก่อน

ส่วนการเรียนรู้ด้วยการพิจารณาวินิจฉัยด้วยตนเองนั้น เป็นการเรียนรู้ซึ่งสูงขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง ความรู้ที่เกิดขึ้นจาก การเรียนลักษณะนี้ จะเป็นความรู้ความเข้าใจของตนเอง ซึ่งมีความ มั่นใจและนำไปใช้ประโยชน์ได้ดีขึ้น

สำหรับการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติฝึกฝนนั้น เป็นการ นำเอาสิ่งที่รู้จากบุคคลอื่นหรือจากการทำความเข้าใจของตนเอง มาปฏิบัติฝึกฝนด้วยกายด้วยใจให้ประจักษ์ผล เกิดเป็นความรู้ ที่ชัดเจนอยู่ในใจพร้อมทั้งมีความสามารถที่จะนำไปใช้ทำการ อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริถึงการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติฝึกฝนว่า “การเรียนรู้โดยลักษณะนี้จัดเป็นขั้นสูงสุดที่จะพึงศึกษาฝึกฝนได้” (24 มิถุนายน 2524) และยังทรงแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ ของการเรียนรู้ลักษณะนี้ว่า

“การทำโอกาสนำความรู้ภาคทฤษฎีมาลงมือปฏิบัติก็ การฝึกหัดปฏิบัติงานเพื่อใช้แรง ใช้ฝีมือ ใช้ความละเอียด

ถี่ถ้วนก็ดี เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และต้องกระทำมิให้น้อยไป กว่าภาคทฤษฎี เพราะการศึกษาภาคนี้เป็นประโยชน์สร้างเสริม บัณฑิตสำคัญของชีวิตในด้านความขยันขันแข็ง ความเข้มแข็ง ความอดทนพยายาม ความละเอียดรอบคอบของบุคคลได้ อย่างมากที่สุด ผู้ที่ปรกติทำอะไรด้วยตนเองจะเป็นผู้มีอิสระ ไม่ต้องพึ่ง ไม่ต้องอาศัยผู้ใด จะไม่ต้องรอคอย ไม่ต้องผิตหวัง และจะได้รับผลสำเร็จสมใจนึกเสมอไป ท่านทั้งหลายจึงควร ตั้งใจแสวงประโยชน์จากการปฏิบัตินี้ให้ได้”

(27 มิถุนายน 2523)

การเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา

“สถาบันสามารถประสิทธิ์ประสาทปลูกฝังหลักปรัชญา หรือหลักวิชาชั้นสูงแก่นักศึกษา ให้แต่ละคนทราบ ตระหนักว่า ความเจริญก้าวหน้าต้องเป็นไปควบคู่กันทั้งทางหลักวิชาการ ทั้งการปฏิบัติและการใช้หลักวิชา หรือใช้ทฤษฎีให้เกิดประโยชน์ ได้แท้จริงนั้น จะต้องใช้ให้ถูกต้องและสอดคล้องพอเหมาะ พอดีกับความเป็นอยู่ ความคิด ความเชื่อถือและวัฒนธรรม ตามสภาพที่เป็นจริงในภาคพื้นต่าง ๆ .....”

(21 กรกฎาคม 2530)

การเรียนรู้ทุกระดับ ทุกวิชาจะต้องไม่ลืมให้ผู้เรียนมี โอกาสนำความรู้ภาคทฤษฎี มาลงมือปฏิบัติตามลักษณะ และธรรมชาติของวิชานั้น ๆ ด้วย อย่าพึ่งเรียนแต่หลักการและ ทฤษฎีแต่ไม่มีปฏิบัติ แต่การปฏิบัติตามวิชานั้นจะจัดกิจกรรม อย่างไร ลักษณะใด ผู้ที่ดำเนินการหรือผู้สอนต้องพิจารณาให้ เหมาะสม

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

“.....การที่จะทำงานเพื่อความมั่นคงและก้าวหน้านั้น มิใช่จะกำหนัดทำหน้าทำหน้าที่ของแต่ละคนเท่านั้น จะต้องมีความร่วมมือสัมพันธ์กันระหว่างหน่วยงาน....คนไทยนี้ความจริง “รู้ รัก สามัคคี” ถึงอยู่ได้จนทุกวันนี้ ถ้าไม่รู้ “รู้ รัก สามัคคี” อยู่ไม่ได้.....”

(4 ธันวาคม 2537)

แนวพระราชดำรินี้ ทำให้เห็นว่าการจัดการศึกษา ยุคโลกาภิวัตน์นั้น จะทำอยู่เพียงโดดเดี่ยวลำพัง อาจไม่สัมฤทธิ์ผล จำต้องสร้างเครือข่าย สร้างความร่วมมือกัน ภายในสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษาอาจเป็นเครือข่ายบุคคล เครือข่ายสถาบัน ทั้งของรัฐ และเอกชน

กิจกรรมเครือข่ายมีได้หลายลักษณะหลายรูปแบบ สาระสำคัญอยู่ที่ผู้เป็นเครือข่าย หรือองค์กรที่เป็นเครือข่าย ต้องไม่เสียหายต่อหน้าที่ปกติของตน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ....

สู่สถานศึกษา

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นพระราชกรณียกิจหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นครูของ องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงใช้วิธีการสอนเผยแพร่ความรู้ ทั้งในด้านการสาธิตและการปฏิบัติการ ดังจะเห็นได้จาก วัตถุประสงค์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาว่า มีพระราชประสงค์ ที่จะให้เป็นสถานที่ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย ปัญหา เกษตรกรรมในพื้นที่ ทั้งในด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติ ตลอดจน แสวงหาแนวทางกับวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับ สภาพภูมิประเทศ และการประกอบอาชีพของราษฎรในแต่ละท้องถิ่น และเมื่อได้ผลการศึกษาค้นคว้าแล้ว ก็จะจัดการสาธิตภายในศูนย์ศึกษา เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง ได้เข้าไปศึกษาดูงานและนำความรู้ไปปฏิบัติในท้องถิ่นของตน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2539 : 60)

ศูนย์ศึกษาพัฒนาแต่ละแห่งมีวัตถุประสงค์ต่างกัน ตั้งแต่ พ.ศ. 2522 ถึงปัจจุบัน มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาทั้งสิ้น 6 ศูนย์ คือ

1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมา

จากพระราชดำริ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

3. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

4. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

5. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไครอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

6. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส (จิโรช วีระสัย และคณะ, 2538 : 5)

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง 6 แห่ง มีภารกิจด้านการศึกษาระบบวงจร ตั้งแต่การศึกษาวิจัย และนำผลที่ได้ขึ้นมาสาธิตและฝึกอบรม รวมถึงการให้บริการช่วยเหลือเกษตรกร เป็นการถ่ายทอดวิทยาการที่ดำเนินงาน อยู่ในศูนย์ให้แก่บุคคลต่าง ๆ สามารถนำความรู้ที่ได้นั้นไปปฏิบัติ และเผยแพร่ต่อไป ศูนย์ศึกษาการพัฒนาจึงทำหน้าที่เสมือน การให้การศึกษานอกระบบด้านเกษตรกรรม และยังเป็นสถานที่ ที่ประชาชนทุกกลุ่มทุกวัยเข้ามาดู มาศึกษา มาพักผ่อนก็ได้ ดังพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่า

“.....ศูนย์ศึกษาไม่ใช่ก็คือ ไม่ใช่วิทยาลัย ไม่ใช่โรงเรียน แต่ว่าเป็นสถานที่แห่งหนึ่ง ที่คนทุกระดับสามารถที่จะมาดู จะว่าเป็นโรงเรียนก็ไม่ใช่ แต่ว่าเป็นที่มาดูมาศึกษาก็ได้ คือเป็น ที่ค้นศึกษา พานักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยก็ตาม หรือไม่ใช่ นักเรียน เป็นข้าราชการทุกชั้น ตั้งแต่ชั้นผู้น้อยชั้นมาจนถึงชั้น ผู้ใหญ่ทุกระดับ ทุกอย่าง คือ หมายความว่า ทุกหน้าที่สามารถ มาดูในแห่งเดียวกัน วิธีการที่จะพัฒนาในสาขาต่าง ๆ ของ วิชาการ อันนี้ก็เท่ากับเป็นเหมือนที่พิพิธภัณฑ์ที่จะมาดูอะไร มีวิชาการใดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา นอกจากนั้น ไปดู ศูนย์ศึกษาก็ไปหย่อนใจก็ได้ เพราะว่าทำงานมาเครียด ก็ไปเที่ยวศูนย์ศึกษา เหมือนไปเที่ยวสวนสาธารณะก็ได้ ได้ความรู้ด้วย นี่แหละเป็นหลักของศูนย์ศึกษาการพัฒนา”

(26 สิงหาคม 2531)

แนวพระราชดำริและพระราชกรณียกิจศูนย์ศึกษา การพัฒนานี้ สถานศึกษาทั้งหลายพึงได้ศึกษาโดยละเอียด เพื่อน้อมนำส่วนที่นำไปใช้หรือประยุกต์ใช้ได้กับการจัดการ ศึกษาในท้องถิ่น ที่เน้นให้มองเห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพื่อเกิด ประโยชน์แก่ผู้เรียนและชุมชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่ง แห่งการเรียนรู้โดยแท้จริง

บทสรุป

พระราชกรณียกิจและพระราชดำริทางด้านการศึกษา หรือเกี่ยวเนื่องกับการศึกษาและศิลปาชีพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่อัญเชิญมาแสดงไว้ข้างต้นนี้มีเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น แต่ก็พอสมควรกับการนำมา มาปรับประยุกต์ใช้ ในการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ตามสภาพท้องถิ่น และตามระดับการศึกษาของแต่ละ สถานศึกษาที่เป็นอยู่จริงได้ แต่ปัจจัยที่มากเกี่ยวข้องที่จะ ดำเนินการได้หรือไม่มากนักน้อยเพียงใดนั้น แต่ละสถานศึกษา อาจจะมีได้ เช่น ระบบระเบียบบริหารจัดการ สิ่งอำนวยความสะดวก งบประมาณ แต่สิ่งเหล่านี้แก้ปัญหาได้ถ้ามี บุคลากรที่มีความพร้อม กิจกรรมนี้ถือว่าบุคลากรสำคัญที่สุด

บุคลากรที่ว่านี้คือ ครูอาจารย์ในสถานศึกษานั้น ๆ นั้นเอง เพราะถ้าครูอาจารย์ซึ่งเป็นบุคลากรหลักมีความพร้อม ที่จะดำเนินการแล้ว กิจกรรมดังเช่นที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ย่อมมี เป็นรูปธรรมได้ ถ้าครูนั้นได้ตระหนักในภาระหน้าที่ และ คุณลักษณะ คุณธรรมจริยธรรมของครู ตามแนวพระราชดำริ ที่ว่า

“หน้าที่ครูมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นหน้าที่ ปลุกฝังความรู้ ความคิด และจิตใจเยาวชน ผู้เป็นครูจึงจัดได้ ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมาก ในการสร้างสรรค์ บ้านดลอนาคต ของบ้านเมือง” (สถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา, 2541)

“ในสวนครูนั่นก็จำเป็นต้องทำตัวได้ดี ให้เป็นที่ เคารพรักใคร่และเชื่อถือได้สนิทใจ ข้อหนึ่ง ต้องฝึกฝนตนเอง ให้แตกฉานและแม่นยำชำนาญ ทั้งในวิชาความรู้และวิธีสอน เพื่อสามารถสั่งสอนได้อย่างกระจ่างแจ่มแจ้งและถูกต้องสมบูรณ์ อีกข้อหนึ่ง จะต้องฝึกฝนจิตใจของตัวให้เข้มแข็งหนักแน่น สุจริต ซื่อตรง ประกอบด้วยเมตตา ความสุภาพอ่อนโยน จะได้นำให้ ศิษย์มองเห็นซึ่งและประทับใจ ในความสามารถและความดีของ ครูแล้วกำหนดจดจำเป็นแบบฉบับ การให้การศึกษา ก็จะบรรลุ ครบถ้วน ตามจุดประสงค์”

(7 มิถุนายน 2524)

และ “...แต่ไม่ว่าจะสอนเด็กวัยใด ลักษณะใด ผู้สอน จะต้องลงมือประพฤติเป็นตัวอย่างด้วยตนเองให้เห็นอยู่ ตลอดเวลา โดยไม่ละเลยความประพฤติปฏิบัติ ที่ต้องการจะ

ให้เกิดมีในตัวเด็กเป็นอันขาด....” (21 มิถุนายน 2522) (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2539 : 36)

ผู้อยู่ในวงการศึกษาทั้งหลายจึงพึงได้หยุดคิดพิจารณา และทบทวนว่า ถึงบัดนี้มีสิ่งใดบ้างที่ตนยังไม่ได้ปฏิบัติให้ สอดคล้องกับแนวพระราชดำริ ควรใช้โอกาสมหามงคลนี้ เริ่มต้นร่วมกันปฏิบัติในสิ่งตนปฏิบัติได้ ถวายเป็นการ เฉลิมพระเกียรติโดยทั่วกัน.

หนังสืออ้างอิง

- จิรัช วิระลัยและคณะ. การศึกษาเชิงสังคมวิทยา: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริ. คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา (2534-2538)
- สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา. คู่มือรับชมรายการโทรทัศน์ เพื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2541.
- ฝ่ายวิชาการอักษรพัฒนา. พระราชประวัติ ร.9 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. กรุงเทพฯ:พิทยา วิสุทธิ์, 2539.
- วารี อัมไพวรรณ. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดช...ในหลวงของเรา...กรุงเทพฯ:ภัทรินทร์, 2540.
- สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. "ข่าวรพุทธเจ้า เอามโนและ ศิระกราน." ราชภัฏกรุงเทพฯ. ปีที่ 3 ฉบับที่ 5. 2539.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. รายงานการศึกษาค้นคว้า ความเป็นครูสถิตในหทัยราช. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์ การพิมพ์, 2539.
- สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. กรอบความคิด ทิศทางและ แนวทางพัฒนาการฝึกหัดครูของสถาบันราชภัฏ ตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. ไนเียว. 2541.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. มหาดไทยชวนรู้ 2541. กรุงเทพฯ : สยามศิลป์, 2541.

หมายเหตุ

ผู้เขียนได้รับความร่วมมือและกรุณาอย่างยิ่งจาก ผศ.วสันต์ จันทรวงศา ที่ได้จัดหาข้อมูลเอกสารอ้างอิง และ ตรวจทานแก้ไขต้นฉบับ ขอขอบพระคุณอย่างสูง

ความทรงจำของชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในพระราชพิธีรัชมงคล 5 กรกฎาคม 2531

เรื่อง / ภาพ โสภส ศรีสะอาด

วาระแห่งมหามงคลสมัยที่เราค้นไทยมีบุญได้ชื่นชม
โสมนัส มีชีวิตรับรู้พระราชจริยาวัตรอันประเสริฐในช่วง
แห่งรัชสมัยของ มหากษัตริย์ที่ประเสริฐสุดพระองค์หนึ่ง
นับตั้งแต่เป็นชาติไทยเป็นราชอาณาจักรไทยมาเกือบพันปี
หลังจากวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษามหามงคลสมัยใน
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาล
ที่ 9 ผ่านพ้นไปประมาณ 7 เดือน ก็ล่วงเข้าสู่การพระราช
พิธีรัชมงคลอภิเษก เฉลิมฉลองในวโรกาสที่พระองค์ท่านทรง
ยังยืนอยู่ในสิริราชสมบัติยาวนานกว่าพระมหากษัตริย์องค์ใด
ในอดีต ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ กำหนดพระราชพิธีขึ้น
3 วัน คือ ในวันที่ 2, 3 และ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2531
วันแรกของงานคือวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 จักรทรง
ครองสิริราชสมบัติเป็นเวลาถึง 42 ปี 23 วัน (ธงทอง : 2533)
ได้เสด็จพระราชดำเนินบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน
พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยในพระบรมมหาราชวัง วันต่อมา
เป็นพระราชพิธีสมโภชสิริราชสมบัติรัชมงคลอภิเษก
ที่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

วันสุดท้ายของงานเป็นพระราชพิธีบวงสรวงสังเวย
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ หรืองานพระราชกุศลรัชมงคล (บุหงา :
2541) ที่พระราชวังโบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โดยอนุโลมตามแบบแผนเมื่อครั้งรัชสมัยพระพุทธเจ้าหลวงหรือ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชพิธีขึ้น
เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2450 คือวันที่ 29 พฤศจิกายน
พ.ศ. 2450 เสด็จพระราชดำเนินโดยรถไฟพระที่นั่งจาก
สถานีสามเสนมายังกรุงเก่า เพื่อประกอบพระราชพิธีในวันที่ 30
พฤศจิกายน วันที่ 1 และ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2450 รวม 3 วัน
วันที่ 3 เสด็จฯ ทอดพระเนตรพระราชวังโบราณเป็นการ
ส่วนพระองค์ เสด็จฯ กลับกรุงเทพมหานครโดยรถไฟ
พระที่นั่งในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2450

การเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีงานพระราช
กุศลรัชมงคลในพระราชพิธีรัชมงคลอภิเษก ของพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชในวันที่ 5

กรกฎาคม พ.ศ. 2531 ยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
หลังจากพระราชพิธีครั้งแรก เป็นเวลา 79 ปี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน
พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พลตรีสมเด็จพระ
พระบรมโอรสาธิราชฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้า
กัลยาณิวัฒนา พระองค์เจ้าโสมสวลี พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา
เสด็จฯโดยรถไฟพระที่นั่งจากสถานีรถไฟจิตรลดา ถึงสถานีรถไฟ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อเวลา 10.00 น. ผู้ว่าราชการ
จังหวัดได้ทูลเกล้าฯ ถวายพระแสงราชศาสตราสำหรับเมือง ตาม
โบราณราชประเพณี แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์ไปยัง
พระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 สมเด็จพระ
พระเจ้าอู่ทอง เพื่อถวายพระราชสักการะองค์ปฐมกษัตริย์
แห่งกรุงศรีอยุธยา

แล้วเสด็จพระราชดำเนินยังพลับพลาตรีมุขอันเป็น
มณฑลพระราชพิธีในเขตพระราชวังครั้งกรุงศรีอยุธยา
“...ทรงบูชาพระรัตนตรัย ตั้งพระฤกษ์ถวายเครื่องสังเวย
บวงสรวงตามโบราณราชประเพณี ณ มณฑลพระราชพิธีในเขต
พระราชวังครั้งกรุงศรีอยุธยา ท่ามกลางสันนิบาตแห่ง
พระราชวงศ์ ข้าราชการ และประชาชน .....ขอพระมหากษัตริย์
บุญญานูภาพวงษ์ชักนำให้เกิดสามัคคีธรรมในหมู่ไทย อย่าได้
ริ้วราน ทุกฝ่ายมีใจรักสมัครสมาน เป็นอันหนึ่งอันเดียว
เกลียวกลม เกิดพลังอันอุดมยิ่งใหญ่ ที่จะประกอบกรณินำไทย
ให้วัฒนายั่งยืนยิ่ง ประสบแต่สิ่งศุภลสวัสดิ์ตลอดจรัสกาล”
(พระบรมราชโองการ : 2533)

ครั้นเวลาประมาณ 12.30 น. พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
เสด็จฯพร้อมด้วยพระบรมราชวงศ์จากพลับพลาตรีมุข
พระราชวังโบราณไปยังเรือนรับรองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารและเสด็จฯกลับกรุงเทพฯ โดย
ขบวนรถไฟพระที่นั่งพิเศษออกจากสถานีรถไฟจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา เวลา 15.30 น. ถึงสถานีรถไฟจิตรลดา
เวลา 16.40 น.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ และพระบรมราชวงศ์ เสด็จพระราชดำเนินขึ้นสู่พลับพลาตรีมุข เพื่อประกอบพิธีบวงสรวงสังเวยสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีตที่พระราชวังโบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สำหรับชาวอยุธยา มีโอกาสได้เฝ้ารับเสด็จเนื่องในโอกาสพิเศษนี้มากกว่าจังหวัดอื่น เพราะได้ร่วมเฉลิมพระราชพิธีพระราชมิ่งมงคลภิเษก น้อมเกล้าถวายพระพรชัยแด่องค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยพร้อมเพรียงกันดังภาพที่ไดรรวบรวมไว้ ณ ที่นี้ เป็นภาพโต๊ะหมู่บูชา พานพุ่มของสถานศึกษา หน่วยงานทั้งราชการและเอกชน ตลอดจนบรรรยากาศของกลุ่มชนที่เฝ้ารอขบวนเสด็จ ตั้งแต่บริเวณหน้าวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา (สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา) ศาลากลางจังหวัด(เก่า) เลี้ยวขวาตามถนนพระศรีสรรเพชญ์ ผ่านศาลหลักเมือง คุ่มขุนแผน วัดมงคลบพิตร เข้าสู่รับเสด็จสู่มณฑลพระราชพิธีในเขตพระราชวังโบราณ ซึ่งล้วนตกแต่งไว้อย่างงดงาม อันแสดงให้เห็นถึงความปลื้มปิติ และสำนึกในมหากรุณาธิคุณของชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

หนังสืออ้างอิง

- กรมศิลปากร พระราชพิธีรัชมงคลภิเษก. จุลสารเพื่อการเผยแพร่ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2531
- บุหงา วัดนะ งานพระราชกุศลรัชมงคลในสมัยพระพุทธเจ้าหลวง. พระพุทธเจ้าหลวงกับชาวกรุงเก่า สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2541
- องทอง จันทรางศุ พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาห้ารอบ และกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ทวีสมโภช. 2533
- “————” พระราชพิธีรัชมงคลภิเษกในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. ทวีสมโภช, 2533

ศาลจังหวัดและศาลแขวงพระนครศรีอยุธยา จัดพานพุ่มดอกไม้ และ
โต๊ะบูชา ประดับตราราชมิ่งคลาภิเษก ประกอบพระบรมสาทิสลักษณ์

พระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 พระเจ้าอู่ทอง
ปฐมบรมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา

คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษา วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
ตั้งเครื่องราชสักการะหน้าวิทยาลัย

พานพุ่ม และโต๊ะบูชาของโรงเรียนบางชัย และอำเภอบางชัย ตั้งอยู่ด้านข้างพิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา

พานพุ่มดอกไม้ และโต๊ะบูชาของโรงเรียนประจักษ์ที่ตกแต่งไว้อย่างสวยงามด้านหน้าพิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา

โรงเรียนบางชัยจัดแสดงดนตรีไทยถวาย ในเส้นทางเสด็จพระราชดำเนิน

อำเภอมหาราชจัดเครื่องราชสักการะไว้ด้านหน้าพิพิธภัณฑ์ เจ้าสามพระยา

พลสภนิกรชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดใกล้เคียง รอคอยรับเสด็จฯ บริเวณมณฑลโรจนะ กับถนนศรีสรรเพชญ์

พานพุ่มดอกไม้ และโต๊ะบูชาของโรงเรียนอาชีวศึกษาพระนครศรีอยุธยา (ปัจจุบันเป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษาฯ) จัดตกแต่งไว้หน้าพิพิธภัณฑสถานเจ้าสามพระยา

หน่วยงานต่าง ๆ จัดเครื่องราชสักการะเรียงราย ตั้งแต่หน้าคุ้มขุนแผน วัดมงคลพิตร วัดพระศรีสรรเพชญ์ แลเห็นขบวนรับเสด็จที่เข้าไปยังมณฑลพิธีที่พระราชวังโบราณ

อ่าเภอเสนาจัดเครื่องราชสักการะที่ตกแต่งไว้อย่างงดงามบริเวณหน้าคุ้มขุนแผน

พานพุ่มดอกไม้ และโต๊ะบูชาที่สวยงามหน้าวัดมงคลพิตร

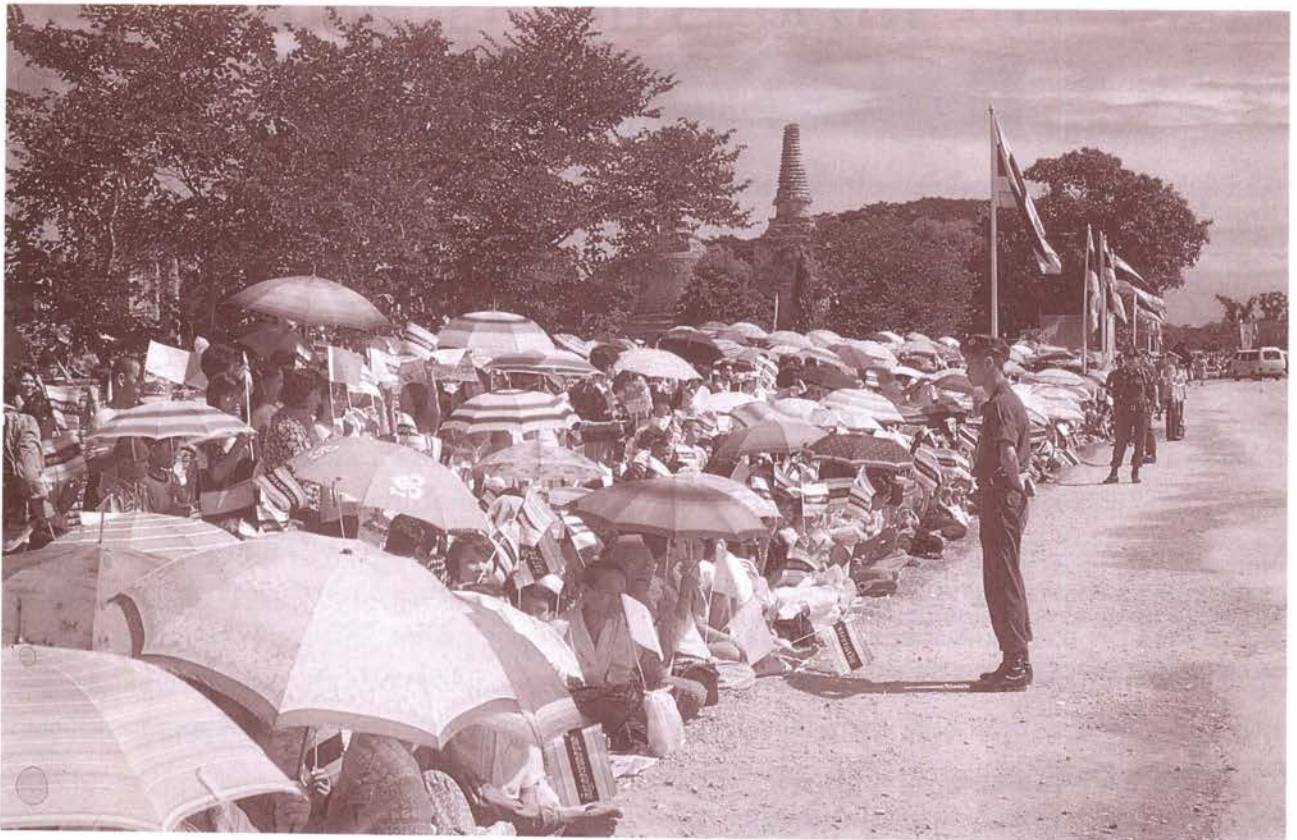

ขบวนรับเสด็จทั้งดงาม ด้านหน้าวัดมงคลพิตร มองจากภายในพระราชวังโบราณ

คณาจารย์วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาถ่ายภาพร่วมกันเป็นที่ระลึก
ภายหลังเสด็จพระราชดำเนินผ่านวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาแล้ว

พลกนิกรเฝ้าอรับเสด็จฯ ตลอดเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินไปถวายราช
สักการะองค์พระปฐมบรมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา
สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 พระเจ้าอู่ทอง ณ บริเวณหน้าวัดพระศรีสรรเพชญ์

พระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการอนุรักษ์และการสร้างอนุสรณ์สถาน พระบรมราชานุสาวรีย์และพระราชนุสาวรีย์ ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วณิช สุรารัตน์

พระราชดำริ และพระราชปรารภในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงประทานแก่พสกนิกร และข้าราชการในวโรกาสต่าง ๆ ได้แสดงให้เห็นถึงพระราชปรีชาญาณอันล้ำลึก และทรงคุณค่าอย่างหาที่สุดมิได้

พระราชดำริในเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถาน ก่อให้เกิดแรงจูงใจ และกำลังใจแก่หมู่ข้าราชการ และพสกนิกรอย่างใหญ่หลวง ทำให้เกิดการวางแผนการทำงานด้านการอนุรักษ์โบราณสถานของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างมีระบบ เริ่มตั้งแต่การจัดสร้างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา การทำแผนระยะยาวในการอนุรักษ์โบราณสถาน การบูรณะวัดไชยวัฒนาราม และพระเจดีย์ศรีสุริโยทัย เป็นต้น สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้รับการยกย่องจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติไว้ในบัญชีมรดกโลก

ด้วยพระปรีชาญาณอันสูงยิ่งของล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ ก่อให้เกิดการสร้างอนุสรณ์สถาน พระบรมราชานุสาวรีย์ และพระราชนุสาวรีย์ขึ้นสองแห่ง อนุสรณ์สถานทั้งสองแห่งนี้ นอกจากจะเป็นการเทิดพระเกียรติพระบูรพมหากษัตริย์ราชเจ้าแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ดินแดนสำคัญในประวัติศาสตร์ ส่วนนี้ไว้เป็นอย่างดี ยิ่งไปกว่านั้น ยังทรงใช้พื้นที่ของอนุสรณ์สถานบางส่วนเป็นอ่างเก็บน้ำ เพื่อชะลอมิให้น้ำไหลไปท่วมกรุงเทพฯ ในหน้าแล้ง ราษฎรที่ทำเกษตรกรรมอยู่ในบริเวณใกล้เคียงสามารถนำน้ำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งพสกนิกรชาวพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งจังหวัดใกล้เคียง ได้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่ง นี่คือพระปรีชาญาณสร้างสรรค์อันล้ำเลิศ และพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวพระนครศรีอยุธยาอย่างหาที่เปรียบมิได้

พระนครศรีอยุธยา นครประวัติศาสตร์ และมรดกโลก

อดีตอันอลังการของพระนครศรีอยุธยา

เพลงยาว พยากรณ์กรุงศรีอยุธยาได้บรรยายถึงกรุงศรีอยุธยาไว้ว่า

จะกล่าวถึงกรุงศรีอยุธยา

เป็นกรุงรัตนราชพระศาสนา

มหาดีเรกอันเลิศล้ำ

เป็นที่ปรากฏฎีรจนา

สรรเสริญอยุธยาทุกแห่งหน

ทุกบุรียสี่มามณฑล

จบสกลลูกค้ำวานิจ

ทุกประเทศสิบสองภาษา

ย่อมมาพึ่งกรุงศรีอยุธยาเป็นอันคะนิก

ประชาราษฎร์ปราศจากไทยพิศม์

ทั้งความพิกลจริตแลความทุกข์

ฯลฯ

จากคำให้การของขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม ได้บรรยายกรุงศรีอยุธยาไว้อย่างน่าฟัง โดยแจกแจงเป็นรายละเอียด ทำให้สามารถจินตนาการเห็นภาพได้ค่อนข้างชัดเจน ดังนี้

กรุงศรีอยุธยามีท่าเรือจ้งรับส่งคนเข้าออก ทางทิศตะวันออกมี 5 ตำบล(ท่า)ทางด้านทิศใต้มี 6 ตำบล ทางทิศตะวันตกมี 4 ตำบล และทางทิศเหนือมี 7 ตำบล รวมทั้งหมด 21 ตำบล

นอกกรุงสองฝั่งแม่น้ำ รอบเกาะเมืองเป็นที่ค้าขายของสารพัดอย่าง มีตลาดใหญ่น้อยมากมาย เป็นตลาดบนบก 30 ตลาด และตลาดใหญ่ในท้องน้ำอีก 4 ตลาด ในลำน้ำรอบเกาะเมืองมีเรือ และแพจอดเรียงรายอยู่เต็มไปหมดประมาณแพแต่บริเวณรอบพระนครนั้น ราวสองหมื่นเศษ

ภายในตัวเมืองประกอบด้วยลำคลอง ประดู่ ป้อม สะพาน และถนนจำนวนมาก ถนนหลวงเชื่อมหารัฐอยู่กลางพระนคร กว้างกว่าปูศิลาแลงเรียบร้อย สำหรับมีการใหญ่ มีถนนย่อย ๆ อีกหลายสาย และภายในตัวเมือง

ยังมีตลาดอยู่กระจายไปตามชุมชนต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 61 ตลาด สำหรับพระราชวังหลวงนั้น มีกำแพงล้อมรอบ มีป้อมปืนเรียงรายอยู่รอบ ๆ กำแพง มีประตูสำหรับคนและประตูสำหรับช้างเข้าออก พระที่นั่งสุริยามรินทร์มหาปราสาท มียอดมณฑปห้ายอดนั้น อยู่ในกำแพงพระราชฐานชั้นต้นทางด้านทิศเหนือริมแม่น้ำ มีมุขโถงออกไปทางด้านทิศเหนือเป็นพระที่นั่งเย็นองค์หนึ่ง พระที่นั่งวิหารสมเด็จมหาปราสาท

บาดหลวง ดาร์ชาติ ซึ่งเป็นหมอสอนศาสนาในกายเอชเชอิต ชาวฝรั่งเศส ซึ่งเดินทางเข้ามาในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้บันทึกความรู้สึกของเขาไว้ เมื่อได้เห็นพระพุทธรูปทองคำองค์หนึ่งว่า

“เราไม่เข้าใจเลยว่า ประชาชนพลเมืองที่ค่อนข้างยากจนเหล่านี้ ไปได้ทองคำมาจากที่ไหนมากมายถึงเพียงนี้ และก็ไม่สามารถหักห้ามมิให้รู้สึกประทับใจได้เลย เมื่อได้เห็นพระพุทธรูป ซึ่งเพียงองค์เดียวเท่านั้น ก็มีมูลค่ากว่าตุศักดิ์สิทธิ์ทุกแห่งในโบสถ์ฝรั่งทั้งหลายของทวีปยุโรปรวมกัน พระพุทธรูปล้วนเป็นทองคำและประดับอัญมณี”

เมื่อกรุงศรีอยุธยาถูกทำลายในปีพุทธศักราช 2310 สภาพที่เกิดขึ้นกับบ้านเมืองในตอนนั้น มีลักษณะสมดังที่เพลงยาวพยากรณ์ได้กล่าวไว้ก่อนแล้ว

“...ทางน้ำก็จะแห้งเป็นทางบก เวียงวังก็จะรกเป็นป่าเสื่อม แต่สิงห์สาราสัตว์เนื้อเบื้อ นั้นจะหลงเหลือในแผ่นดิน ทั้งผู้คนสารพัดสัตว์ทั้งหลาย จะสาบสูญล้มตายเสียหมดสิ้น...”

กรุงศรีอยุธยาถูกทอดทิ้งมาร่วมสองศตวรรษในระหว่างนั้นมีการทำลายโบราณสถานที่ยังเหลืออยู่อีกหลายครั้ง ทั้งโดยการลักลอบ ขุดเจาะ และการทำลายที่เกิดขึ้นจาก

ทางราชการเองด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยในโบราณสถาน โบราณวัตถุ อันเป็นสมบัติของชาติอย่างยิ่ง ทรงเห็นความสำคัญว่าเป็นเกียรติภูมิ เป็นชื่อเสียงของชาติ หากไม่มีการรักษาโบราณสถานอันเป็นมรดกของบรรพชนไว้ ชีวิตคนไทยในปัจจุบันก็จะไร้ค่า เนื่องจากขาดความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างอดีตกับปัจจุบัน

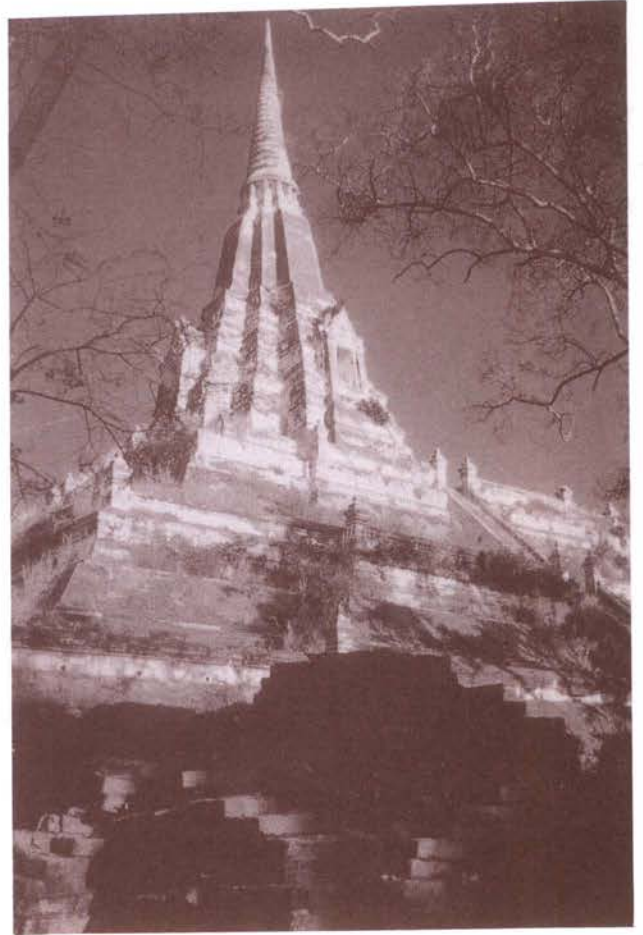
วันที่ 2 สิงหาคม พุทธศักราช 2504 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขึ้นใหม่ อันเป็นเครื่องมือที่กรมศิลปากรถือปฏิบัติในการดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติสืบมา จนบัดนี้

วันที่ 26 ธันวาคม พุทธศักราช 2504 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินในพิธีเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา ทรงมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

“โบราณสถานนั้น เป็นเกียรติของชาติ อีรุงเก่า ๆ เพียงแผ่นเดียวก็มีค่า ควรที่เรารักษาไว้ ถ้าขาดสูญหายไปอยุธยาและกรุงเทพแล้ว ประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย”

นอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระปรีชาสามารถทางด้านโบราณคดีแล้ว พระองค์ยังทรงมีพระราชวิริยะอุตสาหะ เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรโบราณสถานแม้ว่าสถานที่นั้นจะอยู่ห่างไกลและทุรกันดารก็ตาม

หลังจากทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา ขณะที่เสด็จกลับมาถึงสะพานปรีดีธำรง ซึ่งเป็นสะพานข้ามแม่น้ำป่าสักทรงพระที่นั่งได้หยุดลง ทรงมีรับสั่งว่า

“วัดภูเขาทองไปทางไหน”

อธิบดีกรมศิลปากรกราบบังคมทูลว่า เสด็จฯไปไม่ได้ เพราะสะพานยังสร้างไม่เรียบร้อย พระองค์ทรงรับสั่งว่า

“ทำไม่ไปไม่ได้ สะพานก็สร้างเสร็จแล้ว อย่างนี้ต้องบอกว่าไปได้”

จากนั้นก็เสด็จฯไปจนถึง แม้ว่าเมื่อถึงสะพานดังกล่าว ตอนท้ายของรถพระที่นั่ง กระแทกพื้นถนนดังโครมใหญ่ เมื่อเสด็จฯถึงลานประทักษิณเจดีย์ภูเขาทอง อธิบดีกรมศิลปากรกราบบังคมทูลเหตุการณ์ในพงศาวดารตอนสงครามกับพม่าในสมัยพระมหาจักรพรรดิ จนกระทั่งสมเด็จพระสุริโยทัย ถูกพระแสงของ้าวสวรรคต พระเจ้าอยู่หัวทรงหันมารับสั่งด้วยพระพักตร์ซึ่งขังว่า

“รู้ไหมเขาตายเพื่อให้เราอยู่ คนรุ่นหลังควรได้ศึกษา และจดจำไว้เป็นแบบอย่าง”

จากการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติ โบราณสถานฯ ทรงแสดงความห่วงใยในโบราณสถานตามถ้อยคำในพระราชดำรัสตามที่กล่าวถึงนี้ ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่ประชาชน ข้าราชการ นักวิชาการ ตลอดจนजनบุคลากรในกรมศิลปากร ทำให้เกิดความเข้าใจ เกิดความซาบซึ้ง และมองเห็นคุณค่าอันยิ่งใหญ่ของโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันเป็นจุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์ และการบำรุงรักษาอย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการที่แท้จริง ทำให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในหมู่ของชาวโลก

ในที่สุด องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จากการประชุม ณ กรุงคาร์เธจ ประเทศตูนิเซีย อาฟริกา ได้มีมติให้ขึ้นทะเบียนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไว้ในบัญชีมรดกโลก เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2534

เมื่อได้รับการขึ้นทะเบียนไว้ในบัญชีมรดกโลกแล้ว เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่โดยตรง จะต้องทะนุบำรุงรักษาไว้อย่างต่อเนื่อง

บวรเวท รุ่งรุจี (2539, 50-53) อดีตผู้อำนวยการสำนักงานโครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้พูดถึงแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนาานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาไว้ว่า

กรมศิลปากรเป็นผู้จัดทำแผนแม่บทขึ้นตั้งแต่ปี 2530 โดยมีแผนงานย่อยในระยะเริ่มต้น ปี 2537 - 2544 จำนวน 8 แผนงานดังต่อไปนี้

แผนงานโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และการบูรณะโบราณสถาน

แผนงานพัฒนา และปรับปรุงสาธารณูปโภค และสาธารณูปการหลัก

แผนงานบูรณะปรับปรุงสภาพแวดล้อม และภูมิทัศน์

แผนงานพัฒนาและปรับปรุงชุมชนในเขตอุทยาน

ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

แผนงานพัฒนาสำนักงาน และกำลังคนในการบริหาร และดำเนินโครงการ

แผนงานบริการวิชาการและการท่องเที่ยว

แผนงานเศรษฐกิจและสังคม และ
แผนงานรื้อย้ายโรงงานอุตสาหกรรม และปรับการใช้พื้นที่

การปฏิบัติตามโครงการอนุรักษ์ และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ยังคงดำเนินการต่อไป ซึ่งต้องอาศัยความช่วยเหลือจากประชาชนในพื้นที่ ทำงานร่วมกันกับนักวิชาการ และเจ้าหน้าที่เพื่อให้ภาพอันยิ่งใหญ่ และอลังการของพระนครศรีอยุธยาในอดีตได้ปรากฏขึ้นท่ามกลางสายตาของประชาชนคนไทย และชาวโลกอีกครั้งหนึ่งให้จงได้ ซึ่งขณะนี้ได้ประสบความสำเร็จไปหลายส่วนแล้ว

การสร้างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแห่งแรกในประเทศไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จทอดพระเนตร บรรดาของที่ขุดได้ จากการเปิดกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ ณ กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2500 ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของทางราชการ ทรงมีพระราชปรารภกับ ม.ล.ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และนายอนิต อยุธยา อธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้นว่า

“โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ที่พบในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะนี้ สมควรจะได้มีพิพิธภัณฑ์สถานเก็บรักษา และตั้งแสดงให้ประชาชนชม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”

หาควรรักษา และตั้งแสดง ณ ที่อื่นไม่....”

ความเดิมที่มาของพระราชปราวรภ

ปีพุทธศักราช 2499 ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีการริเริ่มบูรณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดแต่งบูรณะโบราณสถาน และกรรมการค้นคว้าประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีการขุดกรุที่วัดมหาธาตุ ได้พบศิลปภายในมีพระบรมสารีริกธาตุ โดยที่ตัวผอบนั้นบรรจุอยู่ในสถูปซึ่งซ้อนกันอยู่ ประกอบด้วย สถูปชิน เงิน นาก ไม้สีดา ไม้จันทร์แดง และแก้วโกเมน การค้นพบครั้งนี้ ถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้งทางด้านพระพุทธรูป ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรม และนับได้ว่าเป็นเหตุการณ์เริ่มต้น ที่ทำให้ประชาชนให้ความสนใจโบราณสถานของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การค้นพบโบราณวัตถุครั้งที่ยิ่งใหญ่เกิดขึ้นในระหว่างวันที่ 28 กันยายน ถึงวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ.2500 เจ้าหน้าที่กรมศิลปากรร่วมกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทำการเปิดกรุในองค์พระปรางค์วัดราชบูรณะ พบสิ่งของรวมทั้งหมด 2,212 ชิ้น คิดเฉพาะสิ่งของที่ทำด้วย ทอง เงิน นาก และเพชรนิลจินดา ซึ่งน้ำหนักทั้งหมดได้ 101,919.5 กรัม โบราณวัตถุที่พบประกอบด้วยพระพุทธรูปสัมริด พระพิมพ์ชิน เครื่องใช้โลหะและหิน เครื่องสังคโลก จำนวนมาก

นอกจากนั้นยังพบโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่มีความสำคัญมาก คือพระบรมสารีริกธาตุ พระเจดีย์ทองคำ พระพุทธรูปสำริด เทวรูปทองคำ เครื่องประดับศิระทองคำ สลักลวดลาย ลานทองจารึกอักษรขอม แผ่นทองจารึกอักษรจีน และอาหรับ พระแสงดาบฝักทอง ประดับพลอยสีต่าง ๆ รวมทั้งเครื่องราชูปโภคทำด้วยทองคำ

การค้นพบครั้งนี้ เป็นที่สนใจของนักศึกษา นักวิชาการ และประชาชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นการค้นพบโบราณวัตถุที่มีคุณค่าสูงยิ่ง และมีจำนวนมากมาย ทางราชการจึงได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ เพื่อเสด็จทอดพระเนตร อันเป็นที่มาของพระราชปราวรภที่นำมากล่าวไว้ในตอนต้น

ในประเทศที่เจริญแล้ว สิ่งที่จะเซ็ดหน้าซุดตา และเป็นเครื่องหมายแสดงถึงความเจริญของบ้านเมือง มีอยู่สองสิ่ง คือ หอสมุดประจำเมือง และพิพิธภัณฑ์ของท้องถิ่น

หอสมุดประจำเมือง มีความสำคัญ โดยที่สามารถ

เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างกว้างขวาง สำหรับนักเรียน นักศึกษา และประชาชน โดยไม่ต้องอาศัยพึ่งพาห้องสมุดของสถานศึกษา หรือสถาบัน เนื่องจากความรู้หลากหลาย มีอยู่อย่างสมบูรณ์ในหอสมุดประจำเมืองแม่แต่นักวิทยาศาสตร์ ยอดเยี่ยมอย่างโทมัส อัลวา เอดิสัน ก็ได้อาศัยการศึกษาหาความรู้จากหอสมุดประจำเมืองนี้เอง เพื่อไปสู่การเป็นนักประดิษฐ์ที่ยิ่งใหญ่ ที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชาวโลกได้อย่างมหาศาล

สำหรับพิพิธภัณฑ์ของเมืองหรือท้องถิ่น เป็นสถานที่สำหรับศึกษาทำความเข้าใจ เรียนรู้เรื่องชาติภูมิ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี ปรัชญา และวัฒนธรรม โดยอาศัยสื่อหรือเทคนิควิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ทันสมัย เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ มีความเข้าใจ มีความภาคภูมิใจ เกิดความซาบซึ้ง มองเห็นคุณค่าของมรดกตกทอดทางวัฒนธรรม และเกิดความรัก ความผูกพันต่อท้องถิ่น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ประจำท้องถิ่น และคงจะทรงเห็นว่ถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยควรจะเริ่มต้นในเรื่องนี้ในทันที จึงทรงมีพระราชปราวรภดังที่ได้ัญเชิญมาไว้ในตอนต้น

ม.ล.ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และนายอนิต อยู่โพธิ์ อธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้น ได้รับพระราชปราวรภดังกล่าวใส่เกล้าฯ และหาทางดำเนินการตามพระราชประสงค์ คือ จัดสร้างพิพิธภัณฑ์สถาน ขึ้นมาใหม่ แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากขาดแคลนทุนทรัพย์

ด้วยพระบุญญาธิการอันใหญ่หลวง

วันที่ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 2510 ขณะที่เจ้าหน้าที่กรมศิลปากรกำลังเจาะผาผนังอุโมงค์ของพระปรางค์วัดราชบูรณะ เพื่อทำทางลงไปยังบริเวณที่ขุดพบโบราณวัตถุตามที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยมีวัตถุประสงคค์จะให้ศึกษาประชาชนลงไปชมภาพจิตรกรรมที่ผาผนังกรุด้านล่างได้สะดวก และเพื่อให้การสงวนรักษาภาพจิตรกรรมทำได้อย่างคล่องตัวด้วย มีการค้นพบกรุบรรจุพระพุทธรูป และพระพิมพ์ตึกจำนวนมากมาย โดยมีรูปแบบซ้ำกันอยู่มาก

หลักฐานจากพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาได้กล่าวถึง เรื่องการสร้างวัดราชบูรณะ และองค์พระปรางค์ไว้ว่า

“ศักราช 780 ปีกอ สัมฤทธิศก สมเด็จพระอินทราชาเสด็จสวรรคต เจ้าอ้ายพระยา เจ้ายี่พระยา ยกเข้ามาชิงราชสมบัติกัน ช้างต้นมาปะทะกันเข้าที่เชิงสะพานป่าถ่าน ทั้งสองพระองค์ทรงพระแสงของ้าวต้องพระศอขาดพร้อมกันทั้งสองพระองค์

มุขมนตรีได้ไปเชิญเสด็จเจ้าสามพระยา เข้ามาในพระนคร ครองราชสมบัติ ทรงพระนามชื่อสมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้า

จึงมีพระราชดำรัสให้ขุดศพเจ้าอ้ายพระยา เจ้ายี่พระยาไปถวายพระเพลิง ที่ถวายพระเพลิงนั้น ให้สถาปนาพระมหาธาตุ และวิหารเป็นพระอารามแล้ว ให้นามชื่อวัดราชบูรณะ....”

พระเจ้าแผ่นดินผู้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดราชบูรณะ และองค์พระปรางค์ ตลอดจนให้ทรงบรรจุวัตถุซึ่งมีค่าอย่างยิ่งทางโบราณคดี รวมทั้งพระชินพิมพ์ต่าง ๆ ก็คือพระบรมราชาธิราชที่ 2 ทั้งนี้เพื่อถวายพระราชากุศล แต่พระเชษฐาทั้งสองพระองค์ ตามที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารนั่นเอง

กระทรวงศึกษาธิการได้นำพระพิมพ์ที่ได้จากกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะมามอบให้ประชาชน โดยเปิดรับเงินบริจาค รวมทั้งสิ้น 3,461,982.22 บาท โดยได้นำเงินจำนวนนี้มาจัดสร้างพิพิธภัณฑสถาน และสถานีตำรวจอรุณรังษี โบราณด้วย การก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2503 ทางราชการจึงขนานนามว่า “พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา” เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงพระองค์ท่าน

อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จึงเป็นอาคารพิพิธภัณฑสถานในท้องถิ่นแห่งแรกของประเทศไทยที่มีการจัดสร้างตามแบบอาคารพิพิธภัณฑสถานจริง ๆ และเป็นต้นแบบให้มีการจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานในลักษณะเดียวกันในท้องถิ่นต่าง ๆ ในยุคต่อ ๆ มา นี่คือจุดเริ่มต้นของการสร้างพิพิธภัณฑสถานในท้องถิ่น ซึ่งเกิดขึ้นจากพระราชปณิธานของพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเปี่ยมไปด้วยพระปรีชาญาณและพระบุญญาธิการอันสูงยิ่ง

งานบูรณะพระเจดีย์ศรีสุริโยทัย

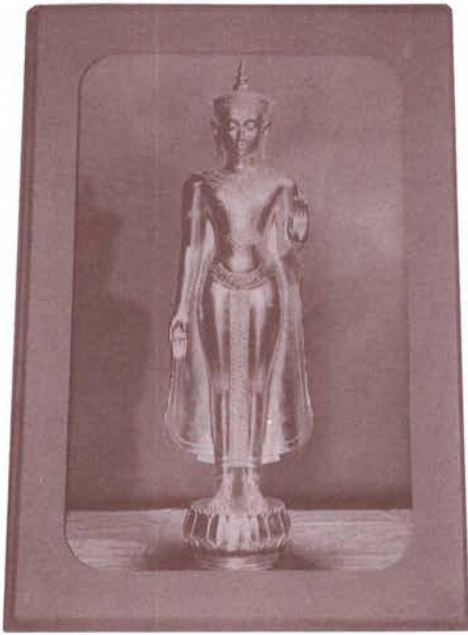
พระเจดีย์ศรีสุริโยทัยเป็นเจดีย์ที่มีความงดงามสมบูรณ์ตามแบบของศิลปะสมัยอยุธยา เป็นสัญลักษณ์ของความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม ด้วยโครงสร้างและรูปทรงที่ลงตัวสวยงามอย่างเหมาะเจาะพอดี แสดงถึงความ เป็นอัจฉริยะทางศิลปะและสถาปัตยกรรมในยุคนี้

พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย ตั้งอยู่ในสถานที่ซึ่งเคยเป็นวัดในสมัยอยุธยา มีชื่อเรียกว่า วัดสวนหลวงสบสวรรค์ พระมหาจักรพรรดิ พระมหาษัตริย์องค์ที่ 15 แห่งกรุงศรีอยุธยา ทรงสร้างวัดนี้ขึ้นในที่ซึ่งเป็นที่ตั้งพระเมรุมาศของสมเด็จพระสุริโยทัย ภายหลังพระราชทานเพลิงพระศพเสร็จแล้ว จึงให้สร้างอารามขึ้น มีชื่อเรียกสืบต่อกันมาว่า วัดสวนหลวงสบสวรรค์

วัดสวนหลวงสบสวรรค์ได้ถูกทำลายลงเมื่อตอนเสียกรุงในปี พุทธศักราช 2310 และมีการปล่อยให้ทรุดโทรมเรื่อยมา จากหลักฐานที่ปรากฏ พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย เคยได้รับการบูรณะซ่อมแซมมาก่อนแล้ว แต่เนื่องจากกาลเวลาที่ล่วงเลยมานาน สภาพขององค์พระเจดีย์ที่ปรากฏ จึงอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างทรุดโทรม

ในปี พุทธศักราช 2532 พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ขณะรักษาราชการผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้มอบให้ พลเอก

สุนทร คงสมพงษ์ เสนาธิการทหารขณะนั้นเป็นประธานดำเนินงานการบูรณะ โดยการประสานงานกับกรมศิลปากรอย่างใกล้ชิด มีการตั้งบุคคลหลายฝ่ายขึ้นมาทำงานร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงบูรณะองค์พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย และภูมิสถาปัตยกรรมโดยรอบทั้งหมด กำหนดโครงการเสร็จสมบูรณ์ก่อนวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ครบ 60 พรรษา ในปี พุทธศักราช 2535

การบูรณะครั้งนั้น ได้มีการพบโบราณวัตถุที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีหลายชิ้น รวมทั้งพระบรมสารีริกธาตุ และเครื่องสูงทำด้วยทองคำสำหรับเป็นเครื่องบูชา รวมทั้งวัตถุสิ่งอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระปฏิมากร

กองบัญชาการทหารสูงสุด ได้รับพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรมราชานุญาตให้สร้างพระปฏิมากรตามแบบ พระพุทธปฏิมากรทรงเครื่องปางประทานพรสมัยอยุธยาตอนกลาง ทรงพระราชทานนามว่า “พระพุทธสุริโยทัยสิริกิติ์ที่มายุมงคล” และได้เสด็จพระราชดำเนินทรงกระทำพิธีอัญเชิญพระพุทธปฏิมากรประดิษฐานในองค์พระเจดีย์ฯ ตามแบบคตินิยมโบราณราชประเพณี และทรงเปิดอาคารนิทรรศการ เกียรติประวัติสมเด็จพระสุริโยทัย เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พุทธศักราช 2534

งานบูรณะพระเจดีย์ศรีสุริโยทัย และปรับปรุงภูมิสถาปัตยกรรมสำเร็จสมบูรณ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ทุกประการ

ปัจจุบันพระเจดีย์ศรีสุริโยทัย มองดูสวยเด่นอยู่ท่ามกลางมวลหมู่พสกนิกร เป็นสถานที่เปี่ยมคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี ซึ่งผู้มาเยือนพระนครศรีอยุธยา จะต้องแวะไปเยี่ยมชมศึกษาหาความรู้ และพักผ่อนหย่อนใจไปด้วย

ด้วยน้ำพระทัยที่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตาบารมีอันหาที่สุดมิได้ของทั้งสองพระองค์ที่ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้กองบัญชาการทหารสูงสุดทำการบูรณะพระเจดีย์ศรีสุริโยทัยในครั้งนี้ ด้วยความจงรักภักดี ของคณะนายทหารทั้งสามเหล่าทัพ ข้าราชการกรมศิลปากร ข้าราชการ และประชาชน ได้ร่วมใจกันทำให้ผลงานทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ และปฏิมากรรมชิ้นเอกนี้ โดดเด่นเป็นสง่าอย่างน่าอัศจรรย์ขึ้นมาปรากฏต่อสายตาของชาวโลก อีกครั้งหนึ่ง

งานบูรณะวัดไชยวัฒนาราม

วัดไชยวัฒนาราม เป็นวัดที่พระเจ้าปราสาททอง กษัตริย์องค์ที่ 24 แห่งกรุงศรีอยุธยา โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2173

พระราชพงศาวดารกล่าวถึงการก่อสร้างในครั้งนั้นว่า

“.....พระเจ้าอยู่หัวให้สถาปนาสร้างพระมหาธาตุเจดีย์ มีพระระเบียง และรอบพระระเบียงนั้น กระทำเป็นเมรุทิศ เมรุราย อันรจนา และก่อปรด้วยพระอุโบสถ พระวิหาร การเปรียญ และสร้างกุฎิ เจ้าอธิการนั้น ถวายพระนามชื่อ พระอชิตเถรราชาฝ่ายอรัญวาสี ทรงพระราโชทิศถวายนิตยภัต และกัลปนาเป็นนิรันดรมิได้ขาด.....”

วัดไชยวัฒนารามตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นวัดที่มีความงดงาม ในด้านของการวางผัง การก่อสร้างฝีมือการก่อสร้าง รวมทั้งภูมิทัศน์ ล้วนแต่สวยงาม เหมาะเจาะลงตัวได้สัดส่วน เมื่อมองจากฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นที่ต่ำกว่า จะมองเห็นกลุ่มของ เมรุทิศ และเมรุราย รายล้อมพระมหาธาตุเจดีย์ ทั้งหมดลอยเด่นงดงาม เปรียบประดุจดั่งพระที่นั่งไพศยนต์มหาปราสาทขององค์อัมรินทร์ราช ล่องลอยอยู่ในหมู่มวลเมฆ

ในพงศาวดารกล่าวว่า สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ทรงโปรดวัดไชยวัฒนารามมาก จึงมักเสด็จไปบำเพ็ญพระราชกุศล ณ วัดนี้เสมอ แม้เมื่อคราวที่พระโหราธิบดี

กราบทูลว่าจะเกิดเพลิงไหม้ขึ้นในพระบรมมหาราชวัง ก็ทรง
ให้ขนของไปลอยเรืออยู่ที่หน้าวัดนี้

ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จวัดไชยวัฒนาราม

ปฏิพัทธ์ พุ่มพงษ์แพทย์ (2537, 11-13). ได้เขียน
เล่าเหตุการณ์ที่ได้มีโอกาสถวายการรับเสด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสที่
เสด็จทอดพระเนตรวัดไชยวัฒนาราม ดังนี้

วันอาทิตย์ที่ 7 เมษายน พุทธศักราช 2534
เวลาเย็น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระ
พระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จถึงวัดไชย
วัฒนาราม ซึ่งเวลานั้น นายนิคม มูลิกะคามะ ผู้อำนวยการ
กองโบราณคดีได้กราบบังคมทูลบรรยายภาพกรุงศรีอยุธยา
ถวาย ทั้งสองพระองค์ประทับฟังคำบรรยาย และ
ทอดพระเนตรธรรมชาติ และโบราณสถานไปพร้อม ๆ กัน
ด้วยความพอพระราชหฤทัยยิ่ง

ขณะเดียวกันทรงสดับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
กันระหว่าง ศาสตราจารย์หม่อมเจ้า สุภัทราวดี ดิศกุล และ
ท่านผู้หญิง เกนหลง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ในเรื่องเกี่ยวกับ
เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ รัตนกวีของกรุงศรีอยุธยา ยิ่งเป็นการเพิ่ม
คุณค่าให้กับสถานที่แห่งนี้มากยิ่งขึ้น

สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงสนุกสนานและเพลิดเพลิน
ไปกับการเสด็จพระราชดำเนินชมวัดไชยวัฒนาราม ทรงรับสั่ง
เบา ๆ ว่า

**“จะกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้
เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรให้ได้ในโอกาสต่อไป”**

วันศุกร์ที่ 26 เมษายน พุทธศักราช 2534 สมเด็จพระ
พระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนิน
พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
ไปทอดพระเนตรวัดไชยวัฒนารามอีก ข้าราชบริพารที่ตาม
เสด็จฯ ได้แสดงความรู้สึกเศร้าสลดใจเมื่อเห็นพระพุทธรูป
เศียรขาด เป็นที่น่าสังเวชแก่พุทธศาสนิกชน และแสดงความ
คิดเพื่อให้เศียรนั้นให้ครบบริบูรณ์ ซึ่งเรื่องนี้ในหมู่นักวิชาการ
ก็ยังเป็นเรื่องที่หาข้อสรุปไม่ได้ ว่าควรจะปฏิบัติกันอย่างไร

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงสดับ
การแสดงความคิดเห็นของข้าราชบริพารที่แตกต่างกันมาก จึง
ทรงมีรับสั่งว่า

**“โบราณสถานมีคุณค่าในตัวของตัวเองอยู่แล้ว การไป
ซ่อมสร้างสิ่งใหม่ที่แปลกปลอมขึ้นมา มาก ๆ แม้ว่าจะดูดีขึ้น
แต่ก็ทำให้คุณค่าของโบราณสถานลดน้อยลงไปไม่เป็น
โบราณสถาน”**

วันเสาร์ที่ 18 พฤษภาคม พุทธศักราช 2534 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จทอดพระเนตรวัดไชยวัฒนารามอีกครั้งหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสดับคำกราบบังคมทูลของนักโบราณคดี และทรงถ่ายรูปวัดไชยวัฒนารามจนมืดแล้วเสด็จไปยังฝั่งแม่น้ำด้านตรงข้าม แล้วทอดพระเนตรกลับมา

การที่ทั้งสองพระองค์ทรงโปรดวัดไชยวัฒนาราม และได้เสด็จมาทอดพระเนตรวัดนี้บ่อยครั้งด้วยความจงรักภักดี และซาบซึ้งในพระมหากุณาธิคุณ ที่ล้นเกล้าฯ ทรงมีต่อพลกนิกร ทั้งเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร ข้าราชการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตลอดจนประชาชนที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงกับวัดไชยวัฒนารามจึงได้ร่วมมือ ร่วมใจกัน ส่งเสริมการบูรณะฟื้นฟูอย่างเต็มความสามารถ

ด้วยพระบุญญาบารมีอันใหญ่หลวงของล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ ปัญหาทั้งหลายที่บังเกิดขึ้น แก่เจ้าหน้าที่ ซึ่งกำลังปฏิบัติงานการบูรณะอยู่ในเวลานั้นได้ปลาสนาการสูญหายไปจนหมดสิ้น

เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พุทธศักราช 2539 ทรงโปรดฯ ให้ใช้สถานที่วัดไชยวัฒนาราม เป็นที่จัดแสดงประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาถวายสมเด็จพระราชินีอลิซาเบธ แห่งประเทศอังกฤษ ซึ่งเสด็จเยือนประเทศไทยในฐานะพระราชอาคันตุกะ ยิ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับโบราณสถานแห่งนี้มากยิ่งขึ้นเป็นอเนกอนันต์

ปัจจุบันวัดไชยวัฒนาราม ได้รับคำยกย่องว่าเป็นโบราณสถาน ที่มีความสมบูรณ์สวยงามเป็นศรีสง่า โดดเด่น และมีความสมบูรณ์ที่สุดในบรรดาโบราณสถานทั้งหลายของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระราชดำริ เรื่องการสร้างอนุสรณ์สถาน พระบรมราชานุสาวรีย์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปัจจุบันจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอนุสรณ์สถานพระบรมราชานุสาวรีย์อยู่ทางด้านทิศเหนือของตัวเมืองตามเส้นทางของถนนสายอยุธยา - อ่างทอง อยู่ 2 แห่งคือ อนุสรณ์สถาน พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย และอนุสรณ์สถานพระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

อนุสรณ์สถานทั้งสองนี้ เกิดขึ้นตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงมีพระปรีชาญาณอันล้ำเลิศ กอปรกับทรงมีสายพระเนตรอันยาวไกล ผนวกกับพระปรีชาญาณด้านริเริ่มสร้างสรรค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้รูปแบบของอนุสรณ์สถานทั้งสองแห่งนี้ มีความสวยงามสมบูรณ์ และมีความวิเศษแตกต่างจากอนุสรณ์สถานทั้งหลาย เท่าที่ได้เคยสร้างกันมาตามธรรมเนียมนิยม แต่ครั้งก่อน ๆ

“การสร้างพระราชานุสาวรีย์ของสมเด็จพระศรีสุริโยทัยนั้น มิใช่ทำเพียงเพื่อสร้างเป็นอนุสรณ์สถานเท่านั้น อาจเก็บน้ำที่มึนความคิดจะสร้างเพื่อเสริมสร้างภูมิทัศน์ของพระราชานุสาวรีย์นั้น ต้องให้ได้ประโยชน์แก่ประชาชนให้ได้มากที่สุด ที่เก็บน้ำนั้นขอให้สามารถรับน้ำที่ไหลมาจากแม่น้ำทั้งสามสายคือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสักไว้ให้ได้ เรามีคูน้ำกับคลองโบราณมากมายที่สามารถรับน้ำเหล่านี้ไว้ได้เพียงพอ ที่จะชะลอกันมิให้ไหลลงไปที่ท่วมกรุงเทพฯ ได้ และในขณะเดียวกัน น้ำที่เก็บไว้ในแหล่งที่ขุดลอกแล้วเหล่านี้ จะสามารถระบายออกไปช่วยชาวไร่ ชาวนาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ เมื่อยามที่เกิดความแห้งแล้งและขาดน้ำ”

(กระแสพระราชดำริ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง รับสั่ง แก่ ดร.อุกฤษณ์ มงคลนาจิน และนายปฏิพัฒน์ พุ่มพงษ์แพทย์ ณ พระที่นั่งอุทยานภูมิเสถียร พระราชวัง บางปะอิน วันเสาร์ที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ.2534)

บริเวณด้านทิศเหนือ และทิศตะวันออกเฉียงเหนือของพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยทุ่งภูเขาทอง ทุ่งมะขามหย่อง ทุ่งลุมพลี ทุ่งทะเลหญ้า ทุ่งแก้ว ทุ่งขวัญ และทุ่งหันตรา ทุ่งทั้งหลายเหล่านี้ในสมัยก่อนเป็นสนามรบที่บรรพบุรุษของเราใช้เป็นแนวด้านทานมิให้ข้าศึกยกพลเข้ามาถึงกรุงศรีอยุธยาได้อย่างสะดวก ทุ่งทั้งหลายเหล่านี้จึงมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ในฐานะมรดกของบรรพชนที่ชนรุ่นหลังจะต้องหวงแหน และรักษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

ในยุคที่เศรษฐกิจกำลังเฟื่องฟู ชุมชนเกษตรกรรมในบริเวณท้องทุ่งเหล่านี้ได้สลายตัว และเปลี่ยนแปลงเป็นหมู่บ้านจัดสรร พื้นที่บางส่วนได้มีคนเคลื่อนย้ายเข้าไปอยู่อาศัย การเจริญเติบโตของชุมชน เกิดขึ้นในลักษณะที่ไร้ระเบียบ

หลายส่วนของพื้นที่เหล่านี้ถูกบุกรุกจับจอง ทำให้นักวิชาการและผู้ที่มีความห่วงใยในมรดกของบรรพชนเกิดความวิตกกังวลว่าอีกไม่นานท้องทุ่งทั้งหลายเหล่านี้คงจะไม่มีปรากฏให้เห็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงทางด้านประวัติศาสตร์กำลังจะเกิดขึ้น

ด้วยพระปรีชาญาณอันล้ำลึก และทรงมีสายพระเนตรอันยาวไกล สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริให้มีการสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย ณ ทุ่งมะขามหย่อง ทางด้านทิศเหนือของภูเขาทอง เพื่อเทิดทูนพระเกียรติคุณ มหาวีรกรรมแต่สมเด็จพระสุริโยทัยที่ทรงอุทิศชีวิตของพระองค์เข้าปกป้องพระเจ้าอยู่หัวอย่างกล้าหาญที่สุด ในระหว่างสงครามไทยกับพม่าในปีพุทธศักราช 2091

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้สร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2531 โดยมอบให้กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการสร้างให้แล้วเสร็จเพื่อน้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวาย ในมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงมีพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ ในปี 2535

ปัญหาทั้งหลายที่กำลังเกิดขึ้น และอาจจะเกิดตามมา

ในอนาคต บนผืนดินมรดกบรรพชนในส่วนนี้ พลันก็มลายหายไปหมดสิ้น ในทันทีที่เกิดโครงการสร้างอนุสรณ์สถานพระราชานุสาวรีย์แห่งนี้ขึ้น

วันที่ 4 เมษายน พุทธศักราช 2538 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ประกอบพิธีบวงสรวงดวงพระวิญญาณสมเด็จพระสุริโยทัย ณ สถานที่ก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย บริเวณทุ่งมะขามหย่อง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา ได้ทรงมีพระราชเสาวนีย์กับรองเลขาธิการพระราชวัง นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีใจความว่า

“สมควรจะได้มีการพิจารณาก่อสร้าง พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ขึ้น ณ บริเวณทุ่งภูเขาทอง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และอยู่ในเขตพื้นที่ต่อเนื่องกับทุ่งมะขามหย่องซึ่งเป็นที่ที่ได้มีการก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยไว้เรียบร้อยแล้ว”

กระทรวงมหาดไทย ได้ทำโครงการก่อสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และได้รับ

การอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2538 และขณะนี้ โครงการนี้กำลังดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ และทำการก่อสร้างส่วนประกอบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

ความพิเศษของอนุสรณ์สถานทั้งสองแห่งนี้ คือ นอกจากเป็นสถานที่ให้นุชนรุ่นหลังได้ระลึกถึงพระเกียรติคุณ ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระสุริโยทัยแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ทั้งหมดไว้ให้นุชนรุ่นหลังอีกด้วย

ด้วยพระปรีชาญาณแห่งพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงให้จัดพื้นที่ส่วนหนึ่งของอนุสรณ์สถานทั้งสองแห่งนี้เป็นที่รับน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี เพื่อชะลอน้ำในฤดูฝนมิให้ไหลลงมายังพื้นที่กรุงเทพฯ ในเวลาอันรวดเร็ว ซึ่งก่อให้เกิดอุทกภัยอยู่เสมอมา และขณะเดียวกันปริมาณน้ำจำนวนมากที่เก็บไว้นี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรในพื้นที่รอบ ๆ อนุสรณ์สถานได้อย่างสมบูรณ์ตลอดปีอีกด้วย นับว่าเป็นการรวมอนุสรณ์สถาน และอ่างเก็บน้ำเพื่อการเกษตรไว้ในที่เดียวกันได้อย่างหมดจดงดงาม

ผลสืบเนื่องจากโครงการทั้งสองแห่งนี้ ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดใกล้เคียงได้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเพิ่มขึ้น สามารถนำบุตรหลานมาพักผ่อนได้อย่างสะดวกสบาย ขณะเดียวกันได้ศึกษาความรู้ด้านประวัติศาสตร์ไปพร้อม ๆ กันด้วย ทำให้เกิดประโยชน์ต่อเนื่องอย่างไม่มีสิ้นสุด

บรรณานุกรม

- บวรเวท รุ่งรุจี “อยุธยาอมรดกโลก” งานอนุรักษ์และพัฒนา นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา 2539
ราชภัฏกรุงเทพฯ ปีที่ 3 ฉบับที่ 5 สถาบันราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา 2539.
- ปฏิพัฒน์ พุ่มพงษ์แพทย์ “พระตำหนักสิริยาลัย” ราชภัฏ กรุงเทพฯฉบับอมรดกโลก ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 สถาบันราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา 2537.
- วนิช สุภารัตน์ “พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย” อยุธยาอมรดกโลก 2540 ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 2540.
- ภาควิชาประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา เนื่องใน มหามงคลวาระกาญจนาภิเษก สถาบันราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา. 2539.
- ดาซาร์ด, บาดหลวง จดหมายเหตุการเดินทางสู่ประเทศสยาม 1-2 แปลโดย สันต์ ท โกมลบุตร กรมศิลปากร 2519.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหลวงสารประเสริฐ และกรมพระปรมาธิบดีชินโรส คลังวิทยา กรุงเทพฯ 2528.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับ สมเด็จพระพนรัตน์ วัดพระเชตุพน. โปธิสามตันการพิมพ์ กรุงเทพฯ 2515.

เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

พระมหากษัตริย์คุณล้นเกล้าฯชาวอยุธยา

ศรีธรรมา โยสุโขทัย

“วันนี้ก็ขอพูด ขออนุญาตที่จะพูด เพราะว่าอันมาหลายปีแล้ว เคยพูดมาหลายปีแล้ว ในวิธีที่จะปฏิบัติเพื่อที่จะให้มีทรัพยากรน้ำพอเพียงและเหมาะสม คำว่า “พอเพียง” ก็หมายความว่าให้มีพอในการบริโภคในการใช้ ทั้งในด้านการใช้บริโภคในบ้าน ทั้งในการใช้เพื่อการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ต้องมีพอ ถ้าไม่มีทุกสิ่ง ทุกอย่างก็ชะงัก ไม่มีทางที่จะมีความเจริญ ถ้าไม่มีน้ำ....โครงการที่คิดจะทำนี้ บอกได้ว่าไม่กล้าพูดมาหลายปีแล้ว เพราะเกรงว่าจะมีการต่อต้านจากทั้งผู้เชี่ยวชาญ ทั้งเหล่านักต่อต้านการทำโครงการ แต่โครงการนี้เป็นโครงการที่อยู่ในวิสัยที่จะทำได้ แม้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายไม่ใช่น้อย แต่ก็ถ้าดำเนินไปเดี๋ยวนี้ อีก 5-6 ปีข้างหน้าเราสบาย และถ้าไม่ทำ อีก 5-6 ปีข้างหน้า ราคาค่าก่อสร้าง ค่าดำเนินการก็จะขึ้นสูงไป 2 เท่า 3 เท่า ลงท้ายก็ต้องประวิงต่อไป และเมื่อประวิงต่อไป ก็จะไม่ได้อำนาจ เราจะต้องอดน้ำแน่ จะกลายเป็นทะเลทราย แล้วเราจะอพยพไปที่ไหนก็ได้.....”

ปัญหาเรื่องภัยแล้งนี้ ดูจะเป็นปัญหาที่แก้ไขไม่ได้ หมู่นี้ก็พูดกันอย่างขวยเสียว่า อีกหน่อยจะต้องปันส่วนน้ำ หรือแม้จะต้องตักน้ำประปา อันนี้สำหรับกรุงเทพฯ ฉะนั้นต้องหาทางแก้ไข เพื่อแก้ไขปัญหานี้ ได้วางแผนมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว ถ้าหากว่าได้ปฏิบัติตามแผนนั้น ๆ แล้ว วันนี้ก็ไม่ต้องพูดถึงการขาดแคลนน้ำ โครงการโดยเฉพาะนั้นก็แล้ว โครงการนั้นได้ยืนยันมาเมื่อเดือนที่แล้ว เมื่ออยู่ที่นครราชสีมา ได้วางโครงการที่แม้จะยังไม่แก้ปัญหาป็นีหรือป็นหน้า แต่ถ้าทำอย่างดี ในประมาณ 5 หรือ 6 ปี ปัญหาน้ำขาดแคลนในกรุงเทพฯจะหมดไปโดยสิ้นเชิง

โครงการนี้คือ สร้างอ่างเก็บน้ำ 2 แห่ง แห่งหนึ่งคือที่แม่น้ำป่าสัก อีกแห่งหนึ่งที่แม่น้ำนครนายก สองแห่งรวมกันจะกักเก็บน้ำเหมาะสมพอเพียงสำหรับบริโภค การใช้ในเขตกรุงเทพฯ และเขตใกล้เคียงในที่ราบลุ่มของประเทศนี้.....”

(พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ศาลาดุสิตาลัย สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2536)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นกษัตริย์นักพัฒนาที่ทรงมีพระปรีชาสามารถยิ่ง จากพระราชดำรัสที่อัญเชิญมาข้างต้น แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงที่มาของโครงการเขื่อนป่าสัก และแสดงว่าการเสด็จเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ทำให้ทรงทราบถึงทุกข์สุขของราษฎร ตลอดจนปัญหาของภูมิภาคนั้น ๆ ทรงให้ความสำคัญเรื่อง “น้ำ” และยิ่งแสดงว่า ทรงมองเห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรน้ำเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนในลุ่มน้ำนั้น ๆ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็น เป็นการแก้ปัญหาการเกษตรแบบยั่งยืน เพราะสภาพขาดน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก และใช้อุปโภคบริโภค ปัญหาน้ำหลาก ท่วมไรนาของเกษตรกร เป็นปัญหาสำคัญของการทำการเกษตรในประเทศไทย

ปัจจุบันความต้องการน้ำของราษฎร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกด้าน ทั้งในด้านการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง การอุตสาหกรรม และการอุปโภคบริโภค ประกอบกับน้ำต้นทุนในเขื่อนต่าง ๆ ลดลง เพราะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป และวงจรน้ำขาดช่วงเนื่องจากทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย จึงพระราชทานพระราชดำริในการแก้ปัญหาว่า ต้องเริ่มจากการพัฒนาแหล่งน้ำ

ต้องควบคุมระดับปริมาณของน้ำให้ได้ เพื่อมิให้เกิดปัญหา สร้างความเดือดร้อน และขณะเดียวกัน ก็สามารถ ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำให้ได้มากที่สุดโดยก่อนจะพระราชทาน พระราชดำริให้ดำเนินงานแต่ละโครงการ จะทรงศึกษาข้อมูล ต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน มีการวางแผนการดำเนินการ โดย ทรงกำหนดวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่ออนุรักษ์พัฒนาแหล่งน้ำ แก้ปัญหาความทุกข์ยากของราษฎรผู้ยากไร้ ให้ได้มีน้ำใช้ในการเกษตรกรรม การอุปโภค บริโภค และบรรเทาอุทกภัย

ซิลวานา ฟิว ผู้สื่อข่าวยู.พี.ไอ. ซึ่งตามเสด็จพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จมหาราชวรมหาศกได้เมื่อปี พ.ศ. 2523 ได้เขียนบทความภาษาอังกฤษลงพิมพ์เผยแพร่ความตอนหนึ่ง ยืนยันคำกล่าวข้างต้นได้อย่างดีว่า

“การชลประทานเป็นเรื่องที่ในหลวงสนพระราชหฤทัย เป็นพิเศษ ทรงศึกษาค้นคว้าด้วยพระองค์เอง จึงทรงมีความ เข้าใจดี และทรงแก้ปัญหาต่าง ๆ ของราษฎรได้ ไม่ว่าจะ เสด็จพระราชดำเนินไป ณ ที่ใด ชาวไร่ ชาวนา จะขอ พระราชทาน “น้ำ” และถ้าโครงการชลประทานไหนไม่มี ทุนรอนทำ ก็ขอพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ (หรือทรง “ควักกระเป๋า” เอง) เช่นนี้เป็นเรื่องนิตย ในหลวงไม่ทรงใฝ่พระราชหฤทัยว่า ใครจะเป็นคนตัดริบบิ้น เปิดโครงการ แต่ทรงยินดีที่จะได้ลงมือทำงานให้สำเร็จ ลุล่วงไป แม้ พระหัตถ์จะเปื้อนดินโคลนก็ตาม”

ด้วยพระราชจริยวัตรดังกล่าว จึงทำให้เกิด โครงการชลประทานหลายโครงการ **เขื่อนป่าสัก** ก็เป็นโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริโครงการหนึ่ง ที่พระราชทานให้ แก่ราษฎรของพระองค์

แม่น้ำป่าสักเป็นแม่น้ำสาขาสำคัญสายหนึ่งของแม่น้ำ เจ้าพระยา มีต้นกำเนิดในป่าแถบเหนือของจังหวัดเลย ไหลผ่านจังหวัดเพชรบูรณ์ อำเภอหล่มสัก อำเภอวิเชียรบุรี อำเภอศรีเทพ จังหวัดลพบุรี อำเภอชัยบาดาล อำเภอ พัฒนานิคม จังหวัดสระบุรี อำเภอเสนาให้ เข้าเขตอยุธยา ที่อำเภอท่าเรือ ผ่านอำเภอนครหลวง และอำเภอพระนครศรี อยุธยา มาบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่หน้าวัดพนัญเชิง ตำบลป้อมเพชร รวมระยะทางทั้งสิ้น 513 กิโลเมตร มีพื้นที่ ลุ่มน้ำประมาณ 14,520 ตารางกิโลเมตร มีปริมาณน้ำเฉลี่ย 2,400 ล้านลูกบาศก์เมตร ลักษณะของลุ่มน้ำแคบ เรียวยาว คล้ายขนนก

ตลอดเวลาที่ผ่านมายาวนาน แทบทุกปี ราษฎรใน แถบพื้นที่ลุ่มแม่น้ำป่าสักจะประสบปัญหา ได้รับความเดือดร้อน จากการขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร และการอุปโภค บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้ง พื้นที่ดังกล่าวจะทำการ เพาะปลูกไม่ได้ผล เพราะแม่น้ำป่าสักจะมีน้ำน้อยหรือไม่มีเลย เนื่องจากน้ำฝนที่ตกในลุ่มแม่น้ำป่าสักมีปริมาณลดลงทุกปี บางครั้งเกิดภาวะฝนทิ้งช่วง ทำให้เกิดความแห้งแล้ง ต้องอาศัยน้ำส่วนหนึ่งจากโครงการเจ้าพระยา ช่วยสนับสนุน แต่ก็ไม่เพียงพอ ในทางกลับกัน ในฤดูฝน น้ำในแม่น้ำ ป่าสักจะมีมากไหลหลากท่วมพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำ ทั้งนี้เป็น ผลสืบเนื่องมาจากการทำลายป่าต้นน้ำเสียหาย จึงเป็นสาเหตุ ให้เกิดอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำป่าสัก และลุ่มเจ้าพระยาตอนล่าง ตลอดจนเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีแม่น้ำสำคัญ ไหลผ่าน 4 สายคือ แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำน้อย และ แม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อใดที่น้ำในแม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำ เจ้าพระยาทั้ง 2 สายมีมาก จะเกิดผลกระทบรุนแรง เพราะ จะมีน้ำมากเกินความสามารถที่เขื่อนพระราม 6 จะกักเก็บ น้ำไว้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าน้ำมากเกิน 800 ลูกบาศก์ เมตรต่อวินาที จะต้องปล่อยน้ำลงมา ทำให้น้ำไหลหลากเต็มที่ ประกอบกับทุ่งนาที่เคยเก็บกักน้ำไว้ได้ ถูกปิดกั้นด้วยระบบ การจัดเก็บน้ำที่ยังไม่ครบถ้วน น้ำไม่สามารถไหลเข้า ทุ่งนาได้ จึงล้นตลิ่งท่วมพื้นที่การเกษตร และบ้านเรือนราษฎร

เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2507 เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่

ภาพพระราชทาน

น้ำจากแม่น้ำป่าสักไหลหลากท่วมไร่นา และบ้านเรือน
ของราษฎร ทำให้เกิดความเสียหายรุนแรง ราษฎรใน
ลุ่มแม่น้ำป่าสักรวมทั้งชาวอยุธยาได้รับ ความทุกข์ยาก แต่
ด้วยพระบารมีและพระมหากรุณาธิคุณ แห่งองค์พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงตราครุฑพระราชทาน
ทางช่วยเหลือราษฎรเหล่านั้น จนเป็นผลให้ความทุกข์ยาก
เดือดร้อนของราษฎรบรรเทาลงได้ ด้วยพระปรีชาสามารถ
พระวิริยะอุตสาหะ และพระเมตตาบารมี

ในวันอังคารที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2507 พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถเสด็จเป็นการส่วนพระองค์เพื่อเยี่ยมเยียนราษฎร
ที่ประสบอุทกภัย ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเสด็จ
ประทับเรือยนต์ที่หัวแหลม เสด็จเลียบไปตามลำน้ำเพื่อ
ทอดพระเนตรความเสียหายที่เกิดแก่ราษฎรในอำเภอมหาราช

อำเภอนครหลวง และอำเภอบางปะหัน ทรงสนพระทัยและ
ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรอย่างใกล้ชิด และ
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องอุปโภค
บริโภคที่จำเป็นแก่ราษฎรด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง
ที่อำเภอมหาราช และอำเภอนครหลวง ได้พระราชทาน
ฉันทานุเคราะห์การอำเภอ ส่วนอำเภอบางปะอิน โปรดเกล้าฯ ให้
ราษฎรเข้าเฝ้าฯ รับของพระราชทาน ณ วัดเสาชิงช้า
ยังความปลื้มปิติ และซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณแก่
พลสกนิกรชาวอยุธยาอย่างหาที่สุดมิได้

หลังจากเสด็จพระราชดำเนินกลับแล้ว ยังทรงห่วงใย
ราษฎรชาวอยุธยา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
พร้อมด้วยพระเจ้าลูกเธอได้ทรงเตรียมห่อสิ่งของต่าง ๆ
จำนวนมากด้วยพระองค์เอง ณ ศาลาผกาภิรมย์ สำหรับ
พระราชทาน ให้แก่ผู้ประสบอุทกภัยในจังหวัดอยุธยาเพิ่มเติม

ภาพ / ผศ.โอภาส ศรีสะอาด

และในปี พ.ศ. 2538 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประสบปัญหาอุทกภัยครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง ทำให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อน ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย เกษตรกรประสบภาวะขาดทุน และเป็นหนี้สิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงพระราชทานพระราชดำริ อันเป็นแนวทางแก้ไข ปัญหาดังกล่าวไว้ในพระราชดำรัสที่ได้ัญเชิญมาข้างต้น

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันว่า การเสด็จพระราชดำเนิน เยี่ยมราษฎรแต่ละครั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะทรงศึกษาสภาพภูมิประเทศ สภาพลำนํ้า ล่าคลองต่าง ๆ ตลอดจนสภาพหมู่บ้าน เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณา วางโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเบื้องต้น ด้วยพระองค์เอง ก่อนที่จะพระราชทานพระราชดำริให้เจ้าหน้าที่ และส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้อง นำไปพิจารณา วางโครงการในชั้นละเอียดต่อไป อุทกภัยที่อยุธยา และสภาพความทุกข์ยากของราษฎรที่ได้ ทอดพระเนตรเมื่อปี พ.ศ. 2507 น่าจะเป็นมูลเหตุ และเป็นที่มาของ เชื่อนป่าสัก

กรมชลประทานได้เริ่มศึกษาโครงการเก็บกักน้ำแม่น้ำ ป่าสัก โดยมีแนวคิดเบื้องต้นว่าจะสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำที่เขា หินดาด ตำบลท่าค้อ อำเภอกงค้อ จังหวัดสระบุรี ในปี พ.ศ. 2508 แต่เนื่องจากรัฐบาลในขณะนั้นพิจารณาเห็นว่า เป็นโครงการขนาดใหญ่ ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง จึงล้มเลิกไป

จนกระทั่งในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2532 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้กรมชลประทานศึกษาถึงความ เหมาะสมของโครงการเขื่อนเก็บกักน้ำแม่น้ำป่าสักอย่างจริงจัง และ เร่งด่วน เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่ เพาะปลูก และเพื่อบรรเทาอุทกภัยให้แก่ราษฎรของพระองค์

ผลการศึกษาของกรมชลประทาน โดยพิจารณา ความเหมาะสมด้านวิศวกรรม เศรษฐกิจ สังคม ผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม และผลประโยชน์ที่จะได้รับ ทั้งในปัจจุบันและ อนาคตได้ข้อสรุปว่า การสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ จะเกิดประโยชน์มากที่สุด เพราะสภาพลุ่มน้ำป่าสักมีลักษณะ เป็นรูปเรียวยาว การสร้างเขื่อนทางตอนล่างของลุ่มน้ำ จะทำให้มีการเก็บกักน้ำได้มาก พอที่จะส่งมาช่วยพื้นที่ เพาะปลูกขนาดใหญ่ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสัก จึงเป็นโครงการสำคัญเร่งด่วน เพราะมีคุณประโยชน์ต่อราษฎรอย่างแท้จริง

รัฐบาลจึงแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ โดย มีนายกรัฐมนตรืเป็นประธาน และเนื่องจากเป็นโครงการใหญ่

มีงานเกี่ยวข้องหลายอย่าง จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ
รับผิดชอบการปฏิบัติงานรวม 6 คณะ คือ คณะอนุกรรมการ
ประชาสัมพันธ์ จัดหาที่ดิน จัดตั้งถิ่นฐานผู้อพยพ ย้ายเส้นทาง
คมนาคม ก่อสร้างด้านชลประทาน แก้ไขและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
ทั้งนี้ ได้จัดตั้ง ศูนย์ประสานการปฏิบัติการ โดยมี
นายปราโมทย์ ไม้กลัด ซึ่งเป็นกรรมการเลขานุการของคณะ
กรรมการบริหารโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสัก อันเนื่องจาก
พระราชดำริเป็นผู้อำนวยการ

การดำเนินงานเริ่มต้นโดยได้กำหนดที่ตั้งของเขื่อน
อยู่ที่บ้านแก่งเสือเต้น ตำบลหนองบัว อำเภอพัฒนานิคม
จังหวัดลพบุรี การก่อสร้างจะมีงานหลัก 2 ส่วน คือ
กรมชลประทานรับผิดชอบด้านการก่อสร้างตัวเขื่อนและอาคาร
ประกอบเขื่อน โดยกำหนดให้เริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ
2538 และให้แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2542 ส่วนการก่อสร้าง
ระบบชลประทานในพื้นที่เปิดใหม่ 167,000 ไร่ จะดำเนิน
การในปีงบประมาณ 2544-2545 โดยวิธีจ้างเหมา ทั้งนี้
พื้นที่อ่างเก็บน้ำจะอยู่ในจังหวัดลพบุรี 99,000 ไร่ และ
จังหวัดสระบุรี 1,000 ไร่

ถึงแม้การก่อสร้างโครงการเขื่อนกักเก็บน้ำแม่น้ำป่าสัก
จะมีผลกระทบอันเป็นปัญหาบ้าง อาทิเช่น เกิดพื้นที่น้ำท่วม
108,500 ไร่ บ้านเรือนราษฎรได้รับผลกระทบ 3,800 ครัวเรือน
เส้นทางคมนาคม คือ ถนน และทางรถไฟ รวมทั้งแหล่ง
โบราณคดีบางแห่งจะถูกน้ำท่วม แต่ผลกระทบเหล่านี้ได้มี
แผนงาน และกำหนดมาตรการแก้ไข ตลอดจนมีการเตรียม
การพัฒนาล้อมทั้งก่อนและหลังการก่อสร้างโครงการ
ไว้อย่างดี โดยจะมีการจ่ายเงินชดเชยที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง และ
ทรัพย์สิน การจัดสรรที่ทำกินให้ใหม่ โดยมีทางเลือกให้ถึง
3 ทาง ทั้งการจัดสรรที่ดินและสาธารณูปโภคให้ การจ่ายเงิน
ชดเชยพิเศษให้เพื่อไปหาที่ทำกินเอง และการรวมกลุ่มเลือกหา
ที่ดินเอง แล้วทางราชการจะจัดสรรให้ ทำให้ราษฎรไม่เดือดร้อน
และพอใจกันถ้วนหน้า ความสำเร็จครั้งนี้เกิดขึ้นได้ด้วย
พระบารมีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยแท้จริง

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการสำนักงาน
คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ (กปร.) เล่าว่า **“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
งานหนักมาตลอดที่จะแก้ปัญหาเรื่องน้ำ ซึ่งมีปัญหามาก
ประเทศเราน้ำมาก แต่ไม่มีระบบกักเก็บน้ำ โครงการ
เขื่อนกักเก็บน้ำป่าสัก ถ้าสำเร็จ น้ำจะไหลผ่านไปถึงกรุงเทพฯ
พระองค์ทรงเข้าใจอย่างถ่องแท้สมเป็นกษัตริย์เกษตร**

**การสร้างเขื่อนป่าสัก ท่านรับสั่งย่ำว่า อย่าให้ประชาชน
เดือดร้อน และอย่าให้มีการคอร์รัปชัน”** และเล่าว่าพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีรับสั่งว่า ทรงมีความฝัน เมื่อทรง
มีพระชนมายุครบ 72 พรรษา ขอของขวัญคือ**เขื่อนป่าสัก
เขื่อนปากพนัง** ซึ่งเป็นโครงการน้ำ 3 รส คือ น้ำกร่อย น้ำจืด
น้ำเปรี้ยว และ**เขื่อนท่าด่าน** แม่น้ำนครนายกจะวางศิลาฤกษ์
ในปี 2542 ซึ่งจะทรงเจริญพระชนมายุครบ 6 รอบ.....”
ทุกฝ่ายจึงพร้อมกันร่วมมือ ร่วมใจเพื่อพระเจ้าแผ่นดิน
อันเป็นที่รัก และเทิดทูนเหนือเกล้าฯ

ความเปลี่ยนแปลงด้านการคมนาคมที่จะเกิดขึ้น
เนื่องจากโครงการเขื่อนป่าสักก็คือกรมทางหลวงจะต้องปรับปรุง
และย้ายทางหลวงที่จะถูกน้ำท่วม 7.8 กิโลเมตร ให้แล้วเสร็จ
ในปี พ.ศ. 2540 และการรถไฟจะต้องก่อสร้างทางรถไฟ
ระหว่างจังหวัดลพบุรีถึงสระบุรีทดแทนระยะทาง 29 กิโลเมตร
ให้แล้วเสร็จในปี 2542

อนึ่งการดำเนินงานตามโครงการได้มีการเตรียมการ
เพื่อแก้ไขและพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยได้รับความร่วมมือ ร่วมใจ
ด้วยความกระตือรือร้น ความสามัคคีกลมเกลียว และความ
สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ เพื่อตอบสนองพระราชดำริ
หน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันดำเนินการตามกำลังความสามารถ
ของหน่วยงานนั้น ๆ อาทิเช่น กรมศิลปากร สืบรวจ
แหล่งโบราณคดี ดำเนินการขุดกู้ และเก็บรักษาให้แล้วเสร็จ
ก่อนจะมีการเก็บกักน้ำ ออป.และกรมป่าไม้ดำเนินการแผ้วถาง
และนำไม้ออก กรมป่าไม้รับผิดชอบอพยพและอนุรักษ์
สัตว์ป่า กรมทรัพยากรธรณีจัดการด้านธรณีวิทยา และ
ทรัพยากรแร่ กรมชลประทานตรวจสอบคุณภาพน้ำ และ
กระทรวงสาธารณสุขรับผิดชอบการพัฒนาด้านสาธารณสุข
และคุณภาพชีวิต

บุญอุปการ อันยิ่งใหญ่ที่พลสกนิกรจะได้รับจากโครงการ
ในพระราชดำรินี้ก็คือเขื่อนป่าสักจะเป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภค
ของชุมชนในจังหวัดลพบุรี สระบุรี พื้นที่การเกษตรในเขต
ชลประทานที่จะเกิดขึ้นใหม่ของจังหวัดลพบุรี สระบุรี ถึง
167,000 ไร่ ซึ่งได้แก่โครงการแก่งคอย 80,000 ไร่
พัฒนานิคม และพัฒนานิคม-แก่งคอย 55,500 ไร่ และระบบ
ชลประทานในพื้นที่อพยพ 31,500 ไร่ ทั้งยังจะเป็นแหล่งน้ำ
เพื่อการอุตสาหกรรมในเขตลพบุรี และสระบุรีอีกด้วย

เขื่อนป่าสักยังเป็นแหล่งน้ำเสริมสำหรับพื้นที่
ชลประทานเดิม ในทุ่งเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกตอนล่าง ได้แก่
โครงการปากเพรียว เสาไห้ โครงการป่าสักใต้ ที่อำเภอท่าเรือ

โครงการทางหลวง โครงการรังสิตเหนือ โครงการรังสิตใต้
โครงการคลองด่าน และโครงการพระองค์ไชยานุชิต รวมพื้นที่
ทั้งสิ้น 2,200,000 ไร่

นายวิชัย ศรีม่วง นายช่างโครงการส่งน้ำและบำรุง
รักษาป่าสักได้เล่าถึงการสร้างเขื่อนป่าสักว่า “ผมว่า ถ้าไม่ได้
พระบารมี คงจะสร้างยาก” “...การสร้างเขื่อนป่าสัก เป็นผลดี
ต่อพี่น้องชาวอยุธยามากที่สุด เพราะในช่วงน้ำหลาก
น้ำที่ลงมาตรงนี้ (เขื่อนพระราม 6) มันไม่น่าจะเกิน 800
ลูกบาศก์เมตร และถ้ามีเขื่อนป่าสัก น้ำที่ลงมาก็ไม่น่าจะเกิน
400 ลูกบาศก์เมตร ไม่น่าจะเกินมาเพราะอะไร
มันตัดตอนไปตั้งเยอะ จากนี้ไปถึงอำเภอพัฒนานิคม 60-
70 กิโลเมตรเท่านั้น ตามลำน้ำ ถ้าเมื่อก่อนรายนทางหลายร้อย
กิโลเมตร ถึงเพชรบูรณ์ ถึงหล่มสัก จังหวัดเลย จังหวัดชัยภูมิ
เดิมน้ำมันลงมานี่หมด พอมีเขื่อนป่าสักมากขึ้น มันจึงมีมา
ส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ไม่สามารถเก็บในเขื่อนได้ เพราะฉะนั้น
เขื่อนนี้จะเก็บน้ำในเวลา น้ำหลากมา ซึ่งไม่มีความจำเป็นต้องใช้
เอาไว้ก่อน ซึ่งจะป้องกันน้ำท่วม ท่วมที่ไหนก็ได้หลาย ๆ ที่
ไม่ใช่เฉพาะอยุธยา.....”

“.....น้ำประปาของเมืองไทย ถ้าไม่มี แก่งเสือเต้น

ต่อไป เราต้องใช้น้ำเค็มทำน้ำประปาที่สามแล หรือไม่ ถ้าเรา
ทำเขื่อนตัวนั้นไม่ได้ แล้วเราไม่สามารถผันน้ำจากแม่น้ำ
สาละวิน หรือสูบน้ำโขงมาใช้ได้.....ผมว่าอีกไม่เกิน 20 ปี
น้ำเค็มถึง”

ในเรื่องคุณประโยชน์ของเขื่อนป่าสักกับชาวอยุธยา
นายช่างโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาป่าสักได้กล่าวไว้ว่า

“เขื่อนป่าสักมีคุณประโยชน์หลายประการ ประการแรกในปี
2542 เขื่อนป่าสัก จะกักเก็บน้ำได้ถึง 33 ล้านลูกบาศก์เมตร
เมื่อถึงฤดูแล้งจะระบายน้ำออกมาช่วยด้านเกษตรกรรม
เกษตรกรจะไม่เกิดปัญหาขาดน้ำในการทำกรเกษตรอีกต่อไป
ประการที่สอง การเดินเรือบรรทุกสินค้าต่าง ๆ ที่ขึ้นล่อง
ในแม่น้ำป่าสัก ซึ่งเคยลึกได้ไม่เกิน 1 เมตร 50 เซนติเมตร
ต่อไปจะลึกกว่า 2 เมตรได้ ประการสุดท้ายเมื่อเขื่อน
ป่าสักเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะไม่มีปัญหาน้ำท่วม น้ำเน่าเสีย
อีกต่อไป.....เพราะมีน้ำเพียงพอที่จะไล่น้ำเสียไปได้ ปีนี้น้ำน้อย
ผมคิดว่าจะมีปัญหาน้ำเน่าเสีย เนื่องจากผักตบชวา ที่ลอยไป
ลอยมาในแม่น้ำป่าสักอย่างแน่นอน ซึ่งถ้ามีเขื่อนป่าสักแล้ว
จะไม่มีปัญหานี้”

แต่เดิม เมื่อใกล้ถึงเดือนตุลาคม ชาวอยุธยาทั้งที่อยู่
ในเมือง และริมแม่น้ำป่าสักที่ยังรู้สึกเซ็ดหลาบกับอุทกภัย
ครั้งใหญ่ และรุนแรงมากในปี พ.ศ. 2507 และ พ.ศ. 2538
จะมีคำถามที่ใช้ติดปากอยู่ไม่กี่ประโยคคือ “ปีนี้น้ำจะท่วมไหม”
“ปีนี้น้ำจะท่วมมากไหม” “ปีนี้น้ำจะท่วมเท่ากับปี 38 ไหม”
แต่ปัจจุบันชาวอยุธยาแล้วรู้ว่าเมื่อมีเขื่อนป่าสัก กรณี
น้ำท่วมล้นตลิ่งแม่น้ำป่าสักไหลเข้ามาท่วมบ้านเรือนราษฎร
เรียกสวน ไร่นา จนทำให้ผลผลิตทางการเกษตร อาทิเช่น ข้าว
ข้าวโพด ถั่วฝัก พริก มะเขือ ฯลฯ ที่ปลูกไว้ต้องเสียหาย
โบราณสถานและสิ่งก่อสร้างเก่าแก่ต้องมีปัญหา เพราะน้ำ
ท่วมขังเป็นเวลานาน ๆ จะไม่เกิดขึ้นอีก เพราะเขื่อนป่าสัก
จะเก็บกักน้ำไว้แล้วปล่อยมาใช้ตามความต้องการ คำพูดที่
ว่า “น้ำท่วม อีกแล้ว” “จะท่วมอีกนานไหม” “ที่บ้านน้ำท่วม
หรือเปล่า” จะกลายเป็นอดีตที่เก็บไว้ให้ผู้ใหญ่ใช้บอกเล่า
ลูกหลานกัน เพราะต่อไปนี้น้ำจะไม่ท่วมอยุธยาอีกแล้ว และ
หากเขื่อนป่าสักก่อสร้างเสร็จก่อนหน้านี้ ปีนี้เราคงไม่
ขาดแคลนน้ำ ดังปรากฏในข่าวจากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์
ฉบับวันอังคารที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2542 หน้า 30

66 อยุรยา⁹⁹ แล้งหนักตั้งเครื่องสูบน้ำช่วย! นาปรังใน 7 อำเภอมีหวังแห้งตาย

นายเจตนิกร โพธิ์ปลั่ง วิศวกรโยธา รับผิดชอบ 2 แผนกพิเศษ มีเกษตรกรรมส่วนใหญ่ ให้ชาวบ้านทำนาปรัง ในส่วนของการเครื่องสูบน้ำโครงการสร้างบำรุงรักษาบ้านครหลวง ตำบลบ้านครหลวง 2 ตำบลพิเศษส่วนใหญ่อยู่ รับสถานการณ์ตั้งหนักก็มีการกักน้ำเอาไว้ก่อนขอประทานที่ 8 อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา เปิดเหืองทางโครงการรับผิดชอบการ สถานการณ์น้ำเป็นห่วงมาก เนื่องจากน้ำใน 1 ล้าน ลบ.ม. แต่ก็ยังถูกเกษตรกรสูบออกไปส่งน้ำในพื้นที่ 7 อำเภอได้แก่ นครหลวง ภาษี คลองส่งน้ำชลประทานแห่งที่คลองทูลวันแล้ว แต่ก็ยังต้องพอใช้ได้อีกระยะหนึ่ง ซึ่งห้ามไม่ได้ทำเรือ อูทือ รังน้อย บางปะอิน และพระนครศรีอยุธยา บางส่วนซึ่งเป็นพื้นที่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยทางโครงการจะรับน้ำจากทางด้านนาขวัญ บรมชาติ ทน.งาน น้ำ นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรรมขอซื้อเครื่องสูบน้ำของชลประทาน เพื่อที่จะสูบน้ำเข้าคลองบังคับของชลประทาน เพื่อที่จะสูบน้ำในคลองส่งน้ำมีระดับต่ำกว่า

นายเจตนิกร โพธิ์ปลั่ง วิศวกรโยธา รับผิดชอบ 2 แผนกพิเศษ มีเกษตรกรรมส่วนใหญ่ ให้ชาวบ้านทำนาปรัง ในส่วนของการเครื่องสูบน้ำโครงการสร้างบำรุงรักษาบ้านครหลวง 2 ตำบลพิเศษส่วนใหญ่อยู่ รับสถานการณ์ตั้งหนักก็มีการกักน้ำเอาไว้ก่อนขอประทานที่ 8 อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา เปิดเหืองทางโครงการรับผิดชอบการ สถานการณ์น้ำเป็นห่วงมาก เนื่องจากน้ำใน 1 ล้าน ลบ.ม. แต่ก็ยังถูกเกษตรกรสูบออกไปส่งน้ำในพื้นที่ 7 อำเภอได้แก่ นครหลวง ภาษี คลองส่งน้ำชลประทานแห่งที่คลองทูลวันแล้ว แต่ก็ยังต้องพอใช้ได้อีกระยะหนึ่ง ซึ่งห้ามไม่ได้ทำเรือ อูทือ รังน้อย บางปะอิน และพระนครศรีอยุธยา บางส่วนซึ่งเป็นพื้นที่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยทางโครงการจะรับน้ำจากทางด้านนาขวัญ บรมชาติ ทน.งาน น้ำ นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรรมขอซื้อเครื่องสูบน้ำของชลประทาน เพื่อที่จะสูบน้ำเข้าคลองบังคับของชลประทาน เพื่อที่จะสูบน้ำในคลองส่งน้ำมีระดับต่ำกว่า

นายเจตนิกร โพธิ์ปลั่ง วิศวกรโยธา รับผิดชอบ 2 แผนกพิเศษ มีเกษตรกรรมส่วนใหญ่ ให้ชาวบ้านทำนาปรัง ในส่วนของการเครื่องสูบน้ำโครงการสร้างบำรุงรักษาบ้านครหลวง 2 ตำบลพิเศษส่วนใหญ่อยู่ รับสถานการณ์ตั้งหนักก็มีการกักน้ำเอาไว้ก่อนขอประทานที่ 8 อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา เปิดเหืองทางโครงการรับผิดชอบการ สถานการณ์น้ำเป็นห่วงมาก เนื่องจากน้ำใน 1 ล้าน ลบ.ม. แต่ก็ยังถูกเกษตรกรสูบออกไปส่งน้ำในพื้นที่ 7 อำเภอได้แก่ นครหลวง ภาษี คลองส่งน้ำชลประทานแห่งที่คลองทูลวันแล้ว แต่ก็ยังต้องพอใช้ได้อีกระยะหนึ่ง ซึ่งห้ามไม่ได้ทำเรือ อูทือ รังน้อย บางปะอิน และพระนครศรีอยุธยา บางส่วนซึ่งเป็นพื้นที่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยทางโครงการจะรับน้ำจากทางด้านนาขวัญ บรมชาติ ทน.งาน น้ำ นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรรมขอซื้อเครื่องสูบน้ำของชลประทาน เพื่อที่จะสูบน้ำเข้าคลองบังคับของชลประทาน เพื่อที่จะสูบน้ำในคลองส่งน้ำมีระดับต่ำกว่า

ทุกวันนี้ชาวอยุธยาแทบทุกคนคิดว่า “เมื่อใดที่ เขื่อนป่าสักเสร็จบริบูรณ์ ชาวอยุธยาก็จะไม่ต้องประสบภัยใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นภัยแล้ง หรือภัยน้ำท่วม”

อีกไม่นานเกินรอ เขื่อนป่าสัก เขื่อนดินที่ยาวที่สุดในประเทศไทย ของขวัญวันพระราชสมภพที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ ซึ่งได้รับพระราชทานนามว่า “เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์” จะแสดงผลอันยิ่งใหญ่ อันจะทำให้เกิดความสำเริง อำนวยประโยชน์นานับการให้แก่ราษฎรทั้งในลุ่มน้ำป่าสัก และลุ่มน้ำเจ้าพระยา ได้ตั้งนามพระราชทานทั้งในด้านการอุปโภค บริโภค การทำเกษตรกรรม การเดินเรือ การประปา นครหลวง การผลิตดินน้ำเค็มปากแม่น้ำ ป้องกันและแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำท่วม แก๊ซและบรรเทาน้ำเน่าเสีย ทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่สวยงามที่ราษฎรในท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียงได้มาใช้พักผ่อนหย่อนใจกันอีกด้วย

ที่สำคัญที่สุดเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จะเป็นสถานที่ที่แสดงถึงความรัก สามัคคี กลมเกลียว ร่วมมือร่วมใจ

ของประชาชน และหน่วยงานทุกฝ่ายที่มีความจงรักภักดี มีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันเป็นที่รักยิ่ง และเป็นสถานที่ที่แสดงให้เห็นพระปรีชาญาณ และน้ำพระทัยที่เปี่ยมล้นด้วยความรัก ความห่วงใย และความปรารถนาดี ที่ทรงมีต่อพสกนิกรในพระองค์ ภาพพระมหากษัตริย์ที่มีพระเสโทหลังทั่วพระวรกาย และหยดที่ปลายพระนาสิก และภาพที่ทรงถือแผนที่อยู่ตลอดเวลา ด้วยพระทัยจดจ่อที่จะแก้ปัญหาให้แก่ราษฎร ทั้ง ๆ ที่พระองค์ทรงเหน็ดเหนื่อย และทรงมีความทุกข์ที่ต้องทรงสูญเสียพระราชมารดา ยังติดตามตรึงใจชาวไทยไม่รู้ลืม

นี่คือพระเจ้าแผ่นดินของเรา
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
พระกำลังของแผ่นดิน

ขอทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน พระพุทธเจ้าข้า

ภาพพระราชนิพนธ์

บรรณานุกรม

พิชัย รัตนานคร รท. : "โครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสักอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เชื้อนป่าสัก.....เชื้อนดินที่ยาวที่สุดในประเทศไทย." 2511. (อัดล้านนา)

วนิดา สถิตานนท์. "พระมหากษัตริย์ผู้ทรงงานหนัก" ใน ทวยราษฎร์รักบาทแม้อยู่ด้วยปีติรงค์. กรุงเทพฯ : สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2539.

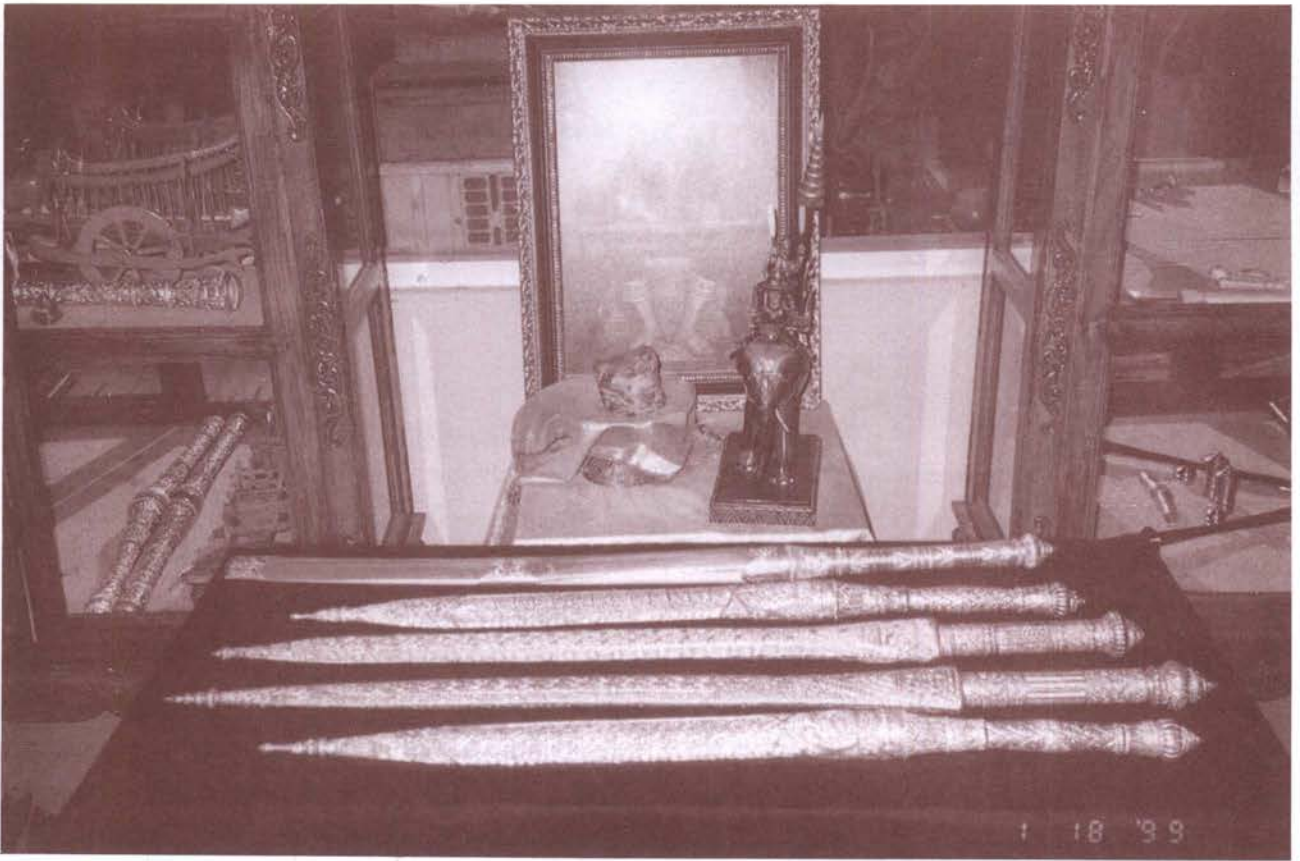
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ราชภัฏกรุงเก่า ฉบับมรดกโลก ปีที่ 3 ฉบับที่ 5 2539. อยุธยา : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2539.

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ราชภัฏกรุงเก่า ฉบับอะเมซิ่งอยุธยา ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 2541. อยุธยา : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2541.

สมศรี ตั้งตรงจิตร. "เชื้อนป่าสัก โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของขวัญวันพระราชสมภพ. 72 พรรษา." หล้าเมือง 6 - 64 (กค. 39) : 8-11

สัมภาษณ์ วิชัย ศรีม่วง. นายช่างโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาป่าสักใต้. 8 มกราคม 2542.

พระขรรค์ พระแสงดาบ ผลิตภัณฑ์ของ ส.อรัญญิก ตามแนวพระราชดำริที่พระราชทานแก่นายบุญสม ศรีสุข ครั้งเสด็จเยี่ยมเดินทิวแถวอรัญญิกเมื่อเสด็จทรงเกี่ยวข้าวที่พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยทุ่งมะขามหย่อง

นายบุญสม ศรีสุข เจ้าของและผู้จัดการ ส.อรัญญิก ผู้ได้รับพระราชทานพระราชดำริในการอนุรักษ์การทำมิด และศาสตร์ราชูโบราณ

นายทองอินทร์ สุตวงษ์ ช่างขึ้นลายโลหะ ผู้มีส่วนร่วมในการทำด้ามเคียวที่นำขึ้นทูลเกล้าถวาย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับพระราชนัดดาที่อยุธยา

ปิยะวรรณ สุธารัตน์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชหฤทัยผูกพันกับ “อยุธยา” ราชธานีเก่าของไทยยิ่งนัก ชาวอยุธยาจึงมีโอกาสได้เฝ้ารับเสด็จล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ในพระราชวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์มาประทับแรมที่พระราชวังบางปะอินบ้าง มาเสวยพระกระยาหารค่ำบ้าง และทรงนำพระราชนัดดาที่อยุธยาบ้าง ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงให้ความสำคัญกับอยุธยามาก ดังที่ได้มีพระราชดำรัสว่า **“ถ้าไม่มีสุโขทัยก็ไม่มีอยุธยา ถ้าไม่มีอยุธยาก็ไม่มีกรุงเทพ”**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มิได้ทรงเก็บความภาคภูมิใจในมรดกของชาติไว้แต่เพียงในหมู่พลสกนิกของพระองค์เท่านั้น แต่ได้ทรงเผยแพร่ และประกาศความยิ่งใหญ่ไปสู่นานาประเทศ จึงทรงนำพระราชนัดดาที่อยุธยาของพระองค์ ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นประมุขของประเทศต่าง ๆ ให้เสด็จ หรือเดินทางมาเยี่ยมชม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และบางครั้งก็เสด็จพระราชดำเนินมาพร้อมด้วยพระราชนัดดาที่อยุธยา ดังพระราชกรณียกิจเมื่อ วันจันทร์ที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2505 ภายหลังจากการเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยาได้ไม่นาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ค และสมเด็จพระราชินีอินกริดเสด็จพระราชดำเนินโดยรถไฟพระที่นั่งไปยังจังหวัดอยุธยา เพื่อทอดพระเนตรโบราณสถาน ซึ่งพระองค์ทรงให้ความสำคัญอย่างมาก ดังที่ทรงมีพระราชดำรัสว่า **“นำภาคภูมิใจยิ่งนัก ศิลปะของไทยรุ่งเรืองมาแต่โบราณกาล และสามารถแสดงลักษณะของชาติได้อย่างแท้จริง ก็เพราะบรรพบุรุษของเรามุ่งทำขึ้นเพื่อศิลปะด้วยความบริสุทธิ์ใจแท้ ๆ .....การเผยแพร่งานศิลปะของไทยในต่างประเทศนั้น ก็เป็นประโยชน์โดยส่วนรวมมาก เพราะศิลปะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างชาติ และทำให้นานาชาติอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขได้”**

ด้วยจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร และด้วยความเป็นราชธานีเก่าที่มีความสำคัญต่อความเป็นชาติไทยอย่างมาก จึงได้มีโครงการพระราชดำริเกิดขึ้นที่อยุธยาหลายโครงการ ทั้งทางด้านการส่งเสริมการเกษตร การปฏิรูปที่ดิน การส่งเสริมงานศิลปาชีพ และการอนุรักษ์สถานที่ประวัติศาสตร์ ที่สำคัญ อีกประการหนึ่งด้วยเหตุที่อยุธยาเป็นเมืองน้ำ เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยานั้นมีแม่น้ำสำคัญล้อมรอบสามสายคือแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี แม่น้ำเหล่านี้ยังได้แตกสายออกไปเป็นลำน้ำเล็ก ๆ เป็นคลองไหลผ่านไปยังแผ่นดินอยุธยา ยังอำเภอ ตำบล หมู่บ้านต่าง ๆ และยังมีลำคลองโบราณต่าง ๆ ที่ปัจจุบันได้มีการขุดลอกแล้ว เช่น คลองคูเมือง คลองประตาคูจาม คลองตะเคียน คลองสระบัว เป็นต้น ด้วยลักษณะภูมิประเทศเช่นนี้ ชาวอยุธยาจึงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าชม น่าศึกษา เป็นที่พึงปรารถนาของชาวต่างประเทศที่จะได้มาเยี่ยมชม

ในหมู่ชาวไทยก็เช่นกัน เมื่อนึกถึงอยุธยา ก็จักนึกถึงวิหารพระมงคลบพิตร อุทยานประวัติศาสตร์ พระราชวังบางปะอิน ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร วัดไชยวัฒนาราม พระตำหนักสิริยาลัย เหล่านี้เป็นต้น เมื่อความงามทั้งทางด้านธรรมชาติและ ความงามของอาคารสถานที่ ทั้งสองด้านประกอบเข้าด้วยกัน จึงทำให้อยุธยามีเสน่ห์ยิ่งนัก กล่าวได้ว่าอยุธยาไม่ทำให้ผู้ใดผิดหวัง

ประเทศไทยเราแม้จะเป็นประเทศเล็กในทวีปเอเชีย แต่ก็ได้รับการยอมรับและยกย่องจากอารยประเทศในทวีปยุโรปมาแต่ครั้งอยุธยาเป็นราชธานี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเจริญสัมพันธ์ทางพระราชไมตรีระหว่างพระราชวงศ์ต่าง ๆ ในยุโรป กับพระมหากษัตริย์แห่งกรุงสยาม สืบต่อมาถึงพระราชวงศ์จักรีในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ ประเทศไทยได้มีการเจริญสัมพันธ์ทางพระราชไมตรีกับประเทศอังกฤษอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ล้นเกล้าฯ ทั้งสอง

พระองค์ได้เสด็จประพาสเยือนประเทศอังกฤษอย่างเป็นทางการในวันที่ 19-20 กรกฎาคม พ.ศ. 2503 ซึ่งสมเด็จพระบรมราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2 ได้รับเสด็จทั้งสองพระองค์อย่างสมพระเกียรติยิ่ง 12 ปีต่อมา สมเด็จพระบรมราชินีนาถอลิซาเบธที่ 2 และเจ้าชายฟิลิป ดยุกแห่งเอดินบะอร์ก พระสวามี พร้อมด้วยเจ้าฟ้าหญิงแอนน์ พระธิดา ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยือนประเทศไทยในวันที่ 9-15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515

ในวาระอันเป็นมงคล พุทธศักราช 2539 ปีแห่งการเฉลิมฉลองกาญจนาภิเษก เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี สมเด็จพระบรมราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2 และพระสวามี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการอีกครั้ง ในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในระหว่างวันที่ 28 ตุลาคม ถึง 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 ชาวอยุธยาได้ถวายการต้อนรับ พระบรมราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2 ทั้งสองครั้ง

**สมเด็จพระบรมราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2
เสด็จพระราชดำเนินเยือนอยุธยาครั้งแรก วันที่ 12 กุมภาพันธ์
พ.ศ. 2515**

10.00 น. เสด็จจังหวัดอยุธยา ทอดพระเนตร
ตลาดน้ำ และวัดต่าง ๆ

11.50 น. เสด็จพระราชวังจันทรถษม จังหวัดอยุธยา
ประทับเรือพระที่นั่ง ทอดพระเนตร

*ความเป็นอยู่ของชาวอยุธยา พร้อมเสวย
พระกระยาหารในเรือ*

13.00 น. เสด็จพระราชวังบางปะอิน

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515 เป็นวันที่ชาวอยุธยา และชาวจังหวัดใกล้เคียงได้มีโอกาสชมพระบารมีของพระราชอาคันตุกะอย่างใกล้ชิด เมื่อสมเด็จพระบรมราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2 เจ้าชายฟิลิป ดยุกแห่งเอดินบะอร์ก พระราชสวามี และเจ้าฟ้าหญิงแอนน์ พระราชธิดา เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง ไปยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อเวลา 10.00 น. รถพระที่นั่ง ผ่านถนนพหลโยธิน ถึงสี่แยกอำเภอวังน้อย เลี้ยวซ้ายเข้าถนนโรจนะ ผ่านสะพานปรีดีธำรง ตรงไปตามถนนสาย 5 ผ่านหน้าศาลากลางจังหวัดถึงบริเวณวังโบราณ ที่บึงพระราม ทอดพระเนตรคุ้มขุนแผน วิหารพระมงคลบพิตร พระราชานุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทอง จนกระทั่งถึงพลับพลาทำน้าหน้าพระราชวังจันทรถษม ขณะที่ขบวนเสด็จพระราชดำเนินผ่าน นับแต่ทางแยกเข้าอำเภอวังน้อย จนถึงเขตตัวเมือง ชาวอยุธยาโบกสะบัดธงชาติไทย และธงชาติอังกฤษ พร้อมเปล่งเสียงไชโย โดยเฉพาะที่พระราชวังจันทรถษม มีประชาชนและนักเรียนเนื่องแน่นจำนวนหลายพันคน และในลำน้ำป่าสัก ซึ่งไหลผ่านหน้าพระราชวังจันทรถษมก็มีตลาดน้ำ ซึ่งชาวบ้านนำสินค้าใส่เรือมาขาย และบ้างก็นำเรือมาชุมนุมรับเสด็จ เป็นภาพชีวิตเมืองน้ำที่พระราชอาคันตุกะได้ทอดพระเนตรเมื่อแรกเสด็จพระราชดำเนินมาถึง ที่พลับพลารับเสด็จ หน้าพระราชวังจันทรถษม พระราชอาคันตุกะทั้งสามพระองค์ ประทับยืนทอดพระเนตร

ตลาดน้ำ ประกอบด้วยเรือ พ่อค้าแม่ค้าบรรทุกผลไม้เป็นส่วนใหญ่ประมาณ 150 ลำ ประชาชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำรับเสด็จชื่นชมพระบารมี มีการแห่เรือในลำน้ำถวาย แล้วผู้ว่าราชการจังหวัด นายวรวิทย์ รังลิโยทัย กราบบังคมทูลน้ำเสด็จฯ ประทับเรือพระที่นั่ง เพื่อทอดพระเนตรชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอยุธยา ซึ่งเป็นราชธานีเก่าของไทย

เรือพระที่นั่งแล่นไปตามลำน้ำป่าสักขึ้นไปทางเหนือ เลี้ยวขวาอ้อมเกาะลอย ล่องไปจนถึงวัดพนัญเชิง เลี้ยวขวาเข้าสู่แม่น้ำเจ้าพระยาผ่านป้อมเพชร วัดพุทธไสยาสน์ วัดไชยวัฒนาราม วัดกษัตราธิราช เจดีย์ศรีสุริโยทัย แล้วตรงไปทางอำเภอบางปะอิน เข้าสู่แม่น้ำเจ้าพระยา

ขณะประทับอยู่ในเรือ ทั้งสามพระองค์เสวยพระกระยาหารกลางวัน ซึ่งจัดเป็นแบบไทย ทรงสนพระทัยวัดซึ่งมีอยู่สองฝั่งแม่น้ำจำนวนมากมายหลายวัด และเมื่อเรือพระที่นั่งแล่นเข้าสู่แม่น้ำเจ้าพระยาในเขตอำเภอบางปะอิน สมเด็จพระบรมราชินีนาถ อลิษาเบธที่ 2 ทอดพระเนตรเห็นเรือบรรทุกข้าว ล่องเจ้าพระยาไปเป็นแถว ทุกลำอยู่ในลักษณะเพียน้ำปรี๊ดแควเรือ พระองค์สนพระทัยมากได้มีกระแสพระราชดำรัสถามผู้ติดตามว่าเป็นเรืออะไร กำลังจะไปไหน

เมื่อเรือพระที่นั่งไปถึงวัดโปรดสัตว์ ที่วัดนี้มีประชาชนมารับเสด็จนับพันคน มีการเล่นเถิดเทิง และกลองยาวทางจังหวัดได้จัดแข่งเรือยาวขนาด 45 ฝีพาย รวม 6 ลำ เพื่อถวายให้ทอดพระเนตรการแข่งขันเรือของไทย เรือดังกล่าวมาจากอำเภอด่างต่าง ๆ ของอยุธยา บางลำมาจากจังหวัดอ่างทองก็มี เมื่อเสร็จสิ้นการแข่งขันแล้ว มีการเล่นเพลงเรือซึ่งเป็นการละเล่นพื้นเมืองเก่าแก่ของอยุธยา พ่อเพลงแม่เพลงฝีปากดีของอยุธยาได้รับการคัดเลือก มาเล่นเพลงเรือถวายรวม 8 ลำ พ่อเพลงแม่เพลงได้ว่าเพลงถวายพระพรเป็นภาษาไทยด้วยน้ำเสียงและท่วงท่าตามแบบฉบับเพลงเรือ และมีเจ้าหน้าที่แปลคำถวายพระพรของนักเล่นเพลงเรือถวาย ทั้งสามพระองค์ทรงพอพระราชหฤทัยยิ่งนัก

จากนั้นเรือพระที่นั่งได้แล่นผ่านหน้าเกาะเมือง และเข้าสู่แม่น้ำเจ้าพระยาที่หน้าป้อมเพชร ถึงท่าหน้าพระราชวังบางปะอิน เมื่อเวลา 15.50 น. แล้วเสด็จพระราชดำเนินประทับรถยนต์พระที่นั่งกลับกรุงเทพมหานคร

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ อลิษาเบธที่ 2
เสด็จพระราชดำเนินเยือนอยุธยา ครั้งที่สอง วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539

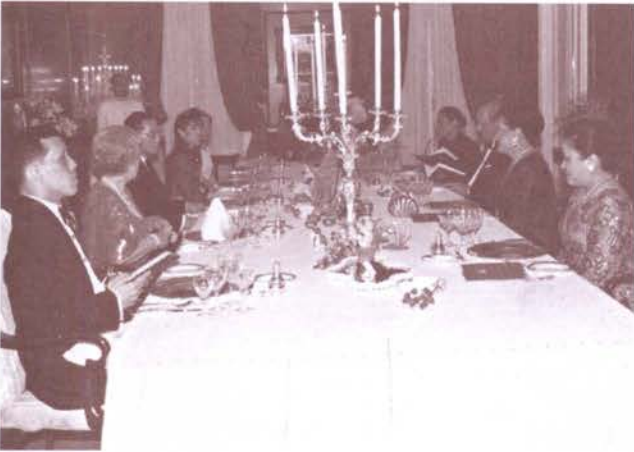

ภาพพระราชทาน

18.45 น. เสด็จพระตำหนักสิริยาลัย จังหวัดอยุธยา ทอดพระเนตรวัดไชยวัฒนาราม และบางปะอิน จากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถวายพระกระยาหารค่ำเป็นการส่วนพระองค์

การเสด็จพระราชดำเนินเยือนอยุธยาครั้งที่สองของพระราชอาคันตุกะครั้งนี้ ทำให้ชาวอยุธยาต่างพากันกระตือรือร้นที่จะได้เฝ้ารับเสด็จอีกครั้ง สำหรับผู้ที่มีโอกาสได้รับเสด็จครั้งแรกแล้วเมื่อ พ.ศ. 2515 ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ได้ไปสัมภาษณ์ชาวอยุธยาผู้หนึ่ง คือ นางอัมพร วงษ์ทับทิม อายุ 55 ปี พักอาศัยอยู่ที่ตำบลประตูลี้ อำเภอพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้รับเสด็จพระราชอาคันตุกะพระองค์นี้แล้วครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ. 2515 ครั้งนั้น ด้วยบ้านของนางอยู่ริมน้ำในเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินผ่าน นางได้ตกแต่งบ้านด้วยธงชาติอังกฤษ และธงชาติไทยอย่างสวยงาม นางมีความสุขซึ่งและปิติยินดี อย่างยิ่งที่ได้รับเสด็จ และครั้งนี้ก็จะเตรียมการรับเสด็จอีก

ก่อนที่พระราชอาคันตุกะจะเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศไทยครั้งนี้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ประสบปัญหาอุทกภัย แต่ไม่รุนแรงมากเท่ากับปี พ.ศ. 2538 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้พยายามใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ โดยระดมกำลังจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภายในจังหวัดและภายนอก เพื่อมิให้กระทบกระเทือนโบราณสถาน โดยเฉพาะวัดไชยวัฒนาราม ซึ่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะจัดการแสดงแสงและเสียง “คนดีศรีอยุธยา” ขึ้น

การเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศไทยของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2 และเจ้าชายฟิลิป ดยุกแห่งเอดินเบิร์กครั้งนี้ เป็นโอกาสสำคัญเนื่องในการเฉลิมฉลองปีกาญจนาภิเษก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี แสดงให้เห็นถึงความกระชับแน่นของพระราชวงศ์ทั้งสอง คือพระราชวงศ์จักรี และพระราชวงศ์วินเซอร์

ในที่สุดวันที่ชาวอยุธยารอคอยเพื่อรับเสด็จพระราชอาคันตุกะสำคัญก็มาถึง เวลาพลบค่ำ เมื่อพระราชอาคันตุกะเสด็จทอดพระเนตรเครื่องดนตรีโรลสรอยซ์ที่โรงซ่อมเครื่องบินของบริษัทการบินไทยแล้ว ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รถยนต์พระที่นั่ง แล่นผ่านถนนโรจนะ ซึ่งจังหวัดได้จัดทำซุ้มรับเสด็จไว้อย่างสวยงาม 3 ซุ้มด้วยกัน แต่ละซุ้มแสดงสัญลักษณ์สำคัญของประเทศทั้งสอง โดยเฉพาะ

ภาพพระราชทาน

ซุ้มที่สอง ที่เชิงสะพานนเรศวร เป็นซุ้มรูปพญานาค มีพระบรมฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2 และพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวันนั้นมีชาวอยุธยาไม่ต่ำกว่าหนึ่งหมื่นคนยืนเรียงราย โบกธงรับเสด็จตั้งแต่แยกถนนสายเอเชียเข้าถนนโรจนะ จนถึงพระตำหนักสิริยาลัย เพื่อรับเสด็จ เปล่งเสียงไชโย ถวายพระพร

เวลา 20.00 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี นำเสด็จสมเด็จพระราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2 และพระราชสวามี จากพระตำหนักสิริยาลัย มายังวัดไชยวัฒนาราม จากนั้นทุกพระองค์ เสด็จขึ้นสู่พลับพลาที่ประทับ ท่ามกลางการรับเสด็จของเหล่าทูตานุทูต ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และแขกรับเชิญผู้มีเกียรติ นับร้อยคน

ก่อนหน้าการแสดงแสงเสียงจะเริ่มขึ้น เจ้าหน้าที่กองประวัติศาสตร์ได้ปล่อยกระถงลอยมาตามลำน้ำเจ้าพระยา ด้านหน้าวัดไชยวัฒนาราม เป็นสายทางยาวนับกิโลเมตร กระถงเหล่านั้นส่องแสงสว่างแพรวพราวระยิบระยับ แวววาวไปทั่วห้องน้ำดังามตระการตายิ่งนัก จากนั้นทุกพระองค์ได้ทอดพระเนตร การแสดงแสงและเสียง ซึ่งจัดแสดงท่ามกลางโบราณสถาน ทั้งพระปรางค์และเจดีย์อายุนับหลายร้อยปี เมื่อแสงสปอร์ตไลท์ส่องกระทบองค์พระปรางค์ ก็ยังส่งให้ถึงความอลังการของสิ่งก่อสร้างในยุคที่อยุธยาเคยรุ่งเรือง เวลา 45 นาทีผ่านไปการแสดงเสร็จสิ้นลง ตัวแทนนักแสดง 3 คน ได้เข้าเฝ้าพระราชอาคันตุกะ ซึ่งมีพระราชปฏิสันถารกับนักแสดงทั้งสามอย่างงดงาม

เวลา 21.10 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอฯ ทรงนำพระราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2 และเจ้าชายฟิลิป พระราชสวามี มุ่งสู่พระที่นั่งอุทยานภูมิเสถียร พระราชวังบางปะอิน

ชาวอยุธยา เปล่งเสียงถวายพระพรชัย และคอยวัน เวลาที่จะได้รับเสด็จเช่นนี้อีก

บรรณานุกรม

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. **ราชภัฏกรุงเก่า**

ฉบับมรดกโลก ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 2537. อยุธยา : โรงพิมพ์เทียนวัฒนา, 2537.

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. **ราชภัฏกรุงเก่า**

ฉบับมรดกโลก ปีที่ 3 ฉบับที่ 5 2539. อยุธยา : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2537.

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. **อยุธยา มรดกโลก 2540**

หวังให้อยุธยาก้าวไกลไปข้างหน้า. อยุธยา : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2540

สำนักราชเลขาธิการ. **พระราชกรณียกิจ ระหว่างเดือนตุลาคม**

2538 - กันยายน 2539. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2541.

นิตยสาร **BOSS** ปีที่ 5 (ตุลาคม 2539)

หนังสือพิมพ์ **เดลินิวส์** ฉบับวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2515

หนังสือพิมพ์ **เดลินิวส์** ฉบับวันที่ 28 ตุลาคม 2539

หนังสือพิมพ์ **เดลินิวส์** ฉบับวันที่ 29 ตุลาคม 2539

หนังสือพิมพ์ **เดลินิวส์** ฉบับวันที่ 30 ตุลาคม 2539

นันทพรประไพ

เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง วิถีการพัฒนาที่ยั่งยืน

มณฑล ชาวเรือ / สุธรรม ชาตะสิงห์

เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเป็นยุทธศาสตร์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ นับว่าสอดคล้องกับกระแสพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานแก่พสกนิกร เรื่อง "เศรษฐกิจพอเพียง" เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา แนวความคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองจึงแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันในปัจจุบัน

เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

กระทรวงมหาดไทยกำหนดความหมายของคำว่า "เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง" ไว้ว่า หมายถึง "การผลิต

การแปรรูป การค้า และการบริการที่ผู้อยู่ในกระบวนการมุ่งหวังผลกำไรในรูปตัวเงิน แต่ขณะเดียวกันก็ตระหนักถึงความพึงพอใจที่แม้ว่าจะได้เงินเล็กน้อยแต่ตนเอง ครอบครัว และชุมชนดำรงอยู่อย่างรู้จักสามัคคีเป็นการตัดสินใจดำเนินการของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน"

โดยกำหนดให้มีกลยุทธ์ 5 ประการ และแนวทางปฏิบัติ 9 มาตรการ คือ

กลยุทธ์

1. ยึดชุมชนและครอบครัวเป็นหลักตามแนวพระราชดำริ (ทฤษฎีใหม่)
2. ยึดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

3. ยึดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย
4. ยึดการจัดเวทีชาวบ้านเป็นหลักแบบ “คิดเอง ทำเอง”

แนวทางปฏิบัติ

1. การเกษตรผสมผสาน (ทฤษฎีใหม่) และการเกษตรยั่งยืน
2. การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์รูปแบบต่าง ๆ หรือการระดมทุนเพื่อใช้เงินทุนหมุนเวียน และพัฒนาเป็นองค์การการเงินชุมชนในที่สุด
4. การพัฒนากลุ่มอาชีพ
5. การทำฝักรักษาเครือข่ายองค์กรชุมชน
6. การจัดลานค้าชุมชนและตลาดนัดชุมชน
7. การพัฒนาเครือข่ายร้านค้าชุมชน
8. ประชาคมอำเภอ
9. จัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จด้านการเกษตร

สาเหตุความตกต่ำทางเศรษฐกิจ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ของประเทศไทยเริ่มแตก ประเทศไทยประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงการดำเนินธุรกิจของธนาคารมีปัญหา ค่าของเงินบาทลดต่ำลงอันเนื่องมาจากการระดมกระหน่ำค่าเงินบาทของนักเก็งกำไรค่าเงินบาทต่างชาติทำให้ประเทศขาดเงินทุนสำรอง บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์หลายแห่งถูกสั่งให้ปิดกิจการ รัฐบาลประกาศให้ค่าเงินบาทลอยตัว แต่แทนที่ค่าเงินบาทจะลอยตัวสูงขึ้นกลับลดต่ำลง เงินลงทุนไหลออกนอกประเทศ มูลค่าหนี้สินกับต่างประเทศมีเพิ่มมากขึ้นราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้น ผู้ใช้แรงงานในภาคการธนาคาร ธุรกิจและอุตสาหกรรมตกงานเพราะโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งปิดกิจการ เพราะขาดเงินหมุนเวียนและขาดสภาพคล่องปรากฏการณ์อันเป็นปัญหาเหล่านี้เกิดจากสาเหตุหรือข้อบกพร่องหลายประการ ซึ่งผู้เขียนขอสรุปว่าเกิดจากสาเหตุต่อไปนี้

1. การดำเนินนโยบายที่ผิดพลาด เช่น เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับมหภาคมากเกินไปไม่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองเท่าที่ควรขาดการบริหาร ตรวจสอบติดตามที่มีประสิทธิภาพ
2. การขาดความเข้มแข็งทางด้านคุณธรรม
3. การเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติ ตามกระแสโลกาภิวัตน์มากเกินไป เช่น ค่านิยมวัตถุนิยม โดยปราศจาก

ภูมิคุ้มกัน คือ ความเข้าใจในคุณค่า ความสำคัญของวัฒนธรรมไทยที่ดีพอ

4. มีผู้กระทำผิด มีผู้บกพร่อง ถ้าโดยตั้งใจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว และหมุ่คณะก็ควรจับตัวมาลงโทษอย่าปล่อยให้ลอยนวล

เมื่อเป็นเช่นนี้ ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำจึงเป็นตัวเร่งและการหวนกลับมาคิดหรือฟื้นความคิดหลักการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาตามพระราชดำริ อันเป็นวิธีการพัฒนาที่ยั่งยืนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

หลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

1. ทรงยึดหลักที่ไม่ใช่การสั่งการ ดังกระแสพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ว่า “...ดำริคือความเห็นที่จะทำอะไรไม่ใช่คำสั่งเป็นความเห็น มีทฤษฎีอะไรต้องบอกออกมา ฟังได้ฟังชอบใจก็เอาไป ใครไม่ชอบใจก็ไม่เป็นไร...”
2. ทรงเน้นให้พึ่งตนเอง และช่วยเหลือตนเอง ไม่มีการบังคับ การแสวงหาความร่วมมือจากภายนอกควรกระทำเมื่อจำเป็นจริง ๆ
3. ทรงใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน การดำเนินการเช่นนี้จักช่วยให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในที่สุด
4. ทรงใช้หลักประชาธิปไตย โดยทรงฟังความคิดเห็น และการกราบบังคมทูลทักท้วงทางวิชาการจากเจ้าหน้าที่ทรงเปลี่ยนแปลงแก้ไข และหาข้อสรุปเสมอ ๆ ตามความเหมาะสม
5. ทรงยึดสภาพของท้องถิ่นทางด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นแนวทางในการดำเนินงาน
6. ทรงสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนโดยการสร้างพื้นฐานหลักที่จำเป็นต่อการพัฒนา เช่น แหล่งน้ำโดยทรงเรียกว่า เป็นการระเบิดจากข้างใน
7. ทรงเน้นการส่งเสริมหรือสร้างเสริมความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้เกิดแก่ราษฎร
8. ทรงนำความรู้ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมเข้าไปถึงมือประชาชน โดยทรงมุ่งให้ชาวบ้านสามารถนำไปปฏิบัติได้ผลจริง

โดยการใช้ฝักตบขวาซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติให้ดูดซับสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำให้บรรเทาเบาบางลง

3. เป็นการพัฒนาที่อนุโลมและรอมชอมไม่ยึดติดกับตำรา วิชาการและเทคโนโลยีที่ดูว่าไม่เหมาะสมกับสภาพที่แท้จริงของสังคมไทย ดังพระราชกระแสที่ว่า “...ถ้าเรามีการบริหารที่เรียกว่า “แบบคนจน” ไม่ติดตำรามากเกินไป ทำงานอย่างมีความสามัคคีนี้แหละ คือ เมตตากันก็จะอยู่ได้ตลอดไป ....”

4. เน้นการสร้าง ความรู้ รัก สามัคคี และการร่วมมือร่วมใจกันทำ โดยปรับลดอัตวิสัยของตนให้เป็นการร่วมกันโดยไม่มีเจ้าของ และสามารถอำนวยความสะดวกสูงสุดให้กับประชาชน เช่น กรณีการจัดตั้งศูนย์วิชาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นับว่าเป็นการบริการเบ็ดเสร็จในจุดเดียวดังพระราชกระแสที่ว่า “ทำให้ผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้จริงได้มาร่วมกัน หันหน้าหากันทำให้เขาทำงานได้เต็มที่เพื่อวิชาการและเพื่อประชาชน...”

5. เน้นให้ผลการดำเนินงานตกถึงมือประชาชนโดยตรง โดยเริ่มจาก “การพออยู่ พอกินก่อน” แล้วจึงค่อยพัฒนาไปสู่การ “อยู่ดี กินดี” ในอนาคต ดังพระบรมราโชวาทที่ว่า “..... การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นตอนต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับ ”

ลักษณะเด่นของการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น เกิดจากพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถโดยทรงคิดค้น ดัดแปลงและปรับปรุงให้การพัฒนาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป สามารถสรุปลักษณะสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีของพระองค์ได้ดังนี้

1. ทำสิ่งที่ยากและสลบซับซ้อนให้กลายเป็นสิ่งที่ง่าย ดังทรงมีพระราชกระแสอยู่เนือง ๆ ว่า “..พยายามที่จะทำอะไรง่ายๆ แล้วในที่สุดก็ทำง่าย ๆ แล้วได้ผล ก็เป็นหลักวิชาโดยอัตโนมัติ.....”

2. นำความรู้จริงในความเป็นไปแห่งธรรมชาติมาใช้ในการแก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาวะที่ไม่ปกติให้เข้าสู่ระบบปกติ ดังมีพระราชกระแสในเรื่องนี้ว่าเป็นการ “ปราบอธรรมด้วยธรรมชาติ” เช่นการบำบัดน้ำเสีย

วิธีการพัฒนาแบบยั่งยืน

การพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับเกษตรกรรรายย่อยซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศประมาณ 5 ล้านครัวเรือน เป็นการฟื้นฟูการเกษตรและการปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์ประกอบพื้นฐานของการพัฒนาแบบยั่งยืนได้แก่เศรษฐกิจ (การผลิตทางการเกษตร) สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต วิธีของการพัฒนาแบบยั่งยืนที่มองเห็นเป็นรูปธรรมปรากฏให้เห็นในชุมชนบางแห่งของไทย มีชื่อเรียกกันหลากหลายเช่น เกษตรผสมผสาน เกษตรธรรมชาติ เกษตรยั่งยืน เกษตรสมดุล เกษตรทฤษฎีใหม่ วนเกษตร ไร่นาสวนผสม ไร่นาป่าผสม เป็นต้น

ประเทศไทยได้เสนอรายงานในที่ประชุมสิ่งแวดล้อมโลก

ณ ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 โดยย้าว่าประเทศกำลังใช้แนวทางการพัฒนาที่เรียกว่า “การพัฒนาแบบยั่งยืน” (Sustainable Development) เพราะตระหนักดีว่าผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา 30 ปีเศษ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ค่อนข้างล้มเหลวในแนวปรัชญาแห่งความยั่งยืน เนื่องจากเกิดความเสื่อมโทรมของสภาพทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต และสังคมวัฒนธรรมอย่างมากมาย การพัฒนาในปัจจุบันและอนาคตจึงต้องเน้นเรื่องคุณภาพชีวิตและคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการสร้างความสุขสมบูรณ์เพื่อประชาชนทั้งหมด ดังนั้นแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืนสำหรับประเทศไทย

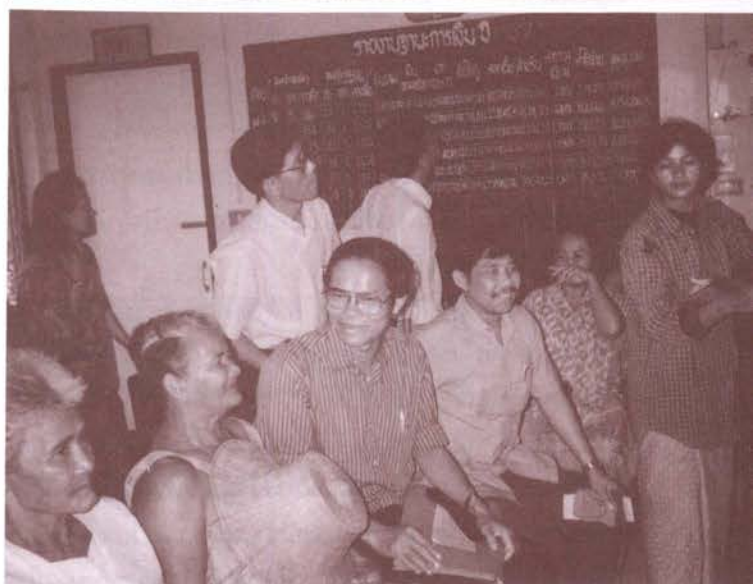
สรุปได้ว่า การพัฒนาแบบยั่งยืน คือการพัฒนาที่สามารถพิทักษ์รักษาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในวันนี้ ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนยาวนานไปถึงอนาคต เพื่อสนองความต้องการของคนรุ่นหลัง โดยไม่ละเลยชีวิตความเป็นอยู่ของคนรุ่นปัจจุบันด้วย

ทั้งหมดที่น่าเสนอนานี้ คงจะทำให้พอมองเห็นภาพลักษณะเด่นและหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระองค์ได้เป็นอย่างดี ผู้เขียนเห็นว่าเป็นแนวทางและหลักการที่พสกนิกรชาวไทยควรน้อมรับและนำมาปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้แนวความคิดเรื่อง เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเป็นวิถีการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดไป

ผู้เขียนขอพระราชทานพระบรมราชนุญาตสร้างความเข้าใจเพิ่มเติมกระแสพระราชดำริส ของพระองค์ท่านที่อ้างแล้วในข้อ 5 ดังนี้

ลำดับขั้นของการพัฒนา

การพัฒนาชุมชน สังคมหรือประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น น่าจะหมายความว่าควรพัฒนาจาก 1 ไป 2 จาก 2 ไป 3 จาก 3 ไป 4 ไม่ควรพัฒนาแบบกระโดดข้ามขั้น จาก 1 ไป 3 หรือไป 4 โดยทันที เพราะอาจเกิดปัญหาได้เช่น ปัญหาความไม่พร้อมของประชาชน ปัญหาความไม่พร้อมของทรัพยากร เช่น เงินทุน วัตถุดิบ เทคโนโลยีและการจัดการเป็นต้น บางครั้งการพัฒนาแบบกระโดดข้ามขั้นจะนำมาซึ่งการทำลายทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และทุนทางสังคมอย่างมหึมา ความสำเร็จของการพัฒนาแบบกระโดดข้ามขั้นนั้นมีตัวอย่างให้เห็นไม่มากนัก การพัฒนาในปัจจุบันจะเน้นการพัฒนาโดยองค์รวม

เน้นการพัฒนาในระดับย่อยและระดับใหญ่ ไม่เน้นการพัฒนาแบบแยกส่วน หรือเน้นการพัฒนาเฉพาะด้าน เศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวดังแต่ก่อน ควรเน้นการพัฒนาด้านสังคมด้วย จึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาตามลำดับขั้นในความหมายของพระองค์ คงเปรียบเทียบได้กับลักษณะการทยานขึ้นจากสนามบินของเครื่องบิน ซึ่งก็ปัดนเครื่องบินจะต้องค่อย ๆ นำเครื่องบินทยานขึ้นไปตามลำดับ มิฉะนั้นผู้โดยสารอาจปรับตัวไม่ทันหูอื้อ และอาเจียนได้ ในขณะที่เครื่องบินกำลังไต่ระดับความสูงขึ้นไปนั้น เครื่องบินจำเป็นต้องใช้พลังงานอย่างมาก และเมื่อเครื่องบิน บินอยู่ในระดับความสูงที่กำหนดสำหรับ เครื่องบินชนิดนั้นแล้ว การใช้พลังงานของเครื่องบินก็จะลดปริมาณลงอยู่ในระดับปกติ เปรียบได้กับการพัฒนายั่งยืน

การพัฒนาเป็นไปตามลำดับขั้น อาจเปรียบได้กับการเจริญเติบโตของผลไม้เช่น มะม่วงซึ่งจะเริ่มจากผลอ่อน

ผลห้าม ผลแก่ แล้วเมื่อสุกจะมีรสหวาน ถ้ากระโดดข้าม
ชั้นจากผลอ่อนทำให้สุกเลยก็มักจะเน่าเสีย รสไม่หวาน เรียกว่า
ชิงสุก ก่อนห้าม

ความพอมิ พอกิน พอใช้

ความหมายของความพอมิ พอกิน พอใช้ ก็คือ
ความหมายของ “ เศรษฐกิจพอเพียง ” นั่นเอง ความจริง
ถ้าสนใจศึกษาสังคมไทย จะทราบว่าสังคมไทยและคนไทย
ดำเนินชีวิตในหลักเศรษฐกิจพอเพียงมานานแล้ว ตั้งแต่สมัย
สุโขทัย คือ การทำเกษตรกรรมแบบเลี้ยงตนเอง (Subsistence
agriculture) เรามีคำพูดที่พูดกันติดปากว่า ทำมาหากิน
(ไม่ใช่ทำมาหาขาย) หมายความว่า จะต้องทำอาชีพ เพื่อ
ปากเพื่อท้องให้ได้ก่อนเป็นพื้นฐาน และเราคนไทยก็ทำได้
โดยตลอด ในอดีตไม่มีคนไทยหิวตาย ขาดอาหารตาย ถ้า
เกิดปัญหาขึ้นที่ใดก็จะดูเป็นความบกพร่องอย่างมากของ
ผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นเรื่องที่น่าอับอายมาก ปัจจุบันคนไทย
ส่วนใหญ่ลืมคิดเรื่องนี้

คนไทยมีคุณธรรมที่ยึดถือกันมานาน เป็นคุณธรรม
ในศาสนาพุทธ คือ **สันโดษ** เป็นความพอใจในสิ่งที่ตนเองมี
อยู่เป็นอยู่ คุณธรรมนี้เป็นคุณธรรมที่คนโบราณยึดถือและ
ปฏิบัติกันมา เป็นคุณธรรมที่ผู้เขียนเห็นว่าจะทำให้แนวความคิด
เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินไปได้ เป็นคุณธรรมที่จะ
กำหนดความพอมิ พอกิน พอใช้ สุนทรภู่กวีเอกของไทย
ก็ยังสนับสนุนแนวความคิดการพัฒนาที่เป็นลำดับขั้น ใน
หลักของสันโดษและหลักของการประหยัด โดยกล่าวว่า
**“มีสติพึงบรรจบให้ครบบาท อย่าให้ขาด สิ่งของ ต้องประสงค์
มีน้อย ใช้น้อย ค่อยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน”**
ปัจจุบันคนไทยเข้าใจความหมายของสันโดษไปในทางที่ผิด
โดยมองว่า การยึดถือคุณธรรมข้อนี้ทำให้ขาดความขยันหมั่น
เพียร ขาดความเจริญก้าวหน้า โดยลืมไปว่าศาสนาพุทธ
ก็สอนเรื่อง อิทธิบาท 4 ที่จะช่วยให้คนมีความขยัน
หมั่นเพียรเพื่อให้ประสบความสำเร็จในชีวิตด้วย คุณธรรมที่
ต่างก็เหมือนยาต่างขนานกันซึ่งรักษาโรคได้ต่างกันนั่นเอง
การที่เรามีคนเคयरวย ที่ออกมาประกาศขายทรัพย์สินสมบัติ
บางอย่างในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะขาด
ความเข้าใจและไม่ปฏิบัติตนในหลักของความพอมิ พอกิน พอใช้
หรือหลักของสันโดษในอดีตนั่นเอง

คำว่าพอมิ พอกิน พอใช้ ก็คือเกณฑ์มาตรฐานขั้น
ต่ำของชีวิตคน เปรียบได้กับความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) หรือ

กชช. 2 ค ของกรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย
แพทย์โดยทั่ว ๆ ไปมักจะบอกว่า **กินน้อย ตายยาก กินมาก
ตายไว คนเรากินเพื่ออยู่ มิได้อยู่เพื่อกิน** เมื่อกินพออยู่ได้แล้ว
ก็ใช้กำลังกาย กำลังความคิดไปกระทำความดีต่อตนเอง
และสังคมต่อไป ใช้ส่วนที่เหลือไปเพื่อค้าขาย

ปราชญ์บางท่านกล่าวว่ามนุษย์เราปัจจุบันนี้มีมากกว่า
ที่ตัวเองควรจะมี และกิน ใช้สิ่งต่าง ๆ มากกว่าที่ตนเองควร
จะกินจะใช้

ความพอมิ พอกิน พอใช้ เป็นพื้นฐานเบื้องต้นของ
ชีวิตคนและสังคม พื้นฐานเป็นสิ่งจำเป็นต้องสร้างให้
เกิดมี และเกิดเป็นให้ได้ก่อน เช่น การเล่นกีฬาฟุตบอล
พื้นฐานก็คือการเตะลูกบอลให้ตรงไปยังทางที่ต้องการ
ควบคุมลูกบอล และการหยุดลูก เป็นต้น เมื่อพื้นฐาน หรือ
เบสิคดีแล้ว ก็จะสามารถพัฒนาการเล่นต่อไปได้ การสร้าง
อาคารจำเป็นต้องทำฐานรากให้แน่นหนา มั่นคง เมื่อฐานราก
มั่นคงแล้ว ก็จะสามารถสร้างอาคารสูงขึ้นไปหลาย ๆ ชั้นได้
โดยไม่พังทลายลงมา

เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หลังจากที่รัฐบาลภายใต้การนำของ ฯพณฯ นายก
รัฐมนตรีนายชวน หลีกภัย ได้กำหนดนโยบายฟื้นฟู
เศรษฐกิจทุกแขนงของประเทศให้กลับคืนสู่ภาวะปกติ และ
มอบให้คณะกรรมการนโยบายกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค
และท้องถิ่น (กนภ.) กำหนดแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม
ชนบทแล้ว กระทรวงมหาดไทยจึงรับนโยบายของรัฐบาลมา
ดำเนินการโดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
พึ่งตนเองขึ้น และสั่งการไปยังจังหวัด อำเภอ ท้องถิ่นให้
ผึกกำลัง ประชาชนและเอกชนทุกฝ่ายในลักษณะประชาคม
หรือพหุภาคี ร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน หมู่บ้าน
ตำบล ในการที่จะช่วยกันกอบกู้สถานการณ์เศรษฐกิจตกต่ำ
ให้กลับฟื้นฟูลืมมาโดยเร็วและเป็นรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน
สืบไป

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตระหนักและห่วงใยต่อชีวิต
ความเป็นอยู่ของประชาชนชาวอยุธยาในช่วงเวลาที่เกิดภาวะ
วิกฤตเศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง จึงได้ระดมสรรพกำลังจาก
ทุกส่วนราชการเข้าไปเร่งรัดแก้ปัญหาและเร่งตรวจสอบ
ภารกิจของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องที่ได้ดำเนินการไปแล้ว
เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลสำหรับการวางแผนดำเนินการ
ปรับปรุงให้เป็นไปตามกลยุทธ์ 5 ประการ และกิจกรรมหลัก

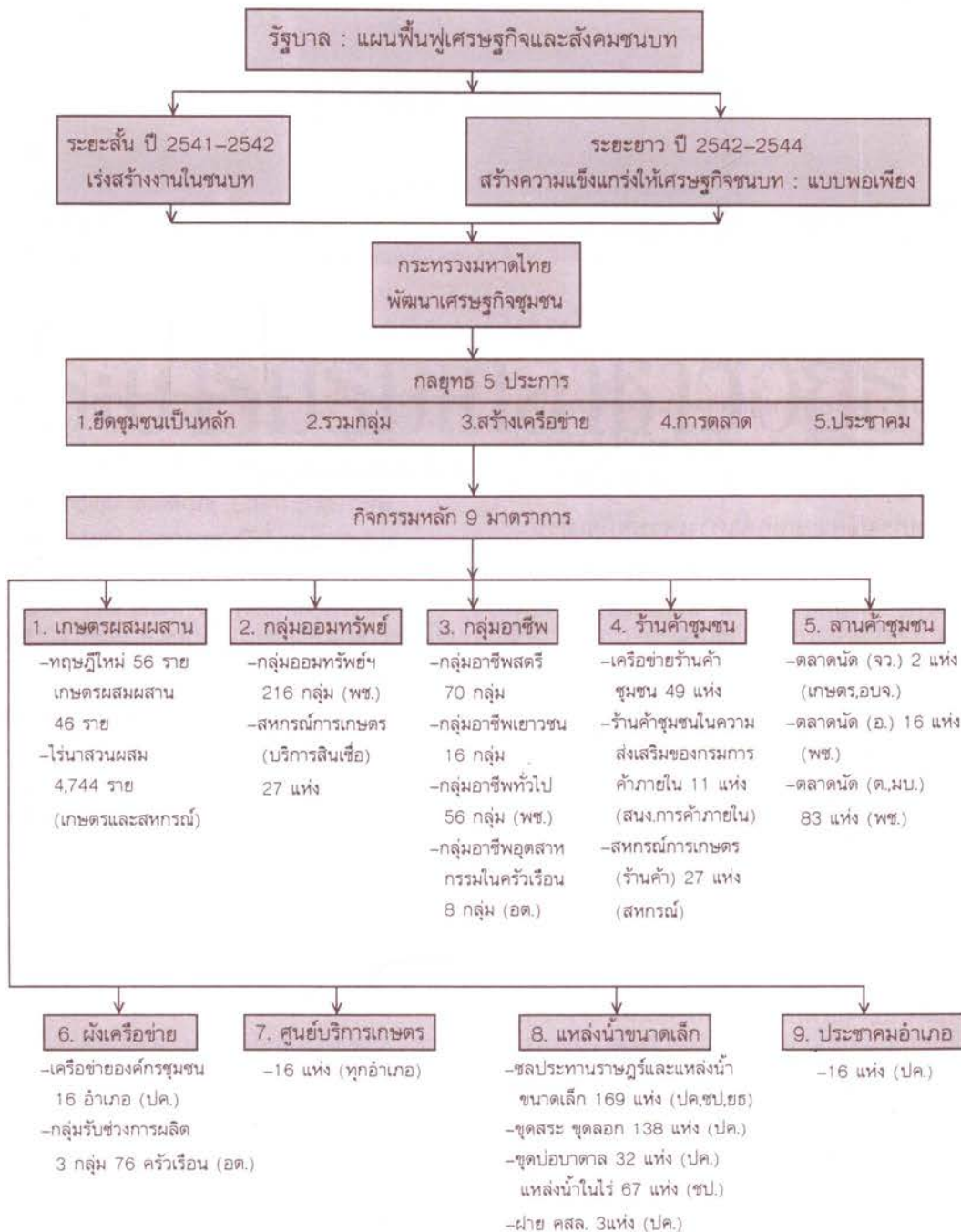

9 มาตรการ ของยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
พึ่งตนเองให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

สำหรับปี พ.ศ. 2541 ที่ผ่านมา จังหวัดพระนคร
ศรีอยุธยาได้กำหนดแผนปฏิบัติการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
พึ่งตนเอง โดยเน้นหมู่บ้านเป้าหมาย จำนวน 257 หมู่บ้าน

ใน 35 ตำบล 16 อำเภอ คิดเป็นร้อยละ 17.74
จากจำนวนหมู่บ้านทั้งจังหวัด 1,449 หมู่บ้าน และจะขยาย
ผลการพัฒนาจนครบทุกหมู่บ้านภายในปี พ.ศ. 2544
สรุปเป็นแผนภูมิผลการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่ง
ตนเองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ดังต่อไปนี้

**แผนภูมิสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**

การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตามแนวทาง “ ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ” จะบรรลุผลสำเร็จอย่างสูง จำเป็นต้องอาศัยการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรประชาชนและประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และผนึกกำลังกันในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2542 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ ในวันที่ 5 ธันวาคม 2542 จึงสมควรอย่างยิ่งที่ชาวอยุธยาจะน้อมเกล้าน้อมกระหม่อม รับแนวทางการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปปฏิบัติให้บังเกิดผลยั่งยืนยาวนานตลอดไป

บทส่งท้าย

ผู้เขียนขอเสนอความคิดเห็นเพื่อความสำเร็จของนโยบายเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ดังนี้

1. แนวความคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเป็นแนวความคิดที่ดี ควรสร้างแนวความคิดนี้ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนคนไทยทุกหมู่เหล่า และยึดถือปฏิบัติต่อไปไม่ใช่เฉพาะเมื่อมีเหตุการณ์ความตกร่ำทางเศรษฐกิจเท่านั้นเมื่อเป็นเช่นนี้ก็สมควรติด ยึดว่าเป็นแนวความคิดของกระทรวงมหาดไทย หรือหน่วยงานใด แต่เป็นความถูกต้องและควรทำ

2. การดำเนินงานเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย คือการพึ่งตัวเองนั้นอยู่ที่ประชาชนและชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ไม่ใช่อยู่ที่ผลประโยชน์ของใครคนใดคนหนึ่ง

3. เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองควรจะเริ่มที่ความนิยมไทย การลดการแข่งขันกับคนอื่น ลดการเลียนแบบ แต่หันมาแข่งขันกับตนเอง การรู้จักตนเอง เริ่มจากการมีครอบครัวที่ดี เน้นหลักการประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. วิธีดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมายมีหลายวิธีและหลายมาตรการ ไม่ควรจำกัดอยู่แต่เฉพาะวิธีการ ของกระทรวงมหาดไทยเท่านั้น แม้แต่สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ซึ่งกำหนดว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นก็ควรจะต้องตระหนักและหาวิธีการเพื่อให้ท้องถิ่นหรือชุมชนพึ่งตนเองได้ด้วย ตามบทบาทหน้าที่ที่สถาบันมี

5. สำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต้องมุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนให้ครอบคลุมทุกชุมชน โดยให้ชุมชนที่ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมาก่อนหน้านี้จนประสบผลสำเร็จเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดแนวคิดและวิธีการดำเนินงานเพื่อให้ชุมชนอื่น ๆ สามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนตนเอง ส่วนภาคราชการและภาคเอกชนจะต้องแสดงบทบาทเป็นเพียงผู้สนับสนุนส่งเสริม และอำนวยความสะดวกเท่านั้นจึงจะทำให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ **วัฒนธรรมสัมพันธ์สาร** ปีที่ 10 ฉบับที่ 51 กุมภาพันธ์ 2541

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ **วัฒนธรรมสัมพันธ์สาร** ปีที่ 9 ฉบับที่ 50 กุมภาพันธ์ 2541

กระทรวงมหาดไทย **เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง** กระทรวงมหาดไทย 2540

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) **แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว** 2540

ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ทำการปกครองจังหวัด (ฝ่ายท้องถิ่น) **เอกสารสรุปผลการดำเนินงานการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา** 2541

ฉลอง โชติตะคาม, พลตรี **การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและความมั่นคงของชาติ** ศูนย์ประสานงานการพัฒนาสังคม, 2538

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา **แผนยุทธศาสตร์ร่วมเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองระดับจังหวัด พ.ศ.2542 – 2544**

เอกสารโรเนียวเข้าเล่ม 2541

บทสัมภาษณ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอัยยกรา

ผู้สัมภาษณ์ : อนันต์ ธรรมบุตร / นวลักษณ์ แซ่มไธย / ตระกูลศักดิ์ วรเวียน / บันทก สุทธิชาติ / นายเสวี สัมมาภักย์

บทนำ

เป็นความโชคดี ความปลื้มปิติและความภาคภูมิใจของชาวอยุธยา ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมายังจังหวัดพระนครศรีอยุธยาบ่อยครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากมีสถานที่สำคัญหลายแห่ง เช่น พระราชวังบางปะอิน ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร วัดไชยวัฒนาราม พระตำหนักสิริยาลัย โดยเฉพาะพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย ซึ่งพระองค์ทรงมีพระราชดำริให้ก่อสร้าง ดังจะบรรยายพอสังเขปดังนี้

วันที่ 28 เมษายน 2534 คณะข้าราชการบริหารจัดงานเฉลิมฉลองวันราชาภิเษกสมรสพระองค์ท่านที่ศาลาดุสิตาลัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชปรารภเรื่องการสร้างอนุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยกับประธาน รสช. (พลเอกสุนทร คงสมพงษ์) และปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายเจริญจิตต์ ณ สงขลา) หลังจากนั้นโครงการก่อสร้างพระบรมราชานุสรณ์ ณ หุ่นห่มชามหย่อง ก็ก้าวหน้าไป

วันที่ 18 พฤษภาคม 2534 เวลาประมาณ 18.00น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นการ

ส่วนพระองค์ พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ไปยังอำเภอพระนครศรีอยุธยา และอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งกับนายชัยวัฒน์ หุตะเจริญ ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และผู้มาเฝ้าฯรับเสด็จ ความสรุปว่า.....บริเวณทุ่งภูเขาทอง (ทุ่งมะขามหย่อง และทุ่งลุมพลี) อำเภอพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่ที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่งแห่งหนึ่งของชาติไทยเพราะมีทั้งการตั้งค่าย การสู้รบ และการใช้น้ำเป็นเครื่องมือในการสู้รบระหว่างไทยกับพม่าในอดีต ประกอบกับในปัจจุบันบริเวณทุ่งภูเขาทองยังเป็นแหล่งน้ำท่วมขัง ทำให้การเพาะปลูกข้าวของเกษตรกรไม่ได้ผลเท่าที่ควรจึงควรที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจะได้พิจารณาดำเนินการดังนี้

1. อนุรักษ์บริเวณทุ่งภูเขาทองไว้เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์

2. การสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย
 ในบริเวณนี้ ควรสร้างให้เหมาะสม สอดคล้องกับประวัติศาสตร์
 และสภาพภูมิศาสตร์ กล่าวคือ ขุดพื้นดินส่วนหนึ่ง เป็นอ่าง
 ขนาดใหญ่ เพื่อรองรับน้ำในกรณีน้ำท่วม และกักเก็บน้ำไว้ใช้
 เพื่อการเกษตร โดยนำดินที่ขุดไปสร้างเป็นคันกั้นน้ำโดยรอบ
 และนำดินส่วนหนึ่งไปถมเป็นเนินเพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับ
 ก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย นอกจากนี้
 เพื่อให้การพัฒนาอาชีพของเกษตรกรในบริเวณดังกล่าวได้ผลดี
 ยิ่งขึ้น ก็ควรที่จะส่งเสริมให้มีการปลูกพืชเสริมรายได้เป็นอย่างดี
 นอกเหนือจากการทำนา รวมทั้งส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมใน
 คริวเรือนอีกด้วย.....

ต่อมาเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2534 ภายหลังจากที่
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรม
 ราชนีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
 สยามมกุฎราชกุมาร ได้ทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์
 พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยแล้ว พระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทาน
 พระราชดำริในการก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระ
 สุริโยทัย แก่พลเอกอิสระพงศ์ หนุนภักดี รัฐมนตรีว่าการ
 กระทรวงมหาดไทย และคณะเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

1. ต้องการให้โครงการนี้เกิดประโยชน์กับชาวบ้าน
 โดยรอบมากที่สุด
  2. ให้ตัดส่วนประกอบที่ไม่จำเป็นออก โดยให้คำนึง
 ถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก มิใช่ความสวยงามอย่างเดียว
  3. ให้มีพื้นที่น้ำให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
  4. พิจารณาปลูกต้นไม้ชนิดที่มีประโยชน์แก่อาชีพ
 ชาวบ้าน
  5. หากมีความจำเป็นก็สามารถซื้อที่ดินเพิ่มเติมได้
- การก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย
 ได้แล้วเสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2538 และเปิดให้ประชาชน
 เข้าชมได้ตลอดเวลา ผลพลอยได้ที่ตามมาคือ เป็นแหล่ง
 ท่องเที่ยว และสถานที่พักผ่อน

การเสด็จพระราชดำเนินมาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 ทำให้ชาวอยุธยาได้เข้าเฝ้าใกล้ซัดพระองค์นับเป็นสิริมงคล
 เสมือนพระบารมีร่มเกล้าชาวอยุธยา โดยเฉพาะเหตุการณ์
 ครั้งประวัติศาสตร์ที่คนอยุธยาและคนไทยทั้งชาติไม่สามารถ
 ลืมได้คือ ภาพทรงเกี่ยวข้าวด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง
 ที่บริเวณ ทู่งมะขามหย่อง ใกล้พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระ
 สุริโยทัย

ในปี พ.ศ. 2538 ได้เกิดอุทกภัยน้ำท่วมใหญ่เกือบ
 ทั่วประเทศไทย รวมทั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ถูกน้ำท่วม
 ทุกอำเภอ จึงเป็นจังหวะเวลาพอดีที่บริเวณพระราชานุสาวรีย์
 สมเด็จพระสุริโยทัยสามารถกักเก็บน้ำช่วยบรรเทาภาวะน้ำท่วม
 และได้กักเก็บน้ำไว้ใช้ตามพระราชประสงค์ ดังคำยืนยันจาก
 บทสัมภาษณ์ นายบรรจง กันตวิรุฒ รองปลัดกระทรวง
 มหาดไทย อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 ซึ่งดำรงตำแหน่งในช่วง 1 ตุลาคม 2537 – 30 เมษายน 2540
 และจากการสัมภาษณ์ประชาชน ที่ได้รับประโยชน์จาก
 โครงการตามพระราชดำรินี้ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพ / ไซวัฒน์ วรเชษฐาวาที

สัมภาษณ์

นายบรรจง ก็นตวิรุฒ

รองปลัดกระทรวงมหาดไทย

อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในปี 2538 ช่วงที่ท่านเป็น ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปีนั้นน้ำหลากมาจากทางเหนือ ไหลลงมาจากจังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย พิจิตร เรื่อยมาจนถึงนครสวรรค์ และมาถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งขณะนั้นผมเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดอยู่ เมื่อทราบเหตุการณ์ จึงได้สั่งการให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งหัวหน้าส่วนราชการ ชลประทานเตรียมการป้องกัน พื้นที่ที่เริ่มมีปัญหา เริ่มจากบ้านเรือนของประชาชนที่อยู่ริมแม่น้ำเพราะว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีแม่น้ำสำคัญอยู่หลายสาย คือแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำน้อย แม่น้ำลพบุรี โดยจะเริ่มมีปัญหาทางแม่น้ำป่าสักและแม่น้ำเจ้าพระยาก่อน

ทางแม่น้ำป่าสักนั้นอำเภอท่าเรือเป็นอำเภอแรกที่พบปัญหา ก่อน ถัดมาก็คืออำเภอนครหลวง สำหรับทางด้านแม่น้ำเจ้าพระยาก็ไหลลงมาจากอำเภอบางบาล เขตติดต่อกับจังหวัดอ่างทอง แล้วก็เชื่อมต่อมาถึงอำเภอพระนครศรีอยุธยา ทางแม่น้ำน้อยนั้นอำเภอเสนาได้รับผลกระทบก่อน จากอำเภอเสนาก็มาต่อที่อำเภอบางไทร แล้วมาเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา เขตอำเภอบางปะอินน้ำก็ท่วมด้วย

ปริมาณน้ำปีนี้มีมาก โดยน้ำเริ่มสะสมมาตั้งแต่เดือนสิงหาคม พอเดือนกันยายนก็เริ่มท่วมตามพื้นที่ต่างๆ และหนักขึ้นในช่วงกลางเดือนกันยายนต่อมาจนถึงเดือนตุลาคม สำหรับพื้นที่ที่เป็นปัญหาค่อนข้างจะสร้างความเดือดร้อนให้มาก เพราะไม่เคยน้ำท่วมมาก่อน คือที่ตั้งศูนย์กลางบริหารจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในเขตเทศบาล โดยเฉพาะเกาะเมือง โดย

ปกติหากเกิดน้ำท่วมจะมีการท่วมบ้างแถวบริเวณวังจันทร์เกษม แถวหัวรอ หรือช่วงที่เรียกว่าคลองเมืองแถบนั้นแต่ก็ไม่มาก

แต่ปีนี้น้ำเอ่อท่วมและในที่สุดก็ไหลทะลักมาทางด้านหัวรอ ทางด้านถนนสาย 4 ทางตลาดเจ้าพรหม เกาะเมือง ตอนนั้นผมได้สั่งให้เทศบาลไปทำแนวป้องกันไว้ โดยทำเป็นคันขึ้นมา สูงประมาณ 2 เมตร ตรงถนนสาย 4 ตัดจากบริเวณใกล้ๆวัดราชประดิษฐไปจนถึงติดต่อกับทางด้านแม่น้ำป่าสักเชื่อมต่อกันเป็นแนวยาว แต่ชาวบ้านแถบนั้นรวมทั้งวัดด้วย มีความไม่สะดวก เดือดร้อนและคิดว่าปริมาณน้ำคงไม่มากสักเท่าไร คิดว่ามั่นท่วมแล้วไม่กี่วันก็คงจะลดลงไปก็ไม่ยินยอม พังคันดิน ในที่สุดปริมาณน้ำจึงท่วมมากขึ้นเมื่อไม่มีแนวสะกटकั้น และคลองที่อยู่ในเขตเกาะเมือง คลองมะขามเรียงก็ตาม คลองท่อกี้ตาม ที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก ก็ดึงเอาน้ำเข้ามาท่วมพื้นที่ ในที่สุดน้ำทะเลก็เข้ามาสร้างความเดือดร้อนให้แก่พี่น้องประชาชนมากในช่วงปี 2538 ประมาณเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน ในตอนแรกก็คิดกันว่าคงจะเป็นระยะเวลาไม่นาน แต่ปรากฏว่าผิดคาดเนื่องจากมีเหตุการณ์ต่อเนื่องกันอยู่สามเหตุการณ์มาประจวบกันคือปริมาณฝนที่ตกลงมาอย่างต่อเนื่อง ปริมาณน้ำที่มีมาก ประกอบกับน้ำทะเลหนุนขึ้นมาจนถึงจังหวัดปทุมธานี น้ำจากแม่น้ำป่าสัก แม่น้ำน้อย หรือแม่น้ำลพบุรี ซึ่งมาเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยาจึงไหลลงไปตอนล่างไม่ได้ ในที่สุดน้ำก็สะสมอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยากระจายท่วมอยู่ในพื้นที่ปริมาณพื้นที่ที่ท่วมทั้ง 16 อำเภอ ท่วมทั้งหมด ตอนที่ผมเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดอยู่นั้นมี 206 ตำบล เท่าที่ผมจำได้ท่วมเกือบจะทุกตำบล

การแก้ไขปัญหาครั้งนั้น ในจุดต่างๆซึ่งได้มีการเตรียมการป้องกันคือสถานที่ราชการ หรือศูนย์การบริหารต่างๆ สถานที่ให้บริการ ส่วนที่เป็นตัวจังหวัดเป็นจุดที่มีปัญหาค่อนข้างรุนแรง เพราะน้ำทะเลล้นเข้ามาทางโรงเหล้าซึ่งดึงน้ำมาจากแม่น้ำเจ้าพระยา จึงแก้ไขปัญหากันก่อนในตรงที่บริเวณโรงพยาบาลประจำจังหวัด ช่วงนั้น ซึ่งได้รับความร่วมมือจากส่วนราชการ ไม่ว่าจะเป็นกรมชลประทาน กรมพลังงานที่รับผิดชอบในเรื่องโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ก็ส่งอุปกรณ์มาช่วยเหลือ ทำให้เหตุการณ์ตอนนั้นคลี่คลายลง

ผมคิดว่าช่วงนั้นเป็นช่วงที่พวกเราชาวไทยทั้งหลายได้รับพระบารมีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวช่วยผ่อนคลายนานความเดือดร้อน เนื่องจากทรงสนพระทัยเป็นอย่างยิ่งในเรื่องปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาเรื่องอุทกภัย ซึ่งท่านทรงสนพระทัยมาเป็นระยะเวลานาน จุดไหนที่เป็นปัญหาที่ควรจะมีการแก้ไข หรือป้องกันได้ท่านก็จะพระราชทานพระราชดำริไปยังรัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความช่วยเหลือไปตามจุดต่างๆ ซึ่งสำหรับเหตุการณ์น้ำท่วมในช่วงปี 2538 นี้ก็เช่นเดียวกัน ผมทราบจากการติดตามข่าวว่าท่านได้พระราชทานพระราชกระแสไปในหลายจุด เพื่อให้มีการเตรียมการอย่างเต็มที่ที่เราคงได้ทราบทั่วกัน เช่นโครงการแก้มลิง โครงการระบายน้ำทางด้านฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา มีการระดมเครื่องสูบน้ำไประบายน้ำในจุดต่างๆเพื่อระบายน้ำให้ลงสู่ทะเลโดยเร็ว ท่านก็พระราชทานกระแสรับสั่งเพื่อให้รับไปดำเนินการ สำหรับเหตุการณ์น้ำท่วมจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในช่วงนั้น ความก็ทราบถึงพระองค์ท่าน ซึ่งก็ทรงพระราชทานแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาในครั้งนี้เช่นกัน

ความเสียหายที่เกิดกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาครั้งนั้น ท่านพอประมาณได้ใหม่ว่ามีมากน้อยเพียงใด

ผมเชื่อว่าถ้าประมาณเป็นตัวเลขแล้ว เสียหายเป็นร้อยๆล้าน เพราะจำนวนพื้นที่ที่เสียหายจากน้ำท่วมทั้ง 16 อำเภอ เกือบจะทุกตำบล ปริมาณสถานที่ราชการ บ้านเรือนประชาชน เส้นทางคมนาคม หรือแม้กระทั่งชีวิตและทรัพย์สินประชาชนที่ได้รับผลกระทบไม่น้อยกว่า 2 แสนราย เป็นความเสียหายค่อนข้างมาก

แนวทางพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งช่วย แก้ปัญหาวิกฤตการณ์น้ำท่วมจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในช่วงปี 2538

ก็มีในจุดที่ผมคิดว่าช่วงนั้นเป็นที่สนใจของประชาชน คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบริเวณพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย หรือที่เรียกว่าทุ่งมะขามหย่อง เป็นสถานที่ที่รัฐบาลได้ดำเนินการก่อสร้างมาก่อนหน้านี้ประมาณ 4-5 ปี เป็นโครงการต่อเนื่องในหลายรัฐบาล แล้วก็ได้สร้างเสร็จในปี พ.ศ.2537-2538 บนพื้นที่ประมาณ 258 ไร่ โดยมีพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย และมีโครงการพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ให้มีอ่างเก็บน้ำ เพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำสำหรับประชาชนในการทำการเกษตรกรรมต่างๆ

ในช่วงที่มีวิกฤตการณ์น้ำท่วมในปี 2538 นั้นได้สร้างเสร็จแล้ว แต่ยังไม่ได้มีพิธีเปิด ผมได้รับการติดต่อจาก ดร.สุเมธ ตันติเวชกุลซึ่งเป็นเลขาธิการสำนักงานโครงการสืบเนื่องจากพระราชดำริ ที่เรียกกันว่าโครงการกปร. ในวันที่ 23 ตุลาคม 2538 ซึ่งช่วงนั้นน้ำกำลังท่วมมาก ผมได้ดำเนินการสั่งการให้ทุกส่วนราชการป้องกันพื้นที่พระราชานุสาวรีย์นี้ไว้ เพราะเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญ ทำคั่นกันป้องกันโดยรอบพื้นที่ทั้งหมด มีความสูงขึ้นมาถึงระดับประมาณ 5 เมตรเศษๆ และเมื่อน้ำท่วมรุนแรงขึ้น ก็ให้เสริมคันดิน ขึ้นไปอีกประมาณครึ่งเมตร แล้วตั้งเครื่องสูบน้ำด้วยไฟฟ้า สูบน้ำออกจากบริเวณพระราชานุสาวรีย์เป็นการระบายน้ำป้องกันไม่ให้น้ำท่วม

ผมได้รับการติดต่อจากดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ท่านโทร. มาประมาณ 4 ทุ่ม ว่าคงต้องรีบดำเนินการบางอย่าง ซึ่งเป็นพระราชกระแสจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้รีบแก้ไขปัญหาน้ำท่วมบริเวณนั้น โดยให้ผมนำน้ำจากภายนอกเข้ามาเก็บไว้ในอ่างเก็บน้ำ ผมก็ถามดร.สุเมธไปว่า ในอ่างเก็บน้ำใช่ไหม ดร.สุเมธก็บอกว่าใช่ ในอ่างเก็บน้ำ ขณะนั้นผมเข้าใจว่าคือพื้นที่อ่างเก็บน้ำซึ่งมีอยู่ประมาณ 158 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 258 ไร่ จึงบอกว่าจะรีบไปดำเนินการเดี๋ยวนี้ และสั่งเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการระบายน้ำเข้ามาในอ่างเก็บน้ำ ซึ่งโดยปกติจะเก็บไว้ได้ในระดับที่ 4 เมตร 50 เซนติเมตร และสามารถจะรับน้ำได้อีกประมาณ 50 เซนติเมตร ระดับน้ำจึงขึ้นมาถึง 5 เมตรซึ่งผมก็คิดว่าได้ดำเนินการเรียบร้อยแล้วตามที่ ดร.สุเมธโทร.มา

ปรากฏว่าวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันที่ 24 ตุลาคม ก็มีคณะจากสำนักพระราชวัง นำโดยคุณณรงค์ฤทธิ์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา รองเลขาธิการพระราชวัง มากับคณะซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จากสำนักพระราชวัง ท่านพูดกับผมว่า ทำไมผู้ว่ายังไม่ดำเนินการตามพระราชกระแส คือหมายถึงการนำน้ำเข้ามาเก็บในบริเวณพระราชานุสาวรีย์ที่ทุ่งมะขามหย่อง ผมก็เรียนไปว่าดำเนินการแล้วตามที่ดร.สุเมธได้แจ้งมา ท่านณรงค์ฤทธิ์ก็บอกว่ายังไม่พอ เพราะว่าต้องดำเนินการให้นำน้ำเข้ามาบรรจุไว้ให้เต็มพื้นที่พระราชานุสาวรีย์ทั้งหมดผมก็เกรงว่าถ้าระบายเข้ามาจะทำให้เกิดความเสียหายกับพื้นที่และตัวอาคาร ซึ่งขณะนั้นผมได้ป้องกันไว้เพราะถือว่าเป็นพื้นที่ที่สำคัญของชาติและเพิ่งสร้างเสร็จอยู่ดีๆจะนำน้ำเข้ามา มันจะเหมาะสมแค่ไหน แต่ทางท่านรองเลขาธิการพระราชวังก็ยืนยันว่าเป็นพระราชกระแส ผมก็รับที่จะดำเนินการ แต่ตอนแรกก็เกิดความไม่เข้าใจกันบ้าง เพราะผมก็ต้องระมัดระวังพอสมควรในการที่จะตัดสินใจอะไรลงไป ผมได้สั่งให้เจ้าหน้าที่กองค้การบริหารส่วนจังหวัด และกรมชลประทานเตรียมการ โดยปล่อยน้ำให้เข้ามาตามปกติ เพราะไม่สามารถที่จะนำน้ำเข้ามาเป็นจำนวนมากในพื้นที่ได้ทันที และจำเป็นจะต้องใช้รถแบ็คโฮขุดเจาะนำน้ำเข้ามาโดยขุดเจาะช่องทางทางด้านทิศตะวันตกของคันกันพระราชานุสาวรีย์ ลักพักหนึ่งน้ำก็ไหลเข้า รู้สึกว่าน้ำจะไหลเข้าช้า จึงขุดเจาะเป็นจุดในที่สุดน้ำก็เข้ามาถึง การดำเนินการครั้งนี้ทำในวันที่ 24 ตุลาคม น้ำค่อยๆไหลเข้ามาสู่บริเวณพื้นที่พระราชานุสาวรีย์เต็มพื้นที่สี่เหลี่ยมตรงกลาง ในวันที่ 25 ตุลาคม ปริมาณน้ำในขณะนั้นเท่าที่ผมจำได้ สูงขึ้นไปถึงประมาณ 5 เมตร 76 เซนติเมตร จนระดับน้ำภายในพระราชานุสาวรีย์กับภายนอก มีระดับเท่ากัน น้ำจึงหยุดไหล พอหยุดไหลผมก็สั่งให้ปิดคันที่ขุดเจาะ ให้น้ำเข้า แล้วรายงานเข้าไปยังดร.สุเมธว่าได้ดำเนินการตามนั้นแล้ว

เมื่อน้ำเข้ามาแล้ว มีผลกระทบต่อพื้นที่บริเวณพระราชานุสาวรีย์อย่างไร

เมื่อน้ำเข้ามา ก็เข้าท่วมพื้นที่ทั้งหมดรวมทั้งอาคารศิลปะในพื้นที่ยี่สิบชั้นล่าง พื้นที่ที่น้ำไม่ท่วมก็มี แต่แทนพระราชานุสาวรีย์เท่านั้น ปกติอ่างเก็บน้ำจะเก็บน้ำได้ประมาณ 1 ล้านลูกบาศก์เมตร จากพื้นที่ 258 ไร่ เมื่อน้ำเข้ามาเก็บเต็มพื้นที่ เข้าใจว่าประมาณ 1 ล้าน 6 แสนลูกบาศก์เมตร

เป็นพระราชดำริอยู่แล้วใช่ไหม ที่มีการสร้างอ่างเก็บน้ำในพระราชานุสาวรีย์ เพื่อใช้แก้ปัญหาหน้าท่วมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผมได้ทราบของท่านมีพระราชดำริให้อ่างเก็บน้ำนี้ใช้เพื่อประโยชน์สองอย่าง คือหน้าน้ำให้น้ำเข้ามาเก็บไว้เพื่อป้องกันความเสียหายจากน้ำท่วม แล้วเวลาหน้าแล้งก็ระบายน้ำให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรม กลีกรม แต่เหตุการณ์น้ำท่วมเมื่อปี 2538 แนวพระราชดำริที่ท่านพระราชทานแก่ผมซึ่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดให้ดำเนินการในช่วงนั้น ผมคิดว่าเพื่อเป็นการผ่อนคลายนความเดือดร้อนของประชาชน เพราะขณะนั้นพื้นที่โดยรอบ ซึ่งเราก็ทราบว่ามีน้ำท่วมหมด ทั้งบ้านเรือนที่ประชาชนอยู่อาศัยบริเวณนั้น พระราชานุสาวรีย์เป็นแห่งเดียวที่น้ำไม่ท่วม จึงทรงให้ระบายน้ำเข้าเพื่อที่จะผ่อนคลายนปัญหาในขณะนั้น

ความเดือดร้อนของประชาชนอีกจุดหนึ่ง คือน้ำท่วมโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีผลกระทบต่อคนไข้ ในเรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชกระแสรับสั่งช่วยแก้ปัญหาหรือไม่

ก็ทรงทราบ บริเวณโรงพยาบาลน้ำท่วมเนื่องมาจากน้ำทางด้านแม่น้ำเจ้าพระยา ผมจำได้ตอนนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้เสด็จมาทรงเยี่ยมคนไข้ที่โรงพยาบาล ผมในฐานะผู้ว่าราชการจังหวัดก็ได้ดำเนินการแก้ไขโดยการสูบน้ำออกจากบริเวณพื้นที่

โครงการต่อเนื่อง ซึ่งเป็นโครงการด้านการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำจากพระราชานุสาวรีย์ ซึ่งเป็นที่มาของโครงการทำนาปรัง และโครงการอื่นๆ

คือพื้นที่บริเวณทุ่งมะขามหย่องนี้ เวลาหน้าแล้งไม่สามารถจะทำนาปรังได้เลย เพราะไม่มีน้ำให้เกษตรกร หลังจากเก็บน้ำไว้ ทางจังหวัดก็รับสนองพระราชกระแส ในการที่จะนำน้ำมาใช้ประโยชน์ ก็ได้ทำโครงการนาปรังขึ้น และโครงการทางด้านเกษตรอีกสามสี่โครงการ โครงการแรกคือโครงการทำนาปรัง โดยนำน้ำจากพระราชานุสาวรีย์มาใช้ประโยชน์ ปรากฏว่านาปรังได้ผลดีมาก ช่วงนั้นเป็นปีแรกที่ผมไม่แน่ใจว่าจะสามารถนำน้ำไปใช้ประโยชน์ได้ถึงขนาดนั้น คือนาปรังผลผลิตต่อไร่ได้ถึง 80 ถัง นอกจากนาปรังแล้ว เกษตรกรยังทำบ่อเลี้ยงปลา ได้ใช้

ทำการเลี้ยงสัตว์พวกเป็ดไก่ รวมทั้งพืชไร่ พืชสวนด้วย สามารถทำให้ประชาชนน่านน้ำไปใช้ประโยชน์ ก่อให้เกิด รายได้จากการประกอบอาชีพในเรื่องการเกษตรผสมผสาน ผมเข้าใจว่าตัวเลขรายได้ถึงหลัก 4 ล้านบาท หลังจากนั้น โครงการนาปรังก็ยังคงทำต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะไป ประสานกับโครงการต่อไป คือโครงการสร้างพระบรม ราชาานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรที่ทุ่งภูเขาทองซึ่งมี อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เช่นกัน

อยากให้ท่านเล่าเหตุการณ์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ พระราชดำเนินมาทรงเก็บเกี่ยวข้าวในโครงการนาปรัง

อย่างที่ผมเรียนให้ทราบแล้วว่า การน่านน้ำเข้ามาเก็บ ไร่ในพระราชนาสุวรรีย์ทั้งหมด เป็นพระราชดำริที่ท่าน ต้องการจะแก้ไขความเดือดร้อน แล้วเมื่อวันที่ 23 มกราคม ปีต่อมา คือ พ.ศ.2539 ท่านได้เสด็จมาเปิดคันค้ำน้ำ เพื่อพระ ราชนาน้ำให้แก่เกษตรกร แล้วหลังจากที่ท่านาปรัง ปลูกพืชไร่ น่านน้ำไปใช้ประโยชน์แล้ว ก็มาถึงช่วงเดือนพฤษภาคมซึ่ง ขณะนั้นนาปรังเริ่มได้ผล ท่านทรงติดตามเหตุการณ์ต่างๆเหล่านี้ โดยทางสำนักพระราชวังมาประสานงานกับผม ท่านจึงได้ เสด็จมาด้วยพระองค์เอง ซึ่งเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อชาว จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างยิ่ง

ท่านมีความรู้สึกอย่างไร ในฐานะที่เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งได้เข้าเฝ้าขออย่างใกล้ชิดในครั้งนั้น

ผมรู้สึกเต็มตื่นในพระมหากรุณาธิคุณ พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงดูแลประชาชน ไม่ว่าเหตุการณ์จะ เกิดขึ้นที่ไหนก็ตาม ก็ทรงเสด็จไปแก้ไข ซึ่งไม่เฉพาะจังหวัด พระนครศรีอยุธยาเท่านั้น เป็นทุกหนทุกแห่ง แต่ที่จังหวัด พระนครศรีอยุธยาซึ่งเกิดเหตุการณ์ครั้งนี้ขึ้น เป็นเพราะท่าน ทรงมีสายพระเนตรอันยาวไกล และทรงแก้ไขปัญหาทันที โดยที่บางคนอาจจะมองไม่เห็น อย่างเช่นผม ที่ผมก็ต้อง ป้องกันพระราชนาสุวรรีย์ไว้ให้ได้ ในจุดนี้ผมรู้สึกว่าเป็น พระมหากรุณาธิคุณ และปลาบปลื้มในความโชคดีของ ประชาชนที่มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นพระมหา กษัตริย์ที่ทรงห่วงใยประชาชน

และเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมี พระชนมายุครบ 6 รอบ ท่านอยากจะทำถึงพระองค์ท่าน ในโอกาสนี้อย่างไร

ผมในฐานะที่เป็นคนไทยคนหนึ่ง ซึ่งมีชีวิตอยู่ยาวนานพอสมควร ตั้งแต่เด็กจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวัยขนาดนี้ ก็ได้มี โอกาสทราบถึงพระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวซึ่งมีมากมายมหาศาล พระราชกรณียกิจ ดังกล่าวนั้น ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน แก่ ประเทศชาติอย่างแผ่ไพศาล ในระยะเวลากว่า 50 ปีแล้ว และในพระบรมราชวโรกาสที่ทรงมีพระชนมายุครบ 6 รอบ คิดว่าพวกเราคนไทยก็คงจะสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ปลื้มปิติ และขอถวายพระพรชัย ให้พระองค์ทรงมี พระชนมายุยืนนาน เป็นมิ่งขวัญของพสกนิกรตลอดไป

สัมภาษณ์

นายสมาน วงษ์จันทร์

เกษตรกรในพื้นที่ปฏิรูป ด.ราชคราม อ.บางไทร
จ.พระนครศรีอยุธยา

ประวัติส่วนตัว อายุ 67 ปีเศษ จบการศึกษา ชั้น
ม.3 จากโรงเรียนบางปะอินราชานุเคราะห์ เคยเป็น
มหาดเล็กรับราชการในช่วง พ.ศ.2464-2496 อดีตผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ 5 ด.ราชคราม ได้รับเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งในระหว่าง
พ.ศ.2522-2533 อาชีพปัจจุบันคือทำสวน และเป็นลูกจ้างเฝ้า
โรงงาน

ชีวิตในช่วงที่เป็นมหาดเล็กเป็นอย่างไร

เคยตามเสด็จบ่อย เรายุ่ที่วังหลวง ในหลวงท่าน
ประทับอยู่ที่วังสวนจิตร เวลาท่านเสด็จไปงานตามสถานที่
ต่างๆในกรุงเทพ และตามต่างจังหวัดบ้าง ได้อยู่ใกล้ชิด
เหมือนกัน รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นมหาดเล็ก เพราะชีวิตเด็ก
บ้านนอกน้อยคนที่จะได้เข้าไปอยู่ในวังหลวงได้ และมีความ
จงรักภักดีต่อในหลวง

เล่าความเป็นมาของโครงการปฏิรูปที่ดิน ด.ราชคราม อ.บางไทร

ที่ปฏิรูปนี้เดิมเป็นที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
ราษฎรไม่มีที่ทำกิน ก็ไปถางป่า เป็นป่าไผ่ ป่าสะแก ถางป่า
เพื่อทำนาถน ตอนนั้นตนเช่าที่ทรัพย์สินฯนี้เพื่อทำนา

ต่อมาสมเด็จพระบรมราชินีนาถเสด็จมาที่ศูนย์
ศิลปาชีพซึ่งเดิมเป็นสถานที่กักกันวิญรูน และทรงสร้างศูนย์
ศิลปาชีพ ทรงเห็นว่าที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์นี้เป็นป่า
ก็ให้ทางสำนักงานปฏิรูปที่ดินมาจัดปรับพื้นที่ ทำคลองส่งน้ำ
แบ่งเป็นล็อกๆ ล็อกละ 5 ไร่ 10 ไร่ 15 ไร่บ้าง แล้วแต่
ความสามารถของเกษตรกร ใครจะมีความสามารถทำได้ ก็
เข้าไปทำกินในที่ดิน

ในการสำรวจนี้ ทางสำนักงานปฏิรูปเขาทำอย่างไร มีหลัก อย่างไรในการที่จะให้ประชาชนเข้าทำกิน

ก็ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านสำรวจ ใครที่เช่าที่ทรัพย์สินเดิม
อยู่แล้ว เอรายชื่อส่งขึ้นไปให้สำนักปฏิรูปที่ดิน สำนักปฏิรูป
ที่ดินเรียกเข้าไปประชุมอบรม ให้ทำกินในที่นั้น ใช้เป็นที่อยู่
อาศัยได้ อยู่ชั่วคราวชั่วคราว ถ้าใครไม่ทำกิน ทางเราก็
สามารถเอาที่ดินคืนได้

พื้นที่ในโครงการปฏิรูปที่ดินมีจำนวนสักกี่ไร่

ประมาณ 1600 ไร่ ปัจจุบันมีครอบครัวที่อาศัย
ทำกิน ประมาณ 50 กว่าครอบครัว บางที่ผู้ถือครองไม่ได้มา
อยู่อาศัย แต่เขาก็มาทำกินของเขา

ลุงได้ประมาณกี่ไร่

ประมาณ 10 ไร่

ความเป็นอยู่ก่อนการปฏิรูปที่ดินเป็นอย่างไรบ้าง

ตอนนั้นแย่มากนะ เพราะเราต้องเช่าที่เขาทำนา
ค่าเช่าก็แพง ได้ไม่พอใช้ในครอบครัว พอเสร็จจากทำนาแล้ว
ก็ต้องไปหาปลาขาย เพื่อเอาเงินมาเลี้ยงจุนเจือครอบครัวเรา

ภายหลังการปฏิรูปสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้นไหม

ดีขึ้นนะ มาปลูกบ้านอยู่ในที่ปฏิรูป แล้วก็ทำไร่นาสวน
ผสมควบคู่กันไป เลี้ยงปลาบ้าง ทำสวนปลูกต้นไม้ไว้ มีมะม่วง
ขนุนมากพอประมาณ แต่เมื่อปี 2538 น้ำท่วมตายหมด
และตอนนี้ก็มาเริ่มทำใหม่

ทางหน่วยงานราชการ หรือสำนักงานปฏิรูปที่ดินได้ให้ความ ช่วยเหลืออะไรบ้างในช่วงเกิดอุทกภัย

เขามาทำคันล้อมไม่ให้ น้ำท่วม แล้วเกษตรอำเภอก็
แจกพันธุ์ไม้ ขนุน มะม่วง กล้วย มะพร้าว ให้ปลูกกันใหม่
ภายหลังน้ำท่วม อีกประมาณ 2-3 ปีจึงจะเห็นผล ตอนนั้นก็
ปลูกพริก มะเขือเล็กๆน้อยๆ กล้วยบ้าง พอขายเลี้ยงครอบครัว
ประชาชนที่ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปเป็นใคร เป็นประชาชน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้งหมด หรือจากที่อื่นด้วย

ส่วนมากเป็นคนในเขตสามตำบล คือ ตำบลราชคราม
ตำบลช้างใหญ่ ตำบลโพธิ์แดง และมาจากที่อื่นบ้าง ที่เขามา
เช่าที่ทำกินอยู่เดิมก็ได้ที่ดินไป บางคนก็รื้อบ้านมาอยู่ในพื้นที่
บางคนก็ยังไม่มา

ความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตปฏิรูปที่ดินเป็นอย่างไรบ้าง รู้สึกว่าเป็นอยู่ส่วนใหญ่ขนาดไหน ดีขึ้น มีผลไม่ออก ขายสู่ตลาด

ปัจจุบันการทำกินบนพื้นที่ปฏิรูปนี้ มีปัญหาอย่างไรบ้าง

ส่วนใหญ่จะมีปัญหาอยู่อย่างเดียวคือเรื่องน้ำ
น้ำไม่ค่อยจะทั่วถึงกัน ในส่วนของตนเองตั้งแต่ได้มานี้
น้ำโรงสูบน้ำยังไม่เคยถึงเลย

แล้วใช้น้ำจากไหน

ใช้น้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา มีคลองซึ่งติดอยู่กับพื้นที่
และสูบขึ้นมาเข้าสวน น้ำกินก็ซื้อโองรงน้ำฝนไว้ น้ำใช้ก็ใช้
น้ำจากลำคลอง หน้าแล้งน้ำไม่พอจะกินก็ต้องซื้อน้ำ

โพลาริสมากิน

ปัจจุบันเคยได้เฝ้าฯในหลวงอย่างใกล้ชิดบ้างไหม

เมื่อครั้งที่ในหลวงเสด็จมาที่ศูนย์ศิลปาชีพป๋วยฯนั้น ก็เคยได้เข้าเฝ้าฯอย่างใกล้ชิดเหมือนกัน

มีความรู้สึกอย่างไรต่อในหลวง

ในหลวงท่านมีความเมตตาต่อประชาชน แม้ใน ถิ่นทุรกันดารท่านก็เสด็จเยี่ยมเยียนอย่างทั่วถึง ให้ ความช่วยเหลือ หาแหล่งน้ำให้เป็นที่ทำกิน

ในวาระที่ในหลวงทรงมีพระชนมายุครบ 6 รอบนี้ อยากให้ ประชาชนทั้งประเทศทำอะไรให้ในหลวงบ้าง

ก็อยากทำอย่างที่ท่านทรงเสียดทาน คือทำบุญ ตักบาตร อุทิศส่วนกุศล ขอให้คุณพระศรีรัตนตรัย ช่วย ปกป้องในหลวงของเราให้ปราศจากภัยพิบัติ ปราศจากโรคภัย จะได้อยู่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของประชาชนต่อไปนานๆ

สัมภาษณ์

จส.อ.มานิตย์ พึ่งสุพ

เกษตรกร อ.บางบาล จ.พระนครศรีอยุธยา ที่อยู่ในโครงการ ทำนาปรังตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ก่อนมีโครงการทำนาปรัง ประสบปัญหาอะไรบ้าง

เดิมทำนาปีเพียงปีละครั้ง ซึ่งก็ได้ดีบ้าง ไม่ได้ดีบ้าง เมื่อ เกิดอุทกภัยในปีพ.ศ.2538 นั้น เहांที่ทราบมาในหลวงท่าน ทรงให้ใช้พระราชทานสารวิทย์สมเด็จฯพระสุริโยทัยเป็นที่กักเก็บ น้ำไว้ เพื่อให้เกษตรกรในบริเวณใกล้เคียงได้ใช้ทำการเกษตร และพื้นที่นี้ก็ใช้ทำนากันมาตลอด มีความถนัดในเรื่องทำนา และมีความประสงค์ที่จะทำนาปรัง พอดีทางราชการคือทาง เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัดส่งเสริมให้ทำนาปรัง จึงเริ่มทำ นาปรังกันตั้งแต่ปี 2539

มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการเท่าไร

เบื้องต้นมี 11 ราย

ตอนเริ่มแรกตัดสินใจอย่างไรจึงได้เข้าร่วมโครงการ

ก็เพราะอยากทำนาปรัง เมื่อก่อนไม่มีน้ำที่จะให้ทำแต่ เมื่อมีโครงการ ผู้ที่มีพื้นที่ใกล้เคียงนั้นสามารถส่งน้ำเข้าไปให้ ได้ จึงเข้าร่วมโครงการกันด้วยความสมัครใจ

ได้มีการเข้ามาดูแลอย่างไรบ้าง

เริ่มแรกท่านพระราชทานน้ำให้ราษฎร เพื่อให้ทำ นาปรัง พอได้ผลผลิตที่จะเก็บเกี่ยว พระองค์ท่านได้เสด็จมา เก็บเกี่ยวให้เป็นมิ่งขวัญกับโครงการนี้ และชวานานทั่วประเทศ ได้เคยเข้าเฝ้าฯพระองค์ท่านโดยตรง หรือเคยทรงมีพระราช ดำรัสโดยตรงบ้างไหม

เคยได้เข้าเฝ้าฯเป็นส่วนรวม เมื่อพระองค์ท่านเสด็จมา เปิดน้ำ ท่านได้ตรัสว่าได้เก็บน้ำไว้ให้กับเกษตรกรทำการเกษตร คิดอย่างไรกับโครงการนี้

เป็นโครงการที่ดีมาก เพราะได้รับความช่วยเหลือและ ความอนุเคราะห์จากข้าราชการทุกส่วน ตั้งแต่เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด หน่วยปราบวัชพืช รวมกระทั่ง หน่วยขยายพันธุ์พืชของจังหวัดชัยนาท

ภายหลังโครงการนี้ได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องจากทางการ ไหม

โครงการนี้เท่าที่ทางราชการแจ้ง ถือเป็นโครงการ นำร่องการช่วยเหลือเบื้องต้นจึงดี และจะปล่อยให้ราษฎร เลี้ยงตัวเองได้ต่อไปตามนโยบาย

ในโรกาสที่ในหลวงทรงมีพระชนมายุครบ 6 รอบนี้ ต้องการกล่าวถึงพระองค์ท่านอย่างไรบ้าง

พระองค์ท่านทรงเป็นผู้ที่ราษฎรเคารพกราบไหว้อยู่แล้ว ท่านได้ให้ชีวิตราษฎร โดยทรงมีพระราชดำริให้สนับสนุนน้ำในการทำนาปรัง เป็นการท่านาปรังแผนใหม่ของพวกเขา ซึ่งในส่วนนี้มีความซาบซึ้งมาก ก็จะรักษาและสืบทอดเจตนารมณ์ของพระองค์ท่านต่อไป

สัมภาษณ์

นายทวี พันธุ์เสื่อ

เกษตรกร อ.บางบาล จ.พระนครศรีอยุธยา ที่อยู่ในโครงการทำนาปรังตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เริ่มทำโครงการนาปรังจากน้ำพระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มากี่ปีแล้ว

ตั้งแต่ปี 2538

ก่อนที่จะมีการระบายน้ำจากพระราชานุสาวรีย์พระสุริโยทัยเพื่อมาใช้ในการทำนาปรังนั้น มีปัญหาอย่างไรในการทำนา

น้ำรั้งบ้าง น้ำท่วมบ้าง ทำนาไม่ได้ผล ได้ปีเสี่ย 2 ปี

นาที่เข้าร่วมในโครงการทำนาปรังทั้งหมดกี่ไร่

ผมเช่าเขาทั้งหมด ประมาณ 200 ไร่

ได้ผลผลิตดีไหม

ก็ดีกว่าทำนาปีมาก เมื่อก่อนนี้แะ

เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จมาแปลงนาสาธิตและทรงเกี่ยวข้าว เป็นนาของอาไช้ใหม่

ครับ

ทำไมจึงได้รับเลือก

อันนี้ผมก็ไม่ทราบ ทางเกษตรอำเภอ และทางจังหวัดเป็นผู้เลือก

มาดูนาใหม่

หลายวัน ตั้งแต่เริ่มทำเลย

ตอนที่เสด็จมา ได้เรียกไปเป็นส่วนตัว หรือทรงมีรับสั่งอะไรบ้างไหม

ไม่ได้เป็นส่วนตัว ก็รับทราบกันหลายคน วันที่เสด็จมาเปิดน้ำ รอรับเสด็จกันเยอะ

ได้รับการดูแลและแนะนำจากทางการอย่างไร

เมื่อเริ่มโครงการ ได้รับการดูแลเป็นอย่างดีจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง และเลขาธิการในพระองค์ก็เข้ามาดูบ่อย ก่อนที่ในหลวงจะเสด็จมา

รู้สึกอย่างไรกับโครงการนาปรังนี้

ดีใจมาก เป็นบุญของเกษตรกรทุ่งมะขามหย่อง

ในโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุครบ 6 รอบ อยากจะกล่าวถึงพระองค์ท่านอย่างไรบ้าง

ก็อยากให้ท่านอยู่นานๆ เพื่อเป็นมิ่งขวัญของปวงชนชาวไทย ให้อยู่สักร้อยปีพันปีไปเสีย

สัมภาษณ์

นายดุสิต บำรุงเยี่ยม

หัวหน้าสำนักปลัด อบต.ธนู อ.อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา

โครงการพระราชดำริที่ดำเนินงานในเขต ตำบลธนู

เป็นโครงการช่วยเหลือประชาชนในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำจากนโยบายของกระทรวงมหาดไทย ที่ขานรับนโยบายโครงการไร่นาสวนผสม ดำเนินการในบริเวณหมู่ที่ 12 ตำบลธนู อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โครงการนี้เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้าน ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านมีฐานะความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างยากจน ปลูกข้าวไม่ค่อยได้ผล หลังจากได้มีการปรับดิน ชลประทานเข้ามา ประชาชนก็เริ่มปรับตัวเข้ากับเกษตรแผนใหม่ พอได้มีโครงการของในหลวงลงมา เราก็เข้าไปช่วยเหลือชาวบ้านในเรื่องทางข้อมูล ให้ชาวบ้านทำไร่นาสวนผสม เน้นเรื่องพออยู่พอกิน

ดำเนินการอย่างไร

ถ้าตามทฤษฎีโครงการไร่นาสวนผสม จะใช้สูตร 30:30:30 และ 10 คือ พื้นที่อยู่อาศัย 10% พื้นที่ทำนา 30 % พื้นที่ปลูกผักทำสวนผลไม้ 30 % และพื้นที่กักเก็บน้ำ 30 % ชาวบ้านเขาจะทำนา ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ บางที่ก็ขุดสระ ทำครบวงจร พอเลี้ยงครอบครัวโดยไม่ต้องซื้ออะไรเลย เราก็แจกพันธุ์เป็ดพันธุ์ไก่ให้ แจกเมล็ดพันธุ์พืช

ให้เขาไปดำเนินการพอดิเกษตรตำบลธนูนี่เข้ามาช่วยเหลือเราก็เป็นผู้ออกทุนให้ แต่เราจะมีการระเบียบปฏิบัติ คือจะโอนเงินให้เกษตรกรตำบลซึ่งไปสำรวจความต้องการของชาวบ้านมาว่าชาวบ้านอยากได้อะไร

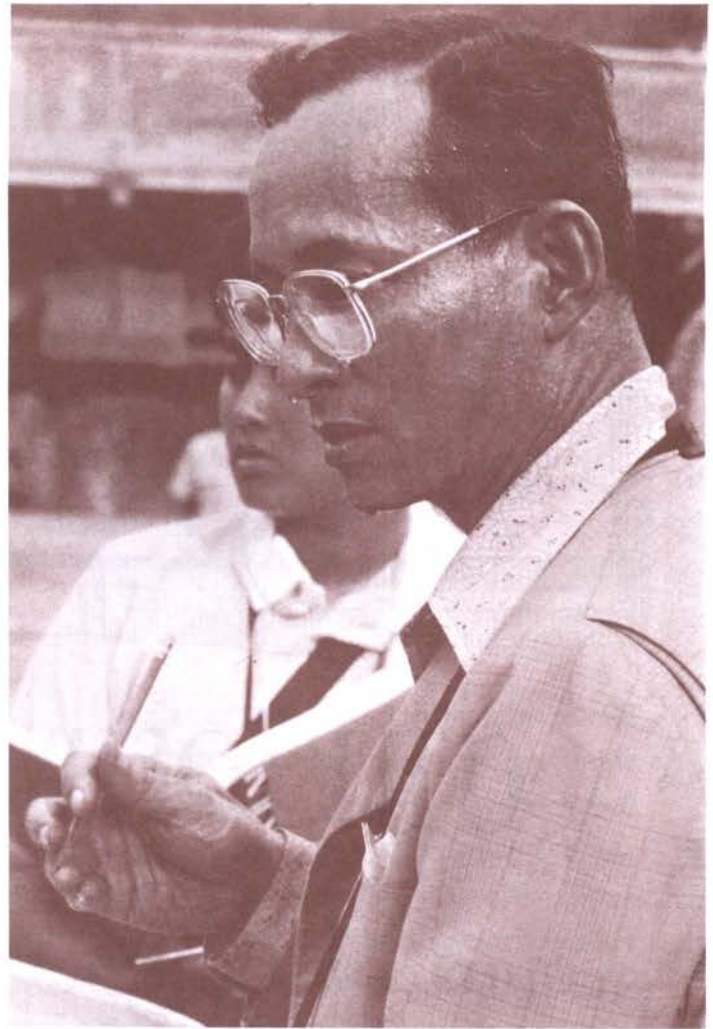
ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการมีมากน้อยเพียงใด

พื้นที่ตำบลธนูนี่แบ่งเป็น 2 โซน คือโซนเมืองและโซนชนบท จะได้ผลในโซนชนบท คือ หมู่ 9, 10, 11, 12 คนที่เข้าร่วมโครงการนี้ส่วนใหญ่จะเป็นประชาชน หมู่ 12 เกือบทั้งหมดบ้าน จะเป็นคนที่มีความฐานะปานกลาง มีไร่นาเป็นของตนเอง

หลังจากดำเนินการโครงการไร่นาสวนผสม ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ดีขึ้นหรือไม่

ดีขึ้น แต่ก่อนชาวบ้านเคยซื้อข้าวกิน แต่ตอนนี้เขาผลิตเองมีพอกิน ขายได้ด้วย และเมื่อเขาว่างจากการดูแลการเก็บผลผลิต เขาจะรวมกลุ่มสตรีทำงานอย่างอื่นด้วย เช่น ผลิตหัตถกรรม ตามที่มีมอเตอร์ไซด์วิ่งเข้ามา มีทำพวงหรีดทำรูป ดอกไม้จันทร์ หรือขนม รวมทุนด้วยการลงขันกัน ได้กำไรก็มาแบ่งกัน เขามีระบบจัดการแบบของชาวบ้านเอง **มีความรู้สึก หรือความประทับใจในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราอย่างไร**

ในหลวงของเรา นับเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทุกคน โดยเฉพาะแต่ประชาชนที่ตำบลธนูนี่ ในส่วนประชาชนตำบลธนูนี่นั้น ได้เข้าร่วมทำพิธีแสดงความจงรักภักดีทุกปีไม่เคยหยุด ในปีนี้ทางจังหวัดจัดงานตอนเช้า เราทำในตอนเย็นมีคนมาร่วมพิธีกันมาก เพื่อมาถวายราชสักการะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อพวกเราในหลายๆเรื่อง ทรงเป็นผู้ให้มาโดยตลอด ในส่วนตัวผมมีความประทับใจ คือเรื่องน้ำท่วมในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และน้ำจะล้นเข้ามาที่ตำบลธนูนี่ ท่านมีพระราชดำริช่วยแก้ไข ทำให้น้ำไม่ท่วม พระองค์ทรงเป็นวิศวกรด้วย เป็นวิศวกรคน และเป็นวิศวกรงาน ก็เลยทำให้รอดพ้นวิกฤตการณ์ในครั้งนั้น

ตามรอยพระยุคลบาท

ร.ยัยศรี กาญจนะวงศ์ | พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ

คำนำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหाराช ได้พระราชทานส.ค.ส. ให้แก่ประชาชนชาวไทย เนื่องในวันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2542 มีรูปลักษณ์และข้อความดังได้อัญเชิญมาไว้แล้ว ส.ค.ส.ฉบับนั้นนอกจากจะพระราชทานให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นกำลังใจแล้ว พระองค์ยังทรงมีพระราชดำรัสขอใจประชาชนไว้ด้วยว่า

ขอขอใจทุกท่านเป็นอย่างมาก ที่มีมิตรจิตสนับสนุน ข้าพเจ้า ในภารกิจทั้งปวงด้วยดีเสมอมา

ทรงขอให้คนไทยอดทน และพยายาม ดังความในพระราชดำรัส ตอนหนึ่งว่า

สถานการณ์ของประเทศโดยส่วนรวม ยังไม่แจ่มใสนัก

ซึ่งหมายความว่า เราทุกคนต้องจับเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ด้วยความสงบ อดทน และด้วยความมีสติรู้เท่าทันสถานการณ์

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณยิ่งที่พระองค์ทรงห่วงใย ทรงพระเมตตาต่อบุคคลทุกชั้นให้แก่พสกนิกรของพระองค์ ตลอดระยะเวลาที่ทรงครองสิริราชสมบัติยาวนานมาถึง 53 ปี (พ.ศ. 2489 – 2542)

เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ 6 รอบ ในปีพุทธศักราช 2542 นี้ คนไทยทั้งแผ่นดิน ต่างชื่นชม โสมนัส ปิติ ยินดียิ่ง...ต่างแซ่ซ้องถวายราชสดุดี ถวายพระพรชัยขอให้พระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน คนไทยทุกคนมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติภารกิจของตนด้วยความมานะ อดทน มีความพากเพียรอันบริสุทธิ์ โดยใช้สติ และปัญญา..... ตามรอยพระยุคลบาท เพื่อประโยชน์สุขของตนเอง และเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติสืบไป

เย็นศิระเพราะพระบริบาล : จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งแก่ชาวไทย และชาวต่างชาติ โดยทั่วไปว่า ตลอดระยะเวลา 53 ปี ที่ทรงครองสิริราชสมบัตินั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศไทย คนไทย และต่างประเทศตลอดมาอย่างสม่ำเสมอ โดยทรงงานหนักทั้งทางด้านพระราชกรณียกิจ พระราชหฤทัย ด้วยพระปรีชาสามารถด้านต่าง ๆ อย่างเอนกอนันต์

53 ปีที่ผ่านมา พลสกนิกรชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่างล้าลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเป็นล้นพ้น

เย็นศิระเพราะพระบริบาลอยุธยา....ด้วยพระราชกรณียกิจล้ำค้ำยุดังต่อไปนี้

ด้านการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจเกี่ยวกับงานการศึกษาของชาติด้วยความสนพระราชหฤทัยยิ่ง อาทิ ทรงโปรดฯพระราชทานพระราชทรัพย์จัดตั้งโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียนราชวินิต โรงเรียนจิตรลดา ฯลฯ เสด็จเยี่ยมโรงเรียนในท้องที่ห่างไกลการคมนาคม เช่น โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ทรงโปรดเกล้าฯให้จัดทำสารานุกรมสำหรับเด็ก ทรงสนพระทัยในการพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา และความเป็นอยู่ของนิสิต นักศึกษา ตั้งแต่พุทธศักราช 2495 เป็นต้นมา ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้แก่มหาวิทยาลัย และวิทยาลัย อุดหนุนทุนการศึกษาให้แก่บัณฑิตนักศึกษานักเรียนดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ในนาม “ทุนภูมิพล” และในปีพุทธศักราช 2498 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาชื่อ “มูลนิธิอานันทมหิดล” เพื่อส่งเสริมนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ที่เรียนเก่ง ให้ไปศึกษาค้นคว้ายังต่างประเทศ

ในระยะเวลา 53 ปีที่ผ่านมา การศึกษาของชาติเจริญก้าวหน้าไปมาก ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีโชคดีในเรื่องการศึกษา เพราะว่าการศึกษาทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และการฝึกหัดครูได้หยั่งรากลึกกลงแล้ว ตั้งแต่เป็นมณฑลกรุงเก่า (พ.ศ. 2437 - 2475)

เมื่อปีพุทธศักราช 2482 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล โปรดเกล้าฯพระราชทานพระราชทรัพย์เป็นจำนวนเงิน 100,000 บาท ให้สร้างอาคารเรียน 1 หลัง หอประชุม 1 หลัง และบ้านพักครู 20 หลัง ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เสด็จฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้ง 2 พระองค์ ไปทรงประกอบพิธีเปิดพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ณ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 และเสด็จฯเยี่ยมเยียนราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จอย่างเนืองแน่น

การฝึกหัดครูของชาติก็เจริญเป็นปีกแผ่นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช โดยเฉพาะการฝึกหัดครูของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา....ซึ่งมีพัฒนาการยาวไกลมานานนับศตวรรษคือ เมื่อปี พุทธศักราช 2448 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์เป็นจำนวนเงิน 30,000 บาท ให้กระทรวงธรรมการ ก่อสร้าง “โรงเรียนฝึกหัดครูเมืองกรุงเก่า” ที่หลังพระราชวังจันทร์เกษม.....ระยะทาง 94 ปี จากโรงเรียนฝึกหัดครูเมืองกรุงเก่า (พ.ศ.2448-2542) สู่อุสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มีการพัฒนา สร้างสรรค์เพื่อความวัฒนาถาวรของสถาบันการศึกษาแห่งนี้เรื่อยมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจเกี่ยวกับ “การฝึกหัดครู” ตามรัฐธรรมนูญเป็นลำดับมา ...จากโรงเรียนฝึกหัดครูเป็นวิทยาลัยครูก็ในรัชกาลนี้

จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ของวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2538 คือ ปรับเปลี่ยน พ.ร.บ.วิทยาลัยครู เป็น พ.ร.บ.สถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 มีผลบังคับใช้เมื่อ 25 มกราคม 2538 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร์ สยามินทราธิราชบรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานนาม “ราชภัฏ” และตราหรือสัญลักษณ์ “ราชภัฏ” อันเป็นพระราชลัญจกรประจำพระองค์

นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณและเกียรติยศอย่างสูงสุดแก่ชาวสถาบันราชภัฏ ทวีพระราชอาณาจักร ชาวสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มีความภูมิใจในการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่นี้ ปัจจุบันสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสำคัญยิ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้านโบราณคดี

ในด้านงานโบราณคดี โดยเฉพาะที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ประจักษ์ในพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถตลอดมา ทั้งสองพระองค์ทรงถือเอาเป็นพระราชภารกิจสำคัญในการที่จะทรงงาน อนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งดำรงศักดิ์เป็นราชธานีของประเทศไทยเป็นเวลานานถึง 417 ปี มีซากโบราณสถานที่มีคุณค่าทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์และศิลปกรรมจำนวนมาก รัฐบาล หน่วยราชการ องค์กรต่าง ๆ และเอกชนได้ร่วมมือ ร่วมใจ น้อมเกล้า น้อมกระหม่อมรับสนองพระบรมราโชบาย การ “บริบาล” อยุธยาด้วยความจงรักภักดีต่อทั้งสองพระองค์ท่านเป็นอย่างยิ่ง อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาจึงได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกด้านวัฒนธรรมในรัชสมัยนี้ (พ.ศ. 2534)

โบราณสถานในนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็นนามรูป และมีหัวใจครองไว้กับชุมชนชาวพระนครศรีอยุธยา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถได้ทรงพระกรุณาฯ ทรงอนุรักษ์ ทรงพัฒนา โบราณสถานในนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และทรงเป็นที่พึ่งของปวงประชาในทุกกรณี ทรงสถิต

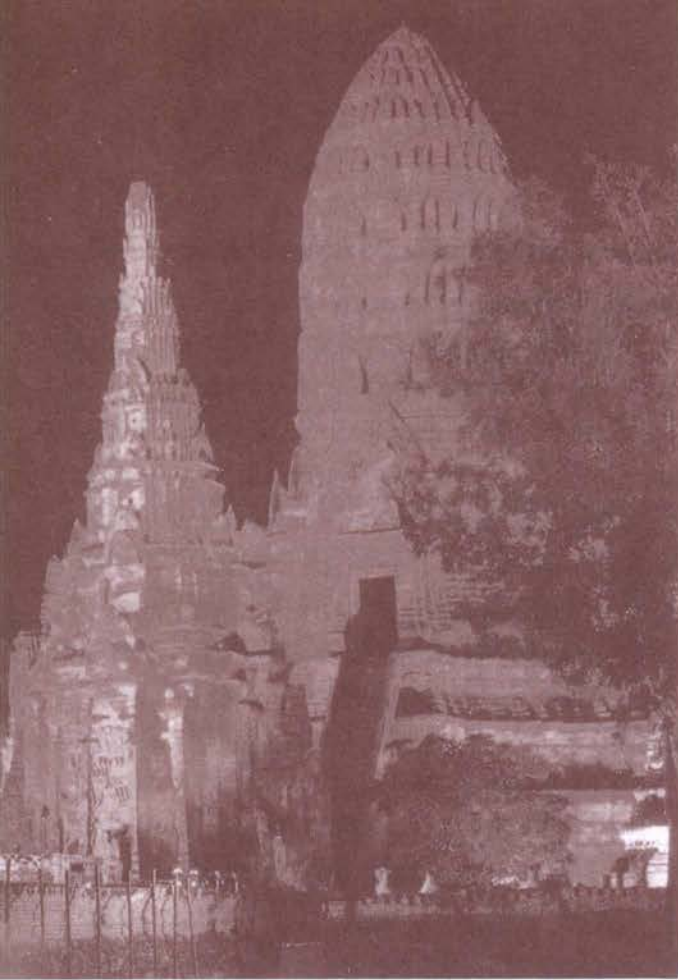

อยู่ในหัวใจชาวพระนครศรีอยุธยา ตลอดกาล

การสร้างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา รัฐบาลได้เข้าฟื้นฟูบูรณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเมื่อปี พุทธศักราช 2499 เป็นการบูรณะครั้งสำคัญ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งทั้งทางด้านศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสวัสดิภาพของประชาชนที่สำคัญยิ่งคือมีการขุดกรุที่วัดมหาธาตุ ได้พบผอบศิลาซึ่งมีพระบรมสารีริกธาตุบรรจุอยู่ในสลูบ ชิน เงิน นาก ไม้สีดา ไม้จันทน์แดง นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นมงคลยิ่งสำหรับชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันที่ 28 กันยายน - 10 ตุลาคม พ.ศ. 2500 กรมศิลปากรร่วมมือกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทำการเปิดกรุในองค์พระปราสาทวัดราชบูรณะได้สิ่งของที่กรมศิลปากรเก็บขึ้นมาได้ 2,121 ชิ้น เฉพาะของที่ทำด้วย ทอง เงิน นาก และเพชรนิลจินดา ชั่งน้ำหนักได้ทั้งหมด 101,919.5 กรัม นอกนั้นเป็นพระพุทธรูปสำริด พระพิมพ์ชิน เครื่องใช้โลหะและหิน เครื่องสังคโลก และเครื่องใช้ดินเคลือบ การพบโบราณวัตถุและศิลปวัตถุในกรุพระปราสาทวัดราชบูรณะในคราวนั้น เป็นที่สนใจของนักศึกษาและประชาชนเป็นอย่างมาก (โบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่สำคัญมาก อาทิ พระบรมสารีริกธาตุ พระเจดีย์ทองคำ เครื่องประดับศิระทองคำสลักลวดลาย ลานทองจารึกอักษรขอม แผ่นทองจารึกอักษรจีน และอาหรับ

ภาพ / บุญณรงค์ ทองอร่าม

แต่.....ด้วยพระบรมเดชานุภาพ

**ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
มหาราช บันดาลให้สามารถสร้าง อาคารพิพิธภัณฑสถานขึ้นใหม่ได้**

กล่าวคือในปีงบประมาณ 2501 คณะรัฐมนตรี และรัฐสภา ได้อนุมัติงบประมาณโครงการชุดเจาะองค์พระปรางค์ วัดราชบูรณะเพื่อก่อสร้างอุโมงค์ลงไปยังกรุที่มีภาพจิตรกรรมที่ฝาผนังทั้ง 4 ด้าน ได้พบโบราณวัตถุและศิลปวัตถุดังกล่าว เพื่อหาทางสงวนรักษาภาพจิตรกรรม และเพื่อให้ประชาชน นักศึกษาได้ลงไปชมโดยสะดวก การชุดเจาะองค์พระปรางค์ เพื่อก่อสร้างอุโมงค์ เริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2501 ได้พบกรุอีก 7 กรุ ทุกกรุมีพระพุทธรูปและพระพิมพ์ตึกมากมายจำนวนมากนับแสน และซ้ำแบบกัน กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้อนุมัติให้กรมศิลปากรเปิดรับเงินบริจาคสร้าง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขึ้นใหม่ โดยทางราชการมอบพระพิมพ์ที่ได้จากกรุในองค์พระปรางค์ วัดราชบูรณะให้เป็นการสมนาคุณแก่ผู้บริจาคเงินได้รับเงินในการบริจาคครั้งนั้นรวม 3,461,982.22 บาท มาสร้างพิพิธภัณฑสถาน พร้อมทั้งครุภัณฑ์ และสถานีตำรวจภูธรวังโบราณด้วย กรมศิลปากรเป็นผู้ออกแบบอาคารพิพิธภัณฑสถานขึ้นใหม่ และจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้จัดสรรที่ดินราชพัสดุประมาณ 26 ไร่ ให้เป็นที่ก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถาน จอมพลถนอม กิตติขจร ขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้มาเป็น ผู้วางศิลาฤกษ์ก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานนี้ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2501 การก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานแล้วเสร็จลงเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2503

พระแสงดาบฝักทองประดับพลอยสีต่าง ๆ รวมทั้ง เครื่องราชูปโภคทำด้วยทองคำ เป็นต้น)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จฯ ไปทอดพระเนตร ณ กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2500 และทรงมีพระราชปรารภกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และอธิบดีกรมศิลปากรว่า

โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุที่พบในกรุพระปรางค์ วัดราชบูรณะนี้ สมควรจะได้มีพิพิธภัณฑสถานเก็บรักษา และ ตั้งแสดงให้ประชาชนชมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นี้ หากควรนำไปเก็บรักษา และตั้งแสดง ณ ที่อื่นไม่

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและอธิบดีกรมศิลปากร ได้รับพระราชปรารภใส่เกล้าฯ และหาทางดำเนินการตามพระราชประสงค์ตลอดมา แต่ก็ขาดงบประมาณที่จะจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานขึ้นใหม่ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีอยู่ในพระราชวังจันทร์เกษม ก็มีโบราณวัตถุ และศิลปวัตถุตั้งแออดยัดเหยียดอยู่แล้ว ในขณะที่นั้นตัวอาคารชำรุดทรุดโทรมจึงไม่ปลอดภัย และไม่เหมาะสม

เนื่องด้วยพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเกิดมีขึ้นโดยผลจากพระพิมพ์ ซึ่งสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 เจ้าสามพระยาโปรดให้สร้างบรรจุไว้ในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ เมื่อ พ.ศ. 1967 เพื่อถวายพระราชกุศล และเป็นอนุสรณ์แด่ พระเชษฐาทั้ง 2 พระองค์ คือ เจ้าอ้ายพระยา และเจ้ายี่พระยา ด้วยเหตุนี้ทางราชการจึงขนานนามว่า **“พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา”** เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงพระองค์ท่าน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ มาทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2504 เวลา 15.30 น. มีประชาชนชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเฝ้ารับเสด็จแสดงความจงรักภักดีต่อ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ต่างเปล่งเสียงไชโย เช็งแซ่

ปัจจุบันนี้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา เป็นสมบัติที่ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาภาคภูมิใจเป็นตำนาน เล่าขานถึงพระกฤษฎาภินิหารแห่งสถาบันพระมหากษัตริย์ สมัยกรุงศรีอยุธยา และพระบรมราชจักรีวงศ์มีรัฐบาล เป็นสถาบันหนึ่งที่เอื้ออำนวยประโยชน์ทางการศึกษา ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และโบราณคดีแก่นักศึกษา และประชาชน ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ

พระราชดำริ และพระราชประสงค์เกี่ยวกับการ อนุรักษ์รักษาโบราณวัตถุสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จ พระราชดำเนินมาเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2504 นั้น เมื่อเสร็จจากพิธีเปิด แล้วทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินในอาคาร ทอดพระเนตรศิลปวัตถุ โบราณวัตถุต่าง ๆ และทรงพอ พระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง จากนั้นเสด็จขึ้นประทับรถยนต์ พระที่นั่งออกจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา ไปเสวยพระสุธารส ณ พระที่นั่งเย็น บริเวณบึงพระราม ทรงพักผ่อนพระอิริยาบถประมาณ 50 นาที ได้มีพระราช ดำรัสหลายประการเกี่ยวกับการทะนุบำรุงรักษาโบราณวัตถุ โบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาทิ

ไม่ควรจัดสร้างสวนสัตว์ในบริเวณบึงพระราม

ไม่ควรสร้างอาคารสมัยใหม่บนเนินโบราณสถาน

ฯลฯ

พระราชดำรัส อันเป็นอมตะ และเป็นหลักชัยสำหรับการบูรณะ ปฏิสังขรณ์นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ให้เป็น มรดกของชาติ และเป็นมรดกโลกได้อย่างน่าภาคภูมิใจนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ตรัสไว้ที่จังหวัดพระนครศรี อยุธยา ณ พระที่นั่งเย็น เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2504 นั้นเอง มีความสำคัญว่า

“อาคารสมัยนี้ คงจะเป็นเกียรติสำหรับผู้สร้าง เพียง คนเดียว แต่โบราณสถานนั้น เป็นเกียรติของชาติ อีริเก่า ๆ แผ่นเดียว มีค่า ควรจะช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสุโขทัย

อยุธยา และกรุงเทพฯแล้ว ประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย”

ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาชาวซึ่งในน้ำพระทัยของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงห่วงใยเมืองโบราณหรือ กรุงเก่าเป็นอย่างยิ่ง....ในขณะที่คนทั่วไปยังมีความเข้าใจกันว่า อดีตเป็นสิ่งที่รกรุงรังสำหรับปัจจุบันจึงมีปรากฏการณ์ทาง ประวัติศาสตร์ และโบราณคดีที่ผุดพลาตเกิดขึ้นได้อย่าง น่าเศร้าใจที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวคือ มีการออก พระราชบัญญัติ พุทธศักราช 2481 โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินซึ่ง เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน และวัดร้างในกำแพงเมือง พระนครศรีอยุธยา ให้กับกระทรวงการคลัง จึงทำให้ หน่วยงานของรัฐเข้าไปดำเนินการทำสัญญาขายอัฐหักตาม วัดร้าง และโบราณสถานแก่บุคคล และบริษัททหารกองหนุน โดยอ้างว่าเพื่อปรับปรุงโบราณสถาน และโบราณวัตถุ ปรากฏว่า พ้อคำ และบริษัทดังกล่าวได้เข้าไปทำการขูดอัฐตาม โบราณสถานสำคัญ ๆ หลายแห่ง เช่น วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดขุนเมืองใจ เป็นต้น และวัดก็ถูกรื้อเจดีย์ รื้อกำแพงเก่าออกขายจนเกลี้ยง เป็นการกระทบกระเทือนจิตใจ ของพุทธศาสนิกชนอย่างรุนแรง การกระทำนั้นเป็นการทำลาย โบราณสถานโดยตรง และเป็นการเปิดโอกาสให้มีการลักลอบ ขูดโบราณวัตถุได้โดยง่ายอีกด้วย

ปราสาทนครหลวง เป็นโบราณสถานอีกแห่งหนึ่งที่มี คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีอย่างสูง ได้ถูกขนอัฐ ลงเรือขายกันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน น่าใจหาย แต่...ด้วยพระบารมี ปกเกล้าฯชาวอำเภอนครหลวงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จไปยังปราสาทนครหลวงเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2519 เวลาประมาณ 17.00 น. เสด็จขึ้นปราสาท นครหลวง ทอดพระเนตรรอยพระพุทธรูปจำลองในมณฑป ในการนี้ได้มีพระราชดำรัสกับพระครูอดุลย์ธรรมประกาศ เจ้าอาวาสวัดนครหลวงถึง ประวัติความเป็นมาของ โบราณสถานต่าง ๆ ในบริเวณวัด จากนั้นเสด็จทรงเยี่ยม ราษฎรที่เฝ้ารับเสด็จอยู่เชิงบันไดทางขึ้นปราสาท แล้วเสด็จ พระราชดำเนินไปยังวิหาร พระจันทร์ลอย ทอดพระเนตร ภายในวิหารนั้น

ปัจจุบันนี้ ปราสาทนครหลวง ได้รับการบูรณะ ปฏิสังขรณ์เรียบร้อยแล้ว

ขอกราบรอยพระพุทธรูปด้วยดวงใจที่เปี่ยมไปด้วย ศรัทธา ขออำนาจแห่งคุณพระพุทธรูปเจ้าทั้งหลาย และ

ขอัญเชิญดวงพระวิญญาณของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ผู้ทรงเป็นเจ้าของปราสาทนครหลวง ได้ทรงปกป้องคุ้มครอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ของทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

โครงการตามพระราชดำริตามพระราชประสงค์ และ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2495 เป็นต้นมา ได้เกิด โครงการตามพระราชดำริขึ้นในทุกพื้นที่ของประเทศไทย รวมทั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วย โครงการอันเนื่องมา จากพระราชดำรินั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดชมหาราช ทรงปรารถนาจะให้ประชาชนอยู่ดีกินดี และทรงมุ่งแก้ไขปัญหา การเกษตร แหล่งน้ำ ปศุสัตว์ พื้นดิน เป็นสำคัญ ประชาชนชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับ พระมหากรุณาธิคุณจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หลายโครงการ อาทิ

1. โครงการปฏิรูปที่ดิน ในพื้นที่ของทรัพย์สิน ส่วนพระมหากษัตริย์ (พ.ศ. 2518)
2. โครงการสัตว์เลี้ยงพระราชทาน ตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล (พ.ศ. 2520)
3. โครงการศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ตำบลราชคราม อำเภอบางไทร (พ.ศ. 2523)
4. โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลา ตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล (พ.ศ. 2524)
5. โครงการจัดหาน้ำให้ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร (พ.ศ. 2524)
6. โครงการพัฒนาเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จตาม พระราชดำริ (พ.ศ. 2525-2529)
7. โครงการชลประทานทุ่งบางไทร บางปะอิน (พ.ศ. 2532)
8. โครงการแก้ไขน้ำเสียในสระบริเวณพระราชวัง บางปะอิน (พ.ศ. 2534)
9. โครงการเขื่อนป่าสัก (พ.ศ. 2536)
10. โครงการปรับปรุงและขุดลอกคลอง ในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา (พ.ศ. 2537)
11. โครงการส่งเสริมอาชีพการปลูกข้าวนาปรัง (พ.ศ. 2539)
12. โครงการแปลงพืช และการปลูกไม้ผล (พ.ศ. 2539)

13. โครงการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงปลา (พ.ศ.2539)

14. โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน (พ.ศ. 2539)

15. โครงการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมเกาะเมืองพระนคร ศรีอยุธยา (พ.ศ. 2539)

ฯลฯ

จะขอนำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ ใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาเสนอไว้ ณ ที่นี้ 3 โครงการ คือ โครงการศูนย์ศิลปาชีพบางไทร โครงการพัฒนาเกษตรกรรม เบ็ดเสร็จตามพระราชดำริ และโครงการส่งเสริมอาชีพการ ปลูกข้าวนาปรัง

โครงการศูนย์ศิลปาชีพบางไทร (พ.ศ. 2523)

อำเภอบางไทรเป็นอำเภอหนึ่งใน 16 อำเภอ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ของจังหวัด ระยะทางห่างจากตัวจังหวัดทางรถยนต์ ประมาณ 44 กิโลเมตร และทางน้ำ ประมาณ 17 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 202,116 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 126,325 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอบางบาล บางปะอิน เสนา ลาดบัวหลวง อำเภอพระนครศรีอยุธยา และอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี มีประชากรรวมทั้งสิ้น 42,614 คน ชาย 20,995 คน หญิง 21,619 คน ความหนาแน่น 211 คน ต่อตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น 23 ตำบล 136 หมู่บ้าน 2 สุขาภิบาล และ 20 สภาตำบล สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำ แควน้อยไหลผ่าน สภาพดินทั่วไปเป็นดินเหนียว สามารถ เก็บกักน้ำได้ดี สภาพภูมิอากาศไม่ร้อนและหนาวจัด ประชากรส่วนมากมีอาชีพหลัก คือ การทำนาหว่าน เพราะมี แม่น้ำ และลำคลองหลายสายไหลผ่าน พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมถึงจึงเหมาะแก่การปลูกข้าว ส่วนอาชีพรองคือ ทอเสื่อ สานกระบุง-ตะกร้า และการประมง การทำนาปี ทำติดต่อกันมาหลายปีโดยไม่มีการบำรุงดิน ดินก็จึง ปลูกข้าวไม่ออกงาม ประกอบกับเกิดปัญหานาล่ม นาว่าง ข้าวเสียหาย ประชาชน จึงยากจน รายได้ไม่พอกับค่าครองชีพ เป็นหนี้สินมากมาย นาที่ตกเป็นของเจ้าหนี้ ส่วนอาชีพรองก็เป็นรายได้เล็กน้อย กระบุงตะกร้าขายไม่ออก ราคาตก ต่อมาประชาชนจึงเปลี่ยน อาชีพใหม่ เป็นทำไร่ทำสวน ปลูกกล้วย ปลูกมะม่วง

ราคาผลผลิตทางการเกษตรก็ถูกมาก คนจึงพากันทิ้งถิ่นเข้าไปทำงานทำในกรุงเทพฯ ซึ่งต่อมาทางราชการก็ได้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือฟื้นฟูเศรษฐกิจทางการเกษตร ของอำเภอบางไทร ให้ดีขึ้นโดยแนะนำให้ชาวนาทำนาปรัง โดยปรับปรุงการชลประทาน แนะนำการใช้ปุ๋ย ยาพันธุ์ข้าว ตั้งกลุ่มเกษตรกร ให้เงินกู้ทำนา ชาวนาบางไทรจึงหันมาทำนาอีก ใช้เครื่องทุ่นแรง ได้ผลดีมาก ข้าวราคาดี

ถึงแม้ชาวนาจะได้รับความช่วยเหลือทางเกษตรแล้ว ปัญหาที่ยังมีอีกหลายอย่าง เช่น ชาวนาไม่ได้รับความเป็นธรรม เสียเปรียบจากการเช่านา ปุ๋ย น้ำมัน ราคาแพง ข้าวเป็นโรคหุนารบควนไรนาได้รับความเสียหาย เป็นหนี้สินเพิ่มขึ้น จากเดิม ต้องทิ้งไร่นาไปทำงานทำที่อื่น ประจวบกับในขณะนั้นรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรขึ้น ในปี พ.ศ. 2518 และในปี พ.ศ. 2526 รัฐบาลได้ประกาศเขตปฏิรูปที่ดินแล้ว 34 จังหวัด ซึ่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็เป็นจังหวัดในกลุ่มแรกที่ประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน 8 อำเภอ อำเภอบางไทรเป็นอำเภอหนึ่งที่อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในครั้งนี้ด้วย ซึ่งเขตปฏิรูปที่ดินบางไทรมีการดำเนินงานตามโครงการพิเศษที่สำคัญ คือ

1. โครงการศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

2. โครงการพัฒนาเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จ ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานที่ดินทรัพย์สินส่วนพระองค์จำนวน 43,000 ไร่ ให้กับสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ทำการปฏิรูปและแบ่งที่ดินให้เกษตรกรได้เช่าทำมาหากิน และปลูกที่พื้กออาศัย ตั้งแต่ พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา ในที่ดินดังกล่าว มีผู้เช่าเดิมเป็นจำนวนมาก การเช่าจึงตกรอดกันมาเป็นเวลาช้านาน และผู้เช่าฐานะยากจน เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกษตรกรเหล่านี้ มีรายได้ดีขึ้น นอกเหนือจากรายได้ทางการเกษตรกรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ จึงทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพพิเศษขึ้น เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ทั้งเป็นการหารายได้พิเศษให้แก่เกษตรกรอีกด้วย

ต่อมาโดยพระราชดำริผ่าน ฯพณฯ องคมนตรี นายธานินทร์ กรัยวิเชียร จึงได้มีการพิจารณาคัดเลือก เฉพาะพื้นที่ ที่จะตั้งเป็นศูนย์ศิลปาชีพพิเศษขึ้น และได้เลือกเอาเขตปฏิรูปที่ดิน อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่ดำเนินการแห่งแรก เนื่องจาก

1. เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ ตอนกลางติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา สามารถที่จะตัดแปลงให้เป็นพื้นที่สวยงามต่อไปได้

2. ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก การคมนาคมสะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ

3. ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่พระราชวังบางปะอิน

หลังจากนั้น นายกรัฐมนตรี (พลเอกเปรม ติณสูลานนท์) ในสมัยนั้น ได้นำเรื่องโครงการจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพพิเศษในเขตปฏิรูปที่ดิน เข้าพิจารณาในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี จึงได้มีมติให้จัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพพิเศษขึ้น เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2523 โดยใช้ชื่อว่า **“ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ”** ทั้งนี้ได้มอบให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นเจ้าของเรื่อง และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นผู้รับผิดชอบ โดยตรงในการดำเนินงาน มีหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องร่วม

รับผิดชอบ และจัดตั้งศูนย์ขึ้นที่ตำบลราชคราม ตำบลข้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในเนื้อที่ 2505 ไร่ 30 ตารางวา โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

1. โครงการศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร เนื้อที่ 856 ไร่ 2 งาน 2 ตารางวา
2. พื้นที่เพื่อการเกษตร เนื้อที่ 1459 ไร่ 3 งาน 51 ตารางวา
3. พื้นที่พระราชทานให้กรมประมง จัดตั้งเป็นกรมส่งเสริมประมงน้ำจืดสำหรับภาคกลาง เนื้อที่ 188 ไร่ 2 งาน 77 ตารางวา

ภายในบริเวณศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร ประกอบด้วย พระตำหนักที่ประทับ ศาลาริมน้ำ เรือนรับรอง ศาลาศิลปาชีพ ร้านค้า สหกรณ์ โรงฝึกงาน บ้านเกษตรกร แปลงสาธิต ศูนย์ขยายพันธุ์ไม้ผลภาคกลาง ร้านจิตรลดา เรือนไทยสี่ภาค สวนนก และวังปลา เป็นต้น

การดำเนินงานตามโครงการศูนย์ศิลปาชีพพิเศษ แยกเป็น 4 ส่วนคือ

1. **งานปฏิรูปที่ดิน** โดยจัดให้แก่เกษตรกรผู้เช่าเดิม เข้าทำกิน รวม 138 ครอบครัว ๆ ละ 10 ไร่
2. **งานศิลปาชีพพิเศษ** เป็นการจัดตั้งศูนย์รวมและศูนย์ฝึกอบรมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านจากทุกภาคของประเทศไทย และจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว โดยปรับปรุงอาคารและพัฒนาพื้นที่ ซึ่งแต่เดิมเป็นทัณฑสถานวัยหนุ่มของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้เกิดประโยชน์ในการเป็นศูนย์อบรมศิลปาชีพ และสอนให้ราษฎรได้รู้จักค้นคว้าวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และสามารถนำไปประกอบอาชีพเสริมเพื่อช่วยเสริมเศรษฐกิจในครอบครัวต่อไป
3. **งานศูนย์ขยายพันธุ์ไม้ผลในเขตปฏิรูปที่ดินภาคกลางตามพระราชดำริ** ศูนย์ขยายพันธุ์ไม้ผลฯ ตั้งอยู่ภายในบริเวณศูนย์ศิลปาชีพบางไทรตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และขยายพันธุ์ไม้ผลแจกจ่ายให้แก่เกษตรกรนำไปปลูกเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่งในพื้นที่ 30 ไร่
4. **งานหมู่บ้านสวนผลไม้ตามพระราชดำริ** เป็นการจัดตั้งตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงมีพระราช

ประสงค์ให้มีการดำเนินงานด้านศิลปาชีพพิเศษฯ ควบคู่ไปกับการด้านเกษตรกรรมโดยมอบให้กรมชลประทานเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างในปี 2527 และ พ.ศ. 2528 กรมชลประทานได้มอบหมู่บ้าน สวนผลไม้ให้ ส.ป.ก.รับผิดชอบดูแล

ปัจจุบัน ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรเป็นแหล่งสร้างสรรค์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่รู้จักกันดี ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ ทรงเป็นร่มไทรของชาวบางไทรอย่างแท้จริง

โครงการพัฒนาเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จตามพระราชดำริ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พ.ศ. 2525-2529)

เมื่อวันที่ 3 มกราคม พุทธศักราช 2525 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราชเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ไปยังวัดไทรโสภณ ตำบลบ้านเกาะ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเยี่ยมเยียนราษฎรและโปรดเกล้าฯ ให้หน่วยแพทย์ฯ ได้รับความช่วยเหลือ

ในวันนั้นราษฎร ตำบลห่อหมก อำเภอบางไทร ได้เข้าเฝ้าถวายฎีกาว่า พวกตนยากจนเพราะทำนาไม่ได้ผล หนูนารบกว นกลายเป็นนาร้างนับแสนไร่ ทุ่งนาทั้งทุ่งกลายเป็นนาร้างจึงขอเข้าเฝ้าเพื่อขอพระราชทานความช่วยเหลือ (หนูนาคูหนึ่ง มีลูกประมาณ 500 ตัวต่อปี และหนูนาคูหนึ่งสามารถกินข้าวในนาได้ถึง 50 – 60 ไร่ ต่อ 1 คิน)

ต่อมาเมื่อวันที่ 25 มกราคม พุทธศักราช 2525 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราชเสด็จและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จไปยังวัดสุนทราราม (วัดห่อหมก) นับเป็นวันประวัติศาสตร์ของชาวตำบลห่อหมก เพราะทั้งสองพระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไขปัญหาคความทุกข์ยาก เดือดร้อนของราษฎร

ตำบลห่อหมก โดยให้ดำเนินงานตามโครงการพัฒนาเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จตามพระราชดำริในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรทั้งทางด้านเกษตรกรรม ชลประทาน ปศุสัตว์ การประมง และที่ดิน

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ตำบลห่อหมก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยานี้ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์เป็นอย่างยิ่ง ทรงเอาพระทัยใส่ ติดตามการทำงานของคุณคณะทำงานตามโครงการอย่างใกล้ชิด ปัจจุบันนี้ราษฎรตำบลห่อหมก ทำนาได้ผลดีเหมือนเดิม มีความหวังใหม่ต่อไร่นา ต่อชีวิต เป็นการพัฒนาคุณภาพชนบทตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

โครงการส่งเสริมอาชีพการปลูกข้าวนาปรัง

สืบเนื่องมาจากปีพุทธศักราช 2538 เกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ บริเวณโดยรอบพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย ทุ่งมะขามหย่อง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา ก็ประสบภัยน้ำท่วมเช่นกัน ในขณะที่หน่วยงานต่าง ๆ คิดหาทางป้องกันมิให้น้ำท่วมเข้าไปใน

บริเวณอนุสาวรีย์ ซึ่งได้มีการตกแต่งสนามหญ้า ต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับไว้อย่างสวยงาม แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมี พระราชกระแสรับสั่งให้ปล่อยน้ำเข้า และกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้ง ในอาณาบริเวณ 256 ไร่ โดยให้ระดับน้ำอยู่ที่ 5.76 เมตร และปริมาณน้ำขังอยู่ 1.6 ล้านลูกบาศก์เมตร ทำให้บรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรที่อยู่โดยรอบ

ครั้นวันที่ 23 มกราคม พุทธศักราช 2539 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้เสด็จมาพระราชทานแนวพระราชดำริในการใช้น้ำที่กักเก็บไว้มาดำเนินการให้เป็นโครงการตัวอย่าง แจกเช่นวิธีการเก็บน้ำแบบแก้มลิง เพื่อให้เกษตรกรได้นำน้ำไปใช้ประโยชน์ในช่วงฤดูแล้ง ทำให้เกิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ส่งเสริมอาชีพราษฎร 4 โครงการ คือ โครงการส่งเสริมอาชีพการปลูกข้าวนาปรัง โครงการแปลงพืชและการปลูกไม้ผล โครงการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงปลา โครงการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง 4 โครงการ ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากน้ำที่เก็บกักไว้ในฤดูน้ำท่วม

วันที่ 14 พฤษภาคม พุทธศักราช 2539 เวลาประมาณ 17 นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จมายังทุ่งมะขามหย่องเพื่อทรงติดตามผลงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ โดยทรงเกี่ยวข้าว ในแปลงนาสาธิตของนายทวี พันธุ์เสือ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ทรงเกี่ยวนี้ ได้นำไปใช้ในพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญด้วย

ในวันนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้ทอดพระเนตรนิทรรศการภาพถ่ายก่อนและหลังน้ำท่วม เมื่อปีพุทธศักราช 2538 ของสำนักงานเกษตรจังหวัด การแสดงเพลงเกี่ยวข้าวของชาวบ้านทุ่งภูเขาทอง ซึ่งอาจารย์สถาปนาราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเป็นผู้ฝึกซ้อม ในงานนี้สำนักศิลปะและวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏฯ ได้จัดฉาก ประกอบการเล่นเพลงเกี่ยวข้าว แสดงวิถีชีวิตชาวนาไทย มีเครื่องสีข้าวด้วยมือ การดำข้าว และการมัดข้าว ทั้งสองพระองค์ทรงสนพระทัย และมีรับสั่งสนทนากับชาวบ้านที่มาเล่นเพลงอย่างใกล้ชิด

หลังจากนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังอาคาร

ศูนย์ศิลปาชีพ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ ได้ทอดพระเนตร การสาธิต ตีมีตอรัญญิกของชาวบ้านอำเภอนครหลวง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชกระแสเกี่ยวกับโครงการอื่น ๆ ที่ควรมีต่อเนื่องไปอีก เช่น การจัดตั้ง สหกรณ์ การส่งเสริมอาชีพดีเลิศ เป็นต้น

การรับเสด็จคราวนี้ ทางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ทูลเกล้าถวาย “เคี้ยวเคี้ยวข้าว” ดำมประดับมุก ฝีมือชาวบ้านอำเภอนครหลวง กับ “งอบ” ทำด้วยใบลาน มีพระปรมาภิไธยย่อ และตราพระราชลัญจกรประจำพระองค์ ประดับอยู่ ฝีมือชาวบ้านอำเภอบางปะหัน

ด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เคยเป็นอดีตราชธานีของไทยเป็นระยะเวลายาวนานถึง 417 ปี จึงมีเรื่องราวที่น่าสนใจในหลายแง่มุม อาทิ

อยุธยาในฐานะเป็นราชธานีของไทย

อยุธยาในฐานะเป็นศูนย์กลางการเมืองการปกครอง

อยุธยาในฐานะเมืองท่า และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อยุธยาในฐานะวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมไทย

ประเทศญี่ปุ่น ราลิกถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระมหากษัตริย์ ในพระบรมราชจักรีวงศ์ ดังนั้นในโอกาสอันเป็นมหามงคล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงเจริญพระชนมายุครบ 60 พรรษา ในปี พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทย และประเทศญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศครบ 100 ปี พอดีนั้น รัฐบาลญี่ปุ่นได้ร่วมเฉลิมฉลองโดยเสนอโครงการร่วมมือทางวิชาการ ระหว่างประเทศ ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยประวัติศาสตร์อยุธยา และจัดตั้งศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ขึ้น โดยรัฐบาลญี่ปุ่นเป็นผู้ออกทุนทั้งหมด

ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงเป็นบริบทสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ดังที่ปรากฏอยู่ ณ บริเวณที่ดินราชพัสดุหกไร่ครึ่ง ใกล้กับสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และนับว่าได้เกิดขึ้นด้วย**พระบารมีแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา**

ชาวต่างประเทศหลายประเทศเคยเข้ามาเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เช่น ปอร์ตุเกส สเปน อังกฤษ ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ เดนมาร์ก เปอร์เซีย และ

ญี่ปุ่น ฯลฯ เป็นต้น จากหลักฐานบันทึก จดหมาย แผนผัง ฯลฯ ที่ชาวต่างประเทศเขียนไว้ หรือทางฝ่ายกรุงศรีอยุธยามิ ไปได้ตอบกัน ได้เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์วิจัย ประวัติศาสตร์อยุธยาเป็นอย่างดี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราชทรงเป็นประมุขของประเทศ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ เพื่อเป็นการเจริญทางพระราชไมตรีระหว่างประเทศไทยกับบรรดามิตรประเทศ เหล่านั้นที่เคยมีความสัมพันธ์อันดีกันอยู่แล้วให้มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ทรงนำความปรารถนาดีของประชาชนชาวไทยไปยังประเทศต่าง ๆ นั้นด้วย ประเทศไทยจึงเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างไกล นับว่าเป็นประโยชน์สำหรับประเทศไทย อย่างมหาศาล

ขณะเดียวกันก็ทรงให้การต้อนรับพระราชอาคันตุกะ ที่เป็นประมุขของประเทศต่าง ๆ ที่เสด็จ และเดินทางมาเยือน ประเทศไทย บรรดาพระราชอาคันตุกะทั้งหลายพากันประทับใจ ในพระราชวงศ์ไทย ตลอดจนประชาชนชาวไทยอย่างทั่วหน้า บ่อยครั้งที่เที่ยวที่ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้เฝ้ารับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ บรมราชินีนาถ แสดงความจงรักภักดี และชื่นชมพระบารมี เมื่อทั้งสองพระองค์เสด็จฯ นำพระราชอาคันตุกะเยือนจังหวัด พระนครศรีอยุธยา อาทิ

เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2505 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดฯ ให้จัดแสดงคลังช้างในเพนียด เพื่อถวายเป็นการต้อนรับ พระเจ้ากรุงเดนมาร์ก และพระราชินี ในการจัดการคลังช้าง คราวนั้น ได้โปรดฯ ให้จัดเป็นประเพณีการคลังช้างของกษัตริย์ อันเป็นกีฬา และเพื่อจัดหาช้างมาใช้ในสมัยโบราณ ซึ่งเป็นที่พอพระทัยของพระราชอาคันตุกะเป็นอย่างดี

เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พุทธศักราช 2539 พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดให้จัดแสดง แสง สี เสียง ที่วัดไชยวัฒนาราม เรื่อง **ประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา** เพื่อถวายเป็นการต้อนรับสมเด็จพระราชินีนาถ อลิซาเบธที่ 2 แห่ง อังกฤษ และพระราชสวามี ซึ่งเป็นการแสดงครั้งยิ่งใหญ่และสวยงามที่สุดเท่าที่เคยมีมา

ทรงเป็นธรรมราชา บำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ปวงประชา ตลอดระยะเวลา 53 ปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติ ได้ทรงอุทิศกำลังพระวรกาย

หุ้มเทพะราชหฤทัย ปฏิบัติพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ด้วย พระปรีชาสามารถยิ่ง เมื่อเกิดปัญหาวิกฤติการณ์รุนแรงขึ้นใน บ้านเมืองก็ทรงสามารถแก้ไขปัญหาให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีทุกครั้ง เป็นที่ชื่นชมในพระปัญญาบารมีของบรรดามิตรประเทศทั่วโลก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสถิตย์อยู่ในดวงใจ ของปวงประชา ประชาชนชาวไทยทุกคนต่างสำนึกใน พระมหากรุณาธิคุณอยู่ตลอดมาว่า “ในหลวง ไม่เคยละทิ้ง ประชาชนของพระองค์เลย”

ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2507 เวลา 10.30 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเป็นการส่วนพระองค์โดยรถยนต์ พระที่นั่งไปยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อทรงเยี่ยมเยียน ราษฎรที่ประสบภัยน้ำท่วม ล้นเกล้าฯทั้งสองพระองค์ ได้เสด็จประทับเรือยนต์ที่หัวแหลมเสด็จเลียบไปตามลำน้ำ เพื่อทอดพระเนตร ความเสียหายที่เกิดแก่ราษฎรในอำเภอมหาราช อำเภอนครหลวง และอำเภอบางปะหัน ทั้งสอง พระองค์ทรงสนพระทัย และทรงมีพระราชปฏิสันถารกับ ราษฎรอย่างใกล้ชิด ราษฎรต่างรู้สึกสำนึกในพระมหา กรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จกลับคืนสู่ พระนครเมื่อเวลาประมาณ 18.30 น. การเสด็จ พระราชดำเนินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครั้งนั้น ได้ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภคที่ จำเป็นแก่ราษฎรด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เองที่อำเภอมหาราช และอำเภอนครหลวงได้พระราชทาน ณ ที่ว่าการอำเภอส่วนอำเภอบางปะหัน โปรดเกล้าฯให้ราษฎรเข้าเฝ้ารับ ของพระราชทาน ณ วัดเสาชิงช้า

วันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2519 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดาฯ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณ วลัยลักษณ์ เสด็จทอดพระเนตรโครงการชลประทานมหาราช ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับชาวนาถึงผลผลิต การเก็บรักษา ข้าวไว้บริโภค การเก็บพันธุ์ข้าวสำหรับหว่านในปีต่อไป กับการ จำหน่ายข้าว ต่อจากนั้นเสด็จ ดำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล ทอดพระเนตรการชลประทาน และการประกอบอาชีพของ ราษฎร เช่น การทำอัญ การทำกำนธูป การแกะสลัก ไม้หอมบูชา เป็นต้น

วันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2519 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จไปยังบ้านต้นโพธิ์ หมู่ที่ 6 ตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ราษฎรมีอาชีพทางตีมีดและ ดาบเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชปฏิสันถารอย่างทั่วถึงกับราษฎร และลูกเสือชาวบ้านที่เข้าเฝ้าฯ อยู่เป็นจำนวนมาก ในโอกาสนี้ ราษฎรและลูกเสือชาวบ้านได้ทูลเกล้าฯถวายเงินโดยเสด็จ พระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งได้พระราชทาน เงินจำนวนนั้นแก่นายอำเภอนครหลวงโดยมีพระราชกระแส ให้แบ่งเงินเป็น 2 ส่วนเท่า ๆ กัน ส่วนหนึ่งใช้สำหรับบำรุง กิจการศาสนา อีกส่วนหนึ่งใช้สำหรับส่งเสริมและสร้างอาชีพ ของราษฎร ต่อจากนั้นเสด็จไปยังบ้านนายวิทยา กิจสุวรรณ และทอดพระเนตรกรรมวิธีและขั้นตอนการตีมีดและดาบชนิด ต่าง ๆ ด้วยความสนพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง ในการนี้ได้มี พระราชดำรัสกับกลุ่มราษฎรมีอาชีพตีมีดว่า “ทุกคน ควรรวมกลุ่มกันจัดซื้อวัสดุในการผลิตมีดและดาบ คือ เหล็ก และไม้ซึ่งต้องใช้ประจำอยู่แล้ว เพราะจะทำให้ทุ่นเวลา และ หาซื้อได้ราคาถูกกว่าต่างคนต่างซื้อ นอกจากนั้นจะต้อง พยายามผลิตให้ประณีต และคงศิลปะดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด”

วันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2520 เวลาประมาณ 15.00 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขับรถพระที่นั่ง ด้วยพระองค์เอง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในเขตพื้นที่ หมู่บ้านบางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยล้นเกล้าฯทั้งสองพระองค์ได้ทรงฉลองพระองค์ธรรมดา เยี่ยงสามัญชนทั่วไป การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ ราษฎร ไม่ได้รู้ล่วงหน้ามาก่อน แต่เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปถึงก็มี ราษฎรมาเฝ้ารับเสด็จเป็นจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินฝ่าเปลวแดดจากรถพระที่นั่ง ลัดทุ่งเข้า หมู่บ้านบางชะนี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จเยี่ยม ราษฎรทุกบ้าน และได้ทรงแนะนำวิธีประกอบอาชีพให้กับ ราษฎร ซึ่งแม้แต่ใบไม้ ใบฝัดที่ตกหล่นอยู่ลานบ้าน พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำให้ราษฎรช่วยกันเก็บไว้อย่าทิ้ง และทรงแนะนำวิธีการให้นำใบไม้ไปหมักทำปุ๋ยเพื่อการเกษตร ต่อไป นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯแนะนำวิธีการทำยุงข้าวไว้เก็บข้าวให้ถูกหลักวิธี ทรงแนะนำวิธีล้างเสียงน้ำจากบึงเพื่อใช้ประโยชน์ และทรงมี

พระราชดำรัสให้เด็ก ๆ ช่วยบิดา มารดา ทำงาน หลังจากกลับจากโรงเรียน ระหว่างที่เสด็จในหมู่บ้านบางขณะนั้น ได้มีลูกเสือชาวบ้านผู้หนึ่งนำชายซึ่งหกล้มแล้วศีรษะฟาดพื้นสมองไม่ได้มาเฝ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตรัสให้แพทย์หลวงที่ตามเสด็จไปด้วยทำการรักษา และพระราชทาน ยารักษาโรคให้ทันที

ขณะเดียวกันสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎร ตรัสถามความเดือดร้อน และความต้องการโดยมีถือพระองค์ และทั้งสองพระองค์ได้เสด็จขึ้นพักผ่อนพระอิริยาบถ ณ บ้านของราษฎรผู้หนึ่ง

พระบารมีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่ทรงปกเกล้าฯ ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้นหาที่สุดมิได้ พระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญมาตั้งแต่เสด็จขึ้นครองราชย์ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พุทธศักราช 2489 ครอบคลุมทุกวันนี้ และต่อไปในอนาคตเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของปวงชนชาวไทย และประเทศชาติ สมดังพระราชปณิธาน ที่ทรงมีพระราชดำรัสไว้ว่า

“เราจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม”

“ราชภัฏ” : ราชการตามรอยพระยุคลบาท

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานนาม “ราชภัฏ” และตราสัญลักษณ์ราชภัฏ อันเป็นพระราชลัญจกรประจำพระองค์ ตั้งแต่วันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา นับเป็นสิริมงคลอันสูงสุด และเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นพ้นแก่ชาวสถาบันราชภัฏทั้งปวงก่อให้เกิดกำลังใจที่จะปฏิบัติภารกิจต่อไปจนสุดความสามารถ

ภารกิจของสถาบันราชภัฏคือ “สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวិชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทย์ฐานะครู” ชาวสถาบันราชภัฏจะน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมประพฤติปฏิบัติตนตามกรอบแห่งจรรยาบรรณของอาชีพข้าราชการตามแนวทางปฏิบัติราชการที่ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานไว้ไว้เสมอมา ดังจะได้ัญเชิญพระบรม

ราชโองการที่พระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือน เนื่องในโอกาสวันข้าราชการพลเรือนบางปีมาลงไว้ดังนี้

“ข้าราชการที่สามารถต้องมีความรู้ครบสามส่วน คือ ความรู้วิชาการ ความรู้ปฏิบัติการ และความรู้คิดอ่านตามเหตุผลความเป็นจริง ต้องมีความจริงใจและความบริสุทธิ์ใจในงาน ในผู้ร่วมงาน ในการรักษาระเบียบแบบแผนความดีงาม ความถูกต้องทุกอย่างในแผ่นดิน ต้องมีความสงบและหนักแน่นทั้งในกาย ในใจ ในคำพูด ต้องสำรวจดูความบกพร่องของตนเองอย่างสม่ำเสมอ แล้วปฏิบัติแก้ไขเสียโดยเร็ว ไม่ปล่อยให้เจริญงอกงาม ทำความเสียหายให้แก่การกระทำ ความคิด และการงาน”

(พระบรมราชโองการฯ, 2530)

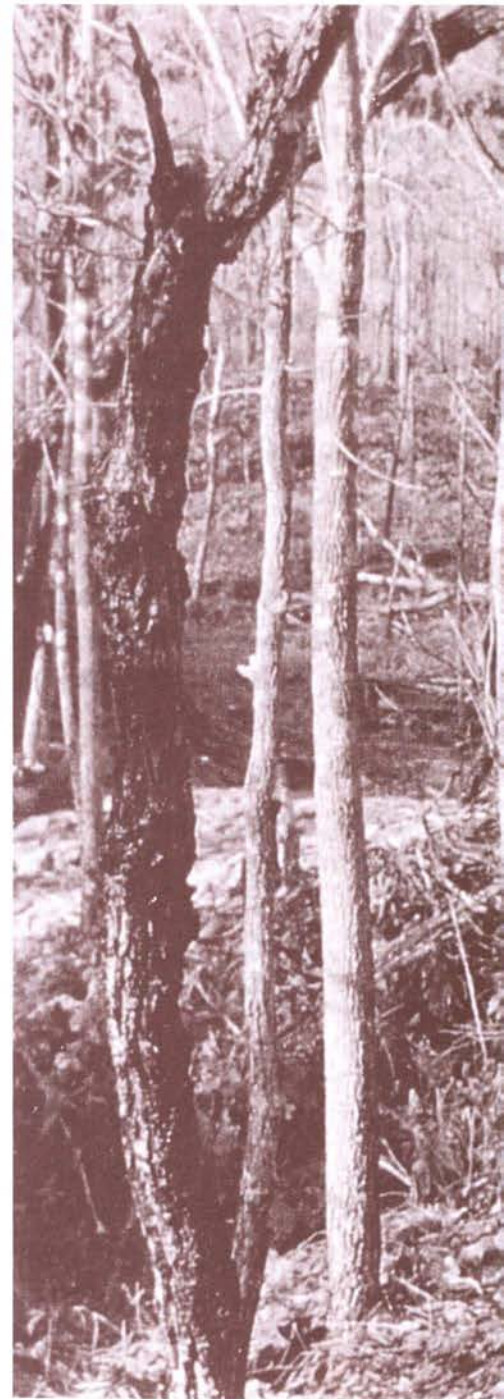
“ในการปฏิบัติราชการนั้น ขอให้ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ อย่างนึกถึงบำเหน็จรางวัล หรือผลประโยชน์ให้มาก ขอให้ถือว่าการทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ เป็นทั้งรางวัล และประโยชน์อย่างประเสริฐ จะทำให้บ้านเมืองไทยของเราอยู่เย็น เป็นสุขและมั่นคง”

(พระบรมราชโองการฯ 2533)

ด้วยจิตสำนึกของการเป็นข้าราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ชาวสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยามีความจงรักภักดีต่อพระองค์ท่านไม่มีวันเสื่อมคลาย ในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ 6 รอบ ในปีพุทธศักราช 2542 นี้ เราพร้อมใจกันที่จะปฏิบัติตามทศพิธราชธรรม.....ตามรอยพระยุคลบาท เพื่อเป็นราชสักการะ คือ

ให้ทาน	1	ทาน
รักษาศีล	2	ศีล
สละประโยชน์ส่วนตน	3	บริจาค
ซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น	4	อาชชวะ
อ่อนโยนมีสัมมาคารวะ	5	มัททวะ
พากเพียรไม่เกียจคร้าน	6	ตปะ
ระงับความโกรธ	7	อภิกโธ
ไม่เบียดเบียน	8	อวิหิงสา
อดทน	9	ขันติ
แน่วแน่ในความถูกต้อง	10	อวิโรธนะ

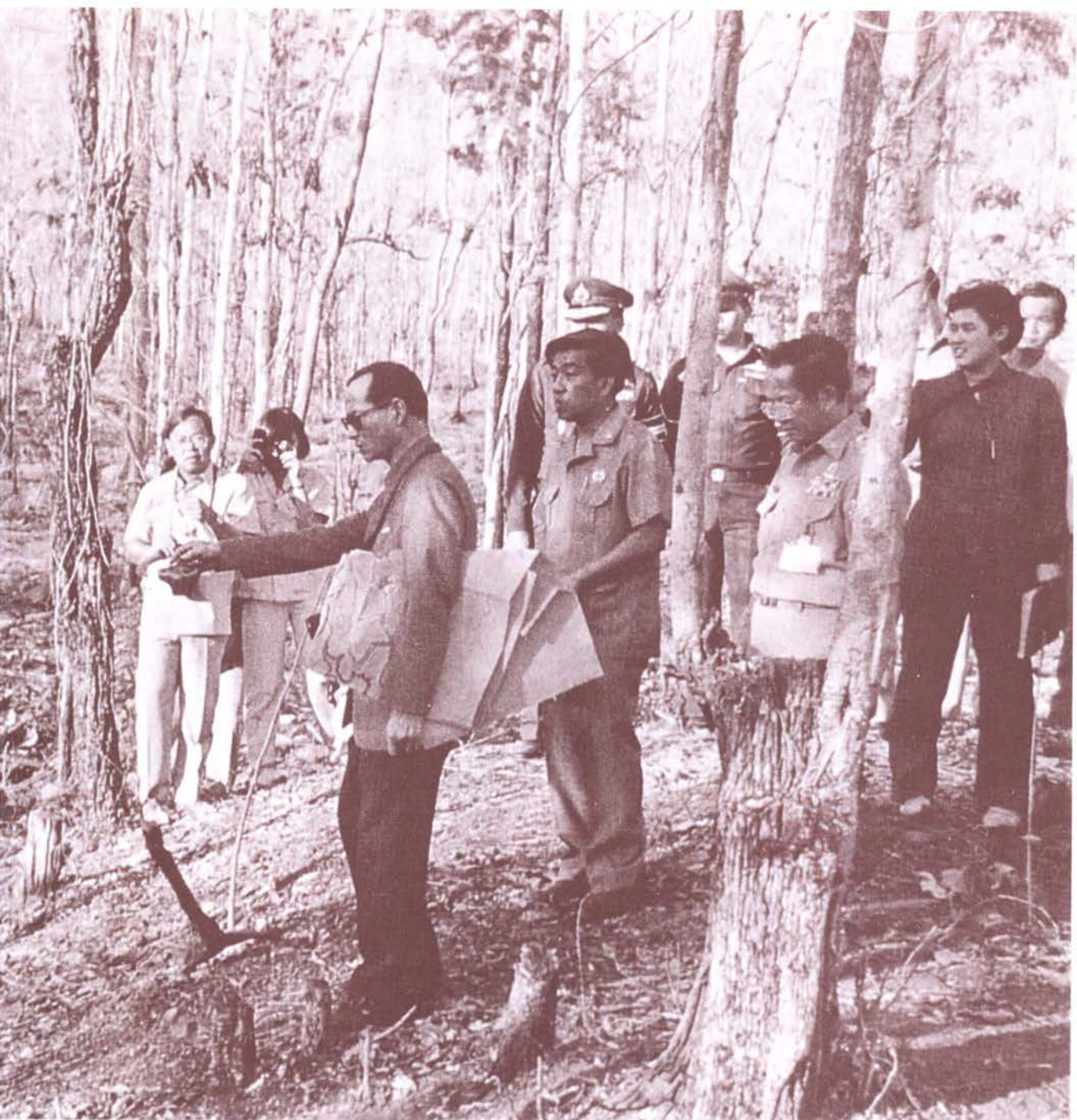
ถวายราชสดุดี

ขออัญเชิญข้อความในพระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก ในหัวข้อพระราชประวัติว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ราชเจ้าของชาวไทยผู้ทรงคุณอันประเสริฐนานับการ โดยเฉพาะทางด้านคุณธรรม ที่คนไทยสมควรยิ่งที่จะได้ปฏิบัติ.... ตามรอยพระยุคลบาท ทั้งแผ่นดิน....ขอถวายราชสดุดี

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นนักพัฒนาที่อาศัยทฤษฎีทางวิชาการกับประสบการณ์อันกว้างขวางเป็นหลักในการปฏิบัติ ทั้งทรงเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม ได้ทรงพระราชอุตสาหะบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานับการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทย และความเจริญมั่นคงของบ้านเมืองสืบต่อพระราชปณิธาน ในสมเด็จพระบรมอัยกาธิราช และสมเด็จพระบรมชนกนาถที่ทรงมุ่งมั่นจะพัฒนาสยามประเทศให้ก้าวหน้าทัดเทียมนานอารยประเทศ พระจริยวัตรส่วนนี้ เป็นที่ประจักษ์กันดีทั้งชาวไทย และ ชาวโลก”

ขอให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนานเทอญ
ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ
14 กุมภาพันธ์ 2542

แนะนำผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี

ทองต่อ กล้วยไม้ ณ ออยุธยา

ธานินทร์ กรัยวิเชียร

ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

ศาสตราจารย์ สุนน อมรวัดฉวี

ศาสตราจารย์ ดร.อมร รักษาสัตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิพนธ์ ทวีกาญจน์
วิภาวี วิโรจน์วงศ์

บวรเวท รุ่งรุจี

ปฏิพัฒน์ พุ่มพงษ์แพทย์

พิชัย รัตนานคร

สมชาย อร่ามพงษ์พันธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา วัฒนนะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เจริญ แสนภักดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โอภาส ศรีสะอาด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วณิช สุธาร์ตัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีธันว์ อยู่สุขชัย

ภาสกร นันทพานิช

ปัญญา คงทรัพย์

สหัส บุญญาวิวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปิยะวรรณ สุธาร์ตัน

มงคล ชาวเรือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุธรรม ชาดะสิงห์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัชย์ศิริ กาญจนวงษ์

ภาควิชาภาษาไทย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสภาประจำ
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ศาสตราจารย์พิเศษ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เคยดำรงตำแหน่งนักบริหาร 11 ปลัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันเป็นกรรมการกฤษฎีกา
พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์

องคมนตรี

รองประธานกรรมการมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ

ผู้อำนวยการสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสภาประจำ
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ศาสตราจารย์กิตติคุณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสภาสถาบันราชภัฏ

ศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเกียรติคุณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน

ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสภาสถาบันราชภัฏ

ภาควิชาศิลปะ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้อำนวยการส่วนอำนวยความสะดวก สำนักงานโบราณคดี และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
ภัณฑารักษ์ 7 ว. กรมศิลปากร

นายช่างหัวหน้าโครงการชลประทานพระนครศรีอยุธยา

หัวหน้าสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.)

อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้แทนอธิการบดีในคณะกรรมการสภาสถาบันราชภัฏ

คณบดีคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาภาษาไทย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาเกษตรศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาเกษตรศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวังฝ่ายกิจกรรมพิเศษ

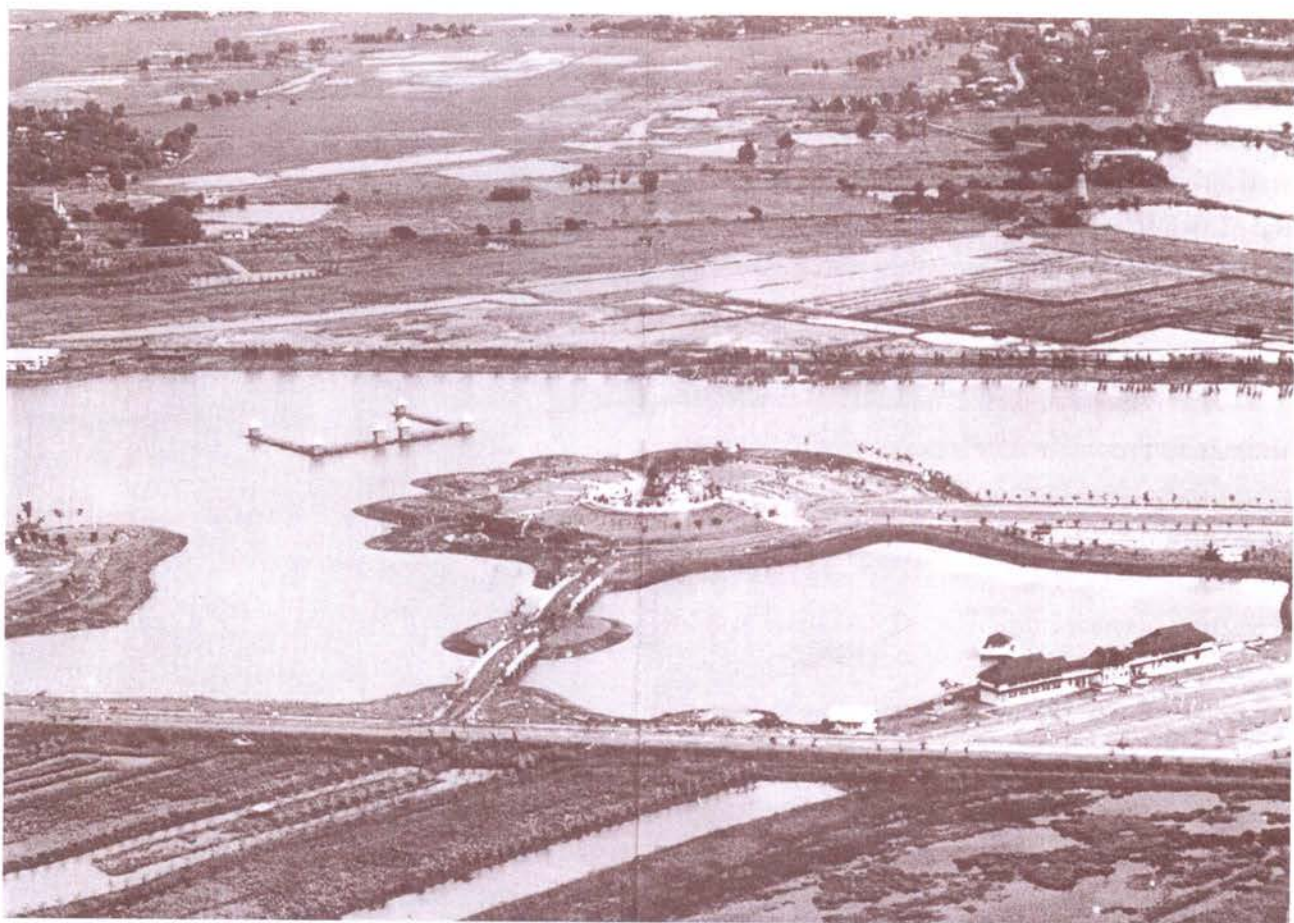
ภาควิชาภาษาไทย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาสังคมวิทยา สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาประวัติศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ยุทธการทุ่งมะขามหย่อง

สมุทร ต้นติวะฤท

ทุ่งมะขามหย่อง สำหรับคนทั่วไปคงจะเป็นคำปริศนา สำหรับคนอยุธยาก็คงไม่ใช่คำลึกลับ เพราะทุ่งมะขามหย่อง อยู่ในจังหวัดนั้น และสำหรับนักประวัติศาสตร์ก็คงรำลึกได้ว่าเป็นสมรภูมิ ที่ชาวไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาได้ทำการสู้รบกับข้าศึก และได้เกิดวีรกรรมขึ้นพระองค์หนึ่ง คือ สมเด็จพระศรีสุริเยทัย และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงมีพระราชดำริให้สร้างพระราชานุสาวรีย์เพื่อเป็นอนุสรณ์เตือนใจคนรุ่นหลัง

และพร้อม ๆ กับก่อสร้างพระราชานุสาวรีย์นั้น เมื่อคราวเสด็จทรงวางศิลาฤกษ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้พระราชทานแนวพระราชดำริเพิ่มเติมขึ้น คือ ให้บริเวณการก่อสร้างนั้น ส่งประโยชน์ให้กับประชาชนในท้องถิ่นด้วย

อาทิ บริเวณสระรอบ ๆ ให้ขยายเพื่อให้สามารถเก็บน้ำให้มากที่สุด เพื่อไว้ใช้ในหน้าแล้ง ให้ประชาชนรอบ ๆ พระราชานุสาวรีย์ได้ใช้ประโยชน์ด้วย

บนคันดินให้ปลูกไม้สีเขียว เพื่อนำมาใช้ทำถ่านในการต้มดีดอัญญา ซึ่ง เป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวบ้าน

และมีอาคารศิลปะของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เพื่อให้ชาวบ้านมาประกอบอาชีพผลิตจำหน่ายให้ผู้มาเที่ยวทัศนจรรย์ได้ซื้อเป็นที่ระลึก เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนด้วย

พระราชานุสาวรีย์ดังกล่าว ได้เริ่มสร้างเสร็จสิ้นด้วยความสง่างามและมีทัศนียภาพรอบ ๆ สวยงามยิ่งนัก มิใช่ประดับนานาชนิดเป็นที่ชื่นชมของนักท่องเที่ยวทั้งไทยและเทศ

วันนี้ จะไม่เล่าให้ฟังเรื่องยุทธการทุ่งมะขามหย่องในครั้งกระโน้น เพราะขาดความรู้ประวัติศาสตร์ ที่ลึกซึ้ง หากแต่จะเล่าสู่กันฟังให้ได้รับทราบ ว่า หลังจากเหตุการณ์สมเด็จพระศรีสุริเยทศย์แล้วสองร้อยกว่าปีมา ยุครัตนโกสินทร์ก็มียุทธการเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง สมควรที่ประชาชนชาวไทยจะได้รับทราบไว้

ขอเล่าเหตุการณ์อย่างย่อ ดังนี้

ขณะที่หลายส่วนของประเทศ โดยเฉพาะภาคกลาง ประสบเคราะห์กรรมน้ำท่วมอย่างรุนแรง และยังมียึดเหยื่อมาจนทุกวันนี้ นั้น ทางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก็ประสบชะตากรรมเช่นเดียวกัน

ระหว่างระยะนั้น พวกเราชาวไทยคงจะจำได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในยามวิฤกตก็ทรงเข้ามาสู่ศึกษาจัดทุกข์ประชาชนในที่นี้ และทุกครั้งไปครั้งนี้ก็เหมือนทุกครั้ง ทรงงานอย่างมีทรงเหน็ดเหนื่อยพระวรกายอีกครั้งหนึ่ง

วันที่ 23 ตุลาคม 2536 เวลาประมาณ 22.00 น. ได้รับแจ้งจากท่านรองณรงค์ฤทธิ์ สนิทวงศ์ ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชกระแสด่วนให้ปล่อยน้ำเข้าบริเวณพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระศรีสุริเยทศย์เพราะด้านนอกปริมาณน้ำสูงมาก ให้ปล่อยจนระดับน้ำเท่ากันทั้งข้างนอกและข้างใน

ได้รับแจ้งข่าว...แล้วใจหาย เพราะเห็นภาพต้นไม้ ต้นไร่ไม้ประดับสวยงาม ตลอดจนอาคารบางส่วนคงต้องจมน้ำเป็นแน่แท้ แต่เชื่อมั่นในพระราชกระแส และได้รับพระราชดำริตั้งแต่วันวิฤกตแล้วเลยโดนดูด้วย ซึ่งต้องน้อมเกล้าฯรับโดยดุขฎิ จะแก้ตัวอื่นใดพระอาญาคงไม่พินเกล้า จึงรีบติดต่อผู้ว่าฯบรรจง เจ้าเมืองพระนครศรีอยุธยาทันที

ถ้าเห็นหน้าตอนนั้นหน้าผู้ว่าฯคงจะซีดเป็นไก่ต้ม ย้ำแล้วย้ำอีกว่า "ใช่หรือ" จะปล่อยน้ำเข้าท่วมพระราชานุสาวรีย์ผมคงไม่ขาดนะก็เลยตอบว่า ขาดคงขาดด้วยกันไม่เป็นไรมีเพื่อนอาศัยว่ารู้จักสนิทสนมเป็นเพื่อนกันมาก่อน เจ้าเมืองบรรจงก็เลยออกปฏิบัติภารกิจนั้นเลย โดยปล่อยน้ำเข้าทางท่อ 3 ทางด้วยกัน

คืนนั้น ท่านรองณรงค์ฤทธิ์ โทร.ขอทราบผลเป็นระยะ ๆ แจ้งว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรอผลอยู่ โชคดีว่ายุคนี้เป็นยุคไฮเทค เลยมีโทรคมนาคม สื่อสารกันสะดวก คิดย้อนไปสมัยโบราณ ป่านนี้คงจะต้องควมมั่วอยู่แถวรังสิต เป็นอย่างเก่ง

วันรุ่งขึ้น 24 ตุลาคม 2538 ส่งทีมงานไปบนพื้นที่เพื่อประสานงานและติดตามผลจากของจริง น้ำไหลเข้า

เรื่อย ๆ จึงสั่งการให้อยู่ระดับประมาณ 5 เมตร ซึ่งจะรักษาและสูงสุด ก็เลยปาดคันดินลง 8 แห่ง น้ำเข้าทั้งด้านป่าสักและเจ้าพระยา

รับรายงานและถวายรายงานว่า เมื่อเวลา 12.00 น. ของวันที่ 25 ตุลาคม 2538 ระดับน้ำข้างนอกข้างในเท่ากัน คืออยู่ระดับความสูง 5.82 เมตร จากระดับน้ำทะเลสูงกว่าเดิมที่คาดไว้เกือบ 1 เมตร น้ำเข้าท่วมถนน ต้นไม้และค่ายข้าศึกที่ทำจำลองไว้ตลอดจนข้างข้าศึกก็จมน้ำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงรับสั่งว่า เป็นการจำลองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงตามประวัติศาสตร์ ด้วยข้าศึกต้องถอยร่นไปทางจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งเป็นที่ดอน เพราะถูกน้ำท่วมอย่างนี้

จากยุทธการคราวนี้ บริเวณรอบพระราชานุสาวรีย์กลายเป็นบึงขนาดยักษ์ไปแล้ว มีน้ำอยู่ถึงประมาณ 1.5 ล้านลูกบาศก์เมตร และจากรายงาน จส.100 ซึ่งส่งเฮลิคอปเตอร์มาตรวจสภาพน้ำที่ท่วมชาวบ้านรอบ ๆ ได้ลดลงทันที ประชาชนอนุโมทนาสาธุ และบริเวณตลาดในเมือง รถก็เริ่มสัญจรได้เพราะน้ำลดระดับลง

พระราชานุสาวรีย์ได้ก่อประโยชน์สมดังพระราชดำริไว้ทุกประการ เพราะได้ขจัดความทุกข์ของประชาราษฎร์จากน้ำท่วม และนอกจากนั้นน้ำที่ปล่อยเข้าเก็บในสระรอบพระราชานุสาวรีย์ก็ดี ทรงมีพระราชกระแสให้เก็บไว้ใช้เพื่อการเพาะปลูกในฤดูแล้งหลังจากน้ำลดแล้ว และให้ขยายพื้นที่ที่รับน้ำให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

คณะทำงานเจ้าหน้าที่ของจังหวัดและส่วนกลางประชุม
ราษฎรเพื่อเตรียมการเกษตรกรเข้าร่วมแผนการผลิตด้าน
การเกษตร จำนวนกว่า 30 ราย พื้นที่ทำการเพาะปลูกได้
ประมาณ 800 ไร่ จะปลูกทั้งข้าวนาปรัง และปลูกพืชระยะสั้น
เช่น ข้าวโพดหวาน ถั่วเขียวและพืชผักหลังจากนั้นด้วย
ก็เป็นแผนฟื้นฟูหลังน้ำท่วมที่ดีที่สุด

จะเห็นได้ว่า ความเสียสละของพระองค์ ความปรีชา
สามารถทำให้ “ขาดทุนเป็นกำไร” ได้แสดงให้เห็นพสกนิกรเห็น
ครั้งแล้วครั้งเล่าและยุทธการทุ่งมะขามหย่องก็เป็นอีกครั้งหนึ่ง
ที่พระองค์ในฐานะจอมทัพของชาติได้แสดงให้เห็น แม้ครั้งนี้ศัตรู

เป็นภัยธรรมชาติแต่ก็ทรงดัดแปลงปรับความเสียหายมาก
กลายเป็นประโยชน์แก่ประชาชนได้

ตลอด 50 ปีที่ทรงครองราชย์ ทรงทำทุกสิ่งทุกอย่าง
เพื่อประโยชน์สุขของชาวสยามโดยแท้ โดยมีได้คำนึงถึง
ความเหน็ดเหนื่อยใด ๆ เลยทั้งสิ้น

ฉะนั้น สิ่งที่เราสามารถจะแสดงออกถึงความจงรักภักดี
และถวายพระพรชัยที่ประเสริฐที่สุด ก็คือ การเจริญรอยตาม
เบื้องพระยุคลบาท เพื่อร่วมมือร่วมใจกัน

โดยยึดหลัก “รู้ รัก สามัคคี” เพื่อไปสู่ “ชัยพัฒนา”
ตามที่พระองค์ทรงตั้งพระปณิธานไว้

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สุเมธ ตันติเวชกุล

บทนำ

นับตั้งแต่ได้มีการสถาปนากรุงสุโขทัยขึ้นเป็นราชธานีเมื่อราวปี พ.ศ. 1781 เป็นต้นมาประเทศไทยได้มีพระมหากษัตริย์ขึ้นปกครองประเทศในฐานะประมุขหรือผู้นำของประเทศสืบราชสันตติวงศ์ต่อกันมาจนตราบเท่าถึงปัจจุบัน จึงกล่าวได้ว่า สถาบันพระมหากษัตริย์นั้น เป็นหลักสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่จะนำความเจริญรุ่งเรือง มั่นคง และความสงบสุขมาสู่ประเทศชาติ ตามประวัติศาสตร์ชาติไทยนั้นในบางยุคสมัยอาจเกิดความระส่ำระสายไม่มั่นคง ขาดความรุ่งเรือง และความสงบสุขไปบ้าง ในบางยุคสมัยก็มีความเจริญรุ่งเรือง ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และมีความสุข ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ในแต่ละยุคสมัยเป็นประการสำคัญอย่างหนึ่งเช่นกัน มีพระมหากษัตริย์หลายพระองค์ที่ประกอบพระราชภารกิจ อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม จนได้รับพระราช

สมัญญานามเป็นมหาราช เพื่อเป็นการน้อมระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่มีผลต่อประชาชนในประเทศ ซึ่งพระราชภารกิจของพระมหากษัตริย์นั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางสังคมการเมือง ซึ่งเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย รูปแบบหรือลักษณะของระบอบการปกครองที่แปรเปลี่ยนตามสถานการณ์ดังกล่าว จึงมีส่วนกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชน ให้เหมาะสมตามสภาพของสังคมการเมืองในขณะนั้น ดังเช่นในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีนั้น มีระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตยที่มีลักษณะเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนเป็นแบบบิดากับบุตร (บิดุราชา) และทรงใช้ทศพิธราชธรรมเป็นหลักในการปกครองประเทศ ครั้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีเป็นต้นมา แม้ว่ารูปแบบการปกครองยังคงเป็น

ราชาธิปไตยเช่นเดิม - แต่พระมหากษัตริย์ได้รับการยกย่อง
เทิดทูนไว้สูง จนกระทั่งประชาชนธรรมดาไม่สามารถเข้าถึง
ได้อีกต่อไป ทั้งนี้เพราะได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่อง
เทวราชา แต่อย่างไรก็ตาม หลักทศพิธราชธรรมก็ยังคงมี
ความสำคัญต่อพระมหากษัตริย์ในการปกครองประเทศด้วย
เช่นกัน

รูปแบบการปกครองของไทยในปัจจุบันอยู่ในระบอบ
ราชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข อยู่ภายใต้
รัฐธรรมนูญ การปกครองประเทศ ซึ่งได้รับพระราชอำนาจ
และพระราชภารกิจของพระมหากษัตริย์ไว้แน่ชัด เป็นต้นว่า
งานพระราชพิธีและรัฐพิธีต่าง ๆ ดังนั้นพระราชภารกิจของ
พระมหากษัตริย์ในปัจจุบัน จึงแตกต่างไปจากสมัยก่อนซึ่ง
พระมหากษัตริย์นั้นจะต้องเป็นทั้งนักรบผู้นำกองทัพออกทำ
ศึกสงคราม และในขณะที่ว่างเว้นจากการทำศึกสงครามก็
ต้องมีหน้าที่สอดส่องดูแลความเป็นอยู่ของราษฎรให้มีความสุข
ตามสมควร และต้องทะนุบำรุงบ้านเมืองให้มีความเจริญรุ่งเรือง
สืบไป แต่เนื่องจากลักษณะการปกครองในปัจจุบันนี้ ภาวะ
ดังกล่าวนี้มีใช้เป็นที่โดยตรงของพระมหากษัตริย์อีกต่อไป
แต่เป็นหน้าที่ของรัฐบาลซึ่งจะเป็นผู้รับผิดชอบภาระดังกล่าว
นี้แทน แต่อย่างไรก็ตามในฐานะประมุขของชาตินั้น ในด้านของ
คุณธรรมและความผูกพันระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับ
ประชาชนที่สัมพันธ์แนบแน่นอยู่ตลอดเวลาอันยาวนาน
ตราบจนปัจจุบัน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้พระมหากษัตริย์
ต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติพระราชภารกิจเพื่อช่วยเหลือ
บำบัดทุกข์ บำรุงสุขของราษฎร ดังที่สมเด็จพระเทพรัตน
ราชสุดาฯ ได้พระราชทานคำตอบแก่สำนักงานเลขานุการ
คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่อง
มาจากพระราชดำริ (กปร.) มีข้อความตอนหนึ่งว่า
“การช่วยเหลือประชาชนเป็นหน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์
ต้องทำประจำอยู่แล้ว อนึ่ง การช่วยเหลือคนที่ตกทุกข์
ได้ยากนั้นก็สอดคล้องกับคำสอนในพุทธศาสนาด้วย ผู้ที่ทำบุญ
ย่อมได้รับความอ้อมอกอ้อมใจ คือได้บุญ” “อีกประการหนึ่ง
รู้สึกอยู่เสมอว่าการเป็นเจ้าของบ้าน ได้เปรียบผู้อื่นหลายอย่าง
คือได้รับความสะดวกสบายความเชื่อถือความเอื้อเฟื้อจากผู้อื่น
ได้รับความรู้ ความร่วมมืออันเป็นการพูดจาติดต่อกับใครก็ง่าย
ถือเป็นประโยชน์ที่เกิดในตระกูลที่ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย
เคยทำคุณแก่บ้านเมือง ผลดีก็มาตกอยู่กับลูกหลานดังที่ได้
กล่าวมา ฉะนั้น จึงควรนำข้อได้เปรียบนี้มาทำประโยชน์แก่
คนอื่น” ดังนี้เองจึงจะเห็นได้ว่าการลงไปให้ความช่วยเหลือ

บำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ราษฎรจึงนับได้ว่าเป็นพระราชภารกิจ
หลักที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
องค์ปัจจุบันยึดถือปฏิบัติอยู่เป็นประจำเสมอมา

ภาพการพัฒนาประเทศปัจจุบัน

ปัจจุบันแม้ว่าประเทศไทยเราได้มีการพัฒนาประเทศ
ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจนถึงแผนพัฒนาฯ
ฉบับที่ 6 และผลของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้ช่วยยก
ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศและความเป็นอยู่ของ
ประชาชนให้สูงขึ้น ส่วนในด้านการพัฒนาสังคมนั้น ได้มีการ
ยกระดับและกระจายการบริการสังคมออกไปอย่างกว้างขวาง
ทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข เป็นผลให้คุณภาพชีวิตของ
ประชาชนดีขึ้นเป็นส่วนใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามสภาพปัญหาและ
อุปสรรคต่างๆที่สั่งสมมาจากอดีตการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ
ฉบับที่ 1-4 ซึ่งมีนโยบายที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
เป็นหลัก ทำให้ชนบทโดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกล
ชอนเร้นและแร้นแค้น เป็นพื้นที่ที่ “ไม่มีแววการพัฒนา” เลย
ได้รับความสนใจจากรัฐน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากผลตอบแทน
การลงทุนไม่คุ้มค่า แม้ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 5 ได้มีการ
เน้น “ความสมดุล” ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ
ประเทศ โดยมุ่งการกระจายรายได้ และความเจริญไปสู่ภูมิภาค
สร้างความเป็นธรรมในสังคมให้มากขึ้น ตลอดจนการเน้น
“การแก้ปัญหาความยากจน” ของคนชนบทในเขตล้าหลัง
เพื่อให้สามารถช่วยตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ
มากขึ้นในอนาคต แต่เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นอันเนื่องมา
จากความผันผวนของระบบเศรษฐกิจโลกในช่วงแผนพัฒนาฯ
ฉบับที่ 5 ประกอบกับปัญหาทางเศรษฐกิจที่สั่งสมมาจากอดีต
ดังกล่าว เป็นผลให้สภาพปัญหาของประเทศที่สำคัญด้าน
ต่างๆ เป็นต้นว่า ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ
ปัญหาความยากจนในชนบท ฯลฯ ยังคงมีปรากฏอยู่ ลอง
พิจารณาจากคำตอบของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
ที่พระราชทานแก่สำนักงานเลขานุการกปร. เมื่อเดือนธันวาคม
2528 เกี่ยวกับชนบทดังนี้

“คนไทยเป็นจำนวนมากอาศัยอยู่ในชนบท เมื่อมีคน
อยู่มากย่อมมีปัญหาเป็นธรรมดา ปัญหาชนบทเกี่ยวเนื่อง
ด้วยการดำเนินชีวิตของประชาชนและการทำมาหากินส่วนใหญ่
ผู้ที่อยู่ในชนบทจะประกอบอาชีพขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ
หลายอย่าง เช่น ที่ดิน น้ำ พันธุ์พืช แรงงาน ดินฟ้าอากาศ และ
ตลาด ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งขาดแคลน รายได้ก็จะน้อย ผลิต

อาหารได้ไม่พอกิน อันเป็นผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ เช่น สุขภาพร่างกายไม่สมบูรณ์แข็งแรง ไม่มีเรี่ยวแรงทำงาน ไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษา อันจะทำให้พัฒนาตนเองได้ยาก เมื่อหมดหนทางหากิน ผู้อยู่ในชนบทก็มักจะหาทางเข้าสู่เมือง และต้องเผชิญปัญหาต่าง ๆ อีก ฉะนั้น การแก้ปัญหาชนบทจึงเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาทั้งชนบทและปัญหาในเมือง”

ข้อความข้างต้นพอจะทำให้เรามองสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ภาพของความสุขของชาวบ้านในชนบทที่การดำเนินชีวิตต้องอาศัยทรัพยากรในดินสินในน้ำอย่างเคยคงจะเป็นไปได้ยาก คำกล่าวที่คุ้นหูว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” ซึ่งแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดูจะไม่ค่อยเป็นความจริงอีกต่อไป

พระราชภารกิจเพื่อการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แก่ราษฎร

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินกลับจากประเทศสวีเดนแล้ว พระองค์ได้เริ่มเสด็จพระราชดำเนินเพื่อเยี่ยมเยียนราษฎรในภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะในชนบทที่ยากจนห่างไกล ทูรกันดาร การเสด็จพระราชดำเนินของพระองค์ครั้งแรกนั้นประมาณช่วงปี 2495-2496 ในลักษณะเป็นการส่วนพระองค์ การเสด็จพระราชดำเนินอย่างเป็นทางการเริ่มประมาณปี 2496-2497 โดยทรงเสด็จ พระราชดำเนินไปทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลางคือ สุพรรณบุรี ชัยนาท อ่างทอง และสิงห์บุรี ในปีต่อมาคือ 2498 ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2499 เสด็จพระราชดำเนินไปภาคเหนือ และสำหรับภาคใต้นั้น ได้เสด็จพระราชดำเนินไปในปี 2501 การเสด็จพระราชดำเนินไปในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ทำให้ทรงมีโอกาสได้รับทราบปัญหาและข้อมูลเกี่ยวกับความทุกข์ยากเดือดร้อนของราษฎรเป็นอย่างดีด้วยพระองค์เอง จึงทรงมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของราษฎรเป็นอย่างดีด้วยพระองค์เอง จึงทรงมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนเหล่านี้อย่างน้อยที่สุดให้มีความ “พออยู่พอกิน” สามารถพึ่งตนเองได้ และมีความสุขทั้งกายใจตามสมควร สิ่งที่พระองค์ทรงปฏิบัติหรือพระราชทานแนวพระราชดำริ จนทำให้เกิดมาตรการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนในระยะแรกนั้น มิใช่เป็นเรื่องของการพัฒนาที่ใหญ่โตเป็นพิเศษแต่อย่างใด หากแต่เป็นเรื่องของการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่ประชาชนผู้ยากไร้

และการปฏิบัติพระราชภารกิจดังกล่าวนี้ ได้พัฒนามาเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินปัจจุบัน ซึ่งมีประมาณไม่น้อยกว่า 1,000 โครงการ กระจายอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ด้วยพระราชหฤทัยที่ทรงห่วงใยประชาชน และทรงมุ่งมั่นในอันที่จะช่วยเหลือประชาชนของพระองค์ ที่ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พระองค์จึงได้ทรงเสียสละเวลาและมีความสุขส่วนพระองค์ โดยมิได้คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อย ในการประกอบพระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อันเป็นที่มาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีปรากฏอยู่ทั่วไป ซึ่งจะมีส่วนในการช่วยเหลือบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ราษฎร และการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมในที่สุดด้วย สำหรับแนวพระราชดำริของพระองค์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาโดยส่วนรวมนั้น พอจะพิจารณาได้จากพระราชดำรัส ดังนี้

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้าง ค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขั้นให้รวดเร็ว แต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศ และของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวในที่สุด...”

“...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขั้นต่อไปได้ โดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับ ด้วยความรอบคอบระมัดระวัง และประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์.....”

ผลจากการเสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรของพระองค์อยู่เป็นประจำนั้น ทำให้พระองค์ตระหนักได้ถึงสภาพเศรษฐกิจ

และสังคมส่วนรวมของประเทศอย่างลึกซึ้ง ในกรณีของการให้ความสำคัญต่อปัญหาส่วนรวมของประเทศนั้น ทรงให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านการเกษตร โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ดังปรากฏตามพระราชดำรัสของพระองค์ ดังนี้

“...เศรษฐกิจของเราขึ้นอยู่กับภาคเกษตรมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว รายได้ของประเทศที่ได้มาใช้สร้างความเจริญต่าง ๆ เป็นรายได้จากการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ จึงอาจกล่าวได้ว่า ความเจริญของประเทศต้องอาศัยความเจริญของการเกษตรเป็นสำคัญ และจากพระราชดำรัสที่ว่า “...ถ้าเราไม่ไปช่วยพัฒนาในชนบท ประเทศไทยก็ต้องหายนะ จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องไปพัฒนา อันนี้เป็นเหตุผลแรกของการทำทำมา เหตุผลที่สองที่จะต้องพัฒนาชนบทนั้นก็คือเพิ่มความปลอดภัยของบ้านเมือง เพื่อความก้าวหน้านอกเหนือจากมนุษยธรรม เพราะว่าถ้าบ้านเมืองเรามีความเจริญ มีความมั่นคงก็จะทำให้เราอยู่ได้ ทั้งผู้ที่อยู่ในกรุงทั้งอยู่ในเมือง ทั้งผู้ที่มีฐานะดีหรือฐานะปานกลางก็อยู่ได้ เมื่อประเทศมีความสงบสุข มีความมั่นคง ความมั่นคงที่เป็นปัจจัยสำคัญคือความมั่นคงของประชาชนทั่วไปในชนบท เพราะประชาชนในชนบทเป็นประชาชนส่วนใหญ่เป็นประชาชนส่วนรวม และประชาชนส่วนรวมหรือประชาชนทั้งหมดนั้นคือชาติ เราจึงต้องปฏิบัติให้ชาติ คือให้ประชาชนส่วนรวมมีความมั่นคงเพื่อเราจะอยู่ได้ นี่เป็นเหตุผลที่สองที่เราจะต้องพัฒนา...”

จากพระราชดำรัสของพระองค์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงมองเห็นสภาพปัญหาของประเทศได้เป็นอย่างดี ทรงตระหนักได้ดีว่าปัญหาของชนบทนั้นเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศ ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยส่วนรวม ประกอบกับคนส่วนใหญ่ของประเทศก็อาศัยอยู่ในชนบท เศรษฐกิจชนบทนั้นมีการเกษตรเป็นหลักสำคัญ ดังนั้น การพัฒนาทางด้านการเกษตรและการพัฒนาชนบทจึงเป็นภารกิจที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง สำหรับแนวทางของพระองค์นั้นเป็นการดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไปด้วยความรอบคอบตามลำดับขั้น คือต้องเข้าไปพัฒนาชุมชนภายในให้สามารถพึ่งตนเองได้ และมีความพร้อมที่จะออกมาติดต่อสัมพันธ์กับสังคม (เมือง) ภายนอกได้ตามหลักที่พระองค์เรียกว่า “การระเบิดจากข้างใน” คือต้องทำจากข้างในก่อนแล้วเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งพอแล้วจึงนำเอาความเจริญจากสังคมภายนอกเข้าไป และสำหรับการแก้ไขปัญหาความยากจนของพระองค์ ในระยะ

แรก ๆ นั้น ดูจะแตกต่างไปจากแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของรัฐบาลในยุคสมัยนั้นเป็นอย่างมาก ในขณะที่กลยุทธ์ การพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลเน้นหนักในเรื่องของการสร้างความเจริญเติบโต ที่มองจากตัวเลขรายได้ประชาชาติ มองจากการเติบโตของการลงทุนภาคอุตสาหกรรม การลงทุนภาคเอกชน หรือภาคบริการในตัวเมือง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกลับทรงสนพระทัยในชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไร่ ชาวนา ที่ยากจน ในท้องถื่นทุรกันดารที่ “ซ่อนเร้นและแร้นแค้น” ที่ซึ่งไม่มีทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ตะวันตกสำนักใดในขณะนั้น ให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นพื้นที่ “ไม่มีแววการพัฒนา”

บทบาทของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่อการพัฒนา ด้านต่าง ๆ

สำหรับแนวพระราชดำริเกี่ยวกับงานพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้นทรงเน้นให้ความสำคัญ ต่อปัจจัยต่าง ๆ เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ ที่ดิน คน เงินทุน ซึ่งจะนำเสนอแยกตามประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวต่อไป

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ป่าไม้ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญ และ อำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่เราทั้งนี้เนื่องจาก เป็นทรัพยากรที่เป็นปัจจัยการผลิตพื้นฐาน และเป็นตัวรักษา ดุลธรรมชาติ และควบคุมสภาพดินฟ้าอากาศให้อยู่ในสภาพ ปกติ รักษาต้นน้ำลำธาร พันธุ์พืชและสัตว์ชนิดต่าง ๆ ปัจจุบัน ป่าไม้ได้ถูกทำลายลงไปเป็นจำนวนมาก จนก่อให้เกิดผลต่อเนื่อง

ต่อสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาแหล่งน้ำธรรมชาติเสื่อมโทรม ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ฝนแล้ง ฯลฯ จากปี พ.ศ. 2504 นั้น ประเทศไทยมีเนื้อที่ป่าทั้งหมด 171 ล้านไร่ (ร้อยละ 53 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ) ในปี 2528 เนื้อที่ป่าไม้ทั้งหมดเหลือเพียง 93.1 ล้านไร่ หรือร้อยละ 29.05 ของพื้นที่ทั้งประเทศซึ่งต่ำกว่าจำนวนเนื้อที่ป่าไม้ที่จะสามารถรักษาความเหมาะสมต่อการรักษาตุลธรรมชาติ ซึ่งกำหนดไว้คือต้องมีเนื้อที่ป่าไม้สัดส่วนร้อยละ 30 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ จะเห็นได้ว่าในช่วงเวลา 25 ปี พื้นที่ป่าไม้ลดลงเฉลี่ยสูงถึงปีละ 3.2 ล้านไร่ ในขณะที่การปลูกป่าทดแทนพื้นที่ป่าที่ถูกทำลายไปนั้นจากปี 2449-2528 (79 ปี) ดำเนินการได้ประมาณ 3 ล้านไร่ หรือเฉลี่ยปีละ 0.04 ล้านไร่เท่านั้น

แนวพระราชดำริของพระองค์ในด้านการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้นั้น ครอบคลุมถึงการพัฒนาสภาพป่าชายเลน และการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าต่าง ๆ ด้วย โดยพิจารณาในรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ด้านการพัฒนาป่าไม้ เฉพาะแนวทางในการพัฒนาป่าไม้นั้น พระองค์ทรงให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ดังนี้

1) การปลูกป่าทดแทนเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรมทรงพระราชทานแนวทางการปลูกป่าโดยให้เริ่มปลูกจากพื้นที่ป่าบนที่สูงลงมาก่อน แล้วไล่ลงมาจนถึงพื้นที่ป่าในตอนล่าง ในขณะที่เดียวกันก็มีการสร้างฝายเก็บกักน้ำเพื่อรักษาความชุ่มชื้นของพื้นที่ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากธาตุอาหารหรืออินทรีย์วัตถุที่จะก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ต่อดินและป่าไม้ที่ไหลบ่าปะปนมากับน้ำลงมา อันเป็นการใช้ประโยชน์จากระบบธรรมชาติ ให้เหมาะสมและประสานสอดคล้องกันให้มากที่สุดโดยที่การปลูกป่าทดแทนนั้นมีพระราชประสงค์ดังนี้

- เพื่อยังความอุดมสมบูรณ์ต่อลุ่มน้ำในตอนล่าง ซึ่งมีผลต่อการเกษตรและสภาพแวดล้อมด้วย
- เพื่อพัฒนาลุ่มน้ำและแหล่งน้ำให้มีน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภค-บริโภค

- เพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ราษฎรในพื้นที่นั้น ๆ และสร้างความเข้าใจแก่ราษฎรให้เห็นความสำคัญของป่าไม้

- เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าตามธรรมชาติ

2) การศึกษาวิจัยด้านการพัฒนาป่าไม้ ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ให้เหมาะสมตามสภาพภูมิประเทศในแต่ละท้องถิ่นและความสัมพันธ์ของป่าไม้และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น การประมงในพื้นที่ป่าชายเลน การพัฒนาชลประทานเกี่ยวกับป่าไม้ การศึกษาป้องกันไฟป่าโดยใช้ระบบป่าเปียก การศึกษาและทดลองการปลูกป่า 3 อย่าง ซึ่งประกอบไปด้วยไม้ใช้สอย ไม้ผล และไม้สำหรับเป็นเชื้อเพลิง ดังแนวพระราชดำรัส คือ ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 สิงหาคม 2531

“...เรื่องป่า 3 อย่างคือ ไม้ฟืน ไม้ผล ไม้สร้างบ้าน ประชาชนมีความรู้ ทั้งคนที่อยู่บนเขา ทั้งคนที่อยู่ในที่ราบ เขามีความรู้ เขาทำงานมาตั้งหลายชั่วคนแล้วเขาทำกันอย่างดี เขามีความเฉลียวฉลาด เขารู้ว่าตรงไหนควรจะทำกิจกรรม เขารู้ว่าที่ไหนควรจะเก็บไม้ไว้ แต่ที่ว่าป่าเสียไปเพราะพวกที่ไม่รู้เรื่อง ทั้งนานมาแล้ว ทั้งกิจกรรมมานานแล้วก็ไม่รู้เรื่อง แล้วก็มาอยู่ในที่ที่มีความสะดวก ก็เลยทำให้ล้มว่าชีวิตมันเป็นไปได้โดยการทำการกิจกรรมที่ถูกต้อง...”

3) งานเสริมการอนุรักษ์ป่าไม้ด้านอื่น ๆ นอกจากการฟื้นฟูด้านการปลูกป่า และงานอนุรักษ์ป่าไม้โดยตรงแล้ว งานในด้านการพัฒนาอื่น ๆ ที่ส่งผลทางอ้อมต่อการอนุรักษ์ป่าไม้นั้น ปรากฏในลักษณะดังนี้

- การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพชาวเขา ทรงตระหนักดีว่าการที่ชาวเขาทำการบุกเบิกสร้างถางป่าเพื่อการปลูกพืชนั้น ในระยะยาวจะทำให้เกิดผลกระทบทางดุลยภาพธรรมชาติและทำให้เกิดความหายนะมาสู่ส่วนรวมได้ ดังนั้น การช่วยเหลือชาวเขาจึงเป็นงานที่มีประโยชน์ กล่าวคือให้ประโยชน์ทั้งชาวเขาได้มีอาชีพและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ซึ่งเป็นงานที่ส่งผลในด้านการสนับสนุนนโยบายการรักษาป่าและดินไปในตัวพร้อมกัน และเป็นประโยชน์ที่ยั่งยืนมาก

- การจัดระบบหมู่บ้านป่าไม้และการจัดที่ดินทำกิน เป็นการรวบรวมราษฎรที่มีอาชีพส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ และจัดตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้น เพื่อสะดวกต่อการบริหารงานและกระจายบริการของรัฐสู่ประชาชน ซึ่งโดยทางอ้อมแล้วจะมีส่วนช่วยลดปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าได้อีกด้วย

ทรงตระหนักดีว่าราษฎรเหล่านั้นมีความคุ้นเคยกับสภาพการดำเนินชีวิตที่ต้องอาศัยประโยชน์จากป่าไม้เพื่อการยังชีพ ถ้าปราศจากแบบแผน กฎเกณฑ์ที่ย่อมก่อให้เกิดผลต่อสมดุลธรรมชาติดังนั้น เพื่อให้ราษฎรสามารถใช้ประโยชน์จากป่าไม้ได้ จึงควรมีการจัดให้ราษฎรอยู่อาศัย โดยมีการจัดระบบการใช้ประโยชน์จากป่าไม้อย่างถูกต้อง รวมทั้งการสร้าง ความเข้าใจถึงความสำคัญของป่าไม้ให้แก่ราษฎรพร้อมไปด้วยเป็นลักษณะวิธีการพบกันครึ่งทาง

- การจัดสร้างระบบชลประทานที่สนับสนุนการอนุรักษ์ป่าในอีกกรณีหนึ่งที่เป็นการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของป่าด้วยระบบชลประทานนั้น ทรงมีแนวทางของพระองค์ คือ การสร้างฝายเก็บกักน้ำในบริเวณต้นน้ำลำธารต่าง ๆ แล้วระบายน้ำจากลำธารเหล่านั้นเข้าสู่พื้นที่ป่าโดยอาจเป็นการใช้ท่อส่งน้ำ หรือการขุดร่องน้ำรับน้ำเข้าพื้นที่ป่า เพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้พื้นที่ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดความเจริญงอกงามแก่พันธุ์ไม้ต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่ป่าไม้ได้ในที่สุด แนวพระราชดำริของพระองค์ในด้านการพัฒนาที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร โดยส่วนรวมก็คือ งานเกี่ยวกับการพัฒนาชาวเขา ดังนี้

“...เรื่องที่จะช่วยชาวเขาและโครงการชาวเขานั้นมีประโยชน์โดยตรงกับชาวเขาเพื่อที่จะส่งเสริม และสนับสนุนให้ชาวเขามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถที่จะเพาะปลูกสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ และเป็นรายได้กับเขาเอง ที่มีโครงการเช่นนี้ จุดประสงค์อย่างหนึ่งก็คือ มนุษยธรรมอยากที่จะให้ผู้ที่อยู่ในที่ทุรกันดาร สามารถที่จะมีความรู้และพียงตัวมีความเจริญได้”

อีกอย่างหนึ่งก็เป็นเรื่องช่วยในทางที่ทุกคนเห็นว่าควรจะช่วย เพราะเป็นปัญหาใหญ่ ก็คือ ปัญหาเรื่องยาเสพติด ถ้าเราสามารถที่จะช่วยชาวเขาให้ปลูกพืชที่เป็นประโยชน์มาก เขาจะเลิกปลูกฝิ่นทำให้นโยบายการระงับการปราบการสูบฝิ่น และการค้าฝิ่นได้ผลดี อันนี้ก็เป็นอย่างหนึ่ง ผลอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญมากก็คือ ชาวเขา ตามที่รัฐเป็นผู้ที่ทำการเพาะปลูกที่อาจทำให้บ้านเมืองเราไปสู่ความหายนะได้ โดยที่ถางป่า และเพาะปลูกโดยวิธีที่ไม่ถูกต้อง ถ้าพวกเราทุกคนไปช่วยเขา ก็เท่ากับช่วยบ้านเมืองให้มีความอยู่ดีกินดี และปลอดภัยได้อีกทั้งประเทศเพราะว่าถ้าเราสามารถทำโครงการนี้ได้สำเร็จให้ชาวเขาอยู่เป็นหลักแหล่งสามารถที่จะมีการอยู่ดีกินดีพอควร และสนับสนุนนโยบายที่จะรักษาป่าไม้รักษาดินให้เป็นประโยชน์ต่อไป ประโยชน์อันนี้จะยั่งยืนมาก..."

1.2 การพัฒนาป่าชายเลน ป่าชายเลนเป็นทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยในบางส่วนของวงจรชีวิตของสัตว์น้ำหลายประเภท ในบริเวณชายทะเลปากอ่าวและปากแม่น้ำสามารถอำนวยความสะดวกในด้านประมง ตลอดจนการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งได้เป็นอย่างดีแต่เนื่องจากสภาพปัญหาในปัจจุบันนี้ป่าชายเลนมีสภาพเสื่อมโทรมและมีพื้นที่ลดลงเฉลี่ยปีละประมาณ 40,000 ไร่ จากพื้นที่ป่าชายเลนทั้งหมดประมาณ 1,368,092 ไร่ ในปี พ.ศ. 2522 สภาพดังกล่าวทำให้พื้นที่ป่าชายเลนลดน้อยลงอันเป็นเหตุทำให้ระบบนิเวศน์บริเวณพื้นที่ชายเลนเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีผลเสียต่อการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งด้วย สำหรับสาเหตุที่ทำให้ป่าชายเลนลดน้อยลงนั้น เนื่องจากสาเหตุที่สำคัญดังนี้

- การตัดไม้ทำลายป่าโดยมิได้ปลูกทดแทน

ทำให้สภาพป่าเสื่อมโทรมและหมดสภาพไป การใช้ที่ดินป่าชายเลนโดยขาดการควบคุมและเป็นไปในลักษณะที่ทำลายสภาพป่าชายเลน ทั้งนี้เพราะการขาดการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานของรัฐ ในการควบคุมการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนและพื้นที่ชายทะเล

- การพัฒนาด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ป่าชายเลนหรือบริเวณใกล้เคียง จะทำให้สภาพป่าและความสมบูรณ์ของดินหมดสิ้นไป

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระองค์ก็ได้มีส่วนเข้าไปช่วยเหลือบรรเทาปัญหาดังกล่าวเช่นกัน ตัวอย่างเช่น โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ แยกออกได้ 2 ลักษณะ คือ

- การให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าชายเลน ให้กลับสู่สภาพความอุดมสมบูรณ์ดังเดิม โดยการอบรมให้ความรู้แก่ราษฎรในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวได้เข้าใจถึงความสำคัญและประโยชน์ของป่าชายเลนที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร

- นอกจากการส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าชายเลนแล้ว ยังทรงให้ความสำคัญในด้านการส่งเสริมการศึกษา วิจัย เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง และการสาธิตตลอดจนเผยแพร่ให้แก่ราษฎรนำไปประกอบอาชีพ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่ง

ในกรณีของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดจันทบุรีนี้ นับเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้การส่งเสริมด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าชายเลน ซึ่งมีผลกระทบต่อประมงชายฝั่ง รวมทั้งการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งไปพร้อมกัน

1.3 การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ต่าง ๆ จากสาเหตุที่ทรัพยากรป่าไม้ภายในประเทศ ได้ถูกทำลายจนเสื่อมโทรมและลดปริมาณเหลือน้อยลงในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิดให้ลดน้อยลง การล่าสัตว์ที่ทำเพื่อเป็นเกมกีฬาและเพื่อการค้า ตลอดจนสภาพการเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศซึ่งทำให้สัตว์ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ ปัจจัยเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาการลดจำนวนลงของสัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ เป็นอันมาก สัตว์ป่าบางชนิดต้องสูญพันธุ์ไปหรือใกล้จะสูญพันธุ์ไปในที่สุด ถ้าไม่

ได้รับการอนุรักษ์ไว้ อย่างไรก็ดีตามเมื่อ พ.ศ. 2503 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าขึ้นเพื่อสงวนพันธุ์สัตว์ป่าต่าง ๆ และได้มีการจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าขึ้นรวมทั้งสิ้น 25 เขต คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 22.6 ล้านไร่ โดยภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า นั้น จะห้ามมิให้มีการล่าสัตว์ ตัดต้นไม้ทำลายที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและกระทำการอื่นใดที่เป็นอันตรายแก่สัตว์ป่า เพื่อสัตว์ป่าในพื้นที่เหล่านั้นจะได้มีโอกาสขยายพันธุ์ตามธรรมชาติได้มากขึ้นต่อไป

สำหรับงานด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า นั้น พระองค์ก็ได้ละเลย ดังจะเห็นได้จากกรณีที่พระองค์ได้มีแนวพระราชดำริในเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ และส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์แบบสวนสัตว์เปิดตามธรรมชาติ เช่น

- โครงการสวนสัตว์เปิดปางดง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- โครงการสวนสัตว์เปิดเขาควมตามพระราชดำริ จังหวัดเพชรบูรณ์
- โครงการขยายพันธุ์สัตว์ป่าบริเวณอ่างฯ ชองกล่าบน อำเภอสระแก้ว จังหวัดปราจีนบุรี
- โครงการอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์ป่า ในโครงการพัฒนาพื้นที่วัดญาณสังวราราม อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
- โครงการอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์ป่าในโครงการพระราชดำริสวนป่า หาดทรายใหญ่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- โครงการศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าโคกไม้เรือ จังหวัดนครราชสีมา

โครงการต่าง ๆ เหล่านี้ได้ถูกจัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์ป่า นานาชนิด ที่หายากและกำลังจะสูญพันธุ์ให้สามารถขยายพันธุ์ตามธรรมชาติได้มากขึ้น รวมทั้งเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ไปพร้อมกันด้วย

2. การพัฒนาทรัพยากรแหล่งน้ำ

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมโดยพื้นฐาน ดังนั้น ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศจึงผูกพันอยู่กับการบริหารและพัฒนาทรัพยากรแหล่งน้ำเป็นสำคัญ จากพื้นที่เพื่อการเกษตรของประเทศนั้นมีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 147 ไร่ จำนวนพื้นที่ดังกล่าวนี้ มีเพียงจำนวน 16 ล้านไร่เท่านั้น ที่อยู่ในเขตชลประทาน ซึ่งในพื้นที่ชลประทานดังกล่าวมีเพียงประมาณ 4-5 ล้านไร่เท่านั้น

ที่สามารถรับน้ำจากชลประทานได้ตลอดปี ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าพื้นที่เพื่อการเกษตรส่วนใหญ่ยังคงต้องพึ่งการเกษตรน้ำฝนเป็นหลักอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้นประมาณ 60 ล้านไร่ มีพื้นที่เกษตรในเขตชลประทานเพียง 1.6 ล้านไร่เท่านั้น

ในอดีตนั้นทรัพยากรแหล่งน้ำของประเทศมีปริมาณมากกว่าความต้องการใช้น้ำ ดังนั้น ปัญหาข้อขัดแย้งในการพัฒนาทรัพยากรแหล่งน้ำจึงไม่เกิดขึ้น สำหรับปัจจุบันปริมาณความต้องการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งเกินกว่าปริมาณน้ำที่มีอยู่จำกัด เป็นผลให้เกิดความขัดแย้งหลายประการในการใช้น้ำสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนา และที่สำคัญคือก่อให้เกิดสภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรแหล่งน้ำตามมาเป็นต้นว่า สภาพร่องน้ำในแหล่งน้ำที่สำคัญตื้นเขิน เนื่องจาก

การทำลายป่าไม้ต้นน้ำลำธาร ทำให้เกิดการพังทลายของดิน ไหลลงสู่แม่น้ำตอนล่าง และการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการชลประทานในอดีตส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในที่ราบภาคกลาง ประกอบกับในปัจจุบันทำเลที่มีศักยภาพเหมาะสมในการพัฒนาต้นน้ำเพื่อการชลประทานก็ลดน้อยลงเกือบหมดแล้ว ในส่วนที่เหลือจึงเป็นเขตที่มีประชากรหนาแน่น และเขตที่ได้รับการอนุรักษ์ ดังนั้น การพัฒนาแหล่งน้ำในระยะต่อไปจึงเป็นไปอย่างยากลำบาก ทั้งนี้เพราะจะเกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาการอพยพราษฎร การจัดทำกิน และปัญหาสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

ในด้านของการพัฒนาทรัพยากรแหล่งน้ำนั้น พระองค์

ทรงให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากทรงเห็นว่าน้ำมีความสำคัญต่อความอยู่รอดของชีวิต ดังจะพิจารณาได้จากพระราชดำรัสของพระองค์ที่ว่า

“...หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้...”

นอกจากนี้ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาทรัพยากรแหล่งน้ำโดยส่วนรวมนั้น พระองค์ยังทรงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาด้านอื่นที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรแหล่งน้ำไปพร้อมกันด้วย ดังพิจารณาจากแนวพระราชดำรัสของพระองค์ที่ว่า

“...การพัฒนาโดยเฉพาะในที่สูงของภาคเหนือ ซึ่งจะมีผลถึงไม่ใช่เฉพาะในบริเวณนี้ แต่จะเป็นผลต่อกลุ่มน้ำที่ลงไปจนกระทั่งถึงภาคกลาง ถ้าจัดการไม่ดีก็จะทำให้มีความเสียหายทางด้านชลประทานอย่างมาก นอกจากนี้ก็เป็นผลในทางสังคม หรือจะเรียกว่าทางทรัพยากรมนุษย์ หรือประชากรจนกระทั่งถึงความมั่นคงของชาติในด้านความปลอดภัยของชาติเป็นส่วนรวม”

สำหรับแนวพระราชดำริของพระองค์เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรแหล่งน้ำ พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1) ต้องคำนึงถึงความถูกต้องและความเหมาะสม ทั้งทางด้านเทคนิควิชาการ สภาพภูมิประเทศและผลตอบแทน

ด้านเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน

2) ในพื้นที่หมู่บ้านที่ยากจน มีปัญหาการขาดแคลนน้ำมากเป็นกรณีพิเศษนั้น ควรพิจารณาก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ซึ่งสามารถก่อสร้างแล้วเสร็จได้ในหนึ่งปี เพื่อช่วยเหลือบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร เพื่อให้สามารถทำการเพาะปลูกได้ เพียงพอต่อการบริโภค เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไปพลางก่อน

3) ในการก่อสร้างแหล่งน้ำด้านต่าง ๆ นั้น ต้องคำนึงถึงปัญหาที่ดินของราษฎรไปพร้อมกันด้วย กล่าวคือ ในพื้นที่ก่อสร้างซึ่งเป็นที่ดินของราษฎรและจะได้รับความเสียหายนั้น ต้องทำการตกลงกันให้เรียบร้อยก่อน ทั้งระหว่างราษฎรด้วยกันเอง และระหว่างราษฎรกับหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะในกรณีของการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ซึ่งจะไม่มีการชดเชยค่าที่ดินให้แก่ราษฎรได้ ทั้งนี้เนื่องจากเพราะพระองค์ต้องการให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐ และช่วยเหลือเกื้อกูลกันเอง ภายในชุมชน ตลอดจนให้มีความหวงแหนและช่วยกันบำรุงรักษาลังก่อสร้างนั้นต่อไปด้วย ในกรณีที่มีปัญหาเรื่องที่ดินนั้น ทรงมีพระบรมราโชบายให้เร่งรีบหรือชะลอโครงการดังกล่าวไว้ก่อน

4) ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุด กล่าวคือ ในสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมต่อการสร้างแหล่งน้ำ และไม่มีปัญหาด้านที่ดินตลอดจนพื้นที่ที่จะได้รับประโยชน์จากแหล่งน้ำนั้น มีจำนวนมากแล้ว ก็ควรพิจารณาก่อสร้างแหล่งน้ำนั้น ๆ ให้

สามารถเก็บกักน้ำได้เต็มที่เพื่อรับน้ำทั้งหมดที่จะเกิดจากพื้นที่
ลุ่มน้ำเหนืออ่างได้ เพื่อนำน้ำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้นนั้นเป็นแนวทางทั่วไป
เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ประกอบพิจารณาเบื้องต้นในด้านการ
พัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อช่วยเหลือราษฎรซึ่งปัจจุบันการก่อสร้าง
แหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกและเพื่ออุปโภค บริโภคตาม
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้าง
อ่างเก็บน้ำ ฝายเก็บกักน้ำ เขื่อน ที่มีปรากฏอยู่ในพื้นที่เกษตร
ในชนบททั่วประเทศ ประมาณได้ว่าจากโครงการอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริทั้งหมดนั้น จะมีโครงการด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ
ประมาณร้อยละ 60 ซึ่งสามารถส่งน้ำเข้าพื้นที่การเกษตรของ
ราษฎรเพิ่มขึ้นประมาณ 1,500,000 ไร่

สิ้นแล้ว ดังนั้นการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นนั้นจึงเป็น
เรื่องที่เป็นไปได้ยากทำให้เกิดปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน นับได้
ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่ง ประกอบกับปัญหาความ
เสื่อมโทรมของคุณภาพดิน ทั้งจากการใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสม
การใช้ที่ดินอย่างขาดความระมัดระวังทำให้เกิดปัญหาการ
ชะล้างพังทลายของดิน การขาดการปรับปรุงบำรุงคุณภาพดิน
เหล่านี้มีส่วนในการทำลายทรัพยากรที่ดิน และสิ่งแวดล้อม
อย่างสิ้นเชิง ส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร
ตามมาในที่สุด

จากปัญหาขีดจำกัดในด้านพื้นที่การเพาะปลูกและ
ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรที่ดินดังกล่าวนี้ ในส่วนของ
การดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

3. การพัฒนาทรัพยากรที่ดิน

ที่ดินเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการประกอบการเกษตร
จากพื้นที่ของประเทศทั้งหมดประมาณ 321 ล้านไร่ นั้น เป็น
เรื่องที่ต้องครองเพื่อการเกษตรประมาณ 146.9 ล้านไร่ หรือ
คิดเป็นร้อยละ 45.8 ของเนื้อที่ทั้งหมด ซึ่งตามนโยบาย
เกี่ยวกับที่ดินเมื่อปี 2504 ได้กำหนดพื้นที่เกษตรที่ถือครอง
โดยเอกชนประมาณ 125 ล้านไร่ แสดงให้เห็นว่ามีการใช้ที่ดิน
เพื่อการเกษตรมากกว่าที่กำหนดไว้ โดยพื้นที่เกษตรที่เพิ่มขึ้น
มานี้จากการบุกเบิกพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ
ขณะเดียวกันก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การเพิ่มผลผลิต
และรายได้ของประเทศทางด้านเกษตรที่ผ่านมานั้น
เกิดจากการขยายพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าการเพิ่มผลผลิตต่อ
หน่วยพื้นที่โดยการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพดินให้เหมาะสม
ต่อการเพาะปลูก จนถึงขณะนี้ประมาณกันว่าพื้นที่ที่มีความ
เหมาะสมต่อการประกอบการเกษตรนั้นได้ใช้ไปจนเกือบหมด

ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าวนั้นทรงมีแนวทาง
ดังนี้

3.1 ทรงส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดความรู้ในด้านการ
พัฒนาที่ดินและปรับปรุงบำรุงดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำให้
แก่ราษฎร รวมถึงการเพาะปลูกพืชที่เหมาะสมกับสมรรถภาพ
ของดินและอย่างถูกวิธี เพื่อไม่ให้เกิดการทำลายหน้าดินให้
สูญเสียความอุดมสมบูรณ์และสำหรับในด้านการเพาะปลูกนั้น
พระองค์ทรงเน้นในด้านเกษตรแบบการทดแทนแบบวงจร
ธรรมชาติ เช่น การปลูกพืชหมุนเวียนสลับการเพาะปลูกพืช
หลักเพื่อการอนุรักษ์ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ทรงส่งเสริม
ให้มีการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกในการปรับปรุงบำรุงดิน ไม่ทรง
สนับสนุนการใช้ปุ๋ยหรือลอกหน้าดินซึ่งรวมทั้งการส่งเสริมให้สงวน
ไม้ยืนต้นที่เหลืออยู่เพื่อรักษาความชุ่มชื้นของพื้นดินไว้ด้วย
ดังแนวพระราชดำรัส คือ

“...เกษตรกรรมย่อมเป็นไปหรือดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร และเป็นส่วนหนึ่งของวงจรธรรมชาติ ซึ่งมีการสืบเนื่องทดแทนกันอย่างพิสดาร จากปัจจัยหนึ่ง เช่น พันธุ์พืช เมื่อได้อาศัยปัจจัยอื่น ๆ มีดิน น้ำ อากาศ เป็นต้น เข้าปรุงแต่ง ทำให้เกษตรกรได้พืชผลมา...”

“...ไม่จำเป็นต้องส่งเสริมผลผลิตให้ได้ปริมาณสูงสุดแต่เพียงอย่างเดียว เพราะเป็นการสิ้นเปลืองค่าใส่หุ้ย และทำลายคุณภาพดิน...”

3.2 การอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของดินอันเกิดจากการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ซึ่งทำให้เกิดการสูญเสียธาตุอาหาร อินทรีย์วัตถุ ตลอดจนทำให้โครงสร้างดินไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ทรงสนับสนุนให้มีการสำรวจและวางแผนการใช้ที่ดินในโครงการต่าง ๆ ของพระองค์เพื่อความเหมาะสมในด้านการใช้ประโยชน์จากที่ดินในแต่ละสภาพภูมิประเทศ ดังตัวอย่าง เช่น โครงการหลวงพัฒนาที่ดิน โครงการอนุรักษ์ดินและน้ำต่าง ๆ ที่กระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะในเขตภาคเหนือ

3.3 การฟื้นฟูและปรับปรุงดินที่เสื่อมโทรมและดินที่มีปัญหาต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อปริมาณและคุณภาพของผลผลิตดำนั้น ทรงส่งเสริมให้มีการศึกษาการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดินทรายชายทะเลให้สามารถทำการเพาะปลูกได้ (โครงการเกษตรดินทรายชายทะเล อำเภอประจิว จังหวัดชุมพร) ทรงส่งเสริมให้มีการศึกษา วิจัย การใช้ประโยชน์จากดินพรุซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในภาคใต้ ให้สามารถทำการเพาะปลูกได้ (โครงการศูนย์ฯพิบูลทอง พรุโต๊ะแดง ชลประทานมูโน๊ะ)

3.4 การดำเนินการเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดิน ทรงสนับสนุนให้เร่งออกโฉนดที่ดินเอกชนซึ่งปัจจุบันมีพื้นที่ถือครองอีกประมาณ 66.3 ล้านไร่ ที่ยังไม่มีเอกสารแสดงสิทธิใด ๆ และพื้นที่อีกประมาณ 65.6 ล้านไร่ มีเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ เช่น นส.3 ซึ่งยังไม่สมบูรณ์เท่าโฉนดที่ดิน นอกจากนี้ในบริเวณที่ดินป่าสงวนเสื่อมโทรมซึ่งเป็นที่ดินของรัฐบาล เดิมนั้น เมื่อรัฐบาลเห็นสมควรจัดสรรให้ราษฎรที่ไร้ที่ดินทำกินแล้ว รัฐบาลจะออกโฉนดให้ราษฎรได้ถือครองเป็นกรรมสิทธิ์เรื่องนี้ทรงเห็นว่าที่ซึ่งเป็นของรัฐ ไม่ควรให้โฉนดเป็นกรรมสิทธิ์ควรให้เพียงสิทธิ์ทำกินแบบมรดกตกทอดแก่ทายาท โดยรัฐบาลออกไปสัญญารับรองสิทธิ์ทำกิน สทก. เป็นขั้นตอน เช่น สทก. 1-2 และ สทก.3 อันเป็นใบรับรองสิทธิ์ทำกินถาวรและในการจัดสรรที่ดินทำกินนั้นควรจัดให้มีการบริการขั้นพื้นฐานให้ตามความ

เหมาะสม และจะต้องมีการวางแผนการจัดให้ดีเสียตั้งแต่ต้น โดยอาจนำเอาแผนที่และภาพถ่ายทางอากาศช่วยด้วย โดยไม่ควรทำแผนผังที่ทำกินเป็นลักษณะตาราง โดยไม่คำนึงถึงสภาพภูมิประเทศ แต่ควรจัดสรรที่ทำกินตามแนวพื้นที่รับน้ำจากโครงการชลประทาน จากลักษณะการดำเนินงานด้านการพัฒนาทรัพยากรที่ดินดังกล่าวแล้วข้างต้นนั้น ถือได้ว่าเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระองค์ เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎรในด้านเกษตร ให้มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อไป ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปพร้อมกันด้วย

4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ผ่านมานั้น คำนึงถึงแต่การลดอัตราการเพิ่มของประชากรการให้บริการทางสาธารณสุข บริการด้านการศึกษาและการฝึกอบรมตลอดจนการฝึกอาชีพให้แก่กำลังคนของประเทศ เพื่อเป็นปัจจัยในการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ มิได้คำนึงถึงการพัฒนาด้านสังคมเป็นส่วนรวม จึงทำให้ประชากรของประเทศโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกลยังขาดคุณภาพและมีความแตกต่างจากประชากรในเมืองเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านสติปัญญา คุณภาพร่างกาย ปัญหาเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยประชากรที่มีคุณภาพและอนามัยที่ดี มีความรู้ความสามารถเป็นส่วนสำคัญ

ผลจากการเสด็จเยี่ยมราษฎรทำให้พระองค์ได้ทรงทราบถึงสภาพปัญหาและชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรได้เป็นอย่างดี และแนวทางในการพัฒนาเพื่อช่วยเหลือราษฎรของพระองค์นั้น ทรงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเน้นความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์คือปัจจัยสี่เพื่อช่วยแก้ไขปัญหามูลฐานในการดำรงชีวิต ตลอดจนการให้การศึกษ

เพื่อการเสริมสร้างคุณภาพและคุณธรรมของประชาชน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมในที่สุด แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาดังกล่าวสามารถจำแนกได้ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

4.1 การส่งเสริมด้านการศึกษา ทรงตระหนักดีว่าการศึกษาคือรากฐานที่สำคัญของวิชาชีพทุกสาขาที่ใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ดังนั้นจึงทรงให้การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการศึกษา มาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากการพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวง และทุนอาณัติมหิตลแก่นักเรียนผู้มีผลการเรียนดีเด่นเป็นประจำ นอกจากนี้ยังทรงมีพระราชดำริจัดทำโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนขึ้น เพื่อให้เป็นสารานุกรมเอนกประสงค์ที่บรรจุสรรพวิชาการอันเป็นสาระไว้ครบทุกแขนง โดยได้พระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์ ตลอดจนทุนทรัพย์จากผู้มีจิตศรัทธาจัดพิมพ์ขึ้นและจำหน่ายราคาถูก เพื่อจะได้แพร่หลายเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษแก่ประชาชนทั่วไปต่อไป และพระราชดำริของพระองค์หลาย ๆ ครั้ง เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงให้ความสำคัญต่อการศึกษาของเยาวชนของชาติเป็นอย่างยิ่ง ดังเช่น

“...การศึกษาทุกอย่างให้ถูกทางเป็นสิ่งที่ดีแก่เด็กทั้งนั้น จะต้องส่งเสริมการศึกษาตามแนวถนัดของเด็กแต่ละคน เด็กคนไหนเห็นว่ามีสมองหรือความถนัดทางวิชาชีพก็ส่งเสริมในทางวิชาชีพคนไหนมีสมองดีเฉลียวฉลาดควรส่งเสริมให้เรียนถึงขั้นอุดมศึกษา เช่น เป็นช่าง เป็นหมอ ก็ส่งเสริมให้ถูกทาง เพื่อเด็กนั้นจะได้ช่วยตัวเองและเป็นกำลังรับใช้ประเทศชาติต่อไป...”

และพระราชดำรัสที่ว่า

“...ฉะนั้น สารานุกรมนี้อาจจะเป็นหลักสำหรับให้เด็กทุกวัย รวมทั้งวัยที่ยังเพิ่งเริ่มอ่านหนังสืออายุหกเจ็ดขวบอ่านไม่ค่อยได้ เห็นรูป และมีตัวหนังสือตัวโต ๆ ต่อไปก็ถึงชั้นกลาง ๆ...สิบสามสิบสี่ก็พออ่านในขั้นที่จะพอเข้าใจ และในขั้นที่อธิบายละเอียดหน่อยก็เป็นของอายุสิบหก สิบเจ็ด สิบแปด... และเพื่อเยาวชนที่เรียกว่ามีอายุแล้วเกินยี่สิบ อาจจะได้ถึงหกสิบ แปดสิบก็ได้ ก็มีความรู้ในสารานุกรมนั้นได้ ไม่มีชั้น เพราะว่าถ้าแต่ละคนเกิดสนใจในสิ่ง หรือในวิชาที่ตนไม่ได้เรียนก็มีอยู่ในหนังสือ ฉะนั้นก็จะเป็นประโยชน์...สารานุกรมนี้อาจพยายามที่จะทำเพื่อให้ความสมบูรณ์ในการอ่านความรู้รอบตัว...”

สำหรับในด้านส่งเสริมเยาวชนที่ยากจนและเยาวชนที่อยู่ในชนบท รวมทั้งผู้ที่มีรายได้ต่ำให้ได้รับการศึกษาเพื่อ

ส่งเสริมนโยบายของรัฐบาลในการขยายการศึกษาไปสู่ชนบท พิจารณาได้จากการก่อตั้งโรงเรียนและมูลนิธิต่าง ๆ ดังนี้

- มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์
- โรงเรียนในท้องถิ่นทุรกันดารต่าง ๆ เช่น โรงเรียน

เจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ โรงเรียนร่มเกล้า และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน

- โครงการพระดาบส มุ่งสอนวิชาชีพต่าง ๆ แก่ผู้มีระดับการศึกษาต่ำ เนื่องจากขาดแคลนทุนทรัพย์

นอกจากนี้พระองค์ยังทรงให้ความสนใจต่อการให้ความรู้แก่ราษฎรเพื่อการประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรอีกด้วย ทั้งนี้เพราะความรู้ด้านการเกษตรนั้น เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร ดังแนวพระราชดำรัสของพระองค์ที่ว่า

“...ชีวิตของเกษตรกรหรือของคนทุกคน...ส่วนหนึ่งคือความเป็นอยู่ประจำวัน ให้มีอาหารกิน มีเสื้อผ้ามียา รักษาโรค...ในด้านอาชีพของเกษตรกรต้องมีการเพาะปลูก การเพาะปลูกหรือการทำมาหากินนี้ก็ต้องอาศัยหลักวิชา หลักวิชาตั้งแต่พืชพันธุ์ดีที่สมควร วิธีการใส่ปุ๋ย ใช้เครื่องทุ่นแรง คือวิชาการ นั่นเองก็เป็นอีกส่วนหนึ่งของชีวิต...ในเรื่องวิชาการก็เช่นเดียวกัน สมัยนี้เขาใช้เครื่องทุ่นแรง เขาใช้ปุ๋ย เขาใช้วิชาการ แต่วิชาการเหล่านั้นมันก็แพง ฉะนั้น ถ้าพยายามที่จะปฏิบัติให้อยู่ในขอบเขตของกำลังเสียก่อน แล้วก็ค่อย ๆ เสริมสร้างขึ้นมาให้ค่อย ๆ มีวิชาการมากขึ้นก็จะมันคง...”

ทรงมีแนวพระราชดำริการส่งเสริม หรือสร้างเสริมเรื่องของความรู้ ในด้านการทำมาหากิน การทำการเกษตร โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในเรื่องนี้ทรงเน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความ “ตัวอย่างของความสำเร็จ” ในเรื่องการพึ่งตนเอง ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ราษฎรในชนบทได้มีโอกาส ได้รู้ได้เห็นถึงตัวอย่างของความสำเร็จนี้ และประเด็นที่สำคัญก็คือการนำเอาความรู้ในด้านเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่เข้าไปให้ถึงมือชาวชนบทอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องเป็นขบวนการเดียวกัน เป็นเทคโนโลยีการผลิตที่ประหยัด ชาวบ้านได้รับ และสามารถนำไปปฏิบัติอย่างได้ผลแท้จริง และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน รวมทั้งเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่เป็นหลัก ดังพระราชดำรัสว่า

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอของคนเรา...”

ดังนั้น การพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในลักษณะการศึกษาการพัฒนาจึงเกิดขึ้น โดยการดำเนินการในลักษณะศูนย์ศึกษาทดลอง วิจัย เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาด้านต่างๆที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและการประกอบอาชีพของราษฎรที่อาศัยในภูมิภาคนั้น ๆ เพื่อให้ราษฎรได้นำความรู้ด้านต่าง ๆ นำไปปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ศูนย์ดังกล่าวนี้ทำหน้าที่เป็นเสมือน “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” สำหรับราษฎรจะได้มาศึกษาดูงานฝึกอบรบด้านต่างๆทั้งการเกษตรอุตสาหกรรมในครัวเรือนด้านศิลปอาชีพ ฯลฯ โดยการเรียนรู้จากของจริง พระองค์มีพระราชประสงค์ที่จะให้ศูนย์ดังกล่าวเป็นที่รวมความรู้ในการทำมาหากินในทุก ๆ ด้าน และผลของการศึกษาทดลองวิจัยเรื่องต่าง ๆ ภายในศูนย์จะมีส่วนช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกัน อันจะเป็นผลให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อราษฎร ดังพิจารณาจากพระราชดำริของพระองค์ ดังนี้

“...การสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ หมายถึงว่า ทุกสิ่งทุกอย่างทุกด้านของชีวิต ประชาชนที่จะหาเลี้ยงชีพในท้องที่จะทำอย่างไร และได้เห็นวิทยาการแผนใหม่จะสามารถที่จะหาตัววิธีการจะทำมาหากินให้มีประสิทธิภาพ...”

“...ด้านหนึ่งก็เป็นจุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯ ก็เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่สภาพฝนฟ้าอากาศ และประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ กันก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน...และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเป็นศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมด ของเจ้าหน้าที่ทุกกรมกอง ทั้งในด้านเกษตรหรือในด้านสังคม ทั้งในด้านหาเงินการส่งเสริมการศึกษามาอยู่ด้วยกัน ก็หมายความว่าประชาชน ซึ่งจะต้องใช้วิชาการทั้งหลาย ก็สามารถที่จะมาดูส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชนก็มาอยู่พร้อมกัน ในที่เดียวกันเหมือนกัน ซึ่งเป็นสองด้าน ก็หมายถึงว่าที่สำคัญปลายทางคือ ประชาชนจะได้รับประโยชน์...”

“...เรื่องศูนย์ศึกษาการพัฒนานี้ ที่จริงรู้ตัวมันเป็นอะไร แต่วาก็เขียนเอาไว้เป็นสรุปการพัฒนา คือในที่สุดก็เป็นสรุปการพัฒนา...ที่เคยบอกว่าเป็นพิพิธภัณฑ์การพัฒนา เป็นประวัติศาสตร์การพัฒนา เป็นสิ่งที่มีชีวิต เป็น museum แต่ว่านอกจากนั้น...มันเป็นศูนย์บริการ

ที่นั่นจะทำอะไรให้ประชาชนได้ก็ทำ แล้วที่สำคัญที่สุดเป็นที่ทดลองอะไรก็ได้...แล้วเอกชนที่เรารับรองก็ไปทำไปทดลองให้มันโยงวิชาการต่าง ๆ สาขาต่าง ๆ แขนงต่าง ๆ ชาวต่างประเทศมาอยากไปดูโครงการ วิธีการพัฒนานี้ไปศูนย์

ศึกษา...สาธิตเลย เป็นตัวอย่างสำหรับโครงการอย่างนี้ ไปดูตรงนี้...เป็น Model”

ปัจจุบันการดำเนินงานในลักษณะศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั่วประเทศมีทั้งสิ้นรวม 6 ศูนย์ ดังนี้

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอนวมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพื้นที่ห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอกสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

อย่างไรก็ตามกิจกรรมด้านการให้ความรู้ในการทำมาหากินแก่ราษฎรนั้น มิใช่มีปรากฏอยู่เฉพาะแต่ภายในศูนย์ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น แต่กิจกรรมดังกล่าวจะมีบรรจุอยู่ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระองค์เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะโครงการด้านการพัฒนาการเกษตรและการส่งเสริมอาชีพราษฎร ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ

4.2 การส่งเสริมด้านสาธารณสุข งานด้านสาธารณสุขนั้นนับว่ามีความสำคัญประการหนึ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของประชากร ซึ่งเป็นทรัพยากรของชาติที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ สุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์เพราะเมื่อคนเรามีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์แล้ว ก็สามารถที่จะดำเนินการอื่นใดในอันที่จะพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้ต่อไป และการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาในด้านนี้ พิจารณาได้จากพระราชดำริของพระองค์ ดังนี้

“...การรักษาความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายเป็นปัจจัยเศรษฐกิจที่ดีและสังคมที่มั่นคง เพราะร่างกายที่แข็งแรงนั้นโดยปกติ จะอำนวยผลให้สุขภาพจิตใจสมบูรณ์ด้วย และเมื่อมีสุขภาพสมบูรณ์ดีพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจแล้วย่อมมีกำลังทำประโยชน์ สร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมืองได้เต็มที่ ทั้งไม่เป็นภาระแก่สังคมด้วย คือเป็นแต่ผู้สร้าง มิใช่

ผู้ถ่วงความเจริญ...”

สำหรับงานในด้านสาธารณสุขนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงริเริ่มมาตั้งแต่ปี 2495 เนื่องจากในระยษนั้น สาธารณสุขพื้นฐานของไทยยังด้อยพัฒนามาก ทำให้บั้นทอนชีวิตและกำลังคนในชาติในการพัฒนาตนเองและสังคมส่วนรวมเป็นอย่างมาก งานที่ทรงทำได้แก่การหาทุนสร้างตึกหังการแพทย์ อันได้แก่ ตึกวชิราลงกรณ์ ที่สภากาชาดไทย ตึกที่เป็นจุดเริ่มต้นของโรงพยาบาลภูมิพล และสถาบันราชประชาสมาสัย นอกจากนี้ยังได้ทรงทำโฆษณาเพื่อการต่อต้านอหิวาตกโรค สร้างเครื่องกลั่นน้ำเกลือ การต่อต้านเรื่องโปลิโอ และการกายภาพบำบัด ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า จนเป็นรากฐานในการดำเนินงานต่อมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎรของพระองค์นั้น ได้ทรงพบเห็นว่ราษฎรจำนวนมากขาดการดูแลรักษาในเรื่องการเจ็บป่วยด้วยโรคต่าง ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากขาดกำลังทรัพยากรที่จะรักษา ดังนั้น พระองค์จึงทรงมีพระราชดำริจัดตั้งโครงการต่าง ๆ เพื่อการนี้ขึ้น อันได้แก่

1. หน่วยแพทย์พระราชทาน
2. โครงการแพทย์หลวงเคลื่อนที่พระราชทาน
3. โครงการแพทย์พิเศษตามพระราชประสงค์
4. โครงการแพทย์ หู คอ จมูกและภูมิแพ้พระราชทาน
5. หน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่พระราชทาน
6. โครงการอบรมหมอหมู่บ้านในพระราชประสงค์

ซึ่งโครงการเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นการบำบัดรักษาราษฎรผู้เจ็บป่วย อีกส่วนหนึ่งเป็นการอบรมราษฎรเพื่อให้ความรู้ในเรื่องการปฐมพยาบาลและการสาธารณสุขขั้นมูลฐาน เพื่อให้คอยดูแลซึ่งกันและกัน ในหมู่บ้าน

นอกเหนือจากงานด้านการส่งเสริมสาธารณสุขโดยตรงแล้ว พระองค์ยังทรงให้ความสำคัญต่อกับงานด้านการส่งเสริมการบริโภคอาหารที่มีคุณภาพ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่พระองค์ได้มีพระราชดำริต่าง ๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมให้มีบ่อน้ำสะอาดในหมู่บ้าน การประปาหมู่บ้านและการส่งเสริมด้านการประมง และการเลี้ยงไก่ ไข่ ฯลฯ ซึ่งมีส่วนช่วยให้ประชาชนได้มีโอกาสบริโภคอาหารที่มีโปรตีนเพิ่มมากขึ้น การส่งเสริมการเลี้ยงโคนมเพื่อให้ราษฎรได้มีโอกาสบริโภคนมเป็นอาหารเสริม อันมีส่วนให้เกิดผลต่อความแข็งแรงสมบูรณ์แก่ร่างกายของประชาชน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท

4.3 การส่งเสริมด้านคุณธรรม คุณธรรมนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในบุคคล ถ้าพึงเพียงแต่การศึกษาหา

ความรู้วิชาการต่าง ๆ ที่ทุกคนมีอยู่มิใช่เป็นเครื่องมือในการนำความสุขความเจริญมาสู่ตนเองและสังคมได้เสมอไป ถ้าหากว่าบุคคลนั้น ๆ ขาดคุณธรรมความดีเป็นเครื่องประกอบในการปฏิบัติงานหรือในชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน ความรู้ความสามารถในเชิงเทคนิควิชาการนั้น อาจจะถูกใช้ไปในทางที่ผิดพลาดได้ ถ้าคนเราไม่มีจิตใจที่เป็นกลาง มีอคติ ไม่มีควมบริสุทธิ์ใจ ไม่สุจริต ในด้านของคุณธรรมนั้นพระองค์ทรงให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ทรงเน้นอยู่เสมอว่า การปฏิบัติงานใด ๆ ก็ตามต้องมีคุณธรรมประกอบอยู่ด้วย จึงจะทำให้การทำงานนั้นถูกต้องและได้ผลดีตามเป้าหมายดังพระราชดำรัสที่ว่า

“ชีวิตทุกวันนี้กล่าวกันว่าเต็มไปด้วยปัญหา ผู้ใดแก้ตกก็เอาตัวรอดได้ ผู้ใดแก้ไม่ตกก็เอาตัวไม่รอด เพราะยิ่งแก้ก็ยิ่งยุ่งหนักขึ้นไป โอกาสนี้จึงใคร่จะปรารภเรื่องการแก้ปัญหาที่ท่านทั้งหลาย ด้วการที่ทำให้แก้ปัญหาไม่ออก และทำให้ปัญหายิ่งยุ่งเหยิงหนักเข้านั้น คือใจหรือความคิดเห็นที่ไม่เป็นกลาง ซึ่งเรียกว่าอคติ หรือความลำเอียง คนเราเมื่อมีความลำเอียงแล้วก็มองไม่เห็นความจริง ถึงจะเห็นก็ไม่ยอมรับ และเมื่อไม่เห็นหรือไม่รับความเป็นจริง ก็ทำให้มองไม่เห็นต้นเหตุแห่งปัญหาและแก้ไขปัญหาไม่ออก อย่าว่าแต่จะแก้ปัญหาเลย แม้แต่จะทำความดี คนที่ลำเอียงก็ไม่สามารถทำได้ เพราะทำด้วยอคติ บังคับหรือเหตุผลสำคัญที่จะช่วยให้มองเห็นให้เข้าใจกระจ่างถึงความจริง พร้อมทั้งเหตุและผลที่เที่ยงตรงถูกต้องความเป็นจริง จึงได้แก่อุเบกขา หรือใจที่เป็นกลางคือเมื่อมีใจเป็นกลาง จะพิจารณาปัญหาใดก็จะมองเห็นตัวปัญหาพร้อมทั้งเหตุปัจจัยของปัญหานั้นอย่างชัดเจน และสามารถพิจารณาหาทางแก้ไขได้ถูกต้องพอเหมาะพอดี จึงขอฝากเรื่องอคติและความเป็นกลางให้ขบคิดกัน...”

หรือจากพระราชดำรัสที่ว่า

“...วิชาการต่าง ๆ ที่เรียนที่สอบไล่กันได้มัน โดยลำพัง ไม่ใช่สิ่งที่จะช่วยให้แก่นักเรียนเอาตัวรอดได้และไม่ใช้สิ่งที่จะช่วยสร้างสรรค์สิ่งใดให้เป็นประโยชน์แก่ตัว แก่ผู้อื่น แก่บ้านเมืองได้ ผู้มีวิชาการแล้วจำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติในตัวเอง นอกจากวิชาความรู้ด้วยจึงจะนำตนนำชาติให้รอดและเจริญได้คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับทุกคนนั้น ได้แก่ ความละเอียดซื่อสัตย์สุจริต ทั้งในความคิดและการกระทำ...ความไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาตัวเอาเปรียบผู้อื่น และที่สำคัญอย่างมากก็คือความขยันหมั่นเพียรพยายามฝึกหัดประกอบการทำงานทั้งเล็กใหญ่ ยาก ยาก ด้วยตนเอง ด้วยความตั้งใจ ไม่ทอดธุระ เพื่อหาความสะดวกสบายจากการเกียจคร้าน ไม่มั่งง่าย หยาบคาย สะเพร่า คุณธรรมเหล่านี้แหละเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นของการศึกษาไม่เป็นรองไปกว่าวิชาการ ดังนั้น ครูจะต้องปลูกฝังให้นักเรียน และนักเรียนจะต้องบำรุงรักษาให้เจริญขึ้นในตัวให้ครบถ้วน เพื่อให้มีการศึกษาที่สมบูรณ์ ที่ช่วยให้เป็นคนเต็มคน ที่สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและประเทศชาติได้...”

และจากพระราชดำรัสของพระองค์ที่พระราชทานแก่ประชาชน ในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า เมื่อ 5 เมษายน 2525 ว่า

“...คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ มีอยู่สี่ประการ

ประการแรก คือ การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง

ให้ประพฤติอยู่ในความสัจความดีนั้น

ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่ คือ การรู้จักและวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรมสี่ประการนี้ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝัง และบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุขความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์...”

พระราชดำรัสต่าง ๆ ที่นำเสนอข้างต้นเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อคุณธรรมที่จะต้องมียุอยู่ในบุคคลไปพร้อมกับความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องนำไปสู่ความสำเร็จ และนำความเจริญรุ่งเรืองสู่ประเทศชาติ โดยส่วนรวม นอกจากนี้ในด้านการพัฒนาชุมชนนั้น พระองค์จะทรงเน้นรูปแบบการรวมกลุ่มในลักษณะของสหกรณ์ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินงาน และในการนี้พระองค์จะทรงสอดแทรกแนวพระราชดำริในด้านคุณธรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาจิตใจของประชาชนให้เกิดความรัก ความสามัคคีกัน และร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายในการพัฒนาชุมชนให้พึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองได้ในที่สุด และสำหรับพระองค์ไม่เพียงแต่จะส่งเสริมให้ประชาชนตั้งอยู่ในคุณธรรมความดีเท่านั้น แม้แต่พระองค์เองตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ก็ทรงตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่หนักเกินกว่าที่ปุถุชนธรรมดาสามัญจะปฏิบัติได้โดยครบถ้วน แต่พระองค์ก็ทรงตั้งอยู่ในธรรมเหล่านั้นได้อย่างครบถ้วนมิได้ต่างพร้อย

5. ปัจจัยด้านเงินทุนเพื่อการผลิต

ในการประกอบอาชีพทางการเกษตรนั้น นอกจากปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่กล่าวมาแล้วคือ แล่งน้ำ ที่ดิน ความรู้ทางการเกษตร แล้วปัจจัยการผลิตที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือเงินทุน ซึ่งมีบทบาทสำคัญไม่น้อยไปกว่าปัจจัยในด้านอื่น ๆ และเมื่อพิจารณาถึงการลงทุนทางการเกษตรและโดยเฉพาะของประชาชนในชนบทโดยทั่วไปแล้ว จะอยู่ในอัตราค่อนข้างต่ำมากทั้งนี้เป็นเพราะว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีฐานะความเป็นอยู่ค่อนข้างยากจน ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ต่าง ๆ เพื่อการเพาะปลูกไม่ว่าจะเป็นด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องทุนแรง ฯลฯ ต่าง ๆ จึงอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถจะจัดหาได้เนื่องจากต้องใช้เงินเพื่อ

การลงทุนมากและในขณะที่ผลตอบแทนการผลิตด้านการเกษตรมีความไม่แน่นอนทั้งด้านผลผลิตและราคาเนื่องจากการเกษตรของประเทศส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก

สำหรับในกรณีของเงินทุนเพื่อการผลิตนั้น พระองค์ทรงตระหนักดีว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความยากจนดังนั้นจึงให้ความสำคัญต่อการรวมกลุ่มเพื่อการลงทุนการผลิต การร่วมมือสามัคคีกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเสียดสละเพื่อส่วนรวม ดังพระราชดำรัสของพระองค์ ดังนี้

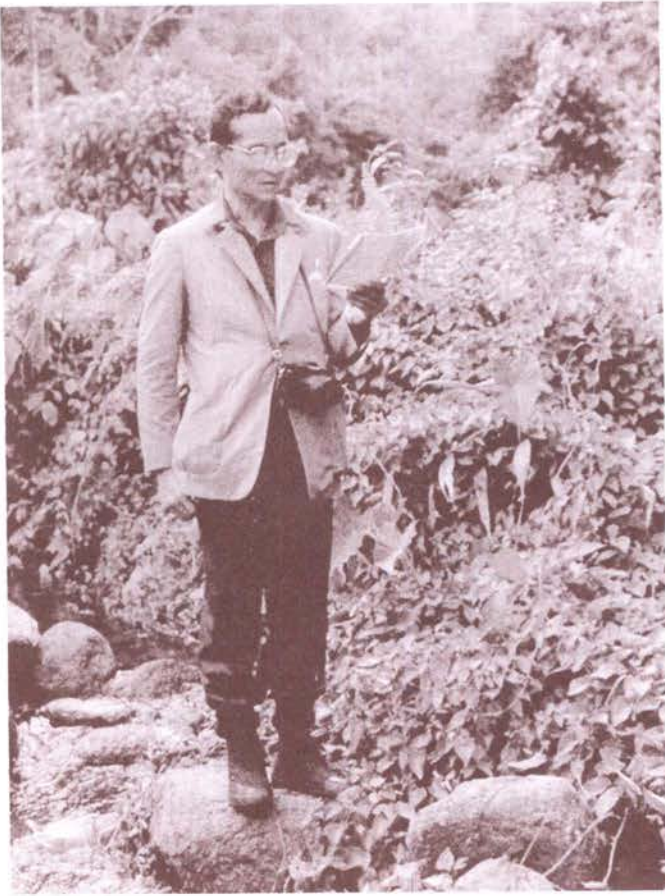
“...ที่ตั้งสหกรณ์จะมีประโยชน์ขึ้นมาก็เพราะว่า ช่วยกันสร้างชีวิตให้อยู่ดีกินดีขึ้นมา อย่างกลุ่มบุคคลที่ตั้งสหกรณ์ขึ้นมา ก็จะต้องช่วยกันทำกิน การที่ตามปกติแต่ละครอบครัวแต่ละคนทำยาก เพราะว่าบางทีมีทุนน้อยก็ตามหรือบางทีก็มีความรู้บ้าง บางทีก็มีความรู้ก็ได้แต่ถ้าจับกลุ่มกันเป็นสหกรณ์ก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้แต่ละครอบครัวอยู่ดีกินดีมากขึ้น...การรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ทำให้ประหยัด...สิ่งสำคัญในการดำรงความเป็นปึกแผ่นของสหกรณ์...ก็คือความเข้าใจซึ่งกันและกัน ความเห็นใจกัน...ความซื่อสัตย์สุจริตกันต่อกัน...”

ตามแนวพระราชดำริของพระองค์นั้น การรวมกลุ่มของราษฎรในรูปของสหกรณ์จะสามารถบรรเทาปัญหาในด้านการลงทุนเพื่อการผลิตได้ เนื่องจากทำให้เกิดความประหยัด และสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ ทั้งในด้านความรู้ ความคิด โดยพระองค์ทรงเน้นการลงทุนในสิ่งที่ไม่มีความเสี่ยงสูงเกินไป ไม่สร้างภาระเกินตนควรเริ่มต้นจากสิ่งเล็ก ๆ แล้วค่อย ๆ เติบโตขึ้น จะทำให้เกิดความมั่นคง ซึ่งการพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระองค์ที่

เกี่ยวข้องในด้านนี้โดยตรง เช่น โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ หุบกระพง อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

นอกจากนี้พระองค์ยังทรงให้ความสำคัญในด้านการตลาดด้วยเช่นกัน ในกรณีของการผลิตเพื่อการจำหน่าย ทรงเน้นให้มีการอบรมสอนชาวบ้านให้รู้จักการทำบัญชี การลงทุน ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงต้นทุน-กำไร และการส่งเสริมการรวมกลุ่มในลักษณะของสหกรณ์ดังกล่าวข้างต้น ยังมีส่วนช่วยให้ราษฎรมีพลังต่อรองกับพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อ ทำให้สามารถป้องกันการถูกเอารัดเอาเปรียบในด้านการตลาดรับซื้อได้ทำให้ราษฎรมีได้ตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบทั้งยังช่วยให้เกิดความประหยัดในด้านต่าง ๆ เช่น การรวบรวมผลผลิตของกลุ่มเพื่อนำไปจำหน่าย ช่วยให้เกิดการลดต้นทุนในด้านการขนส่งสินค้า เป็นต้น ในบางโครงการเช่น โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มขนาดเล็ก ที่จังหวัดสงขลา ทรงส่งเสริมให้มีการศึกษาและการวิจัยด้านการตลาดรวมอยู่ด้วย ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดได้แก่การจัดตั้งโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป ชั้น 4 แห่ง คือที่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ก็อำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โรงงานทั้ง 4 แห่งนี้ จะทำการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรแก่ราษฎรที่เป็นสมาชิกของโรงงาน และรับซื้อผลผลิตจากราษฎรในราคาประกัน เพื่อเป็นการประกันในด้านความไม่แน่นอนของราคาผลผลิต และการรับซื้อจากตลาดภายนอก ซึ่งสามารถสร้างความมั่นใจในการผลิตแก่ราษฎร และสามารถอำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในพื้นที่โครงการของโรงงาน 4 แห่ง เป็นอย่างมาก

สรุป จากที่นำเสนอมาทั้งหมดข้างต้นนั้น เป็นพระราชภารกิจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เพื่อช่วยเหลือบำบัดทุกข์-บำรุงสุขให้แก่ราษฎรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เฉพาะในบางด้านที่พระองค์ทรงให้ความสำคัญเป็นพิเศษ กล่าวคือ การให้ความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ ที่ดิน ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้นับเป็นปัจจัยการผลิตด้านการเกษตรที่สำคัญ ทั้งนี้ เพราะพระองค์ทรงให้ความสำคัญต่อเศรษฐกิจการเกษตรเป็นอย่างยิ่งด้วย ทรงเห็นว่าการเกษตรนั้นเป็นหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจของประเทศ และจากแนวพระราชดำริต่าง ๆ ของพระองค์ดังกล่าวข้างต้นได้นำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระองค์ เพื่อยังประโยชน์ให้ถึงมือราษฎรอย่างแท้จริง และคำนึงถึงการลงทุนและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมด้วยความประหยัด โดยการประยุกต์เครื่องมืออุปกรณ์การผลิตที่สามารถทำได้เองหรือมีราคาถูก และราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง พระองค์ได้ทรงกระทำทุก ๆ วิธีทางด้วยการพัฒนา ป้องกัน แก้ไข คุ้มครองรักษาและเสริมสร้างสิ่งซึ่งจะนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองแห่งเศรษฐกิจของประเทศไทยส่วนรวม และนั่นหมายถึงความผาสุกของอาณาประชาราษฎร์อันเป็นจุดหมายสำคัญยิ่งที่พระองค์ทรงปรารถนาในที่สุด

พระราชนิพนธ์

ในโอกาสที่ประธานมูลนิธิราชประชานุเคราะห์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
นำคณะกรรมการบริหารมูลนิธิฯ และนักเรียนทุนพระราชทาน
เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติ
ครบ 50 ปี
ณ ศาลาดุสิตาลัย
วันจันทร์ที่ 22 เมษายน 2539

ก่อนอื่นก็ขอให้ระลึกถึงนายภุมลนิธิที่ล่วงลับไป คือ นายปกรณ อังศุสิงห์ ได้ล่วงลับไป และได้เป็นผู้ที่ได้เป็นผู้ก่อตั้งคนหนึ่ง เป็นเวลาเมื่อประมาณ 50 ปี ที่มูลนิธินี้ได้บริการ ได้ช่วยเหลือประชาชน เพื่อที่จะให้ประชาชนที่เคราะห์ร้ายได้รับการช่วยเหลือ นายปกรณ อังศุสิงห์ เป็นคนหนึ่งที่ได้ก่อตั้ง และได้ดูแลได้ประคับประคองมูลนิธินี้ ให้กลายเป็นองค์กรที่ทุกคนรู้จัก และเป็นองค์กรที่นับว่า อนุเคราะห์สูงศักดิ์

ตั้งแต่แรกก็เป็นองค์กรที่เป็นเฉพาะกิจ เพื่อที่จะช่วยเหลือประชาชนที่ประสบวาทภัย และต่อ ๆ มาก็ได้ช่วยเหลือประชาชนที่ประสบอุทกภัย ประสบอัคคีภัย ตลอดจนภัยต่าง ๆ ที่เป็นธรรมชาติ วิธีการที่จะช่วยเหลือก็ขยายขึ้น จนกระทั่งเป็นการให้การศึกษาแก่ผู้ที่ประสบภัย โดยเฉพาะผู้ที่เป็นเยาวชน เพื่อที่จะให้เขามีอนาคตที่แจ่มใส

และเยาวชนที่ได้รับประโยชน์ตั้งแต่ครั้งกระโน้นก็ได้เติบโตขึ้นมา กลายเป็นผู้ที่เป็นที่พึ่งของคนที่ต้องการความช่วยเหลือในระยะหลัง นอกจากนี้ก็มีโครงการต่าง ๆ เพื่อที่จะช่วยให้ประชาชนได้มีความมั่นคงขึ้นจากการช่วยเหลืออย่างที่เราเรียกว่าเฉพาะกิจ ก็กลายเป็นการช่วยเหลือที่เบ็ดเสร็จ

นอกจากนั้นก็ได้รับร่วมมือกับองค์กรกว้างขวางขึ้นมาเช่นที่ ประธานกรรมการได้กล่าวถึง ทหาร ตำรวจ หรือข้าราชการ พลเรือนทั้งหลาย ก็ได้ช่วยร่วมมืออย่างดี นอกจากทางราชการ ก็ยังมีฝ่ายเอกชน เช่น ในวันนี้ที่กรรมการได้ช่วยร่วมมือ ในการช่วยมีเครื่องหมายสำหรับผู้ที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในมูลนิธิ คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับไปเป็นสัญลักษณ์ การที่กรรมการชาวไทยที่มีเชื้อสายจีนได้ร่วมมือและได้บริจาคเงินสำหรับมูลนิธิ ชัยพัฒนา ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่นับว่ามีความหมาย เพราะว่ามูลนิธิ ราชประชานุเคราะห์ก็ได้รับร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับมูลนิธิชัยพัฒนา

ในการช่วยประชาชน ซึ่งประสบความสำเร็จและอาจประสบความสำเร็จในอนาคต เพื่อให้เขามีความมั่นใจว่า วันนี้ อาจยังไม่เดือดร้อนแต่วันหน้าถ้าเดือดร้อนก็จะมีคนมาช่วยเหลือ ข้อนี้อาจเป็นข้อสำคัญหรือเป็นนโยบายสำคัญของมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ที่ตั้งได้กล่าวมามากมายแล้ว

ทั้งหมดนี้ไม่จำเป็นที่จะกล่าวแต่ที่กล่าวเพราะว่านึกถึงคุณกรรม อังคสิทธิ์ ซึ่งได้ทำงานมา ด้วยความอดทนด้วยความพยายามอย่างยิ่ง แม้จะเวลาตอนหลังที่ทำงานอ่อนแอ ไม่สบาย ก็ยังเอาใจใส่อยู่ตลอดเวลา จนถึงวาระสุดท้ายที่ถึงแก่กรรม ฉะนั้นชีวิตของท่านก็เท่ากับเป็นชีวิตของมูลนิธิราชประชานุเคราะห์เป็นตัวอย่างของบุคคลที่ได้ช่วยและได้เสียสละอย่างมาก อันเป็นเรื่องของ หรือเป็นหน้าที่ที่มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ได้วางไว้เป็นหลักการ คือการช่วยประชาชนที่เดือดร้อนด้วยวิธีการที่เบ็ดเสร็จ หมายถึง ให้ประชาชนได้มีชีวิตอยู่ได้ และมีอนาคตที่แจ่มใส

บัดนี้ไม่มีนายภมุลนิธิ จึงขอแจ้งในที่นี้ว่า จะขอตั้งบุคคลหนึ่งซึ่งก็ได้ทำงานมาตั้งแต่ต้น ได้เสียสละ แม้เดี๋ยวนี้ท่านก็มีอายุ และบางเวลาจะเหนื่อย แต่ก็เชื่อว่าจะเป็นตัวอย่าง และจะเป็นผู้นำที่ดีสำหรับมูลนิธิ และสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับมูลนิธิ คือ ขอตั้ง นายจาด อรุณษะนันท์ เป็นนายภมุลนิธิต่อไป ก็ขอบใจที่ท่านรับ เพราะว่าท่านก็เหน็ดเหนื่อยมา และบางทีทางครอบครัว ลูก ภรรยา ก็บอกว่าไม่อยากให้ท่านทำงาน แต่เชื่อว่าท่านจะเป็นผู้ที่ เป็นสัญลักษณ์เป็นผู้ที่จะนำมูลนิธิต่อไป ด้วยการที่ท่านได้ทำตัวอย่างมา ไปทุกหนทุกแห่ง เพื่อที่จะช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน

ที่ตั้งอย่างนี้มีเหตุผลเพราะว่าผู้อื่นที่อาจเป็นผู้ที่เยาว์กว่า ก็จะได้มองเป็นตัวอย่างและสามารถที่จะขอคำแนะนำสำหรับการปฏิบัติ เพื่อที่จะให้มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ดำเนินไปโดยราบรื่น เพราะว่าองค์กรใด ๆ มิใช่จะต้องเปลี่ยนให้มีประสิทธิภาพสูง มีการว่องไวมาก แต่จะต้องมีความต่อเนื่อง ฉะนั้นขอให้มูลนิธินี้ทำงานต่อไป ด้วยความต่อเนื่อง คนใหม่ ๆ เข้ามาก็จะได้เห็น และได้ช่วยกัน ดังนั้นมูลนิธิก็จะยั่งยืน และบริการที่จะได้จากมูลนิธิจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างยิ่ง

แม้จะคนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของมูลนิธิหรือเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิ ก็จะสามารถที่จะมาช่วย ดังที่ในที่นี้ก็มีผู้ที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ หรือเป็นเรียกว่าสมาชิกของมูลนิธิ แต่ก็เข้าใจ ทั้งนั้น และพยายามช่วยที่จะทำให้ประชาชนมีขวัญดี ถ้าเกิดมีภัยธรรมชาติมาคุกคาม หรือความหนาวก็เป็นภัยคุกคาม ฉะนั้น

อย่างเช่นที่ประธานกรรมการได้แจ้ง เวลาหนาวก็ไปแจกผ้าห่ม ไปดูแลประชาชนในที่ทุรกันดารทุกสิ่งทุกอย่างนี้ก็มีมีความจำเป็น ฉะนั้นถ้ามูลนิธิได้ทำงานต่อไป หรืออาจกว้างขวางยิ่งกว่านี้ก็ได้ ก็จะเป็นองค์กรที่ยั่งยืน องค์กรที่มีความคิดก้าวหน้า ฉะนั้นองค์กรก้าวหน้านี้จะอยู่ต่อไป และจะทำให้ประเทศชาติหรือประชาชนมีความมั่นคงยั่งยืนต่อไป

จะต้องขอถือโอกาสนี้ มีข้อสังเกตว่าทั่วโลก เราเปิดวิทยุก็ตาม โทรทัศน์ก็ตาม เราก็มองเห็นทุกวันว่าเรามีการฆ่ากัน เรามีการทำลายกัน ไม่มีวันที่วันที่จะไม่มีความเดือดร้อนอย่างรุนแรง มิใช่ภัยธรรมชาติเท่านั้นเอง แต่ภัยจากสงคราม ภัยจากความเบียดเบียนกัน ทุกวันไม่มีเว้น แต่ในประเทศไทย ก็ยังคงสงบตามสมควร ขอให้ทุกคนช่วยกันอย่าเบียดเบียนกัน ก็จะทำให้เรายังคงรักษาความสงบได้ จะเรียกว่าตามอัตภาพของเรา คือประเทศไทยเราอาจไม่เป็นประเทศที่รุ่งเรืองที่สุดในโลก หรือรวยที่สุดในโลก หรือฟูฟ่าที่สุดในโลก แต่ก็ขอให้เมืองไทยเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มีความสงบได้ เพราะว่าในโลกนี้หายากแล้วเราทำเป็นประเทศที่สงบ ประเทศที่มีคนที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันจริง ๆ เราจะเป็นที่หนึ่งในโลกในข้อนี้ แล้วรู้สึกว่าเป็นหนึ่งในโลกในข้อนี้จะดีกว่าผู้อื่น จะดีกว่าคนที่รวยที่สุดในโลก จะดีกว่าคนที่เก่งในทางอะไรก็ตามที่สุดในโลก ถ้าเรามีความสงบ แล้วมีความสบาย ความมั่นคงที่สุดในโลกนั้น รู้สึกจะไม่มีใครสู้เราได้ ฉะนั้นก็การที่ท่านมาในวันนี้ แล้วก็มีผู้ที่เกี่ยวข้องกับมูลนิธิโดยตรง ทั้งที่ผู้เกี่ยวข้องทางอ้อมมาประชุมในที่นี้ ก็จึงถือโอกาสที่จะกล่าวดังนี้

ก็ขอให้ทุกท่านได้ประสบความสำเร็จรุ่งเรือง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ประสงค์ให้ได้ประสบ และงานการใด ๆ ที่ถูกต้องที่ขอบธรรม ก็ขอให้ได้สำเร็จโดยง่าย เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของส่วนรวม ก็ขอให้ทุกท่านได้ประสบความสำเร็จความเจริญ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเกี่ยวข้าวที่ ต.เกาะเกิด
อ.บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
สยามมกุฎราชกุมาร
เสด็จฯเปิดโรงไฟฟ้าวังน้อย
อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จฯเปิดสถาบันวิจัยและเทคโนโลยี ปตท. อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

แนะนำผู้เขียน

ศาสตราจารย์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ์
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี

ทองต้อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา

ธานินทร์ กรัยวิเชียร

ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

ศาสตราจารย์ สุมน อมรวิวัฒน์

ศาสตราจารย์ ดร.อมร รัชกาลสัณฑ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิพนธ์ ทวีกาญจน์
วิภาวี วิโรจน์วงศ์
บวรเวท รุ่งรุจี
ปฏิพัฒน์ พุ่มพวงแพทย์
พิชัย รัตนานคร
สมชัย อร่ามพงษ์พันธ์
รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา วัฒนะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เจริญ แสนภักดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โอภาส ศรีสะอาด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วณิช สุธาร์ตัน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีธันว์ อยู่สุขขี
ภาสกร นันทพานิช
ปัญญา คงทรัพย์
สหัส บุญญาวิวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปิยะวรรณ สุธาร์ตัน
มงคล ชาวเรือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุธรรม ชาดะสิงห์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัชบศรี กาญจนะวงศ์
ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

อดีตนายกรัฐมนตรี นักการเมือง นักเขียน

ภาควิชาภาษาไทย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสภาประจำ

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ศาสตราจารย์พิเศษ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เคยดำรงตำแหน่งนักบริหาร 11 ปลัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันเป็นกรรมการกฤษฎีกา

พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์

องคมนตรี

รองประธานกรรมการมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

พระบรมราชินีนาถ

ผู้อำนวยการสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสภาประจำ

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ศาสตราจารย์กิตติคุณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสภาสถาบันราชภัฏ

ศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเกียรติคุณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน

ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสภาสถาบันราชภัฏ

ภาควิชาศิลปะ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้อำนวยการส่วนผู้อำนวยการ สำนักงานโบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

ภัณฑารักษ์ 7 ว. กรมศิลปากร

นายช่างหัวหน้าโครงการชลประทานพระนครศรีอยุธยา

หัวหน้าสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.)

อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้แทนอธิการบดีในคณะกรรมการสภาสถาบันราชภัฏ

คณบดีคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาภาษาไทย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาเกษตรศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาเกษตรศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวังฝ่ายกิจกรรมพิเศษ

ภาควิชาภาษาไทย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาสังคมวิทยา สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ภาควิชาประวัติศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

